Scan.
W538m

Mere om Enhedsskandinavismen

og

om vore indre Reformer

af

L. Westrem.

Bergen.
I Commission hos C. Floor.
H. J. Geelmuydens Enkes Officin, ved J. C. Hagen.

18720
3/12/91.

Forord.

Da flere af mine politiske Venner have opfordret mig til videre at udvikle Enhedsskandinavismen og de med den uadskillelige Reformer, angaaende vor indre Lovgivning paa det i mit lille Skrift „Enhedsskandinavismen praktisk" udtalte Grundlag, — har jeg i nærværende Blade efterkommet dette ved at forfølge Splittelsesaandens Aarsager og Grundene til det politiske Liv her i Landet. Det er kun i store Omrids jeg her har villet henkaste Ideerne om de afhandlede vigtige Gjenstande til vore Bønders eller Landmænds Overveielse; thi det er for dem jeg hovedsagelig skriver. Kunde dette bringe mange af dem til Eftertanke og Vækkelse til at være med at berede vort Land en bedre og stærkere Fremtid, — er Hensigten med Arbeidet naaet og al den Løn forhvervet, som jeg forlanger. Imidlertid dør dog aldrig en god Tanke, om den end udestænges en Stund fra Handling af Sløvheden og Fordommen, — og en sundere Tanke end Enhedsskandinavismen praktisk har aldrig været kjæmpet for. Dens Modstander, Splittelsesaanden i Nationaliteten, er i alle Folkeslag dømt til Undergang i vor Tid.

Bogen forklarer forøvrigt sig selv; kun vil jeg bemærke forud, at man nøiagtig maa skjelne mellem politisk Embedsburokrati eller politisk Embedsvæsen, og Embedsmænd, som mange gjøre til Eet og det Samme, skjøndt der handles om ganske forskjellige Personer. De Sidste ere Statens eller det Offentliges nødvendige Tjenere til at udføre dens Forretninger, for at Statsmaskinen kan holdes i Gang, ifølge de vedtagne Love; men det Første bestaar i at give Statens Tjenere ved en uforstandig Udvikling af Forholdene, Myn-

dighed til at afgjøre den private Borgers Ve og Vel formedelst en upraktisk, usund Lovgivning. I enhver Stat, som kommer ind under en slig Regjeringsordning, der gaar det selvstændige Borgerliv den sikkre Død imøde. Ved at studere Forholdene hos os, er jeg allerede for 20 Aar siden kommen til Erkjendelse om og udtalte den offentligen: „at den norske Bonde er vel paa Veie at blive en ligesaa tro Slave af Embedsburokratiet, som nogensinde en ussel Kineser var og er det, og at derfor alle Statens Livsformer maa bøie sig efter dets Theorier, ligemeget om alle deres ædlere Nerver dræbes" — en Erkjendelse, som jeg siden efter har fundet bekræftet, saavel ved at se paa den senere politiske Udvikling heri Landet, som i andre Lande under lignende Forholde, især ved personligen i længere Tid paa Stedet at have studeret Samfundsforholdene i Frankrig, Embedsburokratiets sande Hjem.

Over enhver i denne lille Bog udtalt Hovedtanke kan skrives en stor Bog, ja Bøger; men Landmanden, for hvem jeg skriver, vil ikke have mange Ord, selv over og om en omfangsrig Ide, men Tanken kort og bestemt udtrykt. Da imidlertid alle de her afhandlede Sager udelukkende ere politiske, det er: i Forhold til Stat og Folk, — er det en Selvfølge, at de derved ogsaa ville give Anledning til fortsat Discussion og Udvikling samt Kamp for de fremsatte Sandheder. Herpaa er ogsaa Forfatteren forberedt, uagtet dog de i denne Bog afhandlede Emner heller ikke ville vente forgjæves paa literære Kampfæller i Tiden for Enhedsskandinavismen og dens uadskillelige Reformer, saavel heri Landet, som i det øvrige Skandinavien.

Den 5te August 1861.

L. Westrem.

„Den nye Tidsaand med sin Nationalitetsstræben og sin Lyst til at slutte sig sammen i større Kredse for Udviklingen af den menneskelige Aand og til Frembringelsen af borgerligt Velvære, er den eneste Ide, som nyder Tiltro og som har en Fremtid".

L. Chr. Daa.

(Jordbeskrivelse for Almuen, Pag. 236).

(Tredie og fjerde Afsnit).

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mereomenhedsskan00west

I.

De oprindelige og almindelige Aarsager til Splittelsesaanden i Skandinavia, især i Norge.

Antiskandinavismen eller Splittelsesaanden i disse nordiske Lande har, som alle vide, sin Rod i Aarhundreders ufornuftige Adskillelse af den skandinaviske Nationalitet i tre politiske Smaastater, istedetfor at styres og ledes af een og samme fælles kraftige Regjering, udkaaret ved samlet Valg i det hele Nordens Folk.

Da derfor den oprindelig fælles Næsekongeaand var tilintetgjort, var ogsaa Kraften i den nordiske Nationalitet til at kunne hæve sig opad til Respect og Anseelse, ved Siden af Nabonationaliteterne, borte og forbi. Ja, det er en historisk Kjendsgjerning, at med Vikingetiden ophørte de skandinaviske Folks Glansperiode til at kunne gjøre sig gjældende for den øvrige Verden; thi da de havde indpodet sin Styrke, Krigeraand og Ridderlighed i franske og anglosaxiske Folkeslag, og lært disse at forsvare sig selv, og at udvikle sig til Storhed af egen Nationalitet gjennem det normanniske Blod, — døde Normannerne selv hen i Udygtighed til for nogensinde mere at hæve sig opad til Eenhed, og deraf flydende større Anseelse blandt andre fremadstræbende Folkeslag. De sank nu endog efterhaanden ned til selv at lide Tugt af sine nærmeste Nabofolk, hvis Tugtens Mænd de før havde været; thi fra den Tid Skandinaviens d. e. Sveriges, Danmarks og Norges Historie træder tredelt op, viser den det mest forvirrede Billede af en Nationalitet i uafbrudt Vanmagt til at kunne udvikle Frem=

skridt og Styrke, formedelst Enighed og Eenhed, som i alle øvrige Folkeslag udviklede sig endeligen af deres stedse oprindelig splittende indre Kampe. Dog, Normannernes Adsplittelse i 3 Stater havde ikke alene netop den samme Virkning, som i andre, paa lignende Maade sønderrevne Nationaliteter, at de derved indvikledes i hundredeaarig, eller rettere tusindaarig indbyrdes middelalderlig Kiv; nei, med indbyrdes Slagsmaal begyndte de sin Tredeltherd — med Uenighed har de fortsat den, og den er ei standset endnu. De staa end paa det samme politiske Punkt, som da de udgik i Fortidens Nat, — aldeles som tre vantrevne Skud, af en oprindelig stærk Stamme.

Enten sloges man nu her i det lille og ubetydelige Norge indbyrdes, og ødelagde Bygd med Bygd, eller man krigede imod de Danske, i Forening med Sverig, eller man sloges med Sverig, i Forening med Danmark, og tog saaledes gjensidigen smaae Landstykker fra hinanden, uden at disse Stridigheder nogensinde, hverken ledede til Velfærd eller Gavn. Og da endelig, efter mange deslige unaturlige Bedrifter, en stor Nordens politisk Aand opstod i Dronning Margarethe, og fattede den skjønne Tanke, at arbeide paa at forene til Eenhed disse Slagsbrødre, der havde udviklet sig i Skandinavien, og forenede dem tillige under een Krone, — viste de atter efter hendes Død den samme Udueligheb til at holde sammen.

Barbariet og Raaheden og deraf flydende taabelige Egennytte og dum Egoisme eller Selvgodhed, formedelst den evige Adsplittelse, havde saaledes gjennemtrængt dem, at de selv satte disse Egenskabers Frugter, som eiendommeligt Mærke eller Særkjænde paa sin Pande, nemlig: Usamholdighed og Tvedragt, saa at Enighed i hin mørke Tid var en Umulighed. De manglede tillige alt Organisationstalent, til at danne og blande sig sammen til kraftig Statsenhed, og maatte derfor tilsidst lade sig cujonere og udsuge, ikke allene af enhver ubetydelig Stat, som havde en liden Smule Samholdskraft — for Exempel de holstenske Grever; men allene Handelsbyer (Hansestæderne), som

blot hang saameget sammen, at de kunde udruste et Par Snees Skibe, vare nok til at plyndre det skandinaviske Folks splittede usle Fylker — de fordum saa frygtede Vikinger; thi de hang jo ikke sammen, eller hænger jo ikke sammen i nogen Vei. I Sandhed, hvor findes en uslere Historie om et uslere Folk, end det Skandinaviske, fra det niende Aarhundrede til vore Dage i at ordne sig som kraftig Stat? Ingensteds. Historien har herpaa ikke noget Exempel, uden maaske i Tyrkerne, som da deres Vikingetids Erobrerkraft var tilende — opleste sig i Intet, ligesom vi Skandinaver hidtil. — Har ikke den skandinaviske Saga fra Vikingetiden af at fortælle om indbyrdes Kiv, saa bestaar den i at underrette Verden om, hvorledes Skandinavias Naboer Rusland, Tydskland eller Engeland har ribbet Normannernes Land paa alle Sider — Orkenoerne, det nordligste Norge, Finland m. fl.

Det er en kjedelig Historie — nedslaaende for Skandinavias Patrioter længer at blive skreven saaledes —, uhæderlig i alle Henseender, sammenligneelsesvis med andre fremadstræbende Stater. Den er en idelig indre Kamp, en fortsat barbarisk Tanke uden Resultat, uden endnu opnaaet Maal; fuld af isoleret Kraft, men uden Civilisationens Kjændemærke i at stræbe fremad, i dette Ords folkelige Betydning, som i andre store Stater afstikker Veien for Fremskridt. Thi Skandinaverne vare, bleve og ere til den Dag idag lutter Splittelse, lutter Kiv og lutter Udueligheb til at kunne udvikle sig til Eenhed og Fremtids Styrke for deres Bestaaen i Nutiden.

Norge er, som jeg har udviklet i min Indbydelse til at danne Selskaber for Enhedsskandinavismen, den værste antiskandinaviske Rede for Tiden i den skandinaviske Nationalitet, forbi her har den politiske Upraktiskhed, eller den politisk antiskandinaviske Uforstand slaaet dybeste Rødder, af mangfoldige gjennem Tiderne sammenstødende Aarsager.

Naar man derfor vil undersøge Antiskandinavismen i vort Land, eller den Afsondringaand, som vil enegjøre Norge som et Navn- eller Contractkongerige fra Sverrig og Danmark, og hvilken Aand er forherskende i vore dannede Classer især, eller

i Embedsbetjeningen, formedelst den saavel oeconomiske som derved tillige politisk aandelige Selvstændigheds Tilintetgjørelse hos den private Clasße i Samfundet, — da maa man betragte hin Tilsynueladelse gjennem vor Samfundsudvikling fra de fjerne Tider, hvori atter Nutidens antiskandinaviske Politik har sine dybe Aarsager. Enhver, der har læst Norges Historie, ved at den er en rig Mark for de bedrøveligste Betragtninger, idet den ikke alene lige fra Harald Haarfager og til den endte ved Foreningen i Kalmar, men ogsaa senere ved Foreningen med Danmark, har alle Middelalderens indbyrdes Splittelser, Bygdestridigheder og Borgerkrige at opvise, som Tilfældet i enhver Stat, der i hin uvidende, mørke Tid skulde skride frem til Udvikling, for at gjøres modtagelig for Nutidens Civilisation; men Norges Historie endte ogsaa, efter Sverres Thronbestigelse, med, at efterhaanden al politisk selvstændig Kraft hos den private Clasße i Samfundet blev udslukket som Statsmagt, eller dog ialfald som en Modvægt mod det eneraadende Kongedømme, og med at Embedsburokratiet, eller den kongelige Statsbetjening mere og mere indtog dens Plads.

Jordbrugsclasßen især sank mere og mere ned til politisk Ubetydelighed, da den havde mistet sine uafhængige Høvdinger og gamle Ætmænd i Borgerkrigene, og forvandledes nu til intetsigende Bisiddere ved Domsafsigelser af Statens Betjente.

Den skrækkelige Afkraftelse, som Norge havde faaet gjennem denne Clasße i de endeløse indre Krige om de taabeligste Thronstridigheder, i det tolvte Aarhundrede især, formedelst de ufornuftigste Arvelove til Kongedømmet, og som fremviste Normændenes mærkværdige Ubehjælpelighed og Udnelighed til at kunne indordne sig under en kraftig og fri Regjering, havde lammet eller tilintetgjort Bondens eller Landmandens Magt aldeles, saa at al parlamentarisk eller selvregjerende Aand eller Duske og Villje hos Folket om at kunne regjere sig selv, var ganske forsvunden *).

*) „I Norge," siger Ludv Chr. Daa (Ledetraad i Verdenshistorien, Pag. 62), „blev det Grundsætning, at alle Kongens Sønner skulde have Kon-

Thi den Grundsætning viste sig her som overalt hvor den embedsburokratiske eller den statstjeneste søgende Classe faar Overhaand som politisk Magt, at der er Enevældet og Despotiet i en eller anden Form i Hælene, og Folket synker ned til Nul eller Intet i sin Deltagen i de offentlige Anliggender. Allerede i det 13de Aarhundrede læser man om hints Uforskammethed paa dets Reiser omkring i Landet, og hvorimod fra Regenten Forbud udgik, naar Klagerne bleve altfor lydelige. Men hvilken Vanmagt der især var kommen ind i den private Klasse, viser ogsaa Historien under Kalmarforeningen, gjennem hele den ynkelige og afmægtige Rolle Norge i hin Tidsperiode spillede. Selv endog dets milde Historieskriver Keyser maa udbryde: at Folket i hin Tid var blevet saa politisk dødt, „at det aldeles intet Begreb havde mere om at det ved Kalmarforeningen var forvandlet fra et Arverige til et Valgrige *)." Hele dets Historie ligger ogsaa, kan man gjerne sige, indfattet i denne korte Tanke baade da og senere under Foreningen med Danmark, i hvilken Tid det ligesaalidt havde Begreb om at være bleven forvandlet igjen fra et Valgrige til et Enevolds-Arverige.

Men ligesom der ingen politisk selvstændig Kraft og Aand var hos den private Klasse i Samfundet i hine Dage, saaledes havde ogsaa Landet selv tabt al Kraft og Aand til at hjælpe sig selv ved Siden af Sverrig og Danmark ad politisk som oeconomisk Vei, og det uagtet at Landskaberne den Gang, som hørte til det saakaldte Kongerige Norge, vare ligesaa store og folkerige som de, der hørte til Broderrigerne.

Men som Legemet er uvirksomt og dødt, naar Sjælen

---

genavn og føre kongeligt Hof. Saaledes regjerede Erik Blodøxes Sønner sammen. Ligesaa Harald Haarfagres 2de Sønner: Olaf Kyrre og Magnus; Magnus Barfods 3 Sønner: Sigurd Jorsalafarer, Eystein og Olaf; Harald Gilles 3 Sønner: Sigurd Mund, Eistein og Inge, foruden Flere, som gjorde Paastand om Andel i Regjeringen, men uden at opvække andet end Borgerkrige og Mord."

*) Keyser, Geistlighedens Historie, Pag. 502 2den Del.

er ødelagt og Aanden er borte, saa havde og Norge i hin Tid hverken politisk Aand eller Villie — det var en uformelig Masse som Statslegeme betragtet, der kunde været halet til sin Landsmand og Broder Sverig, naar denne havde havt noget mere Kraft og Aand, medens Tilfældet bevirkede, at det halvraadne og aandløse norske Statslegeme i hin Tid rulledes hen i Armene paa den anden skandinaviske Broder og Landsmand — Danmark. Under deres Forening i henved 4 Hundrede Aar var atter Statsbetjeningen hele Tiden allene det ledende Element eller Bevægkraften i alle offentlige Sager. Den private Classe i Samfundet var i denne lange Periode et politisk Intet. Thi det offentlige Liv styredes kuns af Statens Embedsbetjening, der dødede eller aldeles indestængede den fælles skandinaviske Nationalaand i de Dage. Den samme enslydende og ensformige Opgave varieredes eller omskreves af Embedsbetjeningen uophørlig, nemlig: den store Lykke at være Arveundersaat og allerunderdanigst Tjener af enten det danske Cancelli eller Visdommens Fylde i Politikken, Enevoldskongen selv, der blev lovpriset som Gudernes Udsendte, eller endog som Gud selv, som Gud paa Jorden dog*) — hvor de kongelige Statsretlærere med uforbeholdt Troskyldighed underviste Folket i: „At en af de allerskadeligste Lærdomme, som var kommen ind i Verden var at tvinge Majestæten ind under constitutionelle Former**).

*) Mærk. Se Biskop Gunerus's Parentation over Fredrik den 5te.

**) Snedorf om den borgerlige Regjering, 7de Bind af hans samlede Skrifter 1770. Det er ganske mærkværdigt at læse hvorledes den ligesaa lærde som fortræffelige J. S. Snedorf, nagtet alle hans klare Anskuelser om andre Staters Regjering, i mange Henseender, er aldeles politisk blind naar han taler om den lykkelige „Arve-Enevoldsregjering" i Danmark-Norge, der hørte, siger han, til de lykkelige Stater i Europa, som Tid efter anden havde udviklet sig af den Forvirrelse (d. e. af Rigsdagene) som vare komne ind i de gamle Monarkier — fordi den Særdvane, at Folkets Sikkerhed beror paa skrevne Grundlove i en Stat, som paalægger Regenten en fuldkommen og uopløselig Forbindelse (i England ved Magna Charta f. Ex.) er en af de allerskadeligste

Og naar de dygtigste Mænd — de mest geniale og lærde Mænd paa sin Tid kunde, eller vare nødte til at udtrykke sine Ideer eller Tanker om Politik eller den eneraadende Kongemagt paa den Maade — Mænd som vare de grønne Træer i Embedsbetjeningen — saa kan man tænke sig hvorledes hele det øvrige statstjenende Regimente bukkede, naar de kom i Berørelse med Enevoldsmaiestaten eller hans Regjeringsherrer.

Det var Regjeringsskik i Burokratiets Rangstige, og den stormægtigste Monarks Villie i hvis Skygge hele dette politiske Kryb havde den „usigelige Lykke" at vise sin „allerunderdanigste Iver." Det var Smørrelse for at Enevoldsstatsmaskinens Hjul, uforstyrret og letvint, kunde bevæge sig.

Ingen mukkede eller knyede i politisk modsat Aand fordi al offentlig Selvstændighed blev opslugt af Embedsburokratiets „Inbeltaler" over „det guddommelige Arve-Enevoldsregimente."

Lærdomme, som er kommen ind i Verden. Den er tilligemed flere Vildfarelser først opkommen, da de europæiske Monarkier begyndte at forfalde, (d. e.) da Stændernes Forsamlinger, som i Begyndelsen kun vare velindrettede Raad, tilegnede sig Magt til al modstaa Regenten, og til at tvinge ham — — og som ingen Nation før den engelske kan fremvise — — og indbildte sig mod alle Grunde af en sund Politik to eller flere Magter i en Stat, som skulde ballancere hinanden. — — Disse Vildfarelser ere ikke bestyrkede lidet ved, at Juristerne i ældre Tider ikke har vidst mere end den borgerlige Ret; af denne har de laant alle deres Begreber om Pagt og Forbindelse (for Regenten nemlig) og derved opfyldt baade Stats- og Borgerretten med en Mængde unyttige Begreber, som ikke saa hastigt kan udryddes. Det er derfor en fornøden Regel i Statsretten: at Majestæten ikke kan tabe sin Ret ved Hævd — eller være bunden ved Grundlove som betager ham sit Prærorgativ eller giver Folket Ret til at tvinge." (Pag. 100 til 342 samme Bog). Saadan hegnede dengang de mest talentfulde Retslærere og mest udmærkede Mænd om Enevældets Glands. Uafhængig parlamentarisk Aand var der dømt af sig selv at gaa Vinterveien. Det enevældige Embedsburokrati var nemlig ligesaa forgabet i Enevoldsregenten, som den nuværende burokratiske Yngel i Antiskandinavismen. De have og een Ting tilfælles, den nemlig: at uddanne et dumt selvdødende Folk hver paa sin Vis.

Ind paa en slig bagvendt Vei havde Skjæbnen ledet disse Lande. Paa saadan Maade var nu hele den fordums stolte Vikingeæt nedsunken ved Tidsaanden til den ynkeligste Pjatter og Efterhermer i samme politiske Retning som Statsbetjeningen, medens den paa samme Tid, formedelst denne politiske Sløvhed og derved Tilbageliggen i saavel materiel som aandelig Kraft indestængtes mere og mere inden snævrere og snævrere Grændser af sine Nabofolk, der alt begyndte at voxe op til mægtige Stater. Thi medens England, Rusland og Frankrig allerede i hin Tid af deres indre Borgerkrige og fordums Nationalitets Splittelse udviklede kraftige og store Statssamfund ved at smelte deres Smaastater i Nationaliteten sammen til Eenhed — meget større endog end Sverrig, Norge og Danmark, — sank Skandinavia ned til Intet i Embedsburokratiets Ledebaand, og formedelst evigvarende indre Splid i det samme Folk. Medens det til Enhed blevne Britanien med sine Flaader begyndte at beherske alle Have — Skandinavernes eget fordum beherskede Element, gik disses hele Statskunst nu ud paa at fortære deres Kraft i indvortes Kiv. „Det var som om de dømte sig selv til fremtidig Udslættelse af Staternes og Folkeslagenes Række. Det er dog ikke min Mening at ville sige, den danske Regjerings Forhold mod Norge var slet, tvertom det var efter Datidens herskende politiske Begreber i disse Lande, baade mildt, klogt og retfærdigt, fordi politisk Nødvendighed nødte Regjeringen til at behandle Norge med den største Consideration eller Hensyn til Landets Beskaffenhed og Beliggenhed. Den norske Bondestand følte sig derfor i denne lange Periode af den danske Regjering, ligesaa lykkelig og veltilfreds, som under det nuværende Regjeringsvæsen; thi den danske Regjering behandlede altid Bonden og hans Rettigheder, efter nedarvet Skik og Vis, med den største Varsomhed og Forsigtighed, hvorfor Bønderne stedse benævnede troskyldigen den danske Konge med „han Far i Kjøbenhavn" netop paa Grund af deres Mildhed, og truede altid med at klage for Kongen, naar en eller anden uvoren Embedsbetjent var altfor uforskammet paa en eller anden Maade. Forresten levede

Bønderne i hin Tid i Norge i en fuldkommen politisk Søvn. Man kan ikke engang sige de vare i politisk Uskyldighedsstand; thi de havde ikke nogetsomhelst Begreb om selvstændig politisk Tilværelse, ligesaalidet som den anden Classe Embedsburokratiet, med hvilket Bønderne lidet blandede sig, fordi dette indpodedes i den danske Regjeringstid med en Mængde tydske og holstenske Elementer, der naturligvis ikke kunde have store Sympathier med de norske og danske eller skandinaviske Følelser. Imidlertid stod dog Embedsbetjeningen over Bonden i Aandscultur, og havde forsaavidt en gavnlig Indflydelse paa denne, som det trak ham op til en fælles Culturudvikling med de Danske, hvorved de nedarvede raa og barbariske Sæder ikke lidet bleve afslebne — den naturlige Indflydelse overalt fra den høiere Cultur paa den lavere. Dette var ogsaa det danske Embedsburokraties fortjenstfulde Side i den skandinaviske Politik, og som senere i Skandinavismen vil bære de bedste Frugter; thi derved blev Norge, skjøndt ubevidst, trukket hen mod skandinavisk politisk Eenhed. Men dengang var det, som alle vide, ikke Meningen. Derimod var det Embedsmandens politiske Opgave i den danske Tid, at sørge for at hidse Bonden op imod Sverige, og at lære ham til at udskjælde Svenskerne, saa at en Fulas eller en Falskner og en Svenske omtrentlig kunde blive et og det samme Begreb, for ret til Gavns at betragte Sverige som vor Arvefiende. Omvendt havde man naturligvis i Sverig de samme Lærdomme fra deres Regjering om os. Ikke ældre, end nærværende Forf. er, kan han godt erindre, hvorledes for 45 Aar siden flere her ansatte Slesvigholstenere i Embedsbetjeningen havde en stor Færdighed i at udskjælde Svenskerne.

Men det saaledes at vække Nationalhad mod Sverig, hørte naturligvis med til den staaende Politik eller Statskunst for hele det danske Embedsvæsen; thi det var at gjøre sig lækker for de Regjerende og at vise sin Loyalitet eller Rettroenhed under Regjeringens Visdom. At bande paa sit norske Blod, at de ikke vare Svenske uagtet de ikke vare andet end lutter Tydskere, var en almindelig yndet Ed i hin Tid.

Bonden hørte gabende til, og uagtet han naturligvis følte mere Sympathi for Svenskerne, end for de tydsk-holstenske Embedsmænd, — ikke alene fordi hine vare hans naturlige Landsmænd paa den samme skandinaviske Halvø, og talte det samme Sprog som han; men ogsaa fordi han havde en dunkel Ahnelse om, at de begge i Tidens Fylde skulde vorde een skandinavisk Nationalitet —, saa maatte han dog følge hine ligefuldt, naar Krig gjalt imod Sverrig, og den gjalt altid der, mod hans kjødelige Slægtninge af Herkomst, Aand og Tungemaal; thi saaledes vilde den danske Regjering det, og Kongens Villie var Guds Lov, lærte det danske Embedsburokrati sent og tidligt ogsaa.

Naar undtages denne Skjændsel i den dansk-norsk-svenske Historie, hvorved man søgte at vække Liv i vor sløvblevne Bondestand, ved Broderkrig, i den danske Tid, saa gik Bonden forresten forbi alle politiske Begivenheder ellers. Man rørte kun paa sig i Skandinavien den Gang i Danmark-Norge for at begaa Brodermord i en egentlig uskandinavisk Regjerings Tjeneste, efter Ophidselser af dens slaviske Embedsbetjening. En hæderlig Politik i Sandhed, — belærende for Nutidens Burokrater skulde man tro, til ikke at gjentage den. Eller kanske man indbilder sig, at Bonden i Skandinavien er saa taabelig nok en Gang at gaa i indbyrdes Krig, som Embedsvæsenets Ærindesvend? Nei, det sker ikke mere. Saa dum er han ikke længer, fordi der intet Nationalhad er imellem Skandinavias Landmænd eller Bønder. Det er kun de norsk-norske Slesvig-Holstenere, som ville indbilde Folk sligt i vor Tid; men forgjæves skal det blive; thi Eenhed og Styrke vil Bonden nu i Skandinavien — fælles Landsmandsskab mellem Sverig, Danmark og Norge — det er hans Løsen.

Men, ligesom Nutidens vældige Pantserskibe fra de store Nabofolk, med deres samlede Hærmasser vilde bevirke dette snarere, og jage tordnende det splittede Skandinavien sammen til kraftig Eenhed, og derved inden ikke lange Tider vække det op af sit nuværende splittende antiskandinaviske Slæberliv til en rigere Udvikling i Fremtiden i alle Retninger, — saaledes som ogsaa uventet i hin danske Tid en vældig Forstyrren ind

i det burokratisk-eneveldige Slæber- og Broderkrigerliv i den dansk-norske Stat, mod Slutningen af forrige Aarhundrede, som første Forløber for Nutidens Udvikling til Eenhed, nemlig den franske Revolution. Thi ved denne kom ogsaa et Slags politiske Frihedsbegreber ind heri Landet og forstyrrede Læren i Enevaldsstatsretten om at Kongemagten ikke kunde tvinges ind under Grundlove; thi da de franske Revolutionstanker brød igjennem, ved deres velbekjendte Omstyrtningsaand af baade Godt og Ondt, og reformerede det franske Land fra den ene Despotismes Uforstand ind i en anden, nemlig ind i Militærdespotiets og Embedsburokratiets endeløse Næt, — modtoges ogsaa disse Revolutionsdrømme, som bekjendt, af de herskende Klasser i Kulturen i Danmark og Norge med aabne Arme, det er: I det sidste Land, altsaa i Embedsburokratiet; thi Landmanden var ogsaa udenfor Revolutionen og dennes Paavirkninger i vort Land. Og da nu, som bekjendt, det danske Hof tillige fulgte den hele franske Politik, istedetfor at slutte sig til det frie praktiske Englands, der latterliggjordes af Statsretsphilosopherne, som kun den egennyttige Handelsaands Hjem, — hvis Institutioner det heller ikke kunde være Tale om at efterligne i nogetsomhelst embedsburokratisk Land, — saa var det en Selvfølge, at de franske Ideer om Stat og dens Indretning, d. e. Tilintetgjørelse af al privat Selvstændighed i Embedsvæsenets Ledebaand — Grundtanken i det hele franske Statsforfatningsvæsen — endmere folkeliggjordes, d. e. indsugedes endmere fra Universitetet i Embedsbetjeningen, saasom denne og Folket var et og det samme da, ligesom nu er Tilfældet, naar Talen er om høiere Cultur. Og ve den, som ikke var af samme Anskuelse; thi han havde da hele denne upraktiske Classe paa Halsen, da omtrent som nu, hvor skadelig end dens Politik var og er.

Enhver, der har det mindste Bekjendtskab til hin Tid, veed hvorledes de franske Begreber og Ideer den Gang havde bemægtiget sig den hele Aandsretning lige indtil Religionen ogsaa i vort Land, saa at, skjøndt det skulde være et christeligt Land, det ligefuldt blev besat med en Mængde hedenske Præster, omtrent, som om de havde været uddannede ved Univer-

2

sitetet af Voltaire eller hvilkensomhelst af de øvrige rationalistiske eller vantro franske Skribenter, som dengang arbeidede paa at tilintetgjøre den christelige Tro fra den ene Ende af Europa*) til den anden. Bonden var ogsaa her blot gabende uvirksom Tilskuer, som til Alt, hvad der angik det politiske, som aandelige Liv i Staten. Men da nu, som bekjendt, en ustuderet Mand hos os begyndte at ville forsøge paa at vække Bonden til Eftertanke, idetmindste dog fra det sløve, dorske religiøse Liv, hvori han, formedelst det ligesaa sløve, fordærvede og uduelige Præsteskab var nedsænket, — saa blev der naturligvis Skrig og Skraal af den kongelige Embedsbetjening.

Ikke alene Præsterne, mange Steder, fnøs over en slig Formastelse, at gribe ind i deres kongelige priviligerede Rettighed, ved hver Søndag at banke i Prædikestolen for Bonden; men det øvrige Burokrati tog ogsaa naturligvis Del i Forfølgelsen, formedelst et saa farligt Exempel, som at have anden Mening om de offentlige Anliggender, end den som herskede inden deres Kredse**).

Der var en saa mærkværdig chinesisk embedsburokrâtisk Aand i hele det officielle Liv, som udviklede sig af det danske Enevolds-Regimente, gjennem de franske Revolutionsbegreber i hin Tid, og hvilken Aand senere er gaaen over i hele vort constitutionelle Liv, — at frie Nationer, som have udviklet sig af Selvstændighedens Princip, som England og Amerika, ikke engang derom have noget Begreb, — medens det i Embedsvæsenets Land lovprises som Visdommen selv. Det Hele var ogsaa en

---

*) For Læsere, som ikke ere bekjendte med Literatur og Historie, — maa jeg oplyse, at det fra 1730 til 1792 især var Mode blandt Skribenterne i Frankrig, at latterliggjøre den christne Tro og Religion, saasom de blot vilde have, ligesom før Hedningerne, en Fornustreligion og den Moral, som derpaa grundedes.

**) Mærk. Processen mod Hans Nilsen Hauge, der er et overmaade karakteristisk Udtryk for hin Tids Anskuelser. Forf. har aldrig kunnet læse denne Processes Acter, uden med den yderste Foragt for den alt frit Liv tilintetgjørende burokratiske Aand, som deri udfolder sig. Den har i hin Proces afspeilet sig aldeles ægte i alle Retninger.

naturlig Følge af at al høiere Cultur kun forhen var og atter igjen overgik i den statstjenende Classe i Samfundet. Indsugende ved Universitetet de der herskende theoretiske Drømme om Stat og dens Organisation, om Religion, og om alle praktiske Forholde efter Datidens franske Mønster, der var stik imod vort Behov og vort Folks Beskaffenhed, — vilde man have alle sine Drømme igjennem, naturligvis lygegyldige for, om disse passede for Folket eller Bonden og hans Interesser; thi han maatte kiles ind under deres abstrakte, det er, fra Virkeligheden afsondrede Begreber om Tingene, selv om han kom til at see ud, som den Vilde i Soldaterkjolen, der var saa trang, at begge Armene maatte holdes stive ud, og som han da indbildte sig, var den rette Maade at tee sig paa, som civiliseret Mand.

Ingensteds har derfor nogen Landboklasse en saa lidet selvstændig politisk Historie, som vor at opvise; thi den har ikke kunnet hæve sig op til at handle paa egen Haand, selv i dens vigtigste Anliggender og Forholde til Staten. Dens Mangel paa Selvstændighed har stadigen ladet den være en Legebold i Statsbetjeningens vexlende Begreber om politiske Forholde. Under den danske Forening, ledebes Landmanden troskyldigt og godmodigt ind i Enevoldsmonarkiet og fulgte med dette, ligesom Puddelen, til 1814 Aars Begivenheder rev Landet bort fra Danmark, og da det samme Embedsburokrati nu ledede ham ind i det nærværende fransk-constitutionelle Liv, har han ligesaa tankeløst og ubevægeligt fulgt med dette, under det samme Embedsburokraties Ledebaand, uden nogensomhelst aktiv eller handlende Deltagen i Begivenhederne til denne Dag, fordi hans Stilling i Samfundet er bleven saadan, at han næsten har tabt al Handlekraft for Deltagen i det offentlig Liv.

Under Foreningen med Danmark virkede dog imidlertid Embedsbetjeningen fordelagtig paa den norske Bonde i een Retning, nemlig ved at vække Velvillie imod Danmark, saa at norske og danske i hin Tid forvandledes til Landsmænd og betragtede sig som Eenhed i politisk Henseende; thi ligesaameget, som den samme Embedsbetjening prædikede Had imod Sverig

— Datidens Politik — befordrede den Landsmandskab med Dansken, hvad altid bør omtales med Taknemmelighed hos os; thi om det Andet i hin Tid var et Onde, — var det dog ikke større end at det i Nutiden er bleven udslettet hos enhver Bonde i vort Land, medens det sidste var et saa stort Gode, at det baade har baaret og vil bære de gavnligste Frugter i Fremtiden for det nuværende Skandinavia.

Naar man altsaa fortælier om norskt Nationalhad mod Sverig heri Landet, da er dette noget, som ikke henhører til de virkelige Størrelser, men kun en Opfindelse, der hidrører fra Ophidselser af Statsbetjeningen, fordi Saadant laa i Styrelsens Interesser til 1814, og fordi da den enfoldige og taabelige Bonde lod sig i Et og Alt lede af hin den Gang, som tildels endnu, hvormeget end den antiskandinaviske Splittelse tjener til Landmandens Ruin og Undergang. — Naar ikke destomindre man endnu hos os seer berettet af politisk-antiskandinaviske Historiefortællere, at Stemningen blandt Almuen var hidsende i 1814 mod Sverige i vort Land, da er dette saalangt fra Sandhed, at den tvertom i en stor Mængde Bygdelag endogsaa da var netop det Modsatte, og at det var med den største Uvillie, man gik til Krig fra vor Side. Nærværende Forf. er saa gammel, at han meget godt kjendte Stemningen i disse Egne, ligesom han har talt med forskjellige Bønder rundt Landet om den Sag, der ere enige med ham i, at hvis den Daarskab var gaaen igjennem i 1814, som en Del af Embedsburokratiet havde faaet udklækket, at Norge skulde blevet et særskilt Kongerige med særskildt Hof og Indredning, og det desformedelst var kommet til Kamp paa Østlandet, hvad jeg nu heller ikke tror var bleven noget af for slige politiske Barnagtigheder, — saa havde alligevel ikke en Bonde i disse Egne løftet en Riffel for en slig Umuelig-Konge, men villet være med Svenskerne, deres Brødre, som Landsmænd i Fred og Ro.

Hvilke uforstandige Begreber det dengang raadende Embedsburokrati havde om dette Lands fremtidige Udvikling og om Fremtidens Udvikling i det Hele i Politikken, hvorom de dog

ei kan have bekymret sig stort i Grunden, — viser deres Ophidselser i Datidens Aviser, og fremstilles end tydeligere i nylig trykte Breve fra davirkende dansk-tydske Embedsmænd og Kammerherrer, hvori enhver udskjældes som Forræder og Kjæltring, som viste venligt Sind mod Sverig, uagtet ingen større Forrædere kunde tænkes mod Norge, Sverig og Danmark, end deslige politisk taabelige Personer, som saaledes pustede til indbyrdes Krig og Uenighed mellem disse Lande, der, hvad selve Kjærnen af Folket angaar, ere Eet i alle Dele.

Antiskandinavismen eller Affsondringsaanden i smaa politiske Stater har derfor aldrig været tilstede i Folket selv i Skandinavien, fordi den strider i alle Dele imod dettes Natur og Oprindelse: men den er en af disse kunstigt indpodede Splittelsesaander i Politikkens Tjeneste, og som derfor ogsaa yderst let kan jages ud, naar blot Folket paa forstandig Maade vil begynde at røre lidt paa sig i de skandinaviske Lande, paa samme Maade som i andre Nationaliteter, der allerede have afsluttet sig til Eenhed. Mod Splittelsespolitikken maa nemlig sættes Association mellem alle Skandinavias Eenhedsmænd, thi saa er hin snart dømt. Hos alle praktiske Mænd derfor, som havde det rigtige Kjendskab til Folkekarakteren i vort Land, og den mindste Indsigt følgelig i Fremtiden, og Tanke for vort Lands virkelige Trang, baade dengang og siden, — var derfor ogsaa Ønsket om Forening med Sverig i 1814, ikke blot for at undgaa idelige dumme Broderkrige, som de maatte forudse Folket vilde betakke sig for i Fremtiden; men som den eneste Vei for disse Lande til materiel og aandelig Udvikling paa en sikker Grundvold. At de herfor bleve tappert udskjeldte i Datidens Aviser, af det dengang ensidigt danskraadende Embedsburokrati, veed enhver, fordi disse dengang kun vare oplærte i Splittelse med Sverig, — hvilket de havde indsuget gjennem deres Opdragelse i Politikken fra Vuggen af og paa Skolen og i hele deres senere politiske Liv, omtrent som endnu. De vare fremmede for al Tanke om Eenhed og de deraf flydende Fordele for Landene, formedelst deres ufornuftige offentlige Opdragelse i enhver Retning, naar det gjaldt det store

skandinaviske Fædreneland, hvilket de derfor ei kunde indsee Fremtidens Aand vilde hæve frem og op til kraftig Statsenhed ogsaa i Norden.

Det gik med de Mænd da, som blot vilde Forening med Sverig, som nu med Enhedsskandinaverne, der skjældes ud af Antiskandinavismen, skjøndt disse hellerikke skulle skaane Daarskaben i hin; men benævne og belyse den for Nutidens Folk i Skandinavia, med sit sande Navn.

Men da man nu endelig i 1814 maatte bide i Nødvendigheden at følge med til Forening, dreves der dog igjennem al muelig Afsondring, i den saakaldte Foreningsakt eller Foreningsforedrag, saaledes at man alligevel kunde faa beholde Splittelsesaanden i Landet, ja derved i alle tre Lande, i alle muelige Retninger, ligesom om den ikke for havde gjort Skade nok i Skandinavien; thi den Gang kunde en kraftig Optræden meget let have blandet Folkene i Sverig, Norge og Danmark sammen til Enhed, til Trods for alt Skraal i modsat Retning, saa at, hvad nu af Enhedsskandinaverne paabegyndes og fordres i disse Lande, allerede kunde da have været tildels fuldendt eller idetmindste langt fremskredet. Dog ikke alene Svensker og Norske udelukkede hinanden i 1814 fra Embedsveien i de gjensidige Lande; men selve Embedsburokratiets hidtilværende Landsmænd i Danmark bleve ogsaa udestengte fra at komme ind til os paa Embedsbanen, saa at nu kunde enhver af disse Smaastater i Skandinavien udvikle sig hver i sit Land, just ligesom i Middelalderens mørkeste Dage. Al fælles skandinavisk Aand vilde nu været ødelagt, naar ikke Fornuftens Stemme i Folkeslagene var stærkere, og ligesom af sig selv igjen fremsprudlede til at overvælde Egenkjærlighedens og de politiske Daarskabers egennyttige Foranstaltninger af Splittelsesaanden. Imidlertid havde dog en slig uforstandig politisk Fremgangsmaade strax sine Følger i vort lille Afsondringsland. – Thi man begyndte nu efterhaanden at udskjælde ligesaa meget Danskerne, som før Svenskerne i vore Aviser, der, hvad den skandinaviske Politik angaar, var et Udtryk eller Afløb for den herskende Embedsbetjening. Man viste sig ligesom Børn, som naar de ikke længer frygte

Riset, strax blive storsnudede; — saaledes ogsaa dette Uvæsen imod Dansken, da man nu ikke længere behøvede at være ræd for Afsættelse af Enevoldsmajestæten i Kjøbenhavn. Ligesaa krybende det før havde været, ligesaa nartigt blev det nu, — politiske Daarers gode Kjendemærke. Enhver, der altsaa var mere end sædvaulig venlig mod Danmark og ønskede om ikke materiel Forbindelse med dette Land, saa dog en fortsat aandelig Forbindelse i det samme Sprog, i den fælles Literatur, blev udskregen for Daneman, og Gud veed alle de taabelige Udtryk som dette taabelige Væsen betjente sig af for ret at kunne indhylle Landet i barbarisk Ensidighed og Envished for det ukyndige Folk. Man behøver blot at blade gjennem Aviserne i de sidste 46 Aar, og man finder der idelig den samme Vise sjunget, at nu maatte vi være Karle for os selv i alt muligt, akkurat som Drengen i Fabelen eller Robinson paa sin Oe; — ja man har jo endogsaa nylig seet af en lang Artikel i et af vore Blade, at naar danske Digtere blot kunde udtales paa norsk (med Christiania Mundart vel, der, som alle vide, ere saa velklingende) ere de ogsaa komne ind under vor Sprognationalitet! — Hvor findes dog vel slige voxne Børn i noget andet Land? —

Det antiskandinaviske politisk-literære Væsen mod Danmark er vel blevet skarpt medtaget af andre af vore Forfattere, og især i det bekjendte vittige Digt „Norges Dæmring“; men hvad kunde enkelt Mand gjøre mod sligt antiskandinavisk Uvæsen i Literaturen, — der bider jo ikke Vittigheder paa det, — det er Enhedsskandinavismen praktisk gjennemført i dens strenge Consequentser, som maa jage Saadant bort fra Landet; thi dette er det Maal den tragter efter at gjennemføre, saavel ved sin materielle, som deraf flydende aandelige Kraft. — Vi skulle derfor nu nærmere gaae ind paa at betragte Affondringsaandens Forhold til de Aarsager, som virker fortsat Splittelse og Svækkelse i Skandinavien; thi Splittelse og Svaghed er Antiskandinavismens Grundtanke, — og de skandinaviske Landes Ruin, dens endelige Virkning, om den fik raade.

Under hele den saakaldte Selvstændighedsperiode fra 1814,

er derfor ikke alene Afsondringsvæsenet i vort Land drevet til det Yderste, ikke som før blot med Sverig, men nu ogsaa med Danmark, og tillige forsøgt mod Udlandet. Men med dette blev det dog kun et Forsøg; thi her kom Splittelsesaanden ingen Vei — dens Følehorn vare her for bløde og vege til at bore ind — det gik den her, som Sneglen, der vilde bore Staalpantseret, den maatte trække tilbage i eget Hus. — Imidlertid var det nu i lang Tid et almindeligt Skrig gjennem alle Aviser, at vi burde have særskildt udenrigsk Repræsentation — det er særskildte Gesandter og Consuler, uden Fællesskab med Sverig, for at Udlandet kunde lære os at kjende som en særskildt Stat, for at indbilde dette, at vort lille Norge stod aldeles afsondret, ikke alene fra Danmark, men ogsaa fra Sverige, med hvem vi havde forenet os paa Nyt. Dette enfoldige Snak, som i længere Tid viste sig som Gjenganger gjennem Afsondringsaandens Begreber om Politik, er dog nu endeligen forstummet, efter at man har gjort den Erfaring, gjennem Nutidens Enhedsstræben gjennem alle Folkeslag, at det ikke alene er i høieste Grad latterligt, men en ren politisk Umulighed for et lille Brøkland i en Nationalitet, at kunne optræde ene for sig, med særskildte Gesandter, at tages Hensyn til af Udlandet, medens vi begge, Sverig og Norge, uden Danmark, ere altfor smaa samlede. De store Nabonationer i Udlandet respectere, som alle vide, i vore Dage ogsaa kun de store Nabonationer i andre Folkefærd. En Nationalitet, som staar paa Middelalderens Ordning, som det lille Norge, har Udlandet ingen Respect for, naar det med sin intetsigende Militærstyrke og Nationalkraft vil træde afsondret op som Magt ved Siden af den tyvedobbelte Overmagt. Men Antiskandinavismen er ligesom Kjærringen fra Dalen, som før hun havde været i Nabodalen, indbildte sig at være den mægtigste i Verden, men derimod raabte forskrækket da hun saa den store Fjord med sine Sidedale: vor Dal er dog Intet imod dette, hvem skulde troet at Verden var saa vid og stor. Saa kjæphøi ogsaa Antiskandinavismen er, naar den sidder og kryr sig for Tankeløsheden og Uvidenheden hjemme, og raaber for det forstummende

Tilhørerskab — (Auditorium) „Normænd i Norge, Russer i Rusland, Britter i Britanien" — eller „En mod Tredive". I Tapre med Middelalder i Nutiden! — saa slukøret bliver den dog over sin intetsigende Lidenhed, naar den skal fremstille sig i Virkeligheden for sine Naboer, de den overhovedet voxne Folkeslag.

Dog der var ogsaa en anden lille Omstændighed, som forstummede Skrigene om særskildt Repræsentation, nemlig Omkostningerne, at disse nemlig ikke kunde bæres af dette lille fattige Land alene, saa at dette antiskandinaviske Snak nu kan betragtes som forbi, uagtet mange politisk-troskyldige antiskandinaviske Børn hermed brød sit Hoved i længere Tid, til ikke liden Opbyggelse for de ligesaa velmeente norsk-norske skrigende Politikusser i hine Dage, med sit Ekko af gamle Madamer og Matroner: „det er dog virkeligt skammeligt som Avisjerne sige, at vi ikke have vore egne Gesandter og Consuler". — O sancta simplicitas! — ja, saadan var den hellige Simpelhed — jeg hørte det mere end en Gang selv i hine Dage.

Men hvad man saaledes ikke kunde gjennemføre for at agere Stat for Udlandet, hvor det gjaldt Kraft og Magt, af Mangel paa begge Dele, det har man af alle Kræfter arbeidet for i andre Retninger at gjennemføre, hvor det blot kunde gjælde Brovl og Snak om, at agere Kongerige, og hvorpaa vi ingen Mangel har havt eller har, — paa en Maade, som ikke er mindre fordærvelig for den nordiske Nationalitets Vedligeholdelse, samt for vor Cultur og for Landet i det Hele lige skadelig og ødelæggende, nemlig ved Afspærringen inden selve den skandinaviske Nationalitet i materiel og aandelig Vei, saa at de oprindelig virkende antiskandinaviske Aarsager, fremdeles kunde fortsætte med sit tærende Gnav paa det stakkels Skandinavien i Almindelighed og dets Afsondringsland Norge i Særdeleshed.

Jeg har dels allerede udviklet dette i min „Indbydelse til Enhedsskandinavismens Gjennemførelse", hvortil tør henvises,

og jeg vil derfor kun her gaa nærmere ind paa at betragte Antiskandinavismens Forhold til Sproget, til Folkeblandingen, Nationaliteten og Patriotismen, samt Bonden eller Landmanden i Skandinavien.

II.

Antiskandinavismen og Sproget.

Antiskandinavismen og Sproget er i enhver Henseende fiendtlige Kræfter i vor Tid; thi ligesom alle deslige Smaastater i en Nationalitet som Sverig, Norge og Danmark nu udslettes mere og mere formedelst den vaagnende Enhedsstræben hos Folkene, — saaledes udslettes som bekjendt ogsaa i vor Tid Dialecterne i Nationaliteten mere og mere for at danne sig til Eenhed, fordi et Sprogs Styrke og Magt ikke ligger i Sproget selv, men i de Millioner, som tale og skrive det, og da følgelig igjen i dets desformedelst paa store Masser virkende culturhistoriske Betydning.

Denne simple Natursandhed, som i vor Tid gjennemstrømmer med Nødvendighed, mere end nogensinde alle Folkeslag, og som vil tvinge sig frem til Trods for al Modstand ogsaa i vort Land, — kan dog ikke indsees af Antiskandinavismen; thi den er blind for al Fornuft og seer ikke Tidens Tegn, som spaar dens Undergang ogsaa i Sprogstriden. Det er en noksom bekjendt Kjendsgjerning, at alle literære Mænd af Aand og Anseelse ogsaa i den skandinaviske Nationalitet, som i andre Nationaliteter, have følt Nødvendigheden af en tilsidst fælles Literatur med et fælles Skriftsprog — en Følelse, som opstaar hos alle Folkeslag, uanseet deres politiske Anskuelser forøvrigt, saasnart en større Videnskabelighed begynder at udvikle sig inden Nationen eller i Folket. Allerede for 100 Aar siden udtalte sin Tids Folkeskribent J. S. Sneedorf (Samlede Skrifter 1ste Bind, Pag. 246, 1761) „det Ønske til de nordiske Natio-

ners Ære, at de kunde finde saadant et Middel til at forene det danske og svenske Skriftsprog, at Indbyggerne i de trende Lande udgjorde kuns et Selskab i Henseende til Videnskaberne. Næst oprigtigt og bestandigt Venskab mellem begge Nationer, som er grundet paa fælles Fordele, kunde der ikke optænkes noget, som var beqvemmere til at sætte dem i Ligevægt med andre cultiverede Nationer". — Denne skjønne Tanke nedskrevet af en af Datidens mest berømte Lærde i vor Literatur, er heller ikke i Skandinavien bleven begraven. Den har slaaet Rødder i alle senere Forfattere, som gjennem Aandens Magt har villet udvikle og udviklet Folkene i disse Lande, og den vil hellerikke dø fremdeles, men trænge sig mere og mere ind efterhaanden som Nutiden vælter sig frem over Skandinavien eller som Oplysningen tiltager og Fordommene dødes. Det er næsten ogsaa ubegribeligt, at der kan findes skrivende Mennesker i vor Tid, saa blottede for Tidens Aand, at de kunne arbeide i Splittelsesaandens Tjeneste og saa med Hensyn til Sprogvirksomhed i Skandinavien; men hvad kan ikke arbeides for i antiskandinavisk Aand, i et Land som vort, hvor den ene politiske Daarskab krydser den anden til Udrendsning af Enhedsskandinavismen.

Saaledes har som bekjendt, vor lille Nation alt mere og mere siden 1814 været bearbeidet med at ville afspærre sig i aandelig Henseende, derved at man har søgt at fjærne Skriftsproget fra det danske, der i Aarhundreder har været det samme som vort, formedelst det samme Folk som vi, i hin lange Aarrække. Denne Yttring af den unaturlige Afsondringsaand gjennem Literaturen begynder dog allerede igjen at tabe noget af sin Virkning, fordi slige baade sproglige og politiske Dumheder hos den større Cultur, selv blandt Embedsbetjeningen, ikke har fundet Medhold, ligesaalidet som den vil finde Medhold, hverken hos den cultiverede eller ucultiverede Mængde blandt Folket; thi selv den største Ukyndighed blandt dette, indseer det Uforstandige i et afsluttet Skriftsprog, for et saa lidet Folk, som Norges adspredte halvanden Million paa 5 a 6000 Qvadratmile.

At imidlertid samle og fremstille Bygdedialecterne i Sverig, Norge og Danmark sammenlignende i deres Forhold indbyrdes, baade med Hensyn til deres Bygning, Udtale og Begrændsning, og i Forhold til de 2de skandinaviske Skriftsprog, Svensk og dansk-norsk, vilde baade være et fortjenstfuldt og nyttigt Arbeide; thi det er af hine disse skulde hente sin fortsatte Udvikling og Berigelse i forskjellig Retning ved Culturens almindeligere Udbredning hos Folkene til Enhedsstræben ogsaa i Sproget i Skandinavia; men at samle enkelte Bygdedialecter i vort Land og generalisere disse efter Indfald og Godttykke, for af dem at udvikle et saakaldt Landsmaal for Bonden i Norge, ganske forskjelligt fra det Skriftsprog, som nu i Forening med det danske har hævdet sin Plads gjennem en lang og rig Literatur ens for begge Lande, og som har trængt ind i alle Borgerklasser, saa at det endog i mangfoldige Bygdelag, formedelst den i nyere Tid stærkt udbredende Oplysning, ganske og aldeles har udvisket endog Bygdedialecterne selv, — er en slig Urimelighed, at kuns de mest indskrænkede Evner til at iagttage Menneskehedens Fremadskriden kunde falde paa saadant. Det er ikke at gaa imod Strømmen engang for at udbrede Oplysning i vor Tid, men det er at arbeide imod den sunde Menneskeforstand, hvorfor og alene Instinctet eller den simple selvopholdende Naturfølelse hos Folket støder sligt Væsen tilbage. Det er imod al Folkeopdragelse i alle Lande og til alle Tider, hvor Oplysning har trængt ind; — en barbarisk Tanke, som kun kan udklækkes der, hvor man indbilder sig endnu at ville binde Folket at sidde fremdeles som før, i en fordums vindueløs Røgstue, uden Tanke paa Omgivelser, uden Syn for Fremadskridning i materiel eller aandelig Vei i nogen Henseende. Thi man kan da ikke sammenlave eller sammenkoge et Sprog for Folket, paa samme Vis, som man af forskjellig Slags Mel kun lave en smagelig Grød, naar man behager, uagtet disse Landsmaalslavere gaa frem omtrent paa samme Maade; thi de tage, som bekjendt, nogle norske Bygdedialecter og blande sammen, tilsætte saa efter Godttykke lidt løsrevet Islandsk, og naar saa dette kommer ud af Maalgjørerens Hoved, kaldes det

Landsmaal for Folket eller Folkesprog, uagtet det burde hede netop det Modsatte. Almindelig smager nu Maalet efter Sproglærerens Fødested, saaledes, at hvis han er Søndmøring er det Søndmørske forherskende; — er han fra Tellemarken, er Væften i Landsmaalet Tellemarskt, — er han fra Christiania, er det Pipervigsk, — er han fra Bergen er Strilemaalet, sammenrørt med Islandsk, det smukkeste Landsmaal naturligvis. Men en Ting har dog disse Maalgjørere glemt, som saaledes søge at bearbeide Bonden med nyt Sprog, hver paa sin Vis, og det er: at denne ikke *finder noget saa afskyeligt*, som den Dialect, der hersker udenfor Bygden, saa at ligesaa stor Fiendskab, som der i gamle Dage var mellem de forskjellige Bygder, der havde en fra egen Bygd afpræget Dialect, ligesaa afskyeligt fandt man ogsaa den anden Bygds Sprog, saa at naar man før i Gjestebud og Lag rigtig vilde have Morskab, behøvede man blot at faa en eller anden lystig Fyr til at efterabe Nabobygdedialecten, saa var der fuld Comedie. Men var da nogen ogsaa af disse tilstede, opstod heraf ofte de vildeste Slagsmaal, fordi det blev anseet som en stor Fornærmelse, saaledes at efterabe Nabobygdens Maal. Ligesaa *velklingende* og ægte nationalt derfor, som vore Landsmaalslærere indbilde sig, at deres Sprog skal lyde i Bondens Øre, ligesaa *hæsligt* finder han det fordi det ikke er hans Bygdemaal, eller „Nationalmaal" og vil derfor aldrig vedtage det ogsaa af den Grund, at det strider imod selve Bygdemaalsaanden, som altid finder al anden Dialectlyd, og følgelig hvert Ord og enhver Talemaade, der ikke er hans egne tilvante i eget Bygdemaal eller i det fælles hævdede Skriftsprog, som ogsaa Bonden har Forstand nok til at sætte over alle Bygdemaal, — stygt og langt mindre end velklingende; thi saalænge Afsondringstiden varede, var Gudbrandsdalsk f. Ex. en ligesaa sjelden Lyd i Sogn, eller Sognsk i Gudbrandsdalen, som Tydsk eller Engelsk *).

*) Mærk. Fors. laante Herr Ivar Aasens Frithjofs Saga i „*Landsmaalet*", som Herr Aasen betegnende kalder sin Sprogopfindelse, — til nogle Bønder; men fik den altid tilbage med den Besked: „det var

Bygdedialectens Folk føle sig følgelig yderst indignerede eller stødte over, at Nabodialectens „Maaljeip", som man kalder det, skal optræde som Skriftsprog, belærende for andre Bygder, saa at naar man skulde tilfredsstille Landsfolket paa den Maade, — maatte man see til at faa en Sproglaver i hvert Sorenskriveri idetmindste.

At imidlertid deslige Begreber om at udvikle Cultur hos den almindelige Mand, kan opstaa hos Folk, som ikke tager Hensyn til Historie i nogen Retning i noget Land, og følgelig heller ikke til vort Lands, — er ikke at forundre sig over i et Land som her, hvor Affsondringsdaarskaber i Staten har faaet frit Løb siden 1814, i enhver Vei, og hvorfor man ogsaa tror det er i sin naturlige Orden, at kunne danne en egen Sprognation, formedelst Sammenrøren af et halvt eller et helt Snes Bygdedialecter, eller ved at skaffe Bonden et Sprog af nogle sammenskrabede paa Skruer satte udbrugte Bygdemaalord, eftersom Begreberne, om at faa tilveiebragt en slig Sprognation, ere paa en eller anden Maade blevne mere eller mindre udvidede hos Sproglaveren; men endog at understøtte sligt Væsen offentligen, er i Sandhed forunderligt, og det viser hvilke bagvendte Begreber, der hos os har uddannet sig om Maaden at ville oplyse Folket paa, skjøndt dette i enhver Retning tilbagestøder slige Tendentser gjennem de mest forældede Sammenblandinger af raae aflagte Bygdedialecter, at ville trække det frem paa Oplysningens Vei, medens de netop ville trække det tilbage til Barbari og Uvidenhed.

Man ser, mærkeligt nok, at endog i selve Storthinget, er det den ustuderede Mand, som tillige herom ofte har de sundeste og klareste Anskuelser; thi da der var tale om, paa sidste Sthorthing, fremdeles at bevilge Løn til denne Slags Bygdemaal-Virksomhed, fandt Repræsentanten Hr. Gaardbruger Jaabæk sig beføiet til at udtale den Anskuelse, at han ikke ansaa dette Landsmaalsvæsen at være til nogensomhelst Nytte for

ikke noget at læse — vi forstod ikke dette Søndmørske — det er ogsaa styggere, end gammelt Sognsk".

Landet; men kuns til at forhutle Sproget paa den mest smagløse og unaturlige Maade, saasom det maatte ansees for Landets store Gavn, at vi havde fælles Skriftsprog med Danmark.

En tilstedeværende Storthingsmand af Embedsklassen gjorde nu den Bemærkning til Hr. Jaabæks Tale, at det var Synd, at vi ikke havde en Holberg til at commentere den, det er: latterliggjøre den. —

Ja det er i Sandhed virkelig Synd, at vi ikke har nogen Holberg i vore Dage, men vi kunne være trygge om, at hvis vi havde en saadan nu, at han da ikke vilde latterliggjøre Hr. Jaabæk for denne Tale, men hans Modstandere; thi Holberg udviklede, som bekjendt, skjøndt norsk født, ikke det dansk-norske Skriftsprog af nogle forlængst aflagte Bygdedialecter, uden sproglig historisk Berettigelse, i Forening med nogle radbrækkede islandske Ord og Talemaader, ogsaa ubekjendte for Almuen overalt; men han uddannede end yderligere det Sprogstof, som forefandtes hos alle dannede Classer i Samfundet, og hvorom Bygdedialecterne i Danmark og Norge hovedsageligen havde grupperet sig, saaledes at det kunde faa Indpas overalt efterhaanden som literære Mænd endyderligere udviklede Sproget. Det var Holbergs rigtige Opfatning af Menneskeaandens Udvikling ogsaa i disse Lande, som ledede ham hertil, og at han heri havde Ret, viser tillige hele den dansk-norske Literaturhistorie lige til vore Dage, idet alle talentfulde literære Mænd have skrevet i det samme holbergske Sprog, og videre udviklet dette og beriget det, vel med Ord og Vendinger fra Bygdedialecterne, naar de vare skikkede til at generaliseres eller almindeliggjøres i Skriftsproget; men aldrig paa den Maade, at de derved have villet rive Sproget ned, eller rykke det ud af sit Gjænge med sligt ufornuftigt „Jeip" (patois) der construerer det saakaldte Landsmaal, som nu bydes ud for Bonden her i Landet, uagtet det hverken tales eller skrives eller oftest ikke engang forstaaes af nogen anden, end Sproglaveren*).

*) Forf. læste i en svensk Avis, at man ikke i Sverig kunde forstaa disse Landsmaal. — Det var rimeligt; thi man forstaar dem jo ikke heller hos os.

Thi et saadant frembragt Maal har ikke sin Rod i Folket, hos hvilket der er en almindelig Følelse om at erholde det Passende og Fornødne, ogsaa i sproglig Henseende, saasom Folket eller Almuen rundt Norges Land føler grant, at kun den Sprogaand, som trækker det ind i den almindelig udviklende Civilisation i Skandinavien ogsaa er til Gavn for det, fordi kun den kan hæve det opad — al anden Sprogaand holder det i Sumpen, hvor det før har voxet op levet og døet i et stadigt Barbari, og som naar dette Landsmaals-Væsen skulde blive raadende, end yderligere vilde barbarisere eller raagjøre Folket.

En dygtig Almueskoleholder her, sagde derfor ogsaa om dette Landsmaalsvæsen meget rigtigt: „at det hverken var Vand eller Øl*), thi ikke er det vort Maal, sagde han, som tales i disse Egne, saa at vi kunne forstaa det, uden med en Ordbog i Haanden, og ikke er det det Almuen overalt tilvandte Skriftsprog, saaat man ligesaalet kunde læse Tydsk eller Engelsk, som at studere sig ind i dette af Islandsk og aflagte Bygdemaalord sammenrapsede Sprog, uden nogensomhelst Literatur," og deri havde han da høiligen Ret.

Det maa ogsaa være ganske særegne Begriber, man har om Almueoplysning, naar man tror at slige Smagløsheder kunne bruges til at fremme denne saaledes, som endog tilraadet i Folkevennen. Thi, hvilken Skoleholder med sund Opfatning af sin Stilling, vilde være behjælpelig til at trække

*) Mærk. At dog ogsaa hos os de dygtigste literære Mænd er af samme Anskuelse med Hensyn til dette Maalvæsen, er det en Fornøielse at kunne anføre medfølgende gyldne Sats af Hr. F. L. Wibe, hvor det hedder: „At ville føre et gjennem Aarhundreder udviklet, og i en forholdsvis rig Literatur allerede fixeret Skriftsprog med Et tilbage til et længst forsvundet Studium er en urealisabel Tanke og en Foragtelse af Menneskehedens Fremskriden og Culturens Indvirkning. Den kan kun sammenlignes med den rouseauske Ide, at ville med Et rykke Samfundet ud af Culturens Sphære og sætte det tilbage i en oprindelig Naturtilstand". F. L. Vibe, Lit. Anmeldelse af F. M. Bugges Oversættelse af Homer i et Slags throndhjemsk Landsmaal — Christianiaposten No. 1503, 1852.

Eleverne bort fra Oplysningens store Landevei og ind i slige til Uvittigheden hørende sproglige Forvildelser, hvor aldeles Intet for Folket er at lære, uden at gaa Ring i den samme Dumhed, hvori det har løbet i Aarhundreder. Aldeles urigtigt er det ogsaa at kalde en Samling af nogle deslige Ord og Talemaader over enkelte Bygdedialecter til deslige Landsmaals Sammenlavning „En Ordbog i det norske Folkesprog"; *) men aldeles uberettiget er en blot Samler af Bygdedialecterne hos os til at „betragte disse Dialecter samlede, som et *selvstændigt Sprog, der kun udgaar fra vort Lands* gamle Sprog — Islandsk — og ikke kan indskydes under noget af de nuværende Nabosprog" **) — Svensk og Dansk? —

Efter dette, kunde man jo raisonnere ligeledes i Sverig og Danmark, da Islandsk ligesaafuldt var deres Oldsprog, som vort, og hvis Norge i Middelalderen tilfældigvis var blevet delt i et Kongerige Trondhjem, et Do. Bergen og et Do. Viken, vilde disse da faaet hver sit Sprog efter saadanne Begreber, saasom det ene ikke kunde indordne sit Sprog under det andet, i det Øieblik de vare adskilte Kongeriger, efter slige sproglige Anskuelser. Men heldigvis ere slige Kongeriger ikke til i Virkeligheden, ligesaalidet som slige Sprogbegreber i nogen Henseende ere begrundede i denne, fordi Bygdedialecterne i Norge, Sverig og Danmark først tilsammen udgjøre eet Sprog. De ere ikke indordnede under hverandre, men de ere blandede i og om hverandre. Naar man derfor samler og udgiver Bygdedialecter, var man fremfor Alt pligtig til at tage dem, *som de fandtes, hver paa sit Sted*, ikke efter eget Hoved, blot indordnede under Islandsken, og at udelukke Alt, hvad man ikke tror kommer derfra; thi heri er hverken Mening eller Tanke. Alle germaniske Sprog kunne indordnes, om man vil, eller sideordnes, hvorledes man nu ønsker det, under det islandske eller oldnordiske, følgelig ogsaa Bygdedia-

*) Se „Ordbog over det norske Folkesprog af Ivar Aasen, udgiven *paa Bekostning* af det kongelige norske Videnskabs-Selskab".

**) Samme Ordbog, Fortale, Pag. 5.

lecterne hos os, skjøndt hint Sprog aldrig har været Almuens Sprog overalt her i Landet, hvad Bygdedialecterne allerbedst beviser. Men dette er ikke det interessanteste ved dem; — de ere tillige et ethnologisk factisk Bevis for, at Norge oprindelig er bebygget saaledes som Herr L. Chr. Daae fremstiller, nemlig paa naturlig Maade, det er „at Norges Befolkning først er kommet til Sverig og Danmark, og derfra omsider herind i Landet", og ikke fra Nordpolen og nedad, og at følgelig Snorre, naar han beretter herom, forat bruge Herr Daaes Udtryk, har sagt det rigtige om vor Indvandring, nemlig: „at vi ere oprindeligen fra Danmark først, saa fra Sverig og saa til Norge — en Slutning (siger Herr Daae) som er den eneste, der kan forenes med Landenes Beskaffenhed og Tungemaalenes Lighed"*).

Dette bekræfter ogsaa aldeles Studiet af Bygdedialecterne, idet disse i vort Land har fuld Lighed med Bygdedialecterne i Sverig og Danmark, som viser deres uudslettelige Mærker paa fælles Oprindelse; men ikke nok hermed, Bygdedialecterne have ogsaa en anden Egenskab, som ikke nok er studeret og oplyst, og som derfor ikke noksom kan studeres og oplyses, og hvilken ingenlunde kan betragtes som tilfældig — de have nemlig tillige en bestemt afsluttet Character, inden den nuværende Civilisation indvirkede paa dem**). Dette Præg el-

---

*) L. Chr. Daa: „Geographi for Almuen, 2den Del, Pag. 233 og hans Ledetraad i Vedenshistorien, Pag. 54".

*) Mærk. I de ældste Tider var der, som bekjendt, i vort Land en evig Plyndren, Slagsmaal, Stridighed og Kamp mellem de forskjellige Bygder, og hvilket Kjækkel stundom blussede op til de vildeste Mord og den skrækkeligste Hævnlyst. Dette Væsen, der rimeligvis allerede skrev sig fra Indvandringstiden, vel, og tildels af den idelige Afstængelse bygdimellem — dette Fortidens Barbari, vedligeholdt sig naturligvis længst der, hvor Bygderne havde stagneret, formedelst Isolation, eller Afsondring fra den øvrige Verden i Oldtidens Sæder, Skikke, Maal og Alt; ja lige indtil Klædedragten kunde man kjende den ene Bygd fra den anden. Til slige Egne hørte især i vort Land, Bergens Stift; men fremfor alle, Nordre Bergenhus Amt, der var et aldeles primitivt Strøg

ler denne Character er der ingen Tvivl om, at de have havt siden Indvandringen, hvorom ogsaa Sagn i selve Dialecten sy-

---

for 100 Aar siden, høist sandsynlig som man fandt det i Olaf Kyrres Dage, og maaske end længere op. Ja, endog i min Barndom, for 50 Aar siden, var Vikingenaturen besat i flere Egne. At en Grænd endog da slog sig sammen til Vaitla — udtales paa Sognsk — Hwaitla — større Gjestebud, var endnu i 1812 og 1814 ikke saa sjeldent med Dands. Dansestôva — og det med denne følgende Brol og Slagsmaal, samt deraf følgende Beskadigelse paa Liv og Lemmer. Enten bed man Næse og Fingre af hverandre, eller man skar dem af — eller man stak hinanden paa anden Maade — mutlede — som det kaldtes. Saadant var saa gjængs, at Ingen lagde Mærke til Sligt, fordi det saa at sige faldt af sig selv. —

Men kom saa en Grænd eller et Kirkesogn eller et Præstegjeld eller et større Grændelag, med samme Maal, sammen med Nabogrænden, Nabosognet eller Nabopræstegjeldet o. s. v., saa sloges ikke længer Folk i Grænden med hverandre, men altid Grænd med Grænd, Kirkesogn med Kirkesogn, Præstegjeld med Præstegjeld, og saa fremdeles. Thi Kammeratskab med Grænd, Sogn o. s. v., var anseet som Pligt, og ve den, som ikke tog Parti. Dette Væsen er nu aldeles til Ende, eller i al Fald, saa meget endt, at de, som befatte sig med Sligt, betragtes som et Slags Udskud, medens det derimod før var en almindelig Æres- og Parti-Sag, og blev lovprist af Kjøgemesterne, — jo vældigere Bygden var til at holde ren Kampplads, naar den kom sammen med Nabobygden.

Det sidste store Slagsmaal mellem Indre- og Ytre-Sogn f. Ex., var paa Røssjedal, en Havn ved Kysten, (1820 eller 1821 tror jeg); men min Bedstefader fortalte, at fordum vare slige Kampe meget almindelige. Øvrigheden blandede sig heller aldrig i Sligt i den ældre danske Tid.

Paa Røssjedal laa nemlig en saakaldet Bystævne, — det er en Mængde Jægter og Baade fra Indre- og Ytre-Sogn og ventede paa Bør for at seile. De havde moret sig hver Dag med Fangtag og alskens Leg uden Slagsmaal; men en Aften efterabede en Indresogning en Vise paa Sognfjæremaal — „jeipede" i dette, som det kaldtes, fordi det var ham naturligvis umuligt at tale den andens Sprog, uden i Caricatur, især i to saa afprægede Dialecter, som Indre- og Ytresognsk var dengang. Til Løn for sin Sang, fik Indresogningen et Ørefigen af en Ytresogning, og det var Signalet til Kamp. Om Aarsagen til

nes at antyde, idet hver Flok eller Tribus, som tog Land i Besiddelse, ogsaa har havt sin særegne Dialectform allerede ved

dette Slagsmaal saaledes er forklaret i Retsacterne, veed jeg ikke, men nogle tilstedeværende Indresogninger fortalte mig, at dette var Anledningen. En Mængde Mennesker, som ikke havde det mindste Kjendskab til hverandre — ikke det Mindste udestaaende med hverandre ellers, og som kun paa Maalet kunde skjelne hinanden i Tummelen — sloges nu hele Natten med Knive, Brædder og hvad de kunde finde, indtil det ene Parti maatte flygte ombord paa sine Baade og Jægter igjen. Mange bleve beskadigede — Een blev slaaet ihjel, hvad dog ellers i hine Tider ikke var saa sjeldent i deslige Slagsmaal. Man holdt en hel Deel Forhør og Retssessioner i den Anledning, men der kom ikke Andet ud, end at Alle vare omtrent lige gode. — Regjeringen udstedte en Formaningsskrivelse, som blev oplæst paa Kirkebakker og Thinge, om at Ytre- og Indresogn burde vise mere Forligelighed, saasom de jo hørte Begge til samme Rige, og at Ytre- og Indresogning vare Landsmænd, hvad imidlertid dog disse dengang ei vilde vedkjende, thi de vare Datidens ægte Antiskandinaver i det Smaa, og betragtede sig som to „forskjellige Nationaliteter", hvad de ogsaa efter Antiskandinavismens Begreb fuldstændigt vare saavel i Sprog som Klædedragt, Sæder og Skikke, — hvorfor de hver havde sine Viser og Ubnavne — Øgenavne (Utnebne) — om hverandre. Indresogningen kaldte nemlig Ytresogningen Sau — Vær, Krabbe, Havkrabbe; og hine igjen denne, Sprætta — Sprættan — (Græshoppe), Lyngorm, formedelst deres Hidsighed og Lyst til Slagsmaal, da Ytresogningen altid var mere fredelig. Man betragter jo dette ofte som Løier, og det er vist ogsaa saa i mange Henseender, men det griber ikke destomindre ind i Studiet af Skandinavernes Folkecharacter, Sprog etc. og har derfor ogsaa noget med Skandinavismen at bestille. Jeg vil imidlertid ikke her nærmere gaa ind paa den Sag; men kun bemærke, at ogsaa jeg i mine yngre Aar, befattede mig med at studere Bygdedialecterne, især her i Amtet, og det viste sig da, at skarpt vare disse Dialecter betegnede ved deres indbyrdes Forhold, og at Factum er, ogsaa fra disse Egne, at intet er mere upractisk, urigtigt og uvidenskabeligt, end blot at generalisere dem ind under Islandsken. Selve Sagnene i Dialecten tyde paa fjern og blandet Oprindelse; saaledes husker jeg endnu meget godt i Sognedialecten Stumper af en saakaldt „Maulvise", som en herboende Kjøgemester, der kunde en Mængde Kjæmpeviser og „Stev", oftere sang for 40 Aar siden, og som jeg her vil tillade mig at anføre, fordi en saadan giver bedre Indsigt i Forholdene, end al Beskrivelse:

Bebyggelsen. Herpaa har vel Omgivelser og den større eller mindre Mængde af de oprindelige Beboere og andre Omstæn-

---

Maōl- aa Sinnavisa

(i Sogndals-Dialecten for 50 Aar siden).

Ludla Sogning aannor Bygd —
Sør' eld' nōr — Sognafelaō paō,
Aldré 'an faōr hóira,
Sognamaōle ljoa,
Utanbygdas —
Qvar 'an kjemmé aō.

Va' i gamla forug' Ti' —
Daō før mé — Næsjakonga rai,
Aa slōst paō Baōtaskjép,
Aa Huld aa Julasvein
Aōtmė Garvŏr
Modlo Folki gjék;

Daō kom dar Maōl i qvær' Bygd,
Qvær fèk Sit — adle Dala rundt,
No sum' è glòimde aōv,
Men maōnge dai staōr paō,
So di haurdest
Adla' Tié fraō.

Wōni aa da gjōre té
So blai skjeld' — Maōle Daln fraō —
So skjéldest Taōnka — Sin' —
I Hôg, Leik aa Bédōn,
Modlō Folki,
Qværain Dal ōr hin

Lagnan heppast alt so vil.
Han styrd' té — verta skuld' so — blai.

digheder havt Indflydelse, men skarpt ere imidlertid disse Bygdedialecter betegnede ved deres Omkreds, idet en og samme Dia-

---

Da sō skjér, maō skjé,
Tainkja maō du aldré.
Va' kan ændras,
Ska' 'eld' utan E' —

Hoire du „Glunten",
„Skrik' 'an so Kjelden"
Trandaimskar hakka:
„Int' Maōl 'an ha'".

Snak m' in Havkrabbe
„Kjém' at' taa Fiskja"
Budl'an so Boljaō —
Qvakka so Frausk.

Norfjormaōl lua
„Atten" fór Hatten
Lye so Hurn,
Hà Du vel haurt.

'„Kakka" té Strilen:
Grin' an so Grisen,
Læte so Navar —
Rigta so Dor.

Mutla du Vossen:
„Beiskj' aa aa hodl' an",
Sæt „itte Skjeltan" —
Karslæheit daō.

Hadlingen qvine:
„'Gōta mé Hærsving,

lect aldrig gaar ind i en anden, uden ved en Mellemdialect paa Grændsen. Naar derfor den berømte Sprogforsker R.

„'Tir bærre Gossin"
„È 'èn vel spræk" —

Bræke so Være,
Ytresognsk „Mææh",
Synjande Saōngſjór
„ey kean 'kjè fø' dæe"

Maōle té Sprettaō —
Sumt è aō Kattaō
Èldé aō Kraōkaō; —
Lyngorm té Kar!

Gôslahait è da,
Bli' inkjé sinte,
Roiv' 'kje Sliraō —
Bit ikje mèg.

Tvéla du „paōv"
Remjalæ „Maōōl"
Far bort i Noradu.
Lat di saya „eaōv".

Ljóé té Kraukaŏ
Faōr du i Kaupaŏng —
Saye mé kaōte,
Ropa dai „keaat".

Ærok tal „Iriïk",
„Aax" føre Øx,
„Ōr" føre Aōr
È Bygdinga Maōl.

Rask har den Ide om vore Dialecter her, „at Islandsken i Norge (efter Calmarunionen) har opløst sig i en stor Mængde

---

Qvær ai Bygd so ha
Styr, Stók, áa Lu
Alti anna Lág,
Held' mé vandest me, —
Ændrast da i Alt,
Or ain Dal or hin
Qvar mé kjémmé ao,
Soleis so dao alting blei té,
Adla Tié frao. —

Tale, Saong aa Spél —
Dans, B'don aa Træl —
Ypp, Mutl aa Slaost
Aalti anna Lag,
Held' mè vandest me, —
Or ain Dal or hin,
Qvar mè kjemmè ao
Soleis so dao alting blei té,
Adla Tié frao.

So da vart mè Folk
Trodli aa da blai —
Fjedl aa Hauga rundt.
Garvor domdest té:
Tiga, passa Gar —
Faor 'an Julakost
Ini Smaat aa Jail,
Ald'r mair begaoen —
Kjualuska dao —
Glogge Jætar ha! —
Bergatrodli done,
So du hóire Torao. —
Folki vart di lajé

Provindsialdialecter, der ere hinanden saa ulige, at de neppe ere hinanden forstaaelige"*); da er jeg overbeviist om, at han

---

*) Se R. Rasks Islandske Sproglære, Pag. 237 og 238. Kjøbenhavn 1811.

Aaskefisen sajė, —
Va' di kloké té. —

So Trodl gjore Waon —
Stort, stygt aa dumt —
Gjore 'an Huldi væ'n.
I Buna aa Bédon. —
I Sjaoning aa i Spėl
Plent 'ó ė' so Folk.
Men hoir 'ó ludla so —
Gulstraingfelao pao —
So 'an haur' 'an Far, —
Klumsen bli' du dao, —
Tainkjé da ė Dine, —
Krôssa gloim' Du aov,
Bli du inétékén
Bu mė ho i Haov'. —

Ė Tvėl pao Sinnalag,
So ėg syngjé om.
Sjao i Brodlaupsgar —
(Feledna i Ljó —)
' Gautaflokka dao —
Springedansn té,
Krukedansn mė
Bétakast ao Rund.
D' Létlo 'élde Klamp.
Sjole vel du wait —
Wait du inkje da. -
Kom i Waitla dao, —

heri har Uret, og at denne Opløsning har været tilstede længe før, rimeligvis allerede fra Indvandringen eller fra Vikingeti-

---

Hundra Gaut ilag —
Létlæhaiti naō,
Aa Karslæhaiti mè,
Trast du vel faōr sjaō,
Bli' blakaste paō
Té Mannaring aa slaō —
Mè Tolekniv te Risp, —
Aaa Kaaned'n té Skrik, —
È ægta Sogning daō,
È Eldn uti Kar,
Snyggedl i Fjór —
Krabben ini Hail',
Aō qvin dar è fraō Hav; —
So qvær ai Bygd 'o' ha;
Tale, Saōng aa Spèl,
Dans, Bedōn aa Træl —
Ypp, Mutl aa Slaōst
Alt i anna Lag
Held' mé vandest mè,
Ōr ain Dal ōr hin,
Qvar mé kjemme aōv,
Soleis so daō, alting blai té.
Adla Tié fraōv. —

---

1. Bedōn, Beskjæftigelse, Syssel. — Vore Bygdedialecter have, som bekjendt, en Mængde Ord, der begynde med Be, ligervis som Skriftsproget. At slette disse ud af Bygdedialecterne, saaledes som Herr Aasen vil, (sé Pag. 27 i hans Ordbog) er jo akkurat det samme som at tilintetgjøre Dialecten og gjøre Sprog for Bygderne paa egen Haand. Plattydsk, Angelsachsisk og Gothisk er opblandet i vore Bygdedialecter hele Landet rundt, — have der og været opblandede sikkerligen saa længe Bygdedialecterne have været til; men hvor kan man saa rykke disse Masser af Ord ud, — Halvdelen af Dialecternes Eiendommelig-

den af, thi hvorledes kunde Islandsken, efter Calmarunionen, opløse sig saadan — det er jo en Umulighed, baade af den

---

hed ud, uden at forstyrre Harmonien i det Hele. Sproget er ikke opblandet med disse Masser af Ord, som begynde med „Be" eller „Om" eller have Endelsen „hait" (og hvilken Herr Aasen, se hans Grammatik Pag. 100, ligeledes vil rykke ud af Dialecten, uden Grund). De vise Folkeblandingen fra først af, bedre end alle andre Data. Alle gamle Bygdeviser pege selv hen paa dette. Det skulde være morsomt at se, f. Ex., hvorledes Sognedialecten vilde tage sig ud, naar man vilde rykke ud af den Ord, som: Bébina, Bébining, bébøla, Béboling; békjōna, Békjōning, bédōna, Bédōning, Bégaōen — slu, fløgtig — Béagōing, — bésmaita, Bésmaiting, bésmita, Besmiting — bésplita, Béspliting — benaōa, Benaōing — Békosna, Békosning, o. s. v., eller Béhèndelæhait, Kalslæhait — karslæ, Karslæhait — daumslæ, Daumslæhait — gôslæ̆, Gôslæ̆hāit — trévlæ̆, Trévlæ̆hāit, o. s. v, eller mange Hundreder af lignende Ord, der udgjør hele Dialectens Eiendommelighed. Det er aldeles ubegribeligt, hvorledes man kan falde paa at opsamle Bygdedialecter og udslette alle disse Masser af Ord, fordi de, som Herr Aasen siger, ikke ere komne fra Islandsken, eller efter hans Anskuelse ikke ere vandrede ind her før i de sidste Aarhundreder med Skriftsproget fra det Tydske, hvad dog ingenlunde er Tilfældet; — men selv om saa var, maa hine Ord dog alligevel høre „Folkesproget" til, naar de deri ere aldeles uudslettelig indvævede og assimilerede, det er saaledes fordøiede i Sproget (her Dialecten) at de udgjøre Eet med dette og at Sproget ikke existerer eller er til længer, uden dem, eller uden alle disse Masser af Ord. Jeg har havt en 200 Aar gammel Optegnelse i Sognedialecten, men den var aldeles lig den for 50 Aar siden.

2. No, naō (nu) udtales i Sognedialecten som det engelske now. No, éaō eller aōv (af) og iaō eller: ieaōv (hos), thaōv (da), Sthreaōv (Straa) o. s. v. udtales kuns rigtigt af fødte Sogninger for 60 Aar siden og Engelskmænd; — jeg har faaet flere Engelskmænd til at udtale Sognsk godt. Men Sognsk er ligesaa umuligt at udtale correct for en Østlænding, som for os at faa deres forhenværende Skrubbe- eller Ulvelyd af Ll, især; men ligesom den gamle eiendommelige Sognelyd nu er godtsom forsvunden, saaledes gaar ogsaa den østlandske mere og mere bort for fælles skandinavisk Lyd.

3. Orakast, Desput, Trætte.

4. Haile, Hjerne, Forstand.

senere Folkeblanding og af Bygdedialecternes grammatikalske Udvikling i det Hele.

---

5. È, er eller det Nærværende, „Ska'" skal, eller det Tilkommende Va', var, eller det Forbigangne.
6. „Fra o Have", fra Kysten, Kystboer. Elde, helde, eller, heller Utan, undtagen, foruden.
7. Lagna, Skjæbne, Tilskikkelse.
8. Won eller Waon, eller som jeg hørte de allerældste Folk i min Barndom udtalte det, Waudn, — ait (et) „Won" (Neutr.) Tilfældighed, Slumpetræf. En Won (ai Won) (Fem.) Lykke eller Held, eller at man kan faa en Ting frem, f. Ex. han har „Woni" med sig, d. e. han har en god Skjæbne med sig til at faae Noget gjort eller udført. Ain Won eller Waon, betyder Skjæbnens Leder, f. Ex. „Waon eller Waodn laga da got té". Disse Ord, der brugtes i min Barndom i Sogndalsdialecten ere nu næsten ganske forsvundne. I Hankjøn bruges det ikke mere, men kun i Hunkjøn og Neutrum.
10. Gut, langt u, udtaltes af gamle Folk i min Barndom Gaut, som tildels endnu i enkelte Strøg; min Bedstefader, der var fra Hafslo, udtalte det altid „Got": bedre Folk, de bedste Folk i Bygden — modsat Trælalyen, eller de simpleste Arbeidere paa en Gaard, og hvis Arbeide kaldes „Træl"; kjæk Karl, tapper Karl, f. Ex „da va' Gauta té Kara". Det var kjække Karle i Slagsmaal f. Ex. Vosser og Hallinger, der før vare ligesaa gode Slagsbrødre, som Indresogningerne, fik derfor altid Æresnavnet „ægta Gauta so mé". Endnu tildels har det denne Bemærkelse, men bruges nu som i Skriftsprogets Gut, ugift Mandsperson, Dreng.
11. Saongfjor, Beboere af Sognfjæren.
12. „Roiva Sliraö", røre Sliren, trække Kniven. Det Eiendommelige i en saadan Vise eller i deslige „Stæv", hvad man nu vil kalde det, føles kun af den, som er bekjendt i Districtet, og en da med Egenhederne fordum. Nu ere Indresogning, Sognfjær og Havkrabbe d. e. Kystboer, som sagt, godt som aldeles lige. Ikke saa for 50 Aar siden. De vare da skarpt udprægede „Nationer", efter Antiskandinavernes Begreb om Nationer. Ja meget større Forskjel var der mellem Datidens „Havmand og Fjør eller Fjær" eller Beboere af Sognfjæren, Kysten og en Indresogning, end der nogensinde har været mellem en cultiveret Svenske, Normand og Danske; ja ligesaa stor Forskjel mellem en Ytresogning, Indresogning og Halling f. Ex. som nogensinde mellem en Sogning og en Svensk eller Dansk, i Sprog, i Skik og i Alt.
13. Julasvein var en egen Slags Dverge af Bjergtroldene, om hvem man

Man ser saaledes, at enkelte Bygdedialecter her paa Vestkysten især have et stærkt angelsachsisk Mærke, ikke alene i Udtalen af Ordene, men og i Constructionen, medens andre igjen mere nærme sig Islandsken, som egentlig har været Aristocratiets Sprog eller fornemmelig udpræget som Hovdingemaal i de nordlige Lande. Bygdedialecterne i Skandinavien og især i vort Land, viser derfor, at allerede i Indvandringen maa have fundet en stor Folkeblanding Sted med andre Tribus eller Fylker af angelsachsisk eller nordtydsk Oprindelse med dem eller de, som talte rent Islandsk, noróne eller dansk Tunge. Især maa de her paa Vestkysten have været opblandede med en

---

fortalte, at de vare udmærkede Smede og boede i Sogn i Dvergedalshaugene ved Hafslo. Om Vinteren, Lillejulaften, rede de Alle over Kaupanger, hvor Forf. bor, paa Jerntønder til Amblefjeldene, hvor de holdt Jul.

14. Garvōr (Nisse) laa før i de fleste større Gaarde i Sogn, om Dagen usynlig, sammenrullet i Laden, hvor Budeierne viste Mærke efter den. Om Natten derimod, saa Mange den, thi den naaede da over alle Huse og havde Tilsyn med Gaarden. I den ældre Tid satte man Mad for den i Laden Juleaften og Nytaarsaften, saasom man havde den Tro, at den derved vilde passe Gaarden bedre hele Aaret rundt.

Nu ere baade Julasvainer og Garvōrer døde eller bortreiste. Huldrene, hvoraf der især i min Barndom var en stor Mængde kring enhver Haug her i Sogn, saa at man ikke engang kunde komme op paa Fjeldene, uden at høre Huldrene spille, og derved let blive udsadt for at indtages til dem, reise nu ligeledes med Bygdemaalene, hvormed de kom. — „Stakkels" Bergetrold og Huldrer, I have dog Landsmaalgjørerne igjen til Trøst en liden Stund, inden I i Fællesskab skulle vandre med Antiskandinavismen op til Grønland, eller til hvilke Hyperboræer I bedst synes om at ville bo sammen med for Eftertiden, naar Enhedsskandinavismen, det stærkeste af alle Trold, har jaget Eder ud!

15. At „krossa", korse, ansaaes for det sikreste Middel før mod „Trolde og Hexeri", hvorpaa troedes i alle Retninger. — Alle Staldøre f. Ex., bemaledes Lillejulaften med Tjærekors for at beskytte Kreaturenes „Daom" d. e. Huld- og Lykkemod. „Udaom", d. e. alskens Ulykke ved Troldom og Hexeri. Denne Overtro gaar ogsaa nu med Troldene. Det er et passende Firkløverblad i Følge ud af Landet: Alle gamle Trolde, Overtroen, Bygdemaalene og Antiskandinavismen!

Mængde Angelsachsisk. Strà og „Streaōv“ har i Bygdedialecten sin bestemte Begrændsning, ligesom en stor Mængde andre Ord, disses Udtale og Plads i Constructionen efter Plattydsken og Angelsachsisken. Ligesom en stor Mængde Bygdedialecter har udslettet Ordets Bøining ved Casus, ligesom i Engelsken og i vort nuværende Skriftsprog, uden nogensomhelst Paavirkning af den nuværende Cultur, saaledes har igjen andre holdt disse i en bestemt men afvigende Form fra Islandsken. Dette er ikke skeet tilfældig, men maa have sine gode etnographiske Aarsager fra Fortiden og rimelig allerede fra Indvandringstiden. Jeg vil ikke her nærmere gaa ind paa denne Materie, men kun gjentage, at naar man vilde fremstille Bygdedialecterne, da burde dette ske saaledes, som de ere, eller som de vare for 40 Aar siden, — med deres bestemt beherskende Omkreds, nøiagtig herskende Udtale og Eiendommelighed i Kredsen, idet, som bekjendt, den ene Bygdedialect aldrig har blandet sig eller er blandet med den anden, — uden at islandisere dem, hvad Samleren er uberettiget til, fordi det er Dialecten uvedkommende, og opsamlede paa denne Maade, aldeles naturtro med sin Omkreds i Sverrige, Norge og Danmark, — vil man faa et Bilede af et fælles Sprog, langt mere ensartet end i nogen anden Nationalitet.

Var Bygdedialecterne ogsaa opsamlede paa denne Maade, i deres skarpt affondrede Regioner, og følgelig ikke saadanne som man ønskede dem, men saadan som de ere eller vare for 40 Aar siden — (thi nu ere de saagodtsom tabte, i alt Fald i Bergens Stift) eller inden Nutidens Cultur havde paavirket dem, sammenlignende med Islandsk, svensk og dansk Skriftsprog, Angelsachsisk, og Plattydsk samt Gothisk, vil man finde at de ere amalgamerede med det nuværende svenske og dansk-norske Skriftsprog, langt mere end med Islandsken, og at det Angelsachsiske eller Engelske, i Udtalen især — (Betoningen af Ordene) har gjort sig gjældende i Kystegnene, det er: vore Bygdedialecter er ikke noget Sprog for sig i Norge eller kunne bruges til at give os et fælles Skriftsprog, forskjelligt fra de nuværende skandinaviske. Dette er ligesaa stik imod Virkeligheden,

som det er barnagtigt og enfoldigt at ville insinuere at det skal være til Gavn, at fordi Norge siden 1814 har været afsondret i det skandinaviske Folk, som et særskildt Brøkfolk, saa skal det ogsaa nu faa sit eget Sprog udrevet af det fælles Skandinavias Sprog. Det Ufornuftige i slige Tanker føles bedst, ved at fremsætte, at enhver Nationalitet, altsaa som splitter sig, som vi i Smaariger, da og af det før fælles Sprog, maatte efter Splittelsen faa hvert sit Tungemaal efter Indfald og Lune af den Første den Bedste, som satte sig i Spidsen for at sammenrøre de splittede Dialecter i et Slags Fællesskab, som Ingen rigtig kunde forstaa, uden Sproglaveren. Er ikke saadant barnagtige Ideer om Politik og Sprog, hvad er da barnagtigt og enfoldigt at give til Bedste i den Retning baade for det cultiverede og ukultiverede Publicum i en Nationalitet?

Ligesom i Oldtiden de skandinaviske Folk, maaske mere end Andre, formedelst deres store Splittelser og Affondring i en Mængde Fylker, afstængte ved ucibare Fjelde og lange Ødemarker, som hindrede Samfærdselen, opløste sig i en Mængde Bygdefolk med skarpt udprægede Bygdedialecter, efter som denne eller hin Folkeblanding var forherskende i den indvandrede Flok eller i Fylket; saa grupperede dog alle disse sig upaatvivlelig oprindeligen hos de høiere Classer især i større og mindre Grad om Datidens fælles Skriftsprog eller Runesprog, da hele Skriveriet, som bekjendt, bestod i at klore nogle Runer paa en Sten, eller paa et Pergamentskind, og hvilket Sprog, som bekjendt, er opbevaret i Islandsken, der den Gang var Skandinavias Hofsprog, hvorfor ogsaa Islændingen, som bekjendt, reiste fra den ene skandinaviske Høvding til den anden med sine Kvæder og Viser til dennes Pris, og hvilket hos mange af dem var en Slags Levevei; thi, jo mere de kunde berømme Høvdingen, desrigere Belønning fik de, og med desto større Frihed kunde de kjækle og slaaes hvor de vilde, da et saadant vildt Liv var Islændingernes Hjertenslyst; thi Slagsmaal og Kiv laa i deres skandinaviske Blod; — de vare i det Stykke ægte Skandinaver. Men disse Viser og disse islandske Sagaer havde vistnok megen liden Udbredelse hos selve Folket, der i hin mørke Tid hverken

kunde læse eller skrive; det var Høvdingernes Eiendom og Høvdingerne kun som kunde askaffe saadanne, og at ikke selve Sproget heller i Norge kunde udvikle sig til nogen Videnskabelighed, uagtet man dog havde en lærd og talrig Geistlighed, synes at antyde, at det ikke havde nogen stærk Rod i selve Folket, og at der allerede da maa have været en Mængde afvigende Bygdedialecter endogsaa i vort Land, som maaske havde Vanskelighed med at forstaa selve Islandsken. Dette være nu imidlertid som det vil, men saameget er dog vist, at der allerede meget tidlig var en Mængde Bygdedialecter i Skandinavien, afvigende fra Islandsken, og som gjorde sig gjældende ved deres simplere og lettere Construction, ved at kaste væk alle Casusendelser og de knudrede haarde Consonantlyd i Enden af Ordene, noget vi især se allerede meget tidlig, saavel i Sverig som især i Danmark, hvorfra man, som bekjendt, har Love skrevne paa der herskende Dialecter allerede fra det tolvte Aarhundrede, og hvilke ere mærkværdig ensartede, saavel med det senere udviklede svenske og danske Skriftsprog, som med flere af vore Dialecter, ja man kan trygt sige med de allerfleste af vore Dialecter. Da nu senere ved Calmarunionen og endnu senere, ved Reformationens Indførelse, alle Documenter og Bøger i disse skandinaviske Lande, bleve skrevne i den i Sverig og Danmark begyndende Udvikling af Dialectsproget, saa fik disse ogsaa meget hurtigt Indpas i vort Land, ikke ved Tvang, men fordi disse Dialecter stemmede overens med vore Almuedialecter i langt nærmere Grad, end Islandsken, eller det gamle Nordiske, der allerede i Slutningen af det 14de Aarhundrede kan betragtes, som et uddødt Sprog her i Landet; thi da Islandsken var det gamle Hofsprog og Hofaristocratiets Tungemaal, døde det ogsaa hen med de gamle norske Konger, hvorefter Almuedialecterne dukkede op og gjorde sig gjældende og formede sig om det i Danmark udviklende Skriftsprog. At dette ikke er saa forskjelligt fra vore Almuedialecter, som man har søgt at indbilde Byfolket i den senere Tid, modbeviser allerbedst den Kjendsgjerning, at det ikke alene overalt af Almuen paa Landet let forstaaes, medens derimod Islandsken slet

ikke forstaaes, uden gjennem langt Studium af nogen af dem; men ogsaa derved, at Almuen efterhaanden, som Oplysningen og Communicationen tiltager i vor Tid aldeles udvisker meget hurtigen Bygdedialecterne selv og antager det danskorske Skriftsprog som Talesprog. Dette er ubestridelige Facta; men det har da ogsaa i Affondringsaanden, kan man tænke, fundet sin Beklagelse, da det jo strider stik imod dennes Begreber, hvorfor de her nævnte Kjendsgjerninger ogsaa i Afsondringsaanden har været anseede som et Onde — en Forkleinelse eller Forringelse af Nationaliteten, — en Fordanskelse af Bonden, som man kalder det — han faar Bycultur; thi de gaa med den Tanke, at den er skadelig for Landmanden, som desuden derved taber sin Romantik, sin Poesie, sine rare Egenskaber til at kunne fremstilles i Brudepyntning paa Staburet, — i Slagsmaal og Halling i Røgstuen, idyllisk og malerisk, der deleude Bol med sine Griser, Faar og Kid, tiltalende dem landligt i den 2,000-aarige uforanderlige Bygdedialect! — Alt dette gaar nu til Grunde i den ubarmhjertige skandinaviske almindeliggjørende Civilisations Malstrøm, — og hvor skulde man faa Mønster til lignende Folkelivsbilleder fra, forat Udlandet ogsaa for Eftertiden kunde blive bekjendt med den ægte Nordmand, naar ikke Landsmaalgjorere hjalp paa Sagen, for at dette kunde vedligeholdes ved at hænge den stakkels Bonde ind i en ny forældet Sprognationalitet, sammenrørt med alle muelige Bygdedialecter og lidt opblandet Islandsk for Stemplets Skyld!? — De ere stærke i Troen disse Folk! — de tro nemlig at kunne give hensmuldrede Ben Liv igjen! — men har de da forglemt, at ligesom det raadne Hedenskab i Norden faldt af sig selv blot ved enkelte Straaler af Kristendommen, — saaledes vil ogsaa nu deres udbrugte, baglængsgaaende, forældede Begreber om Sprog, Stat og Politik i Nutiden begraves under Enhedsskandinavismens fortskridende Udbreden i Folkeaanden mellem Folkene i Skandinavia, der ustandseligt vil drage dem op i hint fælles Rige i disse Lande.

De maa være aldeles politisk blinde disse Maalgjørere. Ser de da ikke hvor lidet Landmanden bryder sig om deres vel-

villige Tilstelninger med Landsmaal og dertil passende Greier? Ser de ikke, hvorledes Bonden, — ja de allerflinkeste og rasteste Folk blandt Bonden, som tænke lidt paa Fremtiden — reise til Amerika i tusindvis, fra dette til Tusinder af Hænder selv trængende Land, langt hellere end at agere fremtidig Træmand i Stabursspyntning og det ham ved Siden deraf saa velvillig tiltænkte Landsmaal? — Alt dette dog saa hjemligt og saa passende ind i vore Forholde, som det hedder, og Alt i Amerika saa himmelvidt forskjelligt for ham, — Sprog, som skrives og tales af Millioner, — Cultur paa det 19de Aarhundredes Standpunct; — ingen offentlige eller halv offentlige Hjælpesmænd til at gjøre sig det begribeligt, hvorledes han, Brudgommen fra Staburet, Folkelivsbilledsmanden selv — Bestefader med Staven og Nøglen, og Repræsentanten for det 9de Aarhundredes Cultur tilbagegaaende Landsmaalslavere, — og hun, ja hun med den store Sølvkrone, Valk, Skaut, Folbastak og Sølvbælte — Modejournalen fra Olaf Kyrres Dage —, Gjenstanden for alle Landsmaalsgjøreres Længsel og poetiske Drømme for Sang i Landsmaalet —, hvorledes baade han og hun (de Utaknemmelige) stryge til Amerika, langt hellere end at nyde denne maleriske og poetiske Ære, skjøndt de i Amerika maa flyve 800 Aar op i Tiden, i Sprog, i Sæder og i Institutioner. Det er et brat Fjeld at flyve over, og dog maa de strax op eller ned uden Barmhjertighed, for at druknes i Fortidens Sump. Her hjælper intet Skrig efter Maalgjørere, eller norsk Stats- eller Communalhjælp om de gaa under. Atlanterhavet er imellem. Ved da ikke den dumme Bonde dette? Jo, han ved det meget vel, og dog reiser han fra al denne Herlighed ligefuldt. Han ved mere, han ved, at i det store udvidede Liv i det store Statssamfund, hvor han nu begiver sig hen, vender ikke alene Alt op og ned paa hans Begreber i alle politiske Retninger, han som her laa i Fortidens Aand i den norsk-norsk-antiskandinavistiske Myr, — men ogsaa at i den Forvandling, som han i Amerika underkastes, vrides Alt tilbøde, som ikke kan udholde Forvandlingen. De Efterfølgende saavelsom de Forudreisende gjøres derved kun saameget modi-

gere til at ville se, hvordan Livet tager sig ud udenfor de hjemlige middelalderlige Forholde i Statslivet. Men Faren gaar, som Alle vide, forbi den Dristige, og det ved Bonden ogsaa, og derfor bryder han sig ikke om de nævnte smaa Ulemper; thi det ligger i Menneskenaturen i vor Tid at ville ud i det større Liv og bort fra Fortidens Smaastatsvæsen, fordi kun i vor Tid den store Stat kan bestaa, ligervis som det store Folk; dette ved Bonden ogsaa meget vel, og derfor er det ogsaa h a n s Valgsprog nu — dette lærer hans naturlige Forstand ham —: „Skandinavia eller Amerika"! — Provindslandet Norge for sig selv vil han ikke vide af i Skandinavien, og derfor vil han ikke have med nogen Politikere eller Maalgjørere eller Lærdom i modsat Aand at bestille; de maa Alle uden Undtagelse væk fra Bondens Stue i vor Tid; saa lyder det nu Landet rundt.

Synes da ikke vore Maalgjørere og Antiskandinaver dette er ganske mærkeligt og vel værd at overveies? — de vilde da ogsaa maaske derved selv komme til Klarhed og Indsigt om hvilken anden Virkning et Sprog har, som tales af Millioner, paa Menneskenes Tiltrækningskraft, og derfor paa Oplysningen, paa Fliden og Foretagelsesaanden, end deres for Udviklingen i det Hele i vort lille Land hemmende Bygdemaalssammensurium. De vilde maaske derved tilsidst ogsaa faa andre Tanker om Sprogvirksomhed i Skandinavien, end de nu have, nemlig medvirke til, det de ogsaa formaaede, at baade Svensk og Dansk-Norsk indførtes ved alle vore Skoler istedetfor at ødsle deres Tid væk med at give unyttigen til Bedste deres eget Landsmaal, der, som de vistnok ogsaa selv føle, hverken er det Ene eller det Andet, hverken „Vand eller Øl".

Og i Sandhed hvorfor skrive de ikke deres Landsmaal paa rent Svensk, naar de endeligen ikke ville have Dansk-Norsk; thi det svenske Sprog er da allerede et saa smukt uddannet Sprog, som Nogen kan ønske sig i Skandinavien, og staar en stor Del af vore Bygdedialecter saa nær, at intet Landsmaal, gjort hos os, vil komme dem nærmere, hvor mange Landsmaalslavere der end lægge sine Hoveder i Bløb for det Mod-

satte, hvorfor ogsaa det svenske Sprog overalt i Almueskolerne, i alt Fald i Bergens Stift, og i andre Stifter ogsaa, med den største Lethed vilde forstaaes, medens man derimod ikke forstaar det Mindste af deres Landsmaalsvæsen. At de altsaa ikke skrive Svensk, og saaledes ikke gjør dette Sprog, der har en rig og stor Literatur, almindeligere hos os, viser tilstrækkeligen, at det ikke er dem om Landets Opkomst eller om Oplysningen at gjøre, men kun om at indpode i Folket end mere Rusk om Snusk af ufornuftige Affondringsbegreber, hvoraf det har mere end nok før.

Men heldigviis vil saadant ikke lykkes i vor Tid. Landmanden i vort Land er ogsaa nu vaagnet til Bevidsthed om, hvad Sproget angaar, at han da først bliver Mand, naar han taler det fælles allerede udviklede Skandinavias Sprog, han vælge nu Svensk eller Dansk-Norsk efter Behag.

Det Urimelige i slig Sproglavning vil indsees bedst ved at tage Hensyn til andre Lande. Skriftsproget er, som Alle veed, ikke andet end den Dialect, som fra først af er udviklet ved bestemte Regler mellem de dannede Klasser i Nationaliteten eller Sprogenheden, og hvorom alle de øvrige Dialekter i Sproget siden gruppere sig, hvis det ikke allerede er skeet, — altsaa den høiere Dannelses Dialekt, og gaa tilsidst alle de Øvrige op i denne, dessnarere jo mere Oplysningen tiltager i Forening med Communi cationen eller Samfærdselen, hvad ogsaa har bekræftet sig i vort Land. Men nu er i andre Lande Bygdedialekterne ligesaa forskjellige fra Skriftsproget, som hos os, ja meget meget mere forskjellige, end hos os. Saaledes i Sverig, f. Ex. Dalarnes og Skaanes Dialecter, og dog har ingen Landsmaalslaver der arbeidet paa et nyt Skriftsprog efter eget Hoved og Bygdeaand. I Tydskland kunde man med langt større Berettigelse faa tvende ja trende Skriftsprog, end i Skandinavien, og i Frankrige mindst tre ganske adskilte Sprog, naar man vilde tage Bygdedialecterne der og lave Sprog af, ligesom vore Landsmaalskokke, — ei at tale om Italien, Spanien og England, hvilke have meget store udbredte Bygdedialecter, langt mere afvigende fra Skriftsproget, end nogen Steder i Skandi-

navien, saaat Landsmaalslavere der havde langt større Berettigelse til at træde op, end nogensteds her, og dog sker det ikke, fordi alle Nationer i vor Tid af samme Sprogeenhed, som have den allermindste Tanke for Fremtiden, d. e. som tænke paa at ville bestaa som Nationalitet, føle Nødvendigheden og Styrken af et fælles Skriftsprog for denne, og hvorom alle literære Mænd da slutte sig, for derved ogsaa tilsidst at udjevne og udslette Bygdedialecterne, der kuns altsaa kan betragtes som et Slags efterhaanden affaldende Udvæxter paa den udtrædende Sprogenhed gjennem Skriftsprogdialekten.

Tanken om at arbeide i modsat Retning hos os, der er et saa ubetydeligt, af de store Nationer saagodt som ubekjendt Folkefærd, er kun at gjøre os endmere ubekjendte og ubetydelige, og derfor saa meget mere enfoldigt og taabeligt, at det kun kan betragtes som en Raritet mellem de mange smaa Splittelsesaander i vort tyndtbefolkede afsondrede Land, og som ikke behøvede at modbevises og tilbagevises, naar man ei saa at det Offentlige paa en Maade understøttede et saadant Væsen og derved bidrog til at opholde Fortidens Splittelse saameget længere, skjøndt Nutidens Aand er Enhedsstræben, der ogsaa vil vide tilsidst at rense ud Alt, hvad der vil splitte Skandinavien, saavel i Smaastater som i flere Skrift- og Bygdedialekter.

III.

Antiskandinavismen og Folkeblandingen.

Ligesom Antiskandinavismen og Sproget ere to fiendtlige Kræfter i Skandinavien, idet den ene vil Splittelse, medens Sprogeenhedens Stræben hos selve Folket er Eenhed, — saaledes er der igjen tvende fortsat virkende fiendtlige Kræfter i Skandinavien i Antiskandinavismen og Folkeblandingen, eller i Folkenes Stræben i Skandinavien som i andre Lande til at gaa op i hverandre som fælles Nationalitet, uagtet Splittelsesaanden i saa mange Aarhundreder har holdt dem i affsondrede Fylker.

Men her træder imidlertid Antiskandinavismen ikke blot fiendtlig op i Ideen; den har her endog faaet udvirket positive Forbud, idet den, ved Hjælp af Fordommenes Barbari, ved Lov har faaet overdækket den indre Stræben, som er forherskende i alle Folkeslag, og derfor heller ikke uddød hos os, nemlig at kunne bevæge og udvikle sig frit inden den samme Nationalitet eller Sprogenhed i gjensidig Folkeblanding mellem Fylkerne, uden hemmende Hindringer gjennem en uforstandig Lovgivning. Denne værste Daarskab i Skandinavien, at lade det lille norske Folk afsparret voxe op for sig selv, uden idelig og flittig Blanding med vore Brødre Svensker og Dansker, er i Sandhed Antiskandinavismens Triumf i at faa ind splittende Bestemmelser i 1814 og senere. Den har her vist sin ægte Side, som Fordommenes Hegner, saa at Folket i vort Land ikke har kunnet udvikle sig med den Kraft og Alsidighed, som altid er en Følge af en saadan Folkeblanding, og som især her vilde været eller blevet en uundgaaelig Følge af

flittig Blanding med vore kjødelige Brødre Svenskerne og de Danske. Dette Forbud mod Folkeblandingen i Skandinavien er ogsaa Roden til alt det Onde, som flyder af Antiskandinavismen, fordi den er Splittelsens Kilde først og sidst. Antiskandinavismen ved ogsaa dette meget vel; thi saa længe den er istand til at overtale Beboerne i Skandinavien til at afstænge sig, eller saalænge den kan bruge sine Troldomskunster til at faa Skandinavias Folk til at „voxe op i trende sygnende Skud", hver for sig, der maa blive saa meget mere vantrevne, som Stammen da paa hvert er spinkel og liden, — kan Antiskandinavismen, eller disse Landes Ødelæggelsesaand herske og raade? Denne de tre Brødrefolks letvindte Blanding mellem hverandre er derfor ogsaa den første Betingelse i Skandinavismen; thi uden at denne bliver gjennemført bliver Skandinavia en Usandhed, — et Hjernespind i Upraktiskhedens politiske Begreber. Uden saadan Folkeblanding er Nordens Eenhed en Umulighed, en forvirret Tanke af Drømmere, og uden den har Norden eller Skandinavia ingen Fremtid; thi uden at Folkeblanding foregaar, bliver det altid den samme usle politisk-skandinaviske Race som hidtil, — uduelig til Alt, undtagen til at ødelægge sig selv, og som vil opsluges af Rusland og Tydskland, naar Skandinavien endeligen bliver kjed af det indbyrdes kjevlende Professorsnak om disse Smaastaters Papirselvstændighed hver for sig.

Man har rigtignok seet, at paa Forfædrenes Mindefest i Christiania i Vinter er der drukket Skaal for Nordens aandelige Eenhed (et rosværdigt Ønske, og som viser, at der maa røre sig en Slags dunkel Anelse om Eenhedsskandinavismens Nødvendighed hos den unge Studerende endeligen), — men at Proponenten dog paa samme Tid ytrede, uden Modsigelse af Tilhorerne (de øvrige tilstedeværende Studerende nemlig), at hin Eenhed godt kan bestaa „uden politiske Projecter", og at det er bedst her, nemlig i Politiken, at de udvikle sig i tre uafhængige Smaastater som hidtil. Dette viser da i Sandhed en Confusion i Tanken om Politik i vor Tid, som er ganske mærkelig. Det vilde være ubegribeligt hvorledes Folk

med akademisk Dannelse kunde have saa liden Indsigt, eller saa liden Tanke for politiske Ting, naar man ikke kjendte den fordærvelige antiskandinaviske Aand, som i Christiania især lader til at have slaaet fast Bopæl, at de der nemlig for Alvor kunne tale om aandelig Eenhed i Norden uden politisk Eenhed, d. e. „politiske Projecter" om legemlig Eenhed, da det jo er netop fra denne at aandelig Eenhed skal og kan udgaa. Hvis man ved Mindefesten havde drukket en Skaal for fremdeles aandelig Uenighed i Norden, og ytret, at denne trives bedst naar Norge, Sverrige og Danmark udvikle sig selvstændigen, hver paa sin Vis ligesom nu, da havde man været i sin gode Ret; thi det havde været og er altid en Følge af Politiken mellem Landene ordnet paa nærværende Maade i tre uafhængige Stater. Naar man ikke vilde hente Bevis herfor af vor egen Historie, kunde man jo blade op og efterse, hvilken aandelig Eenhed der har fundet Sted i Italien, i Brittanien, i Spanien f. Ex., om ei andre Lande vil studeres, — inden disse Stater forenede sig til materiel Eenhed. Frugten af deres i Indbildningen værende aandelige Eenhed før, var, ligesom i Skandinavien, som Alle veed, indbyrdes Stridigheder, taabelige og ødelæggende Borgerkrige, materiel Armod og Landenes Overgreb af de mægtigere Naboer, netop som hos os endnu den Dag idag. Det er derfor ganske uforstaaeligt hvorledes Folk med akademisk Dannelse i vor Tid kan forestille sig aandelig Eenhed i en Nationalitet „uden politiske Projecter"; thi det er netop Politiken, som her kan binde Aanden sammen. Uden fælles Intesser i materielle Veie mellem de skandinaviske Lande vil Aanden her forblive ligesaa splittet som den altid har været, og saaledes som Tilfældet i alle Lande med vore Forholde. Alle Tiders Historie har vist og vil vise, at aandelig Eenhed i en Nationalitet er en Umulighed naar den er delt i forskjellige for hinanden afspærrede og uafhængige Legemer uden Fællesskab i indre Fordele og Interesser, ligesaafuldt som i enhver anden Organisme, adskilt paa denne Maade, uden at staa under een og samme aandelige Villie. Og at saadan aandelig Eenhed heller aldrig har kunnet finde Sted i Skandinavien netop

formedelst dettes politiske Splittelser i flere Smaastater, kaldet uafhængige, men saa afhængige af Nabolandene som muligt, — viser dette Lands sørgelige Historie paa hvert eneste Blad. — Læser man da ikke denne Historie ved Universitetet i Christiania? Aldrig har noget Land bedre beskrevet eller kunnet skaffe bedre Beviser for Umuligheden af aandelig Eenhed i Norden uden fælleds materiel Eenhed, og er dets Indvaanere end saa uduelige, at de ei kunne faa i Stand denne, da vil i Skandinavia aldrig kunne existere aandelig Eenhed, ligesaalidt for Eftertiden som før. Dens Historie er det mest talende Bevis for, at det er at raisonnere mod Naturens Orden og alle Kjendsgjerninger ved Menneskeaandens Udvikling, at ville fremkalde og ville tænke sig Nordens aandelige Eenhed uden „politiske Projecter", eller ved at sammenknytte deres Interesser i fælleds materiel Udvikling mellem Skandinavias Beboere, og at det, naar de først her ere knyttede fast ved Industriens, Samfærdselens og den fælleds Samfundsudviklings fælleds Baand, at der da, men først da vil blive „aandelig Eenhed i Norden", altsaa ved „politiske Projecter", d. e. i Enhedsskandinavismen praktisk eller det unge Skadinavias Politik, — den eneste sande og rigtige i Skandinavien, som den har været og er det i alle andre Nationaliteter, Stater eller Statssamfund af samme Sprogeenhed og for hvilken al anden Politik derfor maa bøie sig, for at gaa op i denne, naar Tidens Fylde er kommen. Der er ingen Middelvei, ingen Mellempolitik, naar de skandinaviske Lande skulle blive en Nation, som Nutidens Nationer ville respectere og agte. Det unge Skandinavias Politik er derfor ogsaa alene Fremtidens Politik, fordi den alene har Styrke for de skandinaviske Lande, at bære dem frem paa den sikreste Vei til Fremadskridning, til Civilisation og til størst mulig materiel og aandelig Udvikling, altsaa ogsaa til „Nordens aandelige Eenhed", medens al anden fra den afvigende Politik i Skandinavien er Veien til det Modsatte. Dette ligger tillige saa klart i alle Folkeslags Historie og afspeiler sig, lysende som Solen, for Antiskandinavismen tillige i vor egen, og dog er den (Antiskandinavismen) ikke istand til at indse og

og følge disse simple Sandheder, skjøndt hele det nordiske Folks Ve og Vel er bunden til og afhænger af deres Gjennemførelse. Naar ikke en slig Fordom i et Folk bør udfeies, hvad skal da udfeies? — — En skandinavisk, literær Ven skriver mig til under Nedskrivningen af disse Linier, at „det Bedste, som vil være behjælpelig til at udrydde Antiskandinvismen i vort Land, og fremme Nordens Eenhed er Dampen". Intet er sandere end dette, hvad ogsaa er forudsat i "Indbydelsen til at danne Selskaber for Gjennemførelsen af det unge Skandinavia", hvorfor ogsaa det frie Handelssamkvem mellem Landene er sat øverst af Alt for Enhedsskandinavismens Legemliggjøren i Nutiden. Dampպiben udjevner nu allerede, som bekjendt, dagligen mere og mere alle Bygdedialekter og alle Bygdeforbomme uagtet deres tusindaarige Træghed og Seighed, og den vil ogsaa mere og mere hjælpe til med at blæse bort alle mulige antiskandinaviske Vrøvlerier. Den vil ogsaa tilsidst hvine høiere end nogen af dem, og gjøre dem endeligen ganske hæse; men Skandinaverne bør ogsaa selv rydde op mellem Dampen, saa at hvad den paa materiel og mekanisk Vei rydder væk i Antiskandinavismen, det bør de paa fornuftig, menneskelig Vei ligeledes arbeide for, og saaledes hjælpe Dampens gode Virkning, skjøndt vistnok den antiskandinaviske Fordom, som er uimodtagelig for Fornuftgrunde, bedst dødes med Damphammeren eller Russestokken.

For altsaa at hjælpe Dampens gode Virkning, det er den frie Handelsomsætning i Skandinavien, maa fremfor Alt en flittig Folkeblanding til mellem Skandinavias Beboere paa politisk Vei. Thi den er, ved Siden af Dampen, den bedste Medicin, aldeles ufeilbar, mod Antiskandinavismen. Denne har hellerikke slig Rædsel for Noget, som for den større Folkeblanding mellem Skandinavias Beboere; — thi „stakkels" gamle Fordom ved, at denne er dens Bane. Den vil derfor ogsaa med al den Ihærdighed, som en til Udryddelse bestemt, forældet Nationaløbelægger, modsætte sig fælles Embedsbesættelse, denne første og smukkeste Affødning af al fornuftmæssig Skandinavisme. Alle de Kunster

og alle de Lidenskaber, som en forældet taabelig Daarskab kunde skaffe tilveie, ere dels allerede anvendte, og ville fremdeles anvendes, for at hindre denne i at blive gjennemført; thi den er det samme som Virkeliggjørelsen af den endelige Skandinavias Eenhed. Antiskandinavismen kan selvfølgelig datere sin Dødsdag fra fælles Embedsbesættelses Indførelse, saasom Forligelighed, Forsonlighed og Landsmandsskab, som er en Følge af den gjensidige Folkeblanding ved fælles Embedsbesættelse, ere, som vi alle vide, Antiskandinavismens Gift; thi den antiskandinaviske Fordom har den Særegenhed ved sig, eller det er dens Unatur, at den kun er i Stand til at næres af Had, Fiendskab, Kiv og Splittelse mellem Brødre — smukke Fordøielsesorganer i Sandhed — eller med andre Ord, jo større politisk Dumhed den kan indpræge Folket at følge i Staten, desbedre Næring har den, hvorfor den ogsaa altid før har været beregnet paa Bonden; men heldigvis er Bonden ikke nu saa dum længere, at han kan bruges til Føde for sligt Væsen; han vil for Eftertiden følge med Enhedsskandinaverne — hans Mænd — Styrkens Mænd, og følgeligen Agerdyrkernes Mænd i Skandinavien.

Den antiskandinaviske Fordom mod fælles Embedsbesættelse er vistnok saa meget seigere at udrydde i vort Land, som den fornemmelig er indgroet i det endnu alvældigt herskende Embedsburocrati, der, som vi alle veed, efter Adskillelsen i 1814 har optaget i sig især dette fordærvelige antiskandinaviske Element, eller denne Splittelsesgrund mellem de nordiske Lande. Den er baade desformedelst og fordi Antiskandinavismen i det Hele for Tiden ingen literær Modværgt har, eller paa længere Tid kan vente fra den dannede Classe i Samfundet, der Alt er i Embedsbetjeningens Hænder, eller dog er gjennemvævet med dennes antiskandinaviske Fordomme. Der vil følgelig hos os ikke alene gode Nylandsgræv til, men ogsaa uafbrudt Jernflid og ufortrøden Udholdenhed for at rykke Splittelsesaanden ud med Roden, — skjøndt op skal og maa den uundgaaeligen; thi Enhedsskandinavismen vil tilsidst ikke taale nogensomhelst Splittelsesaand ved Siden af sig.

Den skandinaviskſindede Bonde ser endnu stirrende til, uden synderlig Activitet i den mere og mere udviklede Enhedsskandinavisme; men hans sunde naturlige Sands, tilsiger af sig selv, hvad jeg nedenfor skal vise, at han dog er den Første i Rækken for Skandinavias Eenhed. Mange Hundrede Bønder, med hvem jeg har talt om fælles Embedsbesættelse, ere derfor ogsaa strax gaaede ind paa Nødvendigheden af denne i den skandinaviske Politik, som ene ledende til det store Maal, Oprettelsen af det fælles Kongerige Skandinavia endeligen i Norden, som nu allerede er skeet i Syden, med det fælles Kongerige Italia.

Jeg kjender selv mange Embedsbetjente, som ere enige i alle det unge Skandinavias opstillede Betingelser, men saa mærkværdigen ere de indgroede i Middelalderens Adsplittelsesaand, at fælles Embedsbesættelse ville de ikke gaa ind paa, eller ere de ikke i Stand til at indse Nødvendigheden af, nemlig det mest Fornuftige og mest Fornødne af alle det unge Skandinavias opstillede Fordringrr.

Hos den store Masse Embedsbetjente hos os, der ere norskiserede Slesvig-Holstenere eller Tydskere, ligger saadant formodentlig i det antiskandinaviske Blod, og hos de andre af vore Egne i den indskrænkede Kasteaand, som er bleven udviklet hos Embedsbetjeningen fra Skolen af, nemlig at lære at betragte denne som en Eneherlighed for blot her Indfødte, skjøndt dette kostbare, men dog nødvendige Onde i Staten kun er til for dennes Skyld og ikke for Embedsvæsenet, afsondret betragtet, eller for nogetsomhelst andet end for Statens eller Landets høist mulige Gavn og Befordring af dets høist mulige Udvikling. Denne Tanke bliver det og nødvendigt for Eftertiden at fastholde for vor norskfødte Embedsbetjening, saasom det unge Skandinavia tidlig eller sent vil have fælles Embedsbesættelse, til Trods for al Modstand af Egennytten og Adsplittelsesaanden.

Det skulde og være morsomt at vide, hvorfor ikke svenske og danske Mænd, som have svoret vore Love Troskab, tale det samme Sprog som vi, og ere i alle Dele ligesaavel studerede Folk som her, ei vilde eller kunde varetage vore Embeder lige-

saagodt som om de vare fødte her i Landet, eller omvendt vore i Sverig og Danmark. Jeg tænker det er vanskeligt at faa nogensomhelst Skandinav til at tro andet end at saadant er Tilfældet. Jeg har rigtignok hørt yttret af enkelte Embedsbetjente hos os, at om vi havde fælles Embedsbesættelser med Sverig og Danmark, vilde man være udsat for at faa udueslige danske og svenske Embedsmænd herind; men ingen Indvending er mere ubegrundet, thi man kan da ogsaa sige omvendt, at vi tidlig kunne forsyne Sverig og Danmark med lignende Subjecter, som enhver veed, at vi ogsaa heraf har nok selv i vore Embedsveie. Men saadanne Ulemper ere da i Sandhed de letteste at forebygge, saasom den fælles Embedsbesættelse naturligvis for det Første maa ordnes ved Lov, ligesom den med Norge og Sverig, som allerede før ere forenede, letvindt strax kunde komme i Gang blot ved nogle ubetydelige Forandringer i Unionsacten eller Foreningsforedraget mellem disse 2de Lande.

Uagtet Embedsburocratiet, som politisk Stand, saalænge nærværende Valgvæsen vedvarer, og tillige nærværende uafhængige private Culturudvikling fortsættes eller privat Dannelse mangler, og end yderligere vil mangle i lange Tider hos os for Deltagen i Statsvæsenets Udvikling, — altid altsaa her i Landet vil have stor Indflydelse paa Forholdene i upractisk Retning, saa vil dog denne Opblanden med svenske og danske Embedsmænd i vort Burocrati, i Forbindelse med Storthingets Omformen i mere practisk Retning, særdeles bidrage til at gjøre hints nu saa skadelige Afsondringsaand mindre skadelig for det Almindelige, — da denne Indpodning af flereartede skandinaviske Stoffe mellem dem, vil bidrage til at ødelægge deres Illiberalitet eller Ufrihedsaand i Skandinavismen og give dem en større Almenaand og derved en mere udvidet Gavnelyst i deres Embedsvirksomhed for hele Norden. Thi Embedsmændene ville ved Indførelsen af fælles Embedsbesættelse, strax blive nødte til at betragte hele Skandinavien som sit fremtidige Opholdssted, og følgelig som fælles Fædreneland for deres Virksomhed, eller de blive nødte ved den fælles Embedsbesættelse til at have fælles In-

teresser for alle tre Lande, hvorfor ingen skjønnere, for disse nordiske Lande gavnligere Virkning kan tænkes fremkommen af nogensomhelst anden politisk Foranstaltning ved Eenhedsskandinavismen.

Det indskrænkede antiskandinaviske Uvæsen, hvori de hidtil ere opdragne, vilde da istedetfor at blive en Vækker til deres Beføordring, som nu ofte er Tilfældet, siden blive netop det Modsatte; saasom man maa antage at Regenten, ved Siden af at se paa den fornødne Dygtighed, efter Indførelse af fælles Embedsbesættelse ogsaa vil tage Hensyn til den liberalere skandinaviske Anskuelse, Vedkommende lægge for Dagen; medens alle antiskandinaviske Opviglere og Skrigere ville blive tilsidesatte, som rigtig vilde være, fordi Statens Tarv bør gaa foran Individets. Hos os ser man rigtignok nu ofte, at det burocratiske Kastevæsen er drevet saa vidt, at man ikke generer sig for at gjøre endog de modsatte Fordringer gjeldende, thi saa vidt kan ogsaa Taabeligheden gaa i et sligt lille afspærret Land, at endogsaa Afsondringsaanden med alle dens fordærvelige Følgegjerninger kaldes Liberalitet eller Frihedsaand.

I en fælles skandinavisk Embedsbesættelse ville saadanne Anskuelser aldrig faa Indpas eller kunne gjøre sig gjeldende, efterdi der vil noget andet til for at kaldes Frihedsmand og Reformator, end at skrige paa Splittelse i Staten, og at skille Land fra Land; thi, den frie Mand, som der vil deltage i de offentlige Anliggender, maa nu lære sig til at forene, ikke at adsplitte, lære sig til at organisere i den fælles store Nationalitet et kraftigt Helt, istedetfor nu, at vise sin Kløgt i at forstyrre og opløse, samt tilintetgjøre det fælles Hele; thi den som i det fælles Skandinavia kommer in publico eller for Almenheden med de fleste Bygdefordomme og de fleste Afstængningsforslag, som Reformer blot for Bygden eller Fødeprovindsen, ei gribende ind tillige i det fælles Hele, vil ikke der blive kaldet den liberale Mand, men en simpel fordomsfuld Bygdesnakker, som kan være hjemme fra det offentlige Liv, fordi dette ikke har Brug for slige Afsondringsmænd. Det er: i det store Skandinavias Statssamfund, skal der noget andet til for at

faldes en Frihedens Forkjæmper til Gavn for Staten, end hos den der blot optræder inden en snæver Provindsgrændse, afspærret, som nu hos os, fra de andre Provindser i Nationaliteten i Skandinavien.

Intet har heller skadet vort lille Land mere, end at ikke allerede 1814 fælles Embedsbesættelse blev indført med Sverig, paa samme Tid, som det burde forblevet som forhen med Danmark. Ikke blot i aandelig Henseende har dette skadet, ved at skille det ubetydelige Norge fra Nabolandene, og derved givet Anledning til alt det ynkelige, smagløse literære Affondringsvæsen i sproglig Vei, hvilket har voxet ud, ligesom Soppen, forat tære paa vore faa aandelige Kræfter, som derved ere blevne opslugte i ikke saa liden Grad til ingen Nytte, udenfor den fælles Skandinavias Udvikling; men især ogsaa fordi alle vore Embeder i lang Tid stode ubesatte, eller bleve besatte med en hel Masse maadelige Subjecter, der, saa snart de i hin Tid havde puget i sig en Examen, strax uden videre bleve, efter i fornødent Fald at være forundte veniam ætatis, ansatte og vel nærede og fødte paa Statens og Bondens Bekostning, til Skade for denne, til ingen Gavn for Almuen og til ubodelig Tilbagestaaen for alle vore Næringsveie, — da Alt gik til Embedsburocratiet, og Intet til hine, at sige, som vare i Besiddelse af nogensomhelst aandelige Evner, uden ganske tilfældigvis. Havde man derimod havt fælles Embedsbesættelser, vilde vore Næringsveie været langt mere fremme end nu; Embederne blevet bedre besatte — en mere human alsidig skandinavisk Aand været udbredt, Folkeaanden været mere vaagnet, selvfølgelig til Landets Gavn, og alle vore Forholde derfor nu staaet paa et mere udviklet Trin, fordi den gjensidige Paavirkning af de tre skandinaviske Folkeslag med deres hver for sig havende Udvikling, ved den fælles Embedsbesættelse, vilde i det forløbne halvthundrede Aar, ganske have samlet dem sammen til imødestræbende Eenhed, i alle Retninger, saaledes, at tillige den fælleds parlamentariske Aand vilde været begyndt at vaagne op til Bevidsthed og nu snar Gjennemførelse — Slutstenen i den sande Skandinavisme — fuldstændigt Landsmandsskab mellem Svensk, Norsk og Dansk — Skandinaver. —

Vi have ogsaa nu her ikke alene 50 Aars Forsømmelse at indhente og at bøde paa al den Skade, som heraf er opstaaet for Staten; men ogsaa en i alle uforstandige politiske Fordomme herskende Kasteaand at overvinde og tilintetgjøre — en Kamp mellem den sunde Fornufts Politik og Egennyttens og Dumhedens Politik; — Seieren er ikke tvivlsom, — om hundrede Aar er hin Aand ødelagt; men hundrede Aars Kamp mod deslige politiske Daarskaber er Manges Ødelæggelse i et fattigt Land, som kunde have været undgaaet, naar Landet i 1814 havde havt practisk-selvstændige Mænd nok til at ordne og varetage dets Anliggender saadan, at ikke nye Kampe maatte omgjøre det Hele i de fleste Retninger, inden almen Velvære kan være mulig og indføres blandt Borgerne, hvilket, som Alle veed, først kan komme, naar alle Bestræbelser for en ordnet Statsenhed i Nationaliteten ere endte i Tider, som nærværende, der har ganske andre Fordringer til en Stats Organisation, end gjennem middelalderlige Affondringsbegreber i alle mulige Retninger.

En Bussemand har man altid hos os til Skræmsel, naar Talen er om nærmere Tilslutning til Sverig, det er den svenske Adel. Den svenske Adel raaber vort Embedsvæsen vil komme ind i alle vore fedeste Embeder og bidrage til at nedkue Landet; — ja nogle Embedsbetjente sagde engang til Forfatteren, at fælles Embedsbesættelse vil gjøre Bonden her i Landet til Træl af den svenske Adel, som desformedelst vil komme herind, og udsuge Landet — akkurat, som det kunde udsuges bedre, end af vort eget, i flere Retninger unyttige Embedsburocrati. Men deslige Taabeligheder om den svenske Adel ere meget gjængse Talemaader blandt det norske Embedsvæsen — ja — en omreisende Betjent, i offentlig Tjeneste, havde endog skræmt nogle Bønder hen — Medlemmer af det unge Skandinavia, med danske Adelsmænd; — de store Herrer, havde han sagt, fra Sverig og Danmark vilde da komme ind og opsluge Bønderne. Det democratisk-burocratiske Embedsvæsen afmaler saaledes altid det svenske og danske Adelskab for Ukyndigheden, som en Slags Menneskeæderindretning, uagtet det vistnok selv er den

bedste Nationalødelægger, som tænkes kan, ved med sine stats-økonomiske Anskuelser og statsretlige Begreber at døde og tilintetgjøre al Selvudvikling i Landet.

Ingen Opinion er derfor mere latterlig og falsk, end den som er udbredt her i Landet om den svenske Adel, og Intet er mindre til Hinder for en gavnlig fælles Embedsbesættelse end denne.

Den svenske Adel har ingen Rettigheder her i Landet, og om Medlemmer af denne udnævnes til Embedsmænd, efter de samme Regler og Betingelser, som enhver Anden, der har taget Examen i hvad af Staten er fastsat forat erholde en Betjening, kan det da vel skade Embedet noget, og endnu mindre vort Land i det Hele, at den Mand, som erholder det, er af en anseet hæderlig Slægt i Sverig, hvilket hele det svenske Adelskab vil sige, og intet mere. Hvor kan da en saadan Mand her kunne udsuge Folk eller gjøre Bønderne til Trælle, mere end den nuværende Burocrat, som indehaver Embedet; det er jo ligefrem en Dumhed at tænke saadant, end sige fortælle det. En af de forannævnte Bønder, som man vilde skræmme med de store svenske og danske Herrer ligesom man fordum skræmte Børn med Bergtroldene, svarede derfor ogsaa, „at hvis de store svenske og danske Herrer, som komme ind have brav mange Penge med, skulde de have Tak og være velkomne, da vi nu trænge til Mynt, og hvis de ingen Penge havde, sagde han, men vilde søge sig hid blot forat leve af Embedsgagen, da blive de jo ikke større Herrer, end vore egne Embedsmænd, og hvad kan det da skade os", sagde Bonden, „om de ere fødte i Sverig eller Danmark, naar de opfylde sine Pligter efter Loven, hvad de ere lærte til der, ligesaavel som her."

Ikke heller kan den svenske Adelsmand eller om han er dansk Adelsmand sportulere mere end vore egne Sportelbetjente, om han søger sig et Embede af saadan Beskaffenhed, at det kun bringer tilfældige Indtægter; thi han maa lade sig nøie med den samme Løn for Alt i Embedet, som Norskfødte. Politiske Rettigheder erholder han heller ikke flere end disse i vort Land, eller fremfor de nu ansatte danske eller holstenske Adels-

mænd, hvoraf her jo ere mange fer, skjønt disse nu ansees for nokfaa ægte Normænd, og ere flere af dem næsten mere end ægte, da jeg kjender Enkelte som rigtig gode antiskandinaviske Skræmmebøsser mod den svenske Adel, skjøndt de oprindelig ere af Adel, uden Rettigheder selv, kun ikke Skandinaver, som jeg antager den svenske Adel er; men kun indvandrede Tydskere, uden skandinavisk Medfølelse. Herfor har dog jeg forøvrigt ikke Noget imod dem, det er kun deres intollerante Antiskandinavisme, som bør dadles og feies ud; thi den tilhører ikke vort Land.

Nærværende Forfatter er forøvrigt selv en afgjort Modstander, ikke af Adel i Almindelighed, naar denne optræder som uafhængigt Aristocrati; men af den svenske Adel, thi denne har noget tilfælleds med vort Embedsaristocrati, idet den ikke staar selvstændigt og uafhængigt paa egne Ben, ved Siden af at være en folkelig Institution, som i England. Den svenske Adel er nemlig ligt vort Burocrati deri, at den er en affondret politisk Classe, som hverken tilhører Folket udenfor eller under sig, ligesom den paa Grund af sin ikke uafhængige Stilling, tillige, som Embedsburocratiet i vort Land, er afhængig af Regjeringens Paavirkning i mange Retninger, begge som politisk Magt betragtet, eller vorde det med Nødvendighed, naar de optræde som saadanne.

I Sverig altsaa, hvor en saadan Adel har politisk Magt, uden tilsvarende materiel Uafhængighed, maa den ansees som forkastelig; thi det er ikke i Sverig som i England, at naar en titulair Adelsmand har Afkom, at da blot den Ældste arver Titelen og Formuen, hvilket gjør Institutionen i hint Land til et saa mægtigt og gavnligt Bulværk for den engelske Frihed og til Beskyttelse mod det politiske Embedsburocrati, det værste og skadeligste af Alt, som kan udvikle sig i en Stat. Men i Sverig arver alle Børn Adelskab, hvorved der af en og samme Adelsmand kan opstaa en hel Del Adelsslægter, uden tilsvarende Formue at kunne leve som uafhængige Mænd, og hvilket igjen ikke kan tjene til Andet, end til at svække Adelens Anseelse, saaat, istedetfor at være en gavnlig Indretning i Staten

og en Styrke og Støtte baade imod Pøbeldømmet og mod Magten ovenfra, bliver den det Modsatte eller ingen Ting, formedelst sin Afhængighed i økonomisk Henseende, uagtet man dog paa de svenske Rigsdage har seet, at den svenske Adel der er optraadt med langt mere Talent, Indsigt og Uafhængighedsaand, end nogensinde vort Storthing med sit ledende Embedsvæsen.

Naar imidlertid Adelen er ordnet saaledes som i Sverig, da gaar det med den, som det er gaaet med de norske Odelsbønder. Disse ere nemlig ved Udstykning og Deling og lige Arvtagen af Godset forvandlede til lutter Afhængighed og Mangel paa Selvstændighed i Et og Alt, saa at hele deres politiske Tilværelse er gaaen op i Embedsburocratiets Forgodtbefindende. Ligervis forholder det sig med Adelen, ordnet paa den Maade som i Sverig, den gaar da op i Regjeringens Forgodtbefindende. Men Adel med politiske Rettigheder, organiseret paa saadan Maade, har kun Ulemper i Sverrige, hvor disse Rettigheder gjælde; men hos os ere de uden nogensomhelst Betydning, hvor mange Adelsmænd der end flytte ind her i Landet; thi om en Mand af en saadan Slægt ansættes her som Embedsmand, giver dette ham saa langt fra Rettigheder, at det tvertimod paalægger ham des større Forpligtelser at opfylde, saasom Enhver er opmærksom paa heller at paatale Feil, begaaet af en Mand, som i Sverig har et vidtbekjendt Navn, end af enhver anden; thi Adelstitelen erholder nemlig i Sverig kun de mest anseede og mest berømte Mænd, som paa en eller anden Maade har gjort sig fremragende fortjent af Staten, — det er ikke Menneskeædere og de værste Landsfordærvere, hvilket man søger at indbilde vore Bønder, som faa slig Ærestitel; anderledes kan det svenske Adelsskab ikke betragtes, da med samme ikke er forbundet nogensomhelst Indtægter. Deslige Folk fra Sverig i et Embede her hos os gjør da vel ikke frie Mænd til Trælle her i Landet mere end i Sverig og Danmark. Det er mærkværdigt hvilke Talemaader man tror at kunne virke med, naar det gjælder om at opretholde vort eget i flere Henseender raadne Burocrati for os selv. Men Landmanden er ikke længere

saa taabelig nu, ei engang i vort Land, at han lader sig blænde af sligt Snak. Det Nyttige og ene Fornødne forat Staten i Tiden kan bestaa, er det Eneste, som for Eftertiden kan virke paa Bonden i politisk Retning, som paa andre forstandige Folk i Skandinavien.

Naar man endvidere hører ytre, at alle vore høiere Poster, ved fælles Embedsbesættelse, vilde blive bortgivne blot til svenske Adelsmænd, da er ogsaa dette ligefrem en Taabelighed i vor Tid, naar man tillige heraf vil uddrage den Slutning, at saadant skulde være til mindste Skade for vort Land; thi intet er vissere, end at Kongen da vilde sørge for, om Svensker ansattes i vore høiere Poster, at de flinkeste Mænd vilde blive hidsendte, enten de vare adelige eller ikke, og da vare jo vi hermed godt tjente, saasom ved Indførelse af fælles Embedbesættelse svenske og danske Mænd ligesaavel erholde Borgerret i vort Land, som igjen vore i deres, og da kan det jo være ligegyldigt hvor de Mænd ere fødte i Skandinavien, som indehave Embedsposten, naar de blot opfylde de ved denne dem paahvilende Forpligtelser; men dertil tvinger jo Loven ligesaameget en svensk- og dansk-født som en norsk-født; — hine blive ikke undtagne Lovens Forpligtelser hos os ligesaalidet som vore i Sverig og Danmark. Alle maa ved fælleds Embedsbesættelse ligefuldt opfylde Loven, og vise, at Embedet ikke er til for den ansatte Embedsmand, men for Landets og Folkets Gavn og Nytte.

Forøvrigt veed Enhver, at hos os ikke altid den Dueligste indehaver den høieste Post, men at mange uduelige Personer af Norskfødte tillige ere blevne udnævnte i de høiere Embeder. Intet er heller urimeligere og mod al fornuftig Politik at antage, end at Kongen skulde ville prostituere sig og Landet i den Grad, at ville sende hid i vore høiere Embedsposter uduelige svenske Adelige i Bytte for de Normænd, som ansattes i Sverig, ligesom at en uduelig Adelig skulde blive mere ansat hos os, end i Sverig, hvor Adelige og Uadelige ansættes om hinanden i offentlige Betjeninger, saasom Adelskab ikke mere berettiger til Embedsbesættelse end Ikke-Adelskab; thi det er i

Sverig som alle Steder, at ved Embedsbesættelse altid i Statens Tjeneste den Dygtigste foretrækkes, uden Hensyn til Nedstammen; duelige Adelige derimod ville kunne klare Embedsposterne hos os ligesaafuldt som vore egne Folk, og naar hine da ere Borgere her i Landet som vi Andre, formedelst den fælles Embedsbesættelse, vil deres Ansættelse, istedetfor at virke til Skade, være af den mest afgjorte Nytte for Landet, idet Bonden derved vilde komme til at kjende svenske og danske Embedsmænd som i enhver Henseende ligesaa gode og duelige som vore egne Norskfødte, medens de ikke vilde have Halvparten af den fordærvelige Affondrings- og Splittelsesaand i Skandinavien, som udmærker en stor Del af vort fordomsfulde antiskandinaviske Burocrati. Bonden vil ogsaa lære at kjende hine som ligesaa humane, veltænkende og i Almindelighed meget mere vel opdragne Folk, end mange af vore egne Norskfødte med deres Brauten og Skryderier ofte, der, som Alle veed, er et gammelt Særkjende for det norske Affondringsvæsen, især naar det, som i Embedsveien, ofte indbilder sig at faa lidt Myndighed overfor de underordnede og simple Bønder.

Om man derfor altsaa ved fælles Embedsbesættelse fik en Mængde svenske og danske Embedsmænd herind, saa vilde dette saa langtfra virke til Skade for Landet, at det tvertom vilde virke til det allerstørste Gavn og Fordel paa alle vore politiske Forholde, saavel ved at rense ud i vore Embedsklasser alle deres nu ufornuftige, antiskandinaviske Begreber om Statslivet, som ved at udrive af vor Landboclasse og øvrige Borgere alle end vedhængende Anskuelser om Bygdefordomme, og saaledes give Alle Lyst til at omfatte med lige stor Interesse det offentlige Liv i Sverig og Danmark som i vort eget Land, eller, den fælles Embedsbesættelse vilde være den første Podekvist i Landet til at give practisk Begreb om at det samlede Skandinavia i Politiken er en europæisk Størrelse, medens dets enkelte adskilte Lande her ere Intet. Den fælles Embedsbesættelse vil altsaa blive den første Spire til Fællesliv i Skandinavien. Vore Candidater og Officierer vilde

ved den blive spredte rundt Sverig og Danmark og saa at sige med Et afrystede alle antiskandinaviske Fordomme af den paa vore offentlige Skoler indsugede antiskandinaviske Aand, idet de paa denne Maade ved Giftermaal, Familieforbindelser og andre intime Forholde i Sverig og Danmark vilde knyttes fast til disse Lande, og derved endyderligere deres Familier hjemme og Norge med dem. Ligeledes vilde det gaa svenske og danske Mænd her.

Gjennemføreelsen af en saa vigtig politisk Foranstaltning kan derfor ikke nok paadrives af Eenhedsskandinavismen, som dens, efter Frihandels Indførelse mellem Landene, første og fornemste Grundsætning; thi den vil vise i det Hele, at ingen Vildfarelse har været større og skadeligere og ingen Fordom taabeligere, end at forbyde fælles Embedsbesættelser mellem Sverig, Norge og Danmark. Endvidere vil ogsaa dette vise, at vore Embeder derved saa langtfra tabe i dygtig Besættelse, at de tvertom erholde fuldt saa megen Dygtighed som nu. Ligesaamegen Uduelighed og Udygtighed nemlig, som ansættes i offentlig Tjeneste i Sverrige og Danmark, ligesaamegen Udygtighed ansættes ogsaa hos os; thi ingen Anskuelse er mere falsk, end at ville indbilde Folket i vort Land, at Udueligheden og Udygtigheden ansættes mere i offentlig Tjeneste i Sverig og Danmark, end her. Vi staae ikke over hine Lande i Embedsdygtighed i nogen Henseende. Deres Embedsclasse er ligesaa flink som vor, og har i Almindelighed en langt større Verdensdannelse, og derfor et bedre Blik for en gavnlig Politik i Almindelighed for de skandinaviske Lande, end vor Embedsklasse, hvorfor vor Embedsbetjening i alle Dele vil vinde ved at faa ind saa mange Embedsmænd som muligt fra hine Lande, ligesom det paa den anden Side naturligvis igjen ogsaa er til Gavn for Sverig og Danmark, at vi sende dem saa mange Candidater som muligt.

Derved bliver Folkeblandingen fuldstændig her som i Brittanien, Tydskland, Frankrige, Italien, og den disse nordiske Lande hidtil ødelæggende Antiskandinavisme med Roden oprykket, som sig bør, og som maa være enhver ægte skandinavisk

Patriots Bestræbelse i disse Lande. Medens Eenhedsskandinavismen practisk nu er et almindeligt Løsen blandt enhver forstandig Bonde i Skandinavien og blandt enhver practisk Mand ellers, som har den allermindste Indsigt i de skandinaviske Rigers sandsynlige Fremtid, — saa vil den ogsaa senere, ved fælles Embedsbesættelse, blive hele Embedsvæsenets Løsen, og det unge Skandinavia derved have vundet Seier. En fælles patriotisk skandinavisk Aand vil derved ogsaa gjennemtrænge og gjennemvæve Skandinaverne, som i alle øvrige Folkeslag af samme Sprogeenhed allerede forlængst er fuldført ved deres fælles Nationalaand.

Paa Forfædrenes Mindefest i Kjøbenhavn, sidste Vinter, saa man derfor ogsaa at Skandinavernes Folkeblanding betragtedes som Antiskandinavismens Udryddelse, idet man ogsaa der drak en Skaal, ikke som i Christiania for Nordens aandelige Eenhed „uden politiske Projecter", hvilket er en Umulighed, og for studerende voxne Folk derfor en aabenbar Urimelighed at ønske; men man drak i Kjøbenhavn en Skaal for Nordens aandelige Eenhed, ledsaget med Ønsket om det fornuftigste af alle „politiske Projecter", nemlig for de Damer, som fra Sverig, Norge eller Danmark giftede sig med Norske, Danske eller Svenske, fordi derved — ytrede Proponenten — fremmedes Skandinavismen vel i Stilhed, men dog paa den allerkraftigste Maade.

Det kan man sige var fornuftig Tale, og som viser hvor høit de danske Studerende i politisk Fremsynthed endnu staa over vore inde i Christiania. Det vilde derfor høiligen være at ønske, for des kraftigere at kunne udrense dette middelalderlige Langsvæsen om Affondring, som der har gjort sig gjældende, og som viser at nærværende Forfatter i det Hele taget har opfattet rigtigt Antiskandinavismens Forhold til Embedsbureacratiet og dets Forgreninger i Almindelighed (mange Embedsmænd følge dog ogsaa Forfatterens politiske Anskuelser — Antiskandinavismen har ikke opslugt Alle) — at skandinaviskſindede patriotiske Damer i denne By, og andre Steder ogsaa, vilde indgaa politiske Foreninger om ikke at stifte Giftermaal

med antiskandinaviske Normænd, Svensker eller Dansker. Naar lignende patriotisksindede Damer ogsaa kunde optræde i Sverig og Danmark, vilde et stort Skridt være gjort fremad til disse nordiske Landes Sammensmæltning og følgelig Opvoxen til des snarere Styrke og fælles Velvære i det fælles Kongerige Skandinavia, saa at derved en ny stærk skandinavisk Eenheds-Æt kunde voxe frem af den nuværende svage udartede „Tredeltheds". Paa denne Maade vilde ogsaa det skandinaviske Folk knyttes sammen ved de stærkeste Baand, uden Vaaben og Staal, til at overhugge Antiskandinavismen paa anden politisk Maade; thi Damerne i Skandinavien vilde da udrette det samme, ved deres selvopofrende Patriotisme, som Sabinernes Kvinder i Rom, ved Tvang, — de vilde lægge Grundlaget, ligesom disse til Roms Storhed, hine til Skandinaviens Storhed og Kraft. Antiskandinavismen vilde da meget hurtigen blive Grønlandsfarer og vandre ud af Landet!?

Jeg har rigtignok hørt Mange ytre, at disse nordiske Lande nu beboes af en altfor interesseløs, politisk søvnig, ligegyldig, dorsk og udartet Race, nedsunken, hvad Politiken angaar, blot i indbyrdes Selvstændighedskjævlerier og intetsigende Tvistigheder om Contractregler for alskens Latterligheder, til at de nogensinde mere kunne hæve sig opad til kraftig Eenhed og Storhed; men det kan dog ikke være rimeligt. Jeg for min Del er overbevist om, at Normannaaanden endnu bor i Vikingeætten, og at man kun behøver at lukke op for dens Afstængelse, for at udfolde Styrke som i gamle Dage.

Man ser derfor ogsaa, at naar Folk fra os kommer over til Amerika, lære de sig strax til at politicere eller til at være med og at have Interesse for at deltage i Statens Anliggender, fordi det bliver en Nødvendighed i det store fællesblevne Fædreneland, ikke som hjemme, at ligge i Sløvhed, Uvirksomhed og ubekymret Ligegyldighed om, hvordan det offentlige Liv tager sig ud, uagtet dette tillige bestemmer hele det private Livs Retning og Velbefinden i Samfundet. Det samme kunde de og læres til hjemme. Normannaaanden er ikke mere uddød her end, naar den kan følge med over Atlanterhavet og der udfolde

sig; — den ligger kuns hjemme kvælet og indsluttet ved de latterligste Afsondringsbegreber, som det skandinaviske Smaastatsvæsen gjennem saa mange Aarhundreder har bedækket sig med. Saasnart derfor Skandinaverne associere sig, ville de Lænker, som holde Aanden indestængt, blive brudte, og Normannaaanden udfolder sig til nyt politisk Liv ogsaa herhjemme i Skandinavia.

De meget ærede skandinavisk-patriotisk-sindede Damer bedes nøie at overveie dette, idet ingen bedre end de, ville kunne rense op i Antiskandinavismen og frigjøre Normannaaanden paanyt til at vise sig for den øvrige Verden med fornyet Glands og indgydende Agtelse, som da den første Gang traadte frem mellem de europæiske Nationer! At Antiskandinavismen herover vil vaande sig og skrige, er naturligt, men saadant vilde da paa Eenhedsskandinavismen kun have samme Virkning, som Hønsenes Skrig til Høgen, naar den flyver over Hønsegaarden — disse rippes da saa meget lettere siden. —

Men Antiskandinavismen raaber ogsaa: „jeg er Patriotismen og Nationaliteten! hvor vil I hen"? Thi Adsplittelsesaanden har altid Nationaliteten og Patriotismen paa sine Læber, og søger at klynge sig fast saa meget hellere til hine Begreber, som den derved tror des lettere at blænde Indbildningen og Egoismen eller Selvgodheden, samt Forfængeligheden, som i Almindelighed i høi Grad er tilstede gjerne hos ethvert afstængt Bygdefolk i den splittede Nationaleenhed. Vi skulle derfor tillade os noget nærmere at betragte:

IV.

Adsplittelsesaandens eller Antiskandinavismens Forhold til Nationaliteten og Patriotismen i Skandinavien.

Det er en almindelig Talemaade i Antiskandinavismen, at det, at blande sig sammen i skandinavisk Eenhed til et stærkt og kraftigt Folk, er at opgive sine nuværende Nationaliteter af Svensk, Norsk og Dansk, der dog ere saa gamle og derfor saa ærværdige, at de bør bibeholdes, ligegyldig for om Landene i i en saadan fortsat Splitten i Nutiden oploser sig tilsidst i Intet formedelst den deraf følgende Svækkelse til at kunne modstaa Nutidens fremvæltende store Folkefærd. I Affsondringsaandens Sprog hedder det derfor, ikke engang som i Middelalderen, „lige Magt mod lige Magt", eller Normænd i Norge, Svensker i Sverig, Dansker i Danmark, Skotter i Skotland, Preussser i Preussen, Burgunder i Burgundien og saa frembeles; — nei, Antiskandinaven er anderledes Karl for sin Hat, han raaber: „Normænd i Norge, Svensker i Sverig, Dansker i Danmark, Russer i Rusland, Britter i Britanien, Franskmænd i Frankrig, Tydsker i Tydskland, 30 mod 1", det er han Mand for!? Thi Antiskandinavismen staar endog bagenfor Middelalderens Politik, eller rettere sagt, den er udenfor al Politik saavel med Hensyn til den nærværende som enhver anden Tid. — Sverig, Norge og Danmark vare, som bekjendt, politiske Størrelser, saalænge Europa var delt i et Hundrede lignende Smaastater som det. Ethvert Medlem i deslige Bygdenationer i Nationaliteten, kunde da godt raabe Affsondring for den Flok han havde valgt at boe imellem og

sige: Normænd i Norge, Engelskmænd i England o. s. v., thi de vare alle omtrent lige store. En saadan Bygdestat var dengang heller ikke afhængig af andet end Høvdingen eller Kongen i Statsprovindsen, udrevet af den fælles Nationalitet. Var nemlig denne Konge eller denne Høvding en tapper og dygtig Mand, gik hele hans Id ud paa at rive til sig Bygder rundt omkring af den fælles Sprogeenhed især, og kunde saaledes let gjøre Provindskongeriget større, hvis Omstændighederne begunstigede ham. Men kom saa en udygtig Høvding efter denne Konge, var Nationen eller Folket, som havde samlet sig om ham igjen udsat for at blive mindre eller for igjen at afklippes Land af Naboflokken, der havde samlet sig i særskildt Stat om deres Høvding eller Konge. De toge da igjen de forhen mistede Bygder og undertiden nogle til eftersom det nu kunde træffe og Lykken var med dem. Dette er i faae Ord hele Middelalderens Historie, og Aarsagen til de endeløse Krige i den samme Folkefærd, formedelst deslige barbariske Begreber om Stat og Nationalitet, og især er det i faae Linier Skandinaviens Historie. Enhver i en saadan tilranet Bygd, blev da naturligvis strax ligesaa ægte Patriot under den nye Høvding samt Landsmænd der, som under den forrige, fra hvem de vare tagne, saasnart de hørte til samme Sprogeenhed eller Hovednationalitet. Saaledes vare f. Ex. Herjedølerne ægte Normænd med Norge og ægte Svensker med Sverig — Hallændinger og Blekinger ligesaa — ei at tale om Skaaningerne, som svenske og danske Patrioter.

Hvis vi altsaa levede i Middelalderen, var der jo nogen Grund for Antiskandinavismen at raabe paa „Patriotisme og Nationalitet", — men heldigvis ere vi nu langt udenfor den, og ligesaa heldigvis kan man da ogsaa oplyse Antiskandinavismen om, at der ikke existerer længer nogensomhelst norsk, svensk eller dansk Nationalitet, uden i den antiskandinavisk-middelalderlige Indbildning, fordi hine tre tilsammen i vor Tid først udgjøre een Nationalitet eller eet Folk, og at de adsplittede kun ere Brøker af eet Folk. Dette er Nutidens simple historiske Kjendsgjerning, for Eenhedsskandinavismen

ligesaa behagelig, oplivende og haabvækkende naturligvis, som for Antiskandinavismen derimod en ubehagelig og dødbringende Virkelighed. I Eenhedsskandinavismen opgives derfor ikke det mindste af vor Nationalitet, — den sættes kun derved igjen i sit rette Lag, som den oprindelig har havt, ved at blande og forene Svensk, Dansk og Norsk til politiske Skandinaver efter Nutidens Fordringer, medens de før ere dette af Naturen, formedelst Sprog, Sæder og Herkomst.

Ingen Nationalitet i Verden er heller mere ensartet og amalgameret end de tre forannævnte i den skandinaviske. Thi ligesom Skotland, England og Irland er en Nationalitet af Britter, — ligesom Bayern og Preussen og alle tydske Stater først samlede ere en Nationalitet af Tydskere, ligesom Burgundien, Savoyen og alle franske Stammer ere en Nationalitet af Franskmænd — ligesom Rusland med sine samlede Slaver er en Nationalitet af Russer, og Sicilien, Turin, etc. er en Nationalitet af Italiener, saaledes ere ogsaa Svenske, Norske og Danske med end større Ret en Nationalitet af Skandinaver, langt mere inderlig sammenblandede end nogen af hine; ligesaa lidet altsaa, som der i hine Nationer eller Sprogeenheden har været Noget i Veien forat kaste ud deres forrige Benævninger af Provinds- eller Bygdekongeriger, hvoraf de oprindeligen have bestaaet, endnu mindre er i Veien, forat vi kunde gjøre det Samme, for ogsaa engang at kunne vorde en Nation, som andre i Nutiden.

At sammenligne forøvrigt det lille Norge og Danmark og Sverig, som affondrede Folk betragtede, med Ruslands 60 Millioner og Verdensmagten England, er dog vel forøvrigt saa barnagtigt og enfoldigt i Politiken i vor Tid, at man ikke skulde troet det muligt, selv fra antiskandinavisk Standpunct, at saadanne Argumenter skulde kunne benyttes i Splittelsesaandens Tjeneste til at ville blænde Enfoldigheden og Ukyndigheden, paa hvem de ere beregnede, paa denne Maade. Antiskandinavismen trøster vistnok sine politiske Tilhængere med Alt, der endnu en liden Stund tilsyneladende kunne holde dem oppe, ligesom den Synkende i Havsnød griber enhver skrøbelig Planke for Red-

ning; men at indbilde sig, vi ere eet Folk eller een Nationalitet, ved Siden af England og Rusland, er dog vel meget, saasom Virkeligheden er: at vor lille Brøkdel i den skandinaviske Nationalitet, ved Siden af dem er Intet, eller vi er blot et Naadefolk af dem, affondret betragtede.

Ligesaalidet altsaa, som der findes nogen neapolitansk, sicilianst eller sardinisk Nationalitet udenfor den italienske, som har været i Veien for nu endeligen at forbinde dem til eet Folk — Italienere, og for at kaste ud alle deres forhenværende unyttige Regjeringer, — ved at afskaffe de forhenværende gamle Bygde- eller Provinds-Kongeriger i Nationaliteten, — endnu mindre er der tilstede nogensomhelst Hindringer i de skandinaviske Lande forat vi kunne gjøre det samme, nemlig forene os endeligen til et Kongerige Skandinavia, thi vi ere før en fuldstændig fælles Nationalitet af Skandinaver, som sagt langt mere amalgamerede eller sammenblandede, end Italienerne. At den skandinaviske Nationalitet hidtil er optraadt med tre forskjellige Navne i Historien, beviser dog vel ingen Ting for at disse Navne ere forskjellige Nationaliteter; thi da maatte i Sandhed Tydskland især optræde med et halvt eller helt Snes individuelt forskjellige Nationaliteter, enten man nu vil, efter Bygdedialectens Beskaffenhed, eller efter de gamle, hver for sig uafhængige Regjeringsnavne, og det russiske Rige med de forskjellige slaviske Dialecter i endnu flere affondrede uafhængige Stater, eller med andre Ord, naar vi skulle kalde os Nationaliteter, hver for sig, i Norge, i Sverig og i Danmark maatte man altsaa igjen indføre Middelalderen eller Fortiden i Nutidens Politik og Folkebestræbelser, i at udvikle sig som Smaastater kun ligervis som den Gang, da Nationerne samlede sig i lovlydende Stater af den første historisk-chaotiske Forvirring. Men enhver indser dog, at dette er en Umulighed i vor Tid, stridende imod al Historie og imod alle andre Nationaliteters Bestræbelser ad politisk Vei. Det er derfor ogsaa kun Antiskandinavismen, der her, som i al anden Politik søger at vandre imod Strømmen og Tidsaanden.

Et Provinds-Kongeriges Alder i Nationaliteten er vel en

ærværdig Ting; men det berettiger ikke et saadant i vor Tid til at optræde med Affondring og kalde sig en Nation, fordi det før har været adskilt eller udrevet som saadant af det fælles Folk. De skandinaviske Lande have vel i Aarhundreder søgt at afspærre sig inden sine snævre Grændser, ligesom Folkeslagene i Tydskland og Italien, lige indtil vore Dage i flere Smaastater, og derved da, som alle middelalderlige Stuefolk faaet nogle Særegenheder, hovedsageligen bestaaende af Fordomme og Selvgodhed i Indbildningen, den ene fremfor den anden, — det almindelige Mærke paa alle deslige smaa Bygdenationaliteter i samme Folkeenhed; men disse Eiendommeligheder ere dog i de skandinaviske Lande blevne saa ubetydelige, al Splittelse uagtet, at naar Gjærdet, som har skilt dem ad er nedrevet, — er ogsaa Forskjelligheden snart over og Blandingen til Eenhed let og umærkelig, her langt mere og snarere, end nu i Italien; thi enhver, der har studeret den italienske Folkecharacter ved, at der er langt større Forskjel paa en Neapolitaner, Sicilianer og Turiner, blandt den almindelige Mand især, end paa nogensomhelst af de skandinaviske Bygdekongerigers Mænd af Svensker, Norske og Danske. — Det er Sprogeenheden, som udgjør Nationaliteten i vor Tid, ikke de forskjellige i samme Sprogeenhed adsplittede politiske Samfund, inddelte og udrevne af det fælles Folk af Sprog i en barbarisk Tid. Denne Eenhedsstræben, nemlig at afslutte Folkeslagene af det samme Sprog paa det samme Land til en stor Nation, er dybt rodfæstet i Menneskeaanden, indblæst af Guddommen selv til videre Udvikling og Virkeliggjørelse, efterhaanden som Oplysningen og Culturen stiger og tiltager, — den er derfor ogsaa aldeles uudslettelig, og uafbrudt virksom i vor Tid, mere end før, fordi nu er Oplysningens Tid; — den er derfor ogsaa „den eneste Ide, som har Fremtid og nyder Tiltro", fordi de allerede store cultiverede sammensmeltede Nationer jage de endnu værende smaa Kunstnationaliteter, udrevne af den fælles Sprogeenhed, mere og mere sammen, formedelst den naturlige fælles Nationalaand, til eet Folk. Og man behøver da ikke at indbilde sig,

at denne Aand rører sig i Skandinavien mindre, end andre Steder; — den gaar nok sin Bestemmelse imøde ogsaa her al Modstand uagtet af Antiskandinavismen; thi ingen Nationalitet er mere fælles i Sprogeenheden, og hvor kan da vi — den lille skandinaviske Provinds Norge — være nogen Nationalitet for os selv? Sligt er upolitisk, uhistorisk og ubegrundet Tale i alle Dele, fra den nærværende Tids Standpunct betragtet. Vort Skriftsprog er, som bekjendt, med Dansken et og det samme for alle dannede Classer, saaat disse med ham er en fuld fælles Nationalitet, og da hele vort Almuesprog ligesaameget, ja endnu mere ligner det Svenske, og i daglig Tale, næsten gaar over i det Svenske i de allerfleste Egne, især i Bergens Stift, saa ere vi ogsaa med Svensken en fuldkommen ensartet Nationalitet. Den ubetydelige Forskjel i Bygdedialecterne, mellem de tre Lande, er kun en Følge af Aarhundreders ufornuftige Affondring. Nogle smaa Forandringer i Endelserne og Vocalernes Udtale er den hele Forskjel. Mere har Splittelsesaanden ikke kunnet udrette. — Den, som har det mindste Bekjendtskab til Dialecterne i Skandinavien, veed saaledes f. Ex., at de bergenske Dialecter nærme sig meget mere det svenske Sprog i flere Henseender, end det Østlandske, — ikke allene i Ordføining og Former, men fornemmelig i Betoning og Udtale, og dog henregner Østlændingen sig at være een Nationalitet eller eet Folk med os Bergenhusinger; men kan han det, da kunne Svenskerne det saameget mere, saasom vi have mere tilfælles med dem, end med Østlændingerne. Flere andre Dialecter nærme sig, som bekjendt, mere det norsk-danske Skriftsprog, eller de ere et rent Udtryk næsten for dette, som f. Ex. Christiansand- og Stavanger-Kysten.

Den mest afvigende Dialect i Lyden og i Constructionen tillige baade fra Skriftsproget hos os, og fra det Svenske, og fra de øvrige Dialecter her i Landet, er der, hvor Tungeballingen eller Tungeslaget finder Sted, forat frembringe det eiendommelige dobbelte eller mangedobbelte Ll — som finder Sted paa en stor Del af Østlandet; men den dette Tungeballer-District udgjør dog kun en mindre Del af vore Bygdelag, om

man skulde ville gjøre den Mening gjældende, at de Egne her i Landet, som har dette Ll — Lell=Slag med Tungen, skulde formes til en Nation for sig selv i Skandinavien. Men naar undtages denne for os, udenfor hin Dialect boende, umulige Udtale af dette dobbelte skrækkelige „Ll" i den østlandske Dialect, — saa er dog forøvrigt det Almuesprog, som tales der, hvor deslige Aflyd ere eiendommelige for Sproget, saa ensartet, enten med det Svenske eller med det Danske, at det udgjør eet Sprog med os Andre, eller at Svenske, Norske og Danske udgjøre eet Folk, hvad Sproget angaar.

Bygdedialecternes Kjæde, binder os her alle sammen til een Nation. Eenhedsskandinavismen eller det unge Skandinavia, prædiker saaledes ikke Amalgamation som ny, i nogen Henseende, fordi den er tilstede før; ikke heller forkynder den Ophør eller Tilintetgjørelse af de skandinaviske Provindskongerigers Nationaliteter, men den restaurerer disse fra sin nærværende Intethed i Indbildningen, og over igjen i sin oprindelige Glands og Virkelighed i den fælles Skandinavias Nationalitet for den indre og ydre Verden. Ingen ufornuftigere Tanke kan derfor opstaa i vor Tid, end at ville have et afsondret Norge for Nationalitetens Skyld, saasom vi først vorde Udtryk for en Nation, naar vi komme op i det fælles Skandinavias Folk, og hjælpe til at udvikle dette til en Nationalitet ogsaa for Yderverdenen, som det allerede er det i sin indre hjemlige Tilværelse. —

Man har rigtignok tillige seet yttre i Antiskandinavismen, at man burde have et særskilt politisk Norge for Culturstoffets Skyld, eller for Sprogets Skyld. Hvad denne Tale har at betyde, har jeg deels allerede udviklet i de fremsatte Betragtninger over Antiskandinavismens Forhold til Sproget, og vil jeg derfor her kun bemærke i Anledning Antiskandinavismen og Culturstoffets Udvikling i Skandinavien og i Særdeleshed i Norge, — at saa blind i Tiden skulde man ikke tro Nogen nu var længere, at han jo ogsaa maatte indsee, at Culturstoffet i en Nationalitet eller i et Folk udvikler sig stærkest, frodigst og mest levende, jo større Kræfter, der directe indvirke paa samme af Nationaliteten.

Da vi nu ikke er nogen Nationalitet, men kun en Brøkdel af en Nation, kunne vi ikke, uden at arbeide mod Naturens Orden og Tidens ubønhørlige Fordringer, udvikle noget Culturstof for os selv, uden som en sygelig, vissen Plante, som de øvrige store Culturnationer vilde træde ned og tilintetgjøre.

Først naar det lille Norges Culturstof kan udvikle sig i Fællesskab med det Culturstof, hvoraf vort kuns er en Del, nemlig med den Aand og med det Folk af Svenske og Danske, som vi for tilhore; — først da bliver der Tale om nogen Culturplante af Varighed og Styrke i Skandinavien, eller i den skandinaviske Nationalitet. Norske, Svenske og Danske ere her ikke Helheder hver for sig, men blive først Størrelser i Culturen, som i Nationaliteten ved Sammensmeltning til Eenhed. Da Antiskandinavismen, som hidtil herfor har staaet hemmende i Veien, ikke kan indse dette med sine Fordomme, saa vil det unge Skandinavia rydde disse af Marken for det Forstandiges Gjennemførelse ogsaa hvad Culturstoffet angaar, — og dette er da vel en god Gjerning, bifaldsværdig og efterlignelsesværdig i alle Henseender? — Intet er derfor hellere ufornuftigere end, som Christianiaposten i Vinter, at tale om „Feighed i at opgive sin Nationalitet i Eenhedsskandinavismen", — medens den netop gaar ud paa det Modsatte, nemlig paa at styrke og bevare Nationaliteten, fordi den giver den Kræfter og Næring til at fortsættes gjennem Tiden, idet den samler, assimilerer eller blander i sig, formedelst samme, al den Næring, som kan hjælpe til at udvikle den. Antiskandinavismen derimod er ikke alene Feighed, fordi den mangler Mod til at afryste sig sine politiske Fordomme og sin Indbildning om, at ville kunne gjøre det Umulige her, fremfor i de andre Nationaliteter eller Folkeslag; nemlig, som blot Del eller Brøk, at kunne forvandle sig til Størrelse eller Nation i vor Tid; men den er ligefrem en politisk Dumhed, fordi den er behjælpelig til at dræbe Nationaliteten, idet den ikke tager Hensyn til Fremtiden eller Nutidens Fordringer i Politikken, for ogsaa i Skandinavien at danne en Fremtid; men kun til Dieblikkets Væren, som alt fortsynet Barbari. Den lærer

derfor heller ikke af Historien, skjønt den har gode Forbilleder til at affpeile sig sin Daarskab i hvilkensomhelst Nationalitet, den vil trække frem til Sammenligning, der har staaet paa den mørke Middelalders Standpunkt i Unionspolitik, som Norges endnu. —

Ligesom Antiskandinavismen er en Nationaløbelægger, fordi den aldrig tænker paa at ordne Staten saaledes, at Folk, ved Hjælp af den fælles Nationalkraft og de Goder, som denne udvikler, kan blive stort og stærkt; saaledes er ogsaa Antiskandinavismen Tilintetgjører af al høiere og ædlere Patriotisme i Nationaliteten, uagtet den ogsaa indskyder sig stadigen under det lille Ord Fædrelandskjærlighed, og paastaar, at den netop er det sande Udtryk for Patriotismen i Nationaliteten, skjønt den er akkurat det Modsatte, nemlig Repræsentant for det Falske i Patriotismen. —

Det var ogsaa deslige Grunde om overvættes antiskandinavisk Fædrelandskjærlighed, der ledede eller bevægede dem, som i 1813 vilde have en egen Konge og et eget Hof med alle deraf flydende Udgifter, alene for dette stakkels fattige Land. Thi deslige Patrioter veed meget vel, at deres Provindskongerige, naar det skal blive bemærkelbart, maa vise sig frem pudset og pyntet ved Siden af sine Ligemænd, de andre Kongeriger, der ere ti Gange større og tidobbelt rigere. Men de have forglemt een Ting, eller de huske maaske aldrig derpaa, nemlig, hvem der skal fylde Kassen, og hvorledes den kan holdes fyldt forat pynte deres Dukke af et Dværgekongerige med dets mange unyttige og umulige Udgifter, fordi Skatterne ikke betales af dets Tilhængere, eller dets Patrioter. Da Kongeriget derfor i 1813 skulde komme frem i Virkeligheden gik det ogsaa, som Alle veed, op i Røg, fordi det var en ligesaa stor Urimelighed som en Umulighed.

Ligesaa urimelig og umulig er ogsaa Antiskandinavismens Patriotisme i vor Tid, forsaavidt den skal komme udenfor Indbildningen og være til Virksomhed og Nytte, saasom den da kun er en ubrugelig middelalderlig Drøm. Den er derfor selv-

følgelig ogsaa — practisk betragtet — ligesaa falsk og urigtig, som Afsondringsaanden selv, hvorfor den aldrig kan udvikle sig til Gavn i Praxis for det fælles store Samfundslag i den samme Sprogeenhed. Skal den i politisk Henseende skaffe Offer, som jo er en Fordring til Patriotismen, kan den vel fremkalde en stor Kraftanstrengelse et Dieblik, men, som Helhed til Beskyttelse for Folket, er den, af ingensomhelst Nytte, men kun til ubodelig Skade og Ødelæggelse for dette, — saasom Antiskandinavismens Patriotisme, naar den skal være consequent, og dette maa jo forudsættes kun kan bestaa i at splitte og ikke i at forene det fælles store Fædreneland til fælles Gavn og Velvære — al sand Patriotismes eller Fædrelandskjærligheds Maal og Øiemed.

Antiskandinavismen paaberaaber sig vel et Slags Hævd for at indskrænke sin Patriotisme inden Smaastaterne i Nationaliteten, fordi disse have levet og været til i længere Tid i Historien, ligesom den ogsaa paaberaaber sig det samme med Hensyn til selve Nationalitetsspørgsmaalet, — akkurat som om man kunde hævde Ufornuft og overleverede politiske Daarskaber fra en barbarisk Tid i den skandinaviske Nationalitet mere end i de andre Nationaliteter. Og i Sandhed, der kan vel ikke tænkes noget mere barbarisk, overflødigt og unyttigt, end en Statseenhed, Norge, Sverig eller Danmark, beboede af et og samme Folk, delt i 3 uafhængige Statseenheder, paa samme Tid, som alle andre Folkeslag med samme Sprog, saavel i Fortiden som i Nutiden har lært dem, at de ved at smelte sammen til Eenhed i Institutioner, ligesom de før ere Eenhed i Sprog, Sæder og Tilbøieligheder, ikke alene faa et kraftigere Ydre til at beskytte sig mod fremmede Fiender — eller kuns derved det eneste Ydre, som kan beskytte dem; men at ogsaa derved deres hele indre Væsen faar en Fremtids Kraft og Styrke til Udvikling af Statsborgernes Velbefindende, som de nuværende indre Vrøvlerier og splittende Kjævlerier aldrig ville kunne skaffe tilveie.

Den Patriotisme altsaa eller fædrelandske Aand, som gjør sig gjældende i Skandinavien til Hinder for at det her antydede

Maal naaes, — hører følgelig ikke vor Tid til*). Det er Middelalderens politiske Aand, som man nu ikke har det allermindste Brug for, fordi de nærværende Slægter i Nationaliteten ikke kan fremhjælpes ved anden politisk patriotisk Aand, end den, som ogsaa i Skandinavien handler i Fællesskab. Antiskandinavismens eller Splittelsesaandens Patriotisme hviler derfor i alle Dele paa et falskt Grundlag, ikke blot fordi den er en Brøk, ligervis som dens Nationalitetsindbildning og derfor ikke af nogensomhelst Nytte i Forsvaret for det fælles store Skandinavia, hvor den blot affondrer og ikke lodder sammen, hvorved fremmede Magter lettere kunne ødelægge det Hele, — men ogsaa derved, at den stadigen maa kjæmpe mod den sunde Fornuft med Hensyn til den internationale Politik mellem Folkene, som altid leder den practiske Bevidsthed i den skandinaviske Nationalitet, som i andre Nationaliteter, der har hævet sig over Middelalderens Ordning, henimod fælles Eenhed. Thi inden denne er naaet, — er der for den practiske Mand i Skandinavien ikke Sikkerhed eller Grændse for alskens unyttige Skatter og Afgifter, og som det maa være en Hovedsag i ethvert fremadskridende Land, at udrydde for at Landet kan bestaa og gaa fremad, — eller der er i det Hele ikke Ophør i de indre Bestræbelser i Nationaliteten før denne Eenhed er kommen i Stand.

Ved at det skandinaviske Folk saaledes samler sig til Eenhed her, som i andre Lande, kan det saa udrydde Alt det overflødigt tærende paa disse Smaastaters Marv — alle unyttige Regjeringer, hvoraf, som Alle veed, der nu er to formeget —

---

*) Mærk. „I Kampen imod de største Nationer, vilde den heltemodigste Opofrelse hos de mindste Folkeslag kuns fremkalde en hæderlig Død. Den første Borgerpligt Nutidens Farer paalægge dens forstandige Mænd, er altsaa en Enighed imellem de smaa Stater, som ikke ville opsluges af de større. Thi de Dage, da et Samfund paa en Million Mennesker kan raade ligesaa egenmægtigt over sin Skjebne, som et paa femti, ere nu saaledes forbi, at vi neppe kunne øine nogen Mulighed for, at de skulle vende tilbage". L. Chr. Daa, Jordbeskrivelse for den norske Almue, 2det Tillægshæfte til Folkevennen 1859, Pag 66.

alle overflødige Statsbetjeninger, som man nu formedelst Adsplittelsen er nødt til at holde i disse skandinaviske Bagatelkongeriger hver for sig.

Det Barnagtige, Utidsmæssige, og udenfor al historisk Udvikling i alle Folkeslags Historie, saavel i Fortiden end sige nu i oplyste Tider, — i dette skandinaviske Smaastatsvæsen er ogsaa saa stort, at Undseelsen tilsiger af sig selv, at naar man kommer udenfor Landene i andre Stater, hvor en slig politisk forældet, ethvert Folk ødelæggende Patriotisme forlængst er begraven; saa maa Svenske, Normænd og Danske slutte sig sammen som Eenhed i skandinaviske Foreninger, d. e. de maa da optræde som Skandinaver i private Selskaber, for at blive bemærkbare; thi ellers ere de mellem fremmede Folkefærd ingen Ting, — usynlige Draaber i det store Folkehav, som i andre Stater have nedbrudt Dæmningerne for sin Gaaen op i Nationalitetseenheden. — Det er først naar Skandinaverne atter komme hjem igjen hver i sine Smaastater, at Visen begynder paanyt om Adskillelse og om særskilt Patriotisme og deslige. Men den kjender da vel hverken til Folkecharakterens Udvikling blandt Menneskeslægten i Almindelighed, eller til de nu mere og mere individualiserende eller for sig selv samlende Nationaliteter i Sprogeenheden i Særdeleshed, hvilket Alt nu drager Folkene sammen under fælles Regjering, der kan tro at de skandinaviske Lande, kunne blive staaende som en udenfor alle andre Menneskeracer affondret stagneret Del i denne Bevægelse, uden Syn for fremtidig Udvikling — og da tillige kan antage, at hin taabelige Vise om Adsplittelse her skal kunne sjunges til evige Tider, mere end i de andre Stater, hvor man har dødet Adsplittelsesvæsenet og Affondringsaanden og forenet sig til eet Kongerige i den samme Nationalitet.

Antiskandinavismen kan nu være tryg om, at dette ogsaa vil ikke her. Der bevæger sig allerede en Aand i det skandinaviske Folk, som den (Antiskandinavismen) ikke er i Stand til at ødelægge, men som tilsidst vil ødelægge den selv. En stor Mængde Svenske, Normænd og Danske ere allerede komne til klar Bevidsthed om, at de ere mere end Brødre — at de

ere Landsmænd, og at det kuns er Dumheden, Taabeligheden, Egennytten og Uvidenheden, som har skilt dem ad. Dette Gjærde have de nu nedrevet for deres Landsmandsskab for Fremtiden, og hvor vil saa Antiskandinavismen med sin politiske Umulighed, være i Stand til at bygge det op igjen. Den har ikke før begyndt herpaa, førend nye skandinaviske Slægter ville kaste baade Antiskandinavismen og dens Gjærde overende, og begrave dem begge for bestandig til Fremtidens Glemsel, Medlidenhed og Foragt.

V.

Eenhedsskandinavismen og Landmanden eller Bonden i Skandinavien.

Da Eenhedsskandinavismen er Fremtidens Aand, og Bonden eller Landmanden i Skandinavien er Fremtidens Mand, ere de to ligesaa uadskillelige, som Agerbruget. Thi dette afhænger af, eller er noie forenet saavel med Statens ydre Kraft og Sikkerhed, som med at Alt i Nationaliteten eller Staten er oprydbet og udrenset i det Indre, hvilket er Folket til unyttige Byrder eller til Hinder for den størst mulige Udvikling i alle Retninger, fordi alt Saadant griber dybt ind i Landmandens Beskjæftigelse og Dont i det Hele, mere end i nogensomhelst anden Statsborgers. — Bonden og Skandinavia eller Landmanden og Eenhedsskandinavismen, kunne derfor ikke flytte fra hverandre eller adskilles, men de maa staa og falde med hinanden og kunne kun derfor gjensidigen understotte hinanden; thi de trænge noie til hinanden overalt i Sverig, Norge og Danmark. Enhver Landmand altsaa, som tænker paa Fremtiden i disse Lande, er derfor ogsaa med at forkynde Skandinavias Eenhed og at kaste uden videre overbord den forhenværende, ham især ødelæggende antiskandinaviske Splittelsesaand. —

Landmanden hos os, bør vel betænke, at det ikke alene er hans Pligt; men en uundgaaelig Nødvendighed for at kunne bestaa, at han nu maa beskrive Skandinavias kommende Historie paa anden Maade, end gjennem de hidtil tilbagegaaende mørke Sneglegange, fordi Norge i Fremtiden vil faa

et andet Udseende i det store og stærke Land ved Eenhedsskandinavismens Indførelse, end det nu har. Jeg siger, vore Landsmænd og Bønder bør nøie betænke dette, og at det er Feighed at flytte over til Amerika, fordi Alt for Tiden her har mørke Udsigter for dem i eget Land; thi dette Land kan ogsaa reformeres til det Bedre ogsaa for Bonden, og tillige for ham blive et stærkt og stort Land, ønskeligt at boe i, ligesaavel som Amerika; det kan ogsaa blive et agtet Land af sine Naboer ved sin egen fremtidige Styrke i Eenhedsskandinavismen, skjønt det nu ingen saadan Styrke har.

Danmark viser os især i dette Aar, hvor nøie Landmanden er knyttet til Eenhedsskandinavismen og dens Velgjerninger for Landene;. thi hint Lands hundrede Tusinder af Udgifter i Vaar og i Sommer, for at holde sig rustet mod Tydsklands Trusler, kunde saa sikkert været sparede, som aldrig deslige uforstandige Trusler vilde været fremkomne mod et samlet Kongerige Skandinavia. Hvis de da vare komne, vilde det enige og store store Skandinavia have sendt sine Skibe og sine Vikinger paa dem til at brænde op hvert et tydsk Skib, som fandtes fra Kiel til Königsberg. Men man kunde da være sikker for, at ingen tydske Trusler vare komne; kun lutter Venskabsforsikringer da mellem Skandinavia og Germania; thi det er en stor Stats Magt, som indgyder Fred med Nabostaten, ikke dennes Ret. I Politikken nemlig mod de fiendtligsindede Nabostater, der er alene Styrken Retten, hvad de tilstrækkeligen have beviist mod Skandinavias Provindskongerige Danmark, — hvis Udgifter for den tydske Krig ere stegne op til Millioner. Disse Udgifter og Opofrelser fra dansk Side, staa ogsaa som et uudsletteligt Brændemærke paa Skandinavias Splittelsesaand; de ere det bedste Bevis for dennes Ødelæggelseslyst i det stakkels Skandinavien i Nutiden, ligesom Finlands Tab var det i 1809, som medens de tapre Svenske forgjeves forsvarede denne Del af Skandinavien i hine Dage mod den frygtelige Østens Varulv, angrebes de af sine Brødre i Ryggen, — og det var den Hjælp der gaves Sverig mod Ruslands Overmagt. En belærende Kjendsgjerning i Sandhed i den skandinaviske Hi-

storie, og som viser lige ind i den sidste Tid, hvilke barbariske Taabeligheder, der har hersket i disse Landes Regjeringsvæsen, og hvilken ond Skjebne, der altid har hvilet over den skandinaviske Race, for dens ufornuftige, barnagtige indre Stridigheder, og hvor altid da Norge, som Burocratiets blevne Yndlingshjem og det slesvig-holstenske Splittelsesvæsens Afløb, har været med og er tildels endnu med i første Rad. Maa da ikke altsaa ogsaa vort Land engang frygte for Gjengjeldelse, og at den Tid vil komme, at Rusland, ved beleilig Time vil slaa Kloen i dette Land? Hvem vil saa Alt dette gaa ud over andet end Landmanden, og hvad bryder Burocratiet sig derom, ser man; hvor kunne vi da vente, at Dansken vil hjælpe os hurtigere, end vi nu have hjulpet Danmark? — Han vil hjælpe os med Snak og militære Demonstrationer bagefter, at vi selv ere ødelagte med Overanstrengelse, Skatter og Udgifter, akkurat saaledes som vi have hjulpet og hjalp Danmark i sidste Krig, og saaledes som vi have hjulpet det iaar med diplomatisk Snak, for at udlees paa begge Sider af vore fælles Fiender. Netop saadan vil det gaa til, om de nærværende politiske Forholde fremdeles skulde vedvare uforandrede som hidtil; vi ville spises op alle tre tilsammen af de overmægtige Nabostater i Europa. Men i Sandhed, i vor Tid maa dog Skandinaverne gjøre Endskab paa en slig Tingenes Tilstand mellem dem. Landmanden eller Bonden især, som alle disse Daarskaber ødelægger tilsidst, maa forene sig overalt, for at arbeide med svenske og danske Mænd paa Eenhed i Tiden, og uden Omsvøb, udkaste Antiskandinavismen. Dette kan ikke gjentages tit og ofte nok for dem; thi Bonden bør nøie betænke, at det Hele gaar udover ham, og at ikke Alle kunne udvandre til Amerika og flygte for det Regjeringsvæsen, som har tilstellet Forholdene saaledes: Nogen maa ogsaa være her i Landet af dem, og disse maa derfor slaa sig sammen og forberede, at Landet i Fremtiden kan bestaa og atter udfolde Kræfter, skjønt disse dog her i Landet — det indrømmes — ere knækkede for lange Tider. I Skandinavien er ogsaa Norge det goldeste og fattigste Land og mindst skikket til at bære store og overflødige Udgifter, hvorfor det saa meget

mere trænger til at støttes og styrkes heri af Sverig og Danmark; men disse Lande ere heller ikke saa rige, at de evindeligen og stadigt og stedse kunne bare mange overflødige og unyttige Udredsler, og det unyttigste af Alt er, at have tre Regjeringer i disse Smaastater, som Een tilfulde kunde bestyre meget bedre; ei at tale om de Millioner, som Smaastaterne kunde spare ved den Respect en eneste kraftig Ene-Regjering vilde indgyde Nabolandene, til ikke, som nu, at true Skandinavien uden Anledning eller Grund. Det er med andre Ord: Eenhedsskandinavismen og Bonden i Skandinavia ere uadskillelige. I Sandhed, hvordan kan Landmanden bestaa i Skandinavia i vor Tid uden den, — det er en Umulighed.

Vi omgives nu blot i Europa af store Stater, England' Frankrig, Italien, Rusland og Tydskland, — alle forenede eller dog arbeidende ivrigen paa Forening i Nationaliteten ved stærkere og stærkere Baand, og to af dem, Tydskland og Rusland lystne til at sluge det adsplittede Skandinavien — og vil da ogsaa tilsidst ødelægge det og sluge det, naar det ei forener sig ligesom hine til kraftig Eenhed.

Man skulde tro, at saa klar Sandhed, og saa ligefrem, simpel Politik, som at disse Smaastater nu ei længere, som før, kunne hjælpe sig selv, uden Ødelæggelse, vilde forlængst have endt deres nærværende middelalderlige Historie; men at de ikke have gjort dette, viser hvor langt de ere bagud for alle andre oplyste Folkeslag, samt deres lave politiske Udvikling for vor Tid.

Dette føler ogsaa Bønderne vel saasnart de have den allerringeste Forstand til at see ind i Fremtidens Politik, at nemlig Intet kan redde Landmanden i Skandinavia fra Fremtidens Undergang, uden Gjennemførelsen af Eenhedsskandinavismen, hvorfor ogsaa Skandinavia og Amerika vil blive Bondens Løsen i Fremtiden, efterhaanden som Antiskandinavismen feies ud.

Det vil imidlertid blive en Fremtidens Opklaring, hvorlænge de skandinaviske Brødrefolk ville fortsætte den samme Historie som hidtil, inden de ogsaa forene sig til Landsmænd, og hvorlænge de fremdeles desformedelst skulle være til velfortjent

Latter, Spot og Haan for det øvrige Europa, som allerede er færdig med sine Bestræbelser i at gaa op i Nationalitetseenheden med Sprogeenheden.

Eenhedsskandinaverne, som allerede have udjaget alle antiskandinaviske Fordomme, og som betragte sig som Landsmænd i hele Skandinavia, og Svenske, Norske og Danske som et Folk og Landsmænd med dem, kunne ogsaa kun af Medlidenhed i vor Tid see ned paa de antiskandinaviske Forblindelser, der uophørlig prædike Splittelse, saasom dog Antiskandinaverne sent eller tidlig ogsaa maa komme opad i Eenhedsskandinavismen; thi de føle vistnok hos sig selv, at de ikke ere andet end politiske Nuller og umulige Størrelser i Nutiden. — Det lave politiske Standpunct Antiskandinavismen indtager, er derfor ogsaa et ligesaastort Særsyn i vor Tid, som Splittelse var Regelen mellem alle Middelalderens Folk. — Antiskandinavismen kan heller ikke sættes paa anden Plads end Eenfoldighedens, Ligegyldighedens og Egennyttens i den nærværende Tids Politik. Den politiske Eenfoldighed tror nemlig, at Smaaſtaterne i vor Tid ville fredes af de store Nabostater, ligesom Ulven i Fabelen fredede Lammet, og dermed slaar den sig tiltaals, ubekymret om hvad Tid Naboulven spiser den op, naar det kun ikke sker i Dieblikket; — Ligegyldighedens Politik har Mismodet til Trøster og bryder sig ikke om Hjemmet hos os længere, fordi den i sin Haabløshed tror, at her Intet er at gjøre, og udvandrer. Den politiske Egennytte tænker kun paa sig selv og prædiker Splittelse af Overbevisning om egen Fordel, ubekymret om Landets Fremtid, thi det er ikke dens Sag.

Det er ogsaa Selvopholdelses-Driften, som her indgiver Landmanden den sikkreste Følelse om det Rette — det ene Fornødne og Nødvendige i den skandinaviske Politik, nemlig Enighed og Eenhed og Udestengelse af al Splittelse.

Man saa derfor ogsaa, at da den bedrøvelige Strid om Statholderpostens Ophævelse var fore paa sidste Storthing, for at man kunde faa en ligesaa dyr og kostbar Statsminister i Stedet; men som et bedre Mærke paa vor Selvstændighed, som det kaldtes, modsatte sig, som bekjendt, dette Væsen tvende

af Gaardbrugerne, fordi de ikke troede, at de unionelle Anliggender fremmedes paa denne Maade. En af de ivrigste Embedsmænd for Statsministerens Anskaffelse yttrede da: „at mindst havde han ventet Modstand fra den Kant", akkurat som om Antiskandinavismen eller Afsondringsaanden tilhørte Bonden eller Landmanden. Ja, det var netop „fra den Kant" man skulde „vente Modstand" og det kraftig Modstand, naar unyttige eller overflødige Embedsposter besluttes oprettede. Det var netop fra Bønderne man skulde vente Modstand, naar det i Storthinget ledende Embedsvæsen bringer Nationalforsamlingen ind paa urigtige antiskandinaviske Afveie, som ved hin Strid, hvilken man endog søgte at gjøre til en Folkesag, uagtet den var netop det Modsatte; thi Folkets Sag i vort Land, er at afskaffe unyttige Embedsposter — ikke at oprette dem. — Ikke heller er Folkets Sag Kjævlerier med Sverig om slige intetsigende Bagateller, som at denne Statsminister med sine 10,000 Spd. i aarlig Løn af vor fattige Statskasse skulde være af den mindste Nytte for Landet — medens baade han og Statholderen — begge ere saa overflødige som muligt, hvad ogsaa Erfaringen tilstrækkeligen har godtgjort. Folkets Sag er derimod i vort Land en grundig Omformen af Forholdene i den nærværende politiske Tilstand, ikke alene med Hensyn til vort indre politiske Liv, som jeg nedenfor nærmere skal udvikle, men ogsaa med Sverig og Danmark for at disse tre kunne i Eenhed vorde et kraftigt Kongerige, til Beskyttelse for Folkets Sag, og at derved den unyttige Regjering i Christiania i Forbindelse med den ligesaa unyttige Regjering i Kjøbenhavn og Stockholm kunde feies ud, saa at kun en Eneste kunde komme i Stedet til at regjere Landene her, ligesom i England, Frankrig, Spanien og Italien; det er Folkenes Sag i Skandinavien; men ikke at forsyne disse Regjeringer med flere nye unyttige Statsministere, hver for sig, eller med flere deslige overflødige og unyttige Medlemmer i overflødige Embedsposter, som sidste Storthing vilde skjænke og tildels skjænkede vort Land. —

Naar man imidlertid i en af vore Aviser har seet antydet,

at hint Landet ugavnende Statsminister-Spørgsmaal igjen skal blive fremsat til Forhandling paa første Storthing, da synes saadant neppe rimeligt; thi Nationen eller Folket burde forskaanes for at Storthinget ikke skulde prostituere Landet nok engang med den Sag, omendskjønt deslige antiskandinaviske Kjævlerier saa at sige synes indgroede i den paa vore Storthing herskende fordærvelige Antiskandinavisme. Men strengt bør denne herfor dadles; thi engang maa dog den splittende Aand ogsaa i vore Storthing have en Ende, idet dette ogsaa burde vel betænke, skjønt det desværre ikke repræsenterer Folket ved sin nærværende Sammensætning, at den fremtidige Nordens Historie ene og alene har til Opgave materiel og aandelig Eenhed mellem Skandinavias Folk, og at skjønt Bonden hist og her endnu er dum nok muligens til at følge med i modsat Vei, saa er dog ogsaa hans Tid nu kommen i dette Land som i England, Italien og hos andre Folkeslag, at gaa med Svenske og Danske op i skandinavisk Nationaleenhed, uden hvilken han nu ikke længer kan bestaa. Embedsvæsenet skal og følge med; derom kan det være forvisset. Bønderne have længe nok — ja meget forlænge ladet sig beherske af dets splittende antiskandinaviske Aand, men den Tid vil snart være forbi.

Ja Bønderne i hele Norges Land bør nøie betænke at det Eneste, som kan hæve dem opad er Eenhedsskandinavismen og de Reformer den bringer med sig; thi uden den vil Landmanden i vort Land altid blive den samme usle Træl i Burocratiets Ledebaand — de samme intetsigende politiske Nuller i alle Henseender, som før.

Dog om mange end ere uvidende og kortsynede nok til at ønske, at dette skulde vedvare, forbyder Dampen dem nu saadant; thi den vil føre den norske Landmand enten over Atlanterhavet og gjøre ham til Borger i det store og mægtige Amerika, hvor han efter nogen Tid viser sig at være ganske anden Mand end før, — eller ogsaa vil Dampen i Forening med Nutidens mægtige skandinaviske Aand med sin uimodstaaelige Magt, føre ham ind som Borger i det enige og stærke Skandinavia. De smaa Riger, hver for sig, af et svagt afsondret

Norge, Sverig og Danmark ere umulige Størrelser i den kommende politiske Historie — Kongeriget Skandinavia vil og maa indtage deres Plads.

Ligesom man nylig fra den skandinaviske Forening i Rom i Vinter med Fornøielse saa berettet, at Norske, Danske og Svenske i hint skandinaviske Selskab gik hen til Foreningsprotocollen og indskreve sine Navne vexelvis, saa en Dansk, — saa en Svensk og saa en Norsk o. s. v, for at vise, at de blandede sig som ægte Skandinaver, som det sømmede sig for Mænd af denne Folkeæt i vor Tid; — saaledes maa man nu antage, at de ogsaa snart ville gjøre her hjemme, gaa hen til Foreningsacten i det unge Skandinavia, og der blande sine Navne om hinanden, ligesom i den skandinaviske Forening i Rom, for at de i Fremtiden kunne blive — de stærke Skandinaver, som da de kjæmpede sammen paa Vikingeskibene, inden de nærværende usle trende Tretteriger bleve til, der bør overgives Poesien og Erindringen, og slettes ud af Virkeligheden, som det hendøende Frø kun for deres fremtidige Kraft og Storhed. —

VI.

Nødvendige Forandringer i vore indre Grundlove inden Eenhedsskandinavismen fuldstændigen kan blive gjennemført her i Landet.

Jeg har i det Foregaaende viist, at Eenhedsskandinavismen er den eneste mægtige Hjælper til at rense ud alle unyttige Udgifter, ved at reformere Smaastaterne over i en stor Stat. Statens Bestyrelse kan nemlig godt sammenlignes med et Gaardsbrug med Hensyn til sit Indtægts og Udgifts Budget. Der hvor Udparcelleringen eller Udstykningen af Jorden er altfor stor, og Gaardsbrugene blive altfor smaa, spises Eiendommen op af Administrationsbekostningerne og tabe al Evne til at modstaa ydre Tryk, idet der ingen Selvstændighed længere er tilstede i slige Jordlapper, hverken i den ene eller i den anden Retning; thi de kunne hverken føde sin Mand eller bære Afgifter og Skatter. Ligeledes er det ogsaa med Staten eller Folket i det Store, som naar det udlappes i flere Smaastater, opspises disse igjen af den overflødige og store Mængde Administrationsomkostninger til Betjeninger, som ikke tiltrænges, naar Smaastatsbestyrelserne eller deres Regjeringer renses ud.

I vor Tid kan man ogsaa sige, at det er en af de første Betingelser for at en Stat kan bestaa, — formedelst den overalt herskende Consentrationsstræben i alle Folkeslag, — at den samler alle sine Evner og Kræfter i een eneste stærk og kraftig Bestyrelse. Da nu ingen anden Politik i Skandinavien kan frembringe dette, end Eenhedsskandinavismens, er det en Selvfølge, at denne desformedelst i Fremtiden ikke kun

blot vil blive Ideernes Politik, men den practiske Politik, som de skandinaviske Lande af uundgaaelig Nødvendighed sent eller tidlig maa vedtage, des snarere naturligvis, jo før man kan faa rydde op i de nærværende Institutioner, saa at de letvindt og uden Vanskelighed gaa over til saadan Eenhed. For at gjennemføre dette, er det selvfølgelig nødvendigt at ikke blot den internationale Handel, frit og uden Hinder mellem Landene indføres, og at en flittig og hyppig Folkeblanding foregaar mellem dem ved Hjælp af den fælles Embedsbesættelse, og at gjensidige Borgerrettigheder indføres, for at der endeligen tilsidst ikke skal existere nogen Forskjel paa Dansk, Norsk og Svensk; men der bør derfor heller ikke i de internationale Grundlove være Noget i Veien for, at saadant kan ske. —

Bemærkninger angaaende nødvendige Forandringer til Forbedring i disse for vort Land, følger derfor med Nødvendighed af forangaaende Betragtninger over Eenhedsskandinavismens Nødvendighed, dels fordi ikke de andre Stater, Sverig og Danmark, vilde komme til Eenhed med os, under nærværende Statsforhold her i Landet, der ere alt andet end hensigtmæssige og gode, og dels fordi disse heller ikke i nogen Retning kunne hæve os opad, saa længe de ikke ere reformerede eller forandrede saaledes som nærværende Tid fordrer for at Folket endeligen ved Landets bedst mulige Afbenyttelse kan hæve sig opad til størst muligt Velvære.

Det er en noksom erkjendt Kjendsgjerning, og en Følge af hele den Retning vort offentlige Liv har taget, at vor Stat har stræbt og stræber sig mere og mere henimod det embedsburocratiske Regimente, formedelst saavel den i Grundloven hertil nedlagte Spire, som gjennem senere Udvikling af vor Landbolovgivning og Arvelovgivning.

Jordeiendommene udstykkes, som Alle vide, i vort Land alt mere og mere, og pantsættes mere og mere, samt betynges Aar efter Aar med en Mængde Afgifter, uden tilsvarende Forøgelse i Productionen. Denne Landet overgaaende Lighedsgjøren i Intet at være og Intet at blive i det store offentlige politiske Liv af den udenfor Statsbetjeningen værende Klasse i Samfundet,

saa at Landboclassen især, desformedelst i det Høieste kun kan sættes ved Siden i Cultur af den allerlaveste Embedsbetjening, har, som bekjendt, i vort Land bevirket, at der ikke har kunnet fremtræde nogensomhelst uafhængig Opinion, hverken i eller udenfor vort Storthing. Man har vistnok her havt et saakaldet Bondeparti, hovedsageligen bestaaende af den allerlaveste Embedsbetjening, saasom Lensmænd, Kirkesangere, Skolelærere og deslige, eller Ansøgere til saadanne Poster; men enhver indser det Urimelige i, at kalde dette Repræsentation for en uafhængig Opinion, som er afhængig, for at kunne bestaa eller komme frem eller blive befordret, hvad man nu vil, ikke alene af det høiere Embedsburocrati i alle Retninger, men ogsaa af mange andre Bihensyn. Denne Opinion har da heller ikke havt nogensomhelst Indflydelse eller Magt, naar ikke den øvrige Embedsbetjening har villet være med, hvad ogsaa i vort Statsliv har vist sig i alle Retninger, hvorfor heller ikke denne Opinion, som passende kunde kaldes den lavere Embedsbetjenings-Opinion, er bleven kaldet af sine Modstandere ofte andet end Ja- og Nei-Opinion, fordi den selv ikke alene ligger udenfor al Selvstændighed i practisk Betydning, men ogsaa udenfor al høiere Culturudvikling, saa at den ikke i nogen Retning har kunnet skaffe Regjering paa egen Haand, ligesom den stadigt har været og er uden al Formuenhed til at kunne danne Regjeringscandidater — Alt en Følge af Grundloven, som den nu er.

Ligesom derfor Statsbetjeningen under den hele danske Periode, var og blev Statens Formynder og det Øie, hvorigjennem Regenten maatte see Landet, og Udenverdenen og Udlandet, blive bekjendt med Forholdene, — saaledes er den bleven det ogsaa lige fra 1814 af til nu.

Ligesom paa Eidsvold de franske Ideer og den fransk-democratiske, Privatselvstændigheden tilintetgjørende Aand fik Overvægten over den practisk-engelske i at ordne Statens Institutioner, fordi denne Sidste repræsenteredes af en ubetydelig Mindredel, — saaledes har ogsaa vor hele Statsforfatning siden udviklet sig efter de samme forherskende franske Former og Maade at styres paa, saaat Bonden eller Landmanden er bleven hand-

leløs Bisidder ved alle vigtige Foretagender, og Embedsvæsenet derimod Alt. Dette gjennemtrængte saaledes hele vort offentlige Liv, at man tilsidst syntes, at det skulde saa være; thi det indsnørede og derfor rolige Formvæsen, hvori hele dette, for vor Character især unaturlige Maskineri er blevet bevæget, — har ogsaa bevirket, at alle Ting ere gaaede som ved enhver anden mekanisk Indretning, roligt og stille hen. Bonden er nemlig i vort Land, efter gamle Vaner, et politisk døsigt Væsen, udenfor Culturen hidtil, og som ikke rører meget paa sig saa længe den offentlige Formsnor ikke kniber altfor meget. — Landmanden har derfor hos os til denne Dag aldrig tænkt over Politik eller hans Forhold til Staten, eller taget i Betragtning, at Ingen er nøiere bunden til Staten og dens Former end han, hvorfor han altid her har ladet fem være lige, uden at ane eller tænke over, at han dog derved selv tilsidst muligens kunde vippes overende.

Men i den senere Tid har ogsaa Dampen bragt vor Bonde i Berørelse med andre Nationer og det netop med de mest handlekraftige Nationer England og Amerika, og han har nu faaet see, at man ikke blot har Frihed hjemme, men ogsaa det samme der, og at den der bevirker et ganske andet Opsving baade i Landbruget, som han skulde repræsentere paa bedst mulige Maade, og Forholdene i Hele taget, end just netop her. Han har nu derved ogsaa lært at kjende om igjen den Tale, som har været ham forepræddiket om vor Grundlovs Herlighed, at den nemlig er en Raritet fremfor alle øvrige Landes, — og indseet, at den ikke indeholder den mindste Sandhed; men at den tvertom er et Foster af saa megen Upraktiskhed som muligt, og at den derfor trænger til mange Modificationer og Forandringer, før der kan være Tale om at Landmanden i vort Land kan maale sig med og komme op i Lighed med den uafhængige Landboaand, som hersker i England og Amerika. Han har nemlig der lært, at en stor Uafhængighedsaand ikke kan finde Sted og deltage med Kraft i de offentlige Anliggender, uden uafhængigt Udkomme, og at dette ikke vil indfinde sig i vor Tid med mindre Landboclassen ligesaavel

som de andre industridrivende Classer kan udvikle sig uden Tvang af ufornuftige Love i et større og friere Statssamfund, end det lille og ubetydelige Norge med dets nærværende franske Landbolovgivning, og desværre franske udbrugte Grundlovsprinciper.

Man hører rigtignok oftere yttret hos os, at engelske Institutioner i at ophjælpe Privatselvstændigheden ikke passer for vore Forholde, paa Grund af at vi er et lidet og fattigt Land; men paa den anden Side kan man ogsaa da sige, at franske Institutioner, der hovedsageligen bestaa i at tilintetgjøre Privatselvstændigheden endnu mindre kunne passe, thi jo mere denne ødelægges desmindre produceres paa Landet, og endnu fattigere bliver da et fattigt Land; — saa at slige Indvendinger mod at nyttige Forandringer passer hos os, er det samme som at sige, at vi altid ville leve i den samme, Privatmanden tilintetgjørende Statsindretning.

At det imidlertid ved den hidtilværende Maade at være paa i vort constitutionelle Liv er gaaet saa roligt og snildt af, uden Indvendinger, hidrører derfor ikke fra vor Grundlovs Fortræffelighed eller practiske Brugbarhed, saa at den desformedelst har havt et længere Liv her, end det Mønsterland hvorfra den er kommen, nemlig Frankrig; thi den er saa upractisk som mulig; men derfra at ingen har rørt det ringeste ved den Ting, saa at der ikke er opstaaet nogen Modstand eller Forslag til Forandring i bedre Retning fra den practiske Classe paa Landet, der hidtil hos os har levet i Ro, og af gammel Vane, Seighed og Træghed, holdt sig stille saa længe, ved Siden heraf gammel beholden Formue, nedarvet fra Slægt til Slægt, har holdt Livet oppe, uden i nogen Henseende at bekymre sig om Staten og dens Udvikling, det er, Bonden har i vort Land til Dato levet i den samme ligegyldige politiske Tilværelse som altid.

Paa Grund af den ældre Lovgivning og nedarvet Tradition — det er overleveret Skik fra Slægt til Slægt, — og som under den danske Regjering ikke rørtes ved, eller i alt Fald ikke saa meget, at det bemærkedes, og hvilken Lovgivning, som bekjendt, grundede sig paa et Slags Slægtsaristocrati, der nøie

var indvævet i vor Landboclasse som en dunkel historisk Erindring og Overlevering fra fjerne Tider, — forefandtes i hele Gaardbrugerclassen i vort Land ved Overgangen fra det krasse Enevoldsregimente og ind i vort nuværende fransk-communistisk constitutionelle Liv, ikke ubetydelig nedarvet Formue. Saa længe derfor denne varede, ved Siden af at alt Arbeidsvæsen gik i den samme gamle billige Udvikling, uden Paavirkning af de store Culturnationer England og Amerika eller Nutidens Cultur i det Hele, — og derhos Skoven, naar der manglede Noget, kunde ryddes for det fornødne Underhold, samt saalænge Tjenere, naar de ikke med det Gode vilde komme, kunde af Lensmanden eller Øvrigheden tvinges eller jages i fast Tjeneste for en ubetydelig Bagatel om Aaret, — saa gik alt heldigt og vel; man lod da hvem som det behagede skrive Constitutioner. Men nu da denne Formue har Ende og nye Slægter skulle begynde at arbeide med Gjeld, saavel i Grundcapitalen som Driftscapitalen — ja ofte eller endog hos den store Mængde uden tilstrækkelig Driftscapital med pantsat Grundcapital, ved Siden af dobbelte Skatter, ja om kort Tid, om Alt gaar som nu, tredobbelte Skatter mod som før, og nødsagede til desforuden at concurrere i Agerbruget ikke alene med ganske anderledes frugtbare Lande, end vor af Naturen mavre Jord paa de fleste Steder; men ogsaa med Maskinen og Capitalen, som her ikke findes, men som mere og mere ved vor Lovgivning bortjages fra Jorden, — nu faar Piben en anden Lyd. — Man begynder nu at spørge om Aarsagen til disse Særsyn, som Mange finde heist mærkværdige, uagtet de ere en naturlig Følge af hele vor Statsorganisation, at den, nemlig, istedetfor at udvikle almindelig Velstand og Tilfredshed, arbeider paa at udvikle almindelig Fattigdom og Utilfredshed hos Jordbrugsclassen og følgelig ogsaa hos Arbeidsclassen i Almindelighed, fordi de to hænge saa nøie sammen, som Aarsag og Virkning. —

Allerede for henved 20 Aar siden, raabte nærværende Forfatter, formedelst de bagvendt begyndende Sagers Gang i Landbrugsforholdene, Varsko om, at vort democratisk franske Regi=

mente, som har tilstellet Alt saadant, ikke tog Seilene ind, før hver en Bonde i hele Landet havde gjennemgaaet Fantekuren eller var gaaet en fuldstændig Crisis eller Ruin imøde; thi da vilde Sværdet komme og hugge over, hvad man burde have rettet paa ved fornuftige Reformer ad Lovgivningens Vei, eller imødegaaet ved hensigtsmæssige Anordninger, hvorpaa man imidlertid dog ikke har tænkt det allerringeste ligesaalidt som udrettet det Mindste, enten i Storthinget eller i Regjeringen. Det var Tale for døve Øren dengang. Der vil vel rimeligvis heller ikke blive tænkt paa at kunne gjøre Noget for den Ting, før større practisk Dygtighed bliver bragt ind i vort Storthing, og den kommer der aldrig med vort nærværende Valgvæsen og vort nærværende Storthings Sammensætning, ei at tale om, at Ødelæggelsen af den private Selvstændighedsudvikling har bevirket, at man allerede har ondt ved at finde uafhængige Mænd til Storthingsbænken længere, som vil opofre sig for de offentlige Anliggender, hvorfor ogsaa Embedseller Statsbetjeningen, der høist rimelig kommer at blive den Raadende endnu i lange Tider med sin ikke alene uskandinaviske, for Norge unaturlige ydre Politik, og med sit fransk-communistisk democratiske Ødelæggelsessystem af al privat Selvudvikling.

Det burokratiske Regimente er vistnok ogsaa en til alle Sider forsøgende theoretisk Regjering, saa at det er muligt, at naar det nu faar snakke i det Vide og Brede, at det ogsaa kan rette paa sine Feil formedelst de Erfaringer, som nu begynder at vise sig som Frugter af dets slette Lovgivning, skjønt jeg for min Del ikke tror derpaa det Mindste, forend jeg ser det; — thi overalt i alle Lande, hvor et saadant Regimente har faaet Overhaand retter det aldrig sine Feil, men derimod mere og mere tilintetgjør al Privatkraft, saa at Alt gaar gabende i Statens Ledebaand, læggende Skat og Byrder paa den private Classe til Underhold for alt dette Væsen, hvorimod hverken tør mukkes eller knyes for at ikke faa hele Nationen, som det kalder sig, paa Halsen.

I Stater, hvor der derimod er udviklet større practisk Selvstændighed og Videnskabelighed blandt practisk selvstændige Mænd,

der udvikler sig ogsaa ganske andre Begreber om Staten og dens Organisation til fælles Gavn for det Almindelige og for den Enkelte eller for Privatmanden, der maa bære alle Byrder af Statslivets Vedligeholdelse eller af Statsformen, end der hvor den private Mand er udenfor og Alt maa ske gjennem det styrende Embedsvæsen med sine udenfor sig selv dog — (her er Rangstige naturligvis) nivellerende demokratiske Begreber, og som ovenikjøbet er tillige det, som skal betales af de Skatter, som det paaligner Andre.

Thi da dette (Embedsvæsenet) ikke bærer Statens Byrder, ere alle mulige Projecter eller Indbildninger om Statens Ophjælpning gjennem en Hær af offentlige Betjente, betalte af Staten, — gjerne det man kaster sig paa, ligesom Tilfældet ogsaa har været i vort Land i flere Retninger, hvorfor ogsaa al selvstændig handlende Aand i slige Samfund dødes. Der kan vel opstaa nogen Uenighed mellem selve Burocratiet med Hensyn til at ordne Embedsvæsenet og Maaden hvorpaa det Offentlige skal blande sig ind i alle Ting, især ofte mellem det høiere og lavere Embedsvæsen; men i det demokratisk lighedsgjørende Snak for det gabende Folk om at ophjælpe Næringsveiene og Alt ved offentlig Indblanding og deraf flydende Skatter og atter Skatter, ofte paa den alleruretfærdigste Maade, er det hele Embedsvæsen omtrent at betragte som Parti, fordi det er udenfor al practisk Sands om at lære Folk at hjælpe sig selv, hvilket i England og Amerika er den første Grundsætning i Statsøconomien, efter at Hindringer for Selvhjælpning er bortryddet.

Derfor kan der ikke tænkes nogen, om ikke med juridisk Ret, saa dog i Aand og Virkelighed værre udviklende Despotisme i en Stat, end den burokratiske — foragtelig ved sin Oprindelse ligesaameget som ved sin Tilværelse, fordi den næres af almen Udygtighed hos Privatmanden i alle Retninger, hvorfor intet uafhængigt constitutionelt Liv mer kan bestaa, hvor det burokratisk-politiske Regjeringsvæsen har fæstet Fod i Landet. I Amerika f. Ex. hvor den største Del af Embedsvæsenet med hver ny Præsident er afsættelig og Nye komme ind i Opposi-

tion med de Afsatte, — kan Embedsbetjeningen ikke udvikle sig til nogen selvstændig politisk Classe, uagtet den ogsaa der har megen Magt, saaledes som i Stater, som hos os, der, naar engang et nyt Embede er skabt, skal det staa til evige Tider, hvor unyttigt det end er for Landet ellers, ligesom i deslige Stater da ikke hersker nogensomhelst Modvægt i en udenfor Embedsbetjeningen værende uafhængig Cultur, hvad dog desuden ogsaa er Tilfældet i en saa stor Stat som Amerika. Dette har desuden tillige adopteret i mange Retninger den engelske Lovgivning til at skabe privat Selvstændighed saa at Burocratiet der aldrig kan udvikles til nogen skadelig Styrke, eller nogen saadan vældig Indflydelse paa Lovgivningen, at Privatselvstændigheden tilintetgjøres, som f. Ex. hos os.

Forfatteren er ikke Republikaner og ønsker ikke i nogen Henseende amerikansk-republikanske Former, fordi et constitutionelt Kongedømme, naar det er hensigtsmæssigen organiseret, som i England og andre Lande, hvor den private uafhængige Dygtighed og Selvstændighed deltager i og befordrer det almene Vel gjennem Lovgivningen, — altid giver større Garantier, ikke alene for den individuelle Sikkerhed, men ogsaa for den ligesaa nødvendige Tilfredsstillelse af Ærgjerrigheden og derved den harmoniske Udvikling i det Hele, hvorfor ogsaa sikkert nok Nordamerika i Tiden vil forvandle sig til et kraftigt Kongerige eller Keiserdømme af sine indre Stridigheder; — men et demokratisk burokratisk Kongedømme som vort, med Embedsburokratiet, som Landets Aristokrati — er den sletteste constitutionelle Statsform som findes; thi den baner tilsidst Veien til Despotiet eller Pøbeldømmet, og i vort lille Land med sine udprægede antiskandinaviske Begreber i dette samme Aristokrati, ogsaa Veien til Opløsning og Tilintetgjørelse. Man kan gjerne sige, at det er i Forudfølelse heraf, at Folket ogsaa vandrer bort i Tusindvis til andre Lande — en Frygt for Fremtiden hos Landmanden, der, naar man betragter Forholdenes Udvikling siden 1814, desværre er begrundet i mange Retninger og derfor ganske naturlig. Ikke engang Mænd med Capitaler bosætte sig i vort Land; thi er Capitalen opsparet og man ikke vil længere bruge

den i Handelen i Byerne, udvandrer den. Jeg siger ikke dette til Forringelse af vedkommende Capitalister, tvertom gjøre de deri meget fornuftigt, da det ikke kan have nogensomhelst Interesse for Capitalisterne at søge Landbruget hos os for Tiden, hvorfor han heller ikke kommer, som Skik og Brug er i England og Amerika og i andre Lande, naar den store Capital er bleven ledig i Byen og kjed af Bylivet.

Thi der hvor det burocratiske Regimente udvikler sig, der herjer dets Virkninger Landene ligesom Ildebranden — det afsvier Alt, Stort og Smaat, og gjør Jorden totalt afmægtig til at bære andet end Ukrud, og deraf følgende Misfornøielse hos Jordbrugsklassen, som heraf skal leve og endda betale Skatter og Afgifter atpaa. — Var der i vort Land, som i andre Lande, en stor Mængde uafhængige Mænd, med de fornødne Indsigter og deraf følgende Interesse forat deltage i Statslivets Udvikling, — vilde disse naturligvis, forbi det laa i fælles Gavn, slutte sig sammen i stærk Forbindelse, baade med det øvrige Skandinavien, for derved des snarere at gjøre Ende paa de politiske ydre Bestræbelser mellem Landene, til gjensidig Besparelse og Opkomst for Staten i alle Retninger, — som og for dessnarere at kunne tilveiebringe de indre Forbedringer gjennem de Reformer, som vare uundgaaelig nødvendige for Samfundsvellets hurtige Udvikling og Opsving i alle Retninger her. Men da saadanne Mænd i vort Land ere forsvundne godtsom, — maa de skabes paa nyt, og dertil vil altid medgaa flere Slægtsfølger, — fordi Tilintetgjørelsen af al Selvstændighed hos Landboklassen, maa være fuldstændig, inden en ny Ordning af Forholdene med Nødvendighed opstaa paa det Gamles Ruiner. Hos os er dog allerede tildels den Sløvhed, Ligegyldighed og Interesseløshed hvormed Burokratiet altid overdække: Aanden for Deltagen i offentlige Anliggender hos Landmanden og Privatmanden, snart saa stor, at kun en Krisis kan gjennembryde og tilintetgjøre Hindringerne for fornuftige Ideers Gjennemførelse i Staten eller Statsformerne, hvoraf den private Selvstændighed skal udvikle sig ligesom Træet af Roden eller Planten af Frøet; thi Statsformerne er Frøet for det udviklende Folkeliv i det Hele.

Vistnok er det burokratiske Regimente i alle Stater voxet op ligesom Soppen med stor Stamme og Top, uden Rod, og kan derfor ogsaa let sparkes overende, naar blot Folk vil, saasom det i ingen Retning har sine Forgreninger i dette. Embedsburokratiet ved ogsaa saadant meget vel, men det ved tillige, at i slige Stater har den fornuftige Folkevillie liden Magt, fordi den uafhængige Associations eller Enigheds Aand, som er nødvendig til alle store Foretagender, der mangler aldeles, da Folket ingen Sammenhængskraft besidder i slige Stater; thi det er, som en berømt Skribent kalder det, ligesom „opløst i Pulver", *) saaat naar Nogen vil frem, „blæser det mindste embedsburokratiske Pust det igjen hid og did." Tilintetgjørelse i de oprindelige Former — en Krisis er det Almindeligste inden en ny Tingenes Orden paa det forriges Undergang kan komme frem, og førend igjen almindeligt Velvære kan udvikles.

Vor Stat arbeider ikke saa lidet rafkt endda mod et saadant Maal, hvad Landboklassen angaar; thi dens Fremskridt her har hovedsageligen bestaaet i at skabe nye Betjeninger og nye Udgifter, hvoraf dog engang de, som skulle betale maa blive kjede, saa meget mere naturligvis, som paa samme Tid, under et saadant System Fattigdom og jævn fremadskridende Uformuenhed følger Haand i Haand med sligt Regjeringsvæsen. Mismodet og Misfornøielsen følger ogsaa paa Landet jevnt ved. Alt, hvad kan, udvandrer allerede i mange Egne. Men dette læger dog ikke Saaret; thi Alle kunne umuligen udvandre. Den gjeldbundne Bonde, som tilsidst hænger i Jorden, maa dog engang blive igjen. Men Mismodet hos de Tilbageblivende bliver ikke mindre ved Udvandringen; thi den Capital, Arbeidskraft og Styrke, som derved forlader Landet, styrker ikke dem, som ere igjen. Savn og Længsel og Lyst til at reise efter er gjerne det, de Udvandrede efterlade, ved Siden af den almindelige Forbittrelse over Tidernes Tryk, skjønt Tiden deri ikke har den mindste Del. — Ellers er Udvandringen endnu ikke rigtig begyndt, — den vil tiltage ogsaa i større og større Maa-

*) Toqueville. Democratie en France et en Amerique.

lestof, efterhaanden som de nærværende Forholde mere og mere udvikle sig og mere og mere griber ind i det practiske Liv, uden Forandring og Reformer; thi man har nu stellet Alt saaledes til, at Bonden paa mangfoldige Steder ikke bryder sig det Mindste om Landet; men lader Burokratiet dominere aldeles efter Behag.

Men imidlertid kan dog ingen Anskuelse om offentlige Forholde være mere falsk, end den, at Fremskridt i en Stat bestaar i kun at skabe nye Udgifter til nye Betjeninger, hvoraf dog engang de, som skulle betale, som sagt, heraf maa vorde kjede og sætte sig til Modværge og gjøre Modstand.

Bonden eller Landmanden føler ogsaa overalt nu det Tryk, som mere og mere væltes over ham af en slig ufornuftig Statsanordning, en slig bedrøvelig Virkelighed, at Staten i vort Land, eller det Offentlige saaledes unødvendigen og unyttigen blander sig ind i alle Forholde og skaber den ene overflødige Betjening efter den anden eller beholder Gamle ligesaa overflødige, saa at Udgifterne, uden Krig og Urolighed ere voxne over det fattige Lands Evne til at bære dem.

I de fleste Egne af Landet er den samme Grund til Klage, idet Skatterne i de sidste 10 Aar ere, ved Siden af Fattigforsørgelsen, voxede op til det Dobbelte, og der er ingen Tegn til, at man vil tage Seilene ind eller rimeligvis kan tage Seilene ind, for nye Skatteudligninger, saa at disse end yderligere ville tiltage. Naar nu hertil kommer fordoblede Arbeidspriser eller Concurrence med England og Amerika i Arbeidspriserne; thi Arbeidskraften spadserer nu ligesaa letvindt til England og Amerika, som før ind til Byen*) (som en Arbeidsmand sagde til For-

*) Mærk Udlappingen af Eiendommene hos os er i mange Præstegjelde gaaen saa vidt, at de ikke længere kunne bære Udgifterne for vor Tid. For imidlertid at kunne soutinere og bestaa, falder da Ukyndigheden paa de mest enfoldige og latterlige Ideer, forat hjælpe paa en saa bagvendt Tingenes Tilstand i Jordbrugsveien. Saaledes vil jeg anføre, at i et Præstegjeld her i Amtet har en jordbrugdrivende Embedsbetjent faaet en hel Del Bønder i Præstegjeldet, og er selv med til at forene sig i et saadant Selskab, at Ingen skulde betale en Tje-

fatteren forleden Dag,) ved Siden af manglende Capital i alle Retninger, saa kan man vel tænke sig, at Landmanden eller Bonden ogsaa begynde at faa Oinene op for det Slags frie Institutioner, hvis Liberalitet bestaar i Indførelsen af en Slags Communisme eller Fællesskab i at spise Staten op, jevnt med Landmandens forgjæves Stræben efter at kunne bestaa paa denne Maade, — at disse Institutioner nemlig nok kunde trænge til Omgjøren og til flere nødvendige Reformer.

Vistnok tror allerede mangfoldige Bønder hos os nu, at herved er Intet at gjøre, og at det Bedste er at udvandre, da saa alligevel „de Store", som nu hos os ret betydningsfuldt Embedsburocratiet kaldes, ville ødelægge Landet ved nye Skatter og Udgifter, det eneste hvorpaa det tror at kunne fundere en Stats Udvikling*). Naar saa ved Siden af en slig Tro kom-

---

ner mere end omtrent halv Løn af hvad vi f. Ex. betale mange andre Steder, — at Ingen skulle huse Arbeidsfolk, der ikke vilde gaa ind paa disse Betingelser, og at alle Vedkommende i Foreningen skulde betale 15 Spd. i Mulct, naar de overtraadte Foreningens Vilkaar, ligesom man fornemmelig skulde iligne Fattigskatten i Præstegjeldet paa dem, som ikke vilde tiltræde Foreningen. En saadan Forenings Vilkaar behøver naturligvis ingen Commentar — thi den er digtet af Fortvivlelsen og Enfoldigheden om at anskue Tidens Tryk paa Jordbruget. Men en Arbeidsmand fra hint Præstegjeld, som netop i Vaar kom i Beskjæftigelse hos Forfatteren, spurgte, hvad jeg syntes om en saadan Forening, hvortil jeg svarede: „hvad synes Du?" Han svarede: „at hvis han ikke kunde komme i Beskjæftigelse hos mig eller hos en anden Mand, der vilde betale det han syntes at være tjent med, vidste han Veien til England eller Amerika, hvor der nu var ligesaa let at reise hen, som før ind til Byen, og der var i England og Amerika ingen slige Foreninger", sagde han. „Klogt svaret", sagde jeg. Det gaar nemlig ikke an for et enkelt Præstegjeld at gjøre Foreninger paa den Maade i vor Tid, ikke engang for det hele Land; thi den dygtige Arbeidskraft ved da isaafald Veien, hvor den skal hen; — det er nemlig den fri Concurrents, som ogsaa her ene og alene kan gjøre sig gjældende. Arbeidets Søgen betinges af den gjensidige Fordel saavel for Arbeidsherren, som for Arbeideren, og af intetsomhelst Andet. De tvungne Husbonds-Dages Tid kalder Ingen tillive mere.

*) Mange Bønder have besøgt Forf. i Vinter og beklaget sig over, „at

mer den bedrøvelige Virkelighed, at Landets Productionsevne eller Capitalfond til at frembringe det Fornødne til alle disse Udredsler ikke i nogen Henseende kan sammenlignes med de Lande, hvormed vi skulle concurere, saa er man ind paa den brede slagne Landevei i alle Retninger til at forøge den almindeligt udbredende Misfornøielse blandt Jordbrugsklassen.

Sent eller tidlig faar man vel derfor ogsaa hos os komme til Erkjendelse om den Staten, saavel som Borgerne naturligvis bedst fremdrivende Sætning: at jo mere Liv og Virksomhed Folket kan faa Lov at udvikle, uden Statens Formynderskab, eller jo mindre denne ved sit Embedsvæsen behøver at blande sig ind i alle Retninger desbedre vilde det gaa, og desbedre vilde Capitalen eller Arbeidskraften, fornuftig anvendt af Folket selv, til Landets Opkomst give Producter, saavel til Privatmandens som Statens Vedligeholdelse.

Ja, tidlig eller sent maa nu den Stat gaa Fallit, som bærer sig slig ad, som hos os hidindtil, og jo mindre og fattigere des snarere og des uforsvarligere er det derfor at bære sig slig ad.

Saa meget bedrøveligere er det at saadanne Tilsynekadelser fremkomme i Fredens Dage — almindelig Misfornøielse hos Landmanden — Fattigdom og Armod og almindelig Udvandring, af saavel den store som den lille Capital midt i Fredens Dage, — at Capitalerne og Arbeidskraften ikke kunne møde hverandre her, uden for i Fællesskab at rydde og ruinere de tildels allerede ryddede og ruinerede Skove, medens vort eget Brakland trænger til Millioner af Penge for at opdyrkes, og

---

Landet ei kan blive bestandigt", som de kalde det, „formedelst Bondens vorende Gjeld og de stadigt vorende Udgifter til Embedsklassen". Men jeg har sagt dem, at deslige Klager ikke kan nytte det allermindste. Kan de ikke ved deres Opinion virke paa Storthinget og tvinge dette til at handle i en bedre Aand, hjælper ingen Klager. Den frie bestemte Mand handler istedetfor at klage, har jeg sagt dem, og den første Handling er at reformere Lovene ved Storthinget. Paa den Maade kommer Hjælp, men paa ingen anden. De bør vide hvad de ville og ville hvad de vide, saa gaar det; thi Magten er deres, har jeg sagt.

hundrede Tusinder af Arbeidskræfter selv. Dette ere Facta, som ikke kunne modbevises, og i Sandhed beviser da vel Alt dette, at en stor Del af vore Institutioner ogsaa med Hensyn til vort Indre, ere de sletteste og raadneste af Alt, og trænger til Omgjøren. —

Bønderne hos os føle ogsaa grant dette — de føle Trykket mere og mere; men istedetfor at dette burde vække Misfornøielse og Utilfredshed og Lyst til Udvandring, — burde det vække deres Handlekraft, deres Eftertanke og Bevidsthed om, at de i Grunden dog har Magten til at kaste Regimentet, som bevirker saadant overende paa den simpleste Maade og med Loven i Haanden. De bør nemlig betænke og vide, at det Eneste, som har udviklet England og Amerika, er Associations- eller Foreningsaanden mellem deres Landmænd og deres Driftsmænd til i Fællesskab at overveie, udvikle og iværksætte selv, hvad der kan tjene til fælles Gavn i Staten og ved fælles Beslutninger fra en Mængde Associationer eller Foreninger rundt Landet, at indgive Andragender til Nationalforsamlingen, og derved tvinge denne ved saadan Paavirkning at rette paa enten Fortidens eller Nutidens Daarskaber, som kunne have indsneget sig i Institutionerne til Skade for Statens Udvikling. Det er Englands og Amerikas praktiske Maade at gaa frem paa; den eneste fornuftige, og som kan virke uden Vaaben gjennem Villien og Pennen eller Ordet. Denne Associationsaand udenfor Burokratiet, har i England knust dettes Indflydelse paa Politikken, eller paa Statens Forhold til Borgernes Udvikling, og derved hævet den private Selvstændighed opad og Statens med den. I Amerika maa de Indvandrende lære sig til at politicere, d. e. at være med at overveie Statens Forholde paa samme Maade, saasom det overalt hedder: „hjælp Eder selv og Himlen skal hjælpe Eder“; thi det hedder ikke som hos os: „hvorfor ere I utilfredse, da dog Stat og Commune tager Eder under sin gunstige Beskyttelse — tænker for Eder alle og betaler for Eder alle, I utaknemmelige. Lykke paa Reisen, naar I endda ville udvandre til Amerika“!

Saa forskjellig kan Talen og Tanken være fra Land til Land — fra Folkeudvikling her og fra Folkeudvikling der.

Jeg for min Del, og en stor Mængde med mig, tror imidlertid det var bedst at Landmanden forblev i Landet og antog Grundsætningen: „Hjælp Eder selv Godtfolk og kast det politiske Embedsburocrati paa Dør, saa skal Himlen hjælpe Eder, her ligesaavel som i England og Amerika..

Jeg indrømmer at dette er et vanskeligere Arbeide, og lettere sagt end gjort, af en saa svækket Landboklasse som vor, der snart ikke i nogen Retning hænger sammen, og som næsten ingensteds derfor mere kan danne selvstændige Foreninger uden Embedsburocratiets Hjælp, — en Landboclasse som vor, der allerede mange Steder begynder at blive saa inddrukken af det embedsburokratiske Princip, at den allerede i sin Udygtighed begynder at opvartes med communal Skibsfart, communale Plove, communale Heste, communale Faar og snart rimeligvis skal tilbydes communalt eller offentligt Tjenerskab til alt muligt.

Men endnu findes der dog mellem vore Bønder hist og her Mænd med Selvstændighedsaand og Selvfølelse nok til at kunne være med at forene sig i saadanne Selskaber, som kunne være med at reformere om igjen dette Væsen, der saaledes har nedtrykket alle vore Forholde samt gjennemtrængt alle vore offentlige Handlinger, at Alt, baade Stort og Smaat, gaar gabende i Statens Ledebaand, ventende paa den offentlige Forsynlighed i alt muligt.

Det er saadanne Mænd, som overalt maa forene sig til at frembringe Reformer ogsaa i vort Land, saaledes at selvstændigt constitutionelt Liv og selvstændig Handlekraft gjennem privat Foretagende ad politisk Vei ogsaa kunde udvikle sig endeligen i vort Land.

Som jeg allerede har sagt i Forordet til nærværende Skrift, Hensigten med disse Blade er ikke at udvikle og fremstille de Detailler og Enkeltheder, som tiltrænges for at saadant Resultat kan naaes; men kun at udhæve i al Korthed til nærmere Eftertanke for vore Landmænd især de Hovedrefor-

mer, som tiltrænges inden der kan være Tale om nogensomhelst Gjennemførelse af nogenslags andre Forbedringer til Landets Udvikling.

Hvad det fælles Ydre angaar med det øvrige Skandinavia og de Reformer, som der tiltrænges, da ere disse dels begrundede i det Foregaaende og dels i mit foran nævnte lille Skrift: „Enhedsskandinavismen praktisk," og hvorom, for at gjennemføres ad lovlig Vei, der vil blive fremsat Forslag paa næste Storthing eller gjort Forestillinger til Regjeringen om at den vil sætte sig i Virksomhed i den Retning i Forening med Storthinget.

Hvad jeg her nærmere skal gaa ind paa at discutere, er Begrundelsen af de allernødvendigste, ogsaa fra Selskabet Det unge Skandinavia her fremkommende Forslag om Forandringer i vor indre Lovgivning inden der kan være Tale eller Tanke om at Landet som Landmanden kan hæve sig med Kraft opad til det Bedre.

Disse Forslag om Reformer ville derfor begynde med Begyndelsen, nemlig reformere vor Grundlov; thi kan man ikke faa denne forandret til det Bedre efter Nutidens Fordringer hos alle frihedsstræbende Folk, saa ere alle de øvrige Reformer i vort Land overflødige og unyttige.

Jeg skal altsaa nu tillade mig at udhæve mere specielt disse Hovedmangler ved Grundloven, og hvorom Selskabet Det unge Skandinavia her vil fremkomme med Forslag til Rettelser og Forandringer paa næste Storthing eller:

VII.

Nødvendige Reformer ved vor Grundlov, inden stærkt constitutionelt Liv kan udvikle sig i vort Land, samt inden almindelig Velstand blandt vor Landboclasse, og heraf igjen følgende større Velvære for Landet i det Hele, kan fremstaa.

De organiske Love — Grundlovene i en Stat — eller de ved Lov paabudne Hovedregler, hvorom Alt i Staten oprindelig skal dreie og vende sig — eller de Love som indeholde Principet, det er Grundtanken eller Normen for Borgernes Væren eller Ikke-Væren i Staten, — have hele Folkets Liv og Fremskridt i sin Magt. De kunne døde det — de kunne udvikle dette Liv skjævt og føre det paa Afveie; men de kunne ogsaa befordre det til en sund og kraftig Opblomstren i Tiden eller gjennem Tiderne, og derfor lede det ind i en stadig Opvoxen til det Bedre. Men naar Statslivet saaledes skal udvikle sig, da maa baade de materielle og aandelige Kræfter i Samfundet gaa Haand i Haand; — den ene af disse Kræfter maa ikke udvikle sig paa den Andens Bekostning, saasom de begge ere lige uundværlige, for at holde et Statssamfund oppe i Nutiden. De materielle Kræfter ere især Grundpillerne for de aandelige; thi Kunster og Videnskaber udfoldes først med stærk Frodighed gjennem det materielle Velvære. Et rigt Landbrug og derafflydende rig Industri i det Hele, avler altid hine i rigeligt Maal, men ikke omvendt. Aanden kan aldrig udfolde stor Virkekraft i en Stat, bygget paa almen Fattigdom og deraf flydende Ligegyldighed for alle Statens Anliggender, uden for

den af Staten selv lønnede Betjening for sin Ordnings Vedligeholdelse. Denne nemlig, der egentlig blot skulde være til for at paase og være behjælpelig til Lovens Overholdelse, bliver i saadanne Stater, hvor almen Fattigdom indføres, derimod ikke blot dette, — men Statens Ledemænd i det heletaget, og alle Andre Intet i den Vei. Hvor Grundlovene lede til saadant Resultat, der er den selvhandlende Kraft hos Statens Indvaanere, denne ægte Pulsaare til at give Staten Liv indad og udad, svag og træg eller endeligen aldeles tilintetgjort.

Vor Grundlov virker især udmærket i saadan Retning; thi ingen Grundlov ligger mere nede i det Ufries Grundsætninger end vor, og dog, mærkeligt nok, har ingen Grundlov været mere forrost end vor, baade paa Prent og i daglig Tale. En høi juridisk Embedsmand, sagde engang til Forfatteren: „den er skreven som ved Inspiration"; — ja svarede jeg, men ikke med den Inspiration, som skal eller kan hæve en Stat opad; thi dens Grundlag er bygget paa Ufrihed og Ufolkelighed.

Den er derfor ogsaa det upractiske Embedsburocraties Værk, saasom de uvidende Bønder og Soldater, der vare Medbisiddere, da den blev skreven, havde end ikke det mindste Begreb om constitutionel Forfatning, saaledes som den udvikler sig af Selvstændighedsfølelsen hos den private Mand i England og Amerika, ja man kan gjerne sige i alle constitutionelle Lande, hvor det friere og rigere Liv udfolder sig.

Den hviler derfor ogsaa kun paa nogle tvungne Former, men ikke paa det indre Liv, der giver Privatmanden eller Enhver af det Offentlige uafhængig talentfuld Mand i Staten Lyst til at være med af sig selv, uden Tvang, til at udvikle denne til størst mulige Fuldkommenhed; thi Grundlovens Tanker udvikler kuns Intollerancens Tvangsprincip, ikke den liberale Aand, som har udviklet og udvikler store frie Statssamfund; — den er derfor et udmærket Aftryk eller Speil paa hvordan Folk i Stuerne udmale sig en Stats Tilbliven i Ideerne, men som er stik imod den practiske Nødvendighed, for at visse Ideer kunne virke befrugtende paa Folkets Liv i det Hele

gjennem den Fremtidens Aand, som trækker Folkeslagene fremad og opad. — Juridiske Regler og Former ere derfor i vor Grundlov ganske fortrinlig afmaalte. Den saakaldte Forretningsorden mellem Statsmagterne paa det punctligste bestemt, ligesom de juridiske Regler ved dens Benyttelse ikke letteligen kunne overskrides; men de staa der kun for at døde Folkets Liv og Udvikling. Thi den Frihedsaand, som skal vække dette, de. findes ikke i vor Grundlov, fordi den i Et og Alt er udstengt. Juridisk Reglementskriveraand har der været nok af, ved dens Forfattelse; men saare Lidet af den practiske Statsmandsaand, som vel ogsaa binder Landet under Lov, men dog ikke kvæler dets Udvikling i Tidens Gang. Den er tilsyneladende skreven for Bondens eller Landmandens største Fordel og Udvikling, saasom Burocratiet, der har udarbeidet den, altid er meget omhyggeligt til at ophjælpe Landmanden og Arbeidsclassen eller Arbeidsvæsenet med Snak; men Bonden er i de snart halvt Hundrede Aar, Grundloven har existeret, saagodtsom aldeles ruineret og ødelagt, og Landbruget i det Hele bleret saa interesseløst, som nogensomhelst Industri kan være det, og Grundloven har derfor saaledes ikke bibragt Bonden nogensomhelst Interesse hverken for sig selv, de deraf udviklede Institutioner, eller for Landet i det Hele, at tvertom det Modsatte paa de fleste Kanter finder Sted. Jeg vil ikke her udvikle alle de Tanker, hvori vor Grundlov modsiger sit eget forkyndende Frihedsprincip, og hvorved den har frembragt saadanne bedrøvelige Resultater; men kun paapege nogle Hovedpuncter i samme, som absolut maa forandres, hvis ikke alt Udviklingsliv i Staten hos os skal dødes, og Misfornøielsen med det Bestaaende, end yderligere tiltage.

Disse Hovedpuncter udgjøre vistnok paa det nærmeste, selve Grundlovens hele Ide; thi, naar man har dem forandrede, er det ikke vanskeligt at faa de øvrige Grundlovsbestemmelser, som ogsaa behøver Forandring til det Bedre i Harmoni med dem.

Disse Grundlovsbestemmelser ere: dens Indførelse af Religionstvang, dens Bestemmelse om Nationalforsamlingens Sammensætning og Valgsystem, samt

dens Paabud om, hvordan vore Jorder skulle afbenyttes gjennem Odelsvæsenet.

Løselig betragtede, synes vistnok disse her opregnede Bestemmelser at være Bagateller, og den upractiske Tankeløshed har ogsaa hidtil hos os alle Dage betragtet dem saaledes, skjønt dog heri ligger hele Grundlovens Feil og Mangler, og hvilke at rette paa derfor maa være enhver Statsborgers Bestræbelse, som ønsker Landets Vel og Fremskridt.

A. Grundlovens Religionstvangssystem.

Noget mere ufornuftigt og uforstandigt eller rettere sagt, noget mere stridende mod alle guddommelige og menneskelige Love kan ikke tænkes, end at lænkebinde Statsborgerne til en vis Religionssect, eller at udelukke disse fra statsborgerlige Rettigheder ved Grundlovsbrud, udenfor den saakaldte lutherske Religion, medens der gives Tusinder, ja Millioner af Mennesker, som anse de christelige Religionsformer, som Catholiker, Qvækere og andre Reformerte o. s. v. følge — for at være endnu bedre og renere, eller i alt Fald ligesaa gode. —

At bringe rene Samvittighedsspørgsmaal angaaende Religionsformerne, ind under Lovens Tvangstrøie i verdslig Vei, og især i Grundlovsbud, er da en slig barbarisk Tanke i vor Tid, at den forlængst er forkastet i alle virkelig frie Statssamfund.

At ikke ogsaa dette blev indført ved Grundloven hos os, viser hvor liden Indsigt dens Vedtagere havde i Menneskesamfundenes practiske Udviklingshistorie, idet de medbragte deres religiøse Fordomme fra Studerstuen og afprægede disse i Grundloven. Men uklar og usund Opfatning af Samfundsforholdenes Ordnen er ikke-constitutionelle Staters Særkjende, og det var derfor ogsaa formeget at vente af et Embedsbureaucrati, som i Aarhundreder var paavirket af Intolleranceens dødende Aand i Enevoldsregimentet, og det dermed følgende stivnende Statskirkeliv, om det kongelig-verdslige Pavedømme i Religionen, — at det kunde gaa ind paa at opfange den Ide, at ptage som første Grundsætning den øverste Lov i

Moralen: „fri Religion — fri Paavirkning af Samvittigheden i Troen for enhver Statsborger“ — ogsaa som første Regel i den øverste Lov i Staten.

Men hin Barbariets og Mørkhedens Aand, som afspeiler sig i Religionstvangen gjennem vor Grundlov, har da ogsaa senere fortsat sin bedrøvelige Virkning og baaret sine Frugter gjennem al den Usædelighed, som tænkes kan, og al den Ligegyldighed for det aandelige religiøse Liv hos os, som altid er en Følge af Religionstvangen. Alle Stater ogsaa, som have vedtaget denne, ere uden Undtagelse dømte til Stillestaaen og Udygtighed i at gaa fremad, baade paa den ene og paa den anden Maade, hvorpaa Religiøsitet har Indflydelse, formedelst Religionstvangens bevirkende slæbende træge aandelige Liv. Dens Indvaanere henfalde ogsaa i Almindelighed til alle de Udyder, som er en Følge af at verdslig Magt vil binde Guds Magt gjennem Religionen ved Menneskebud. — Saaledes er det gaaet Spanien, og saaledes Neapel, og ikke bedre, hvad Religiøsiteten angaar, det lille intollerante Norge.

Al den Uterlighed, al den Nattesværmen paa Landet, al den Drukkenskab, som hos os saa frodigen har blomstret i de sidste 46 Aar og blomstrer tildels endnu mange Steder, er en væsentlig Følge af vort Religionstvangssystem, og har Grundloven at takke for sin Spirekraft i saa lange Tider; det er Alt en Følge af den Aandens Trældom under Materien eller Formen, og hvor ikke hin bliver paavirket af Religionen ved Overbevisningens fulde Kraft fra forskjelligt Hold — ikke blot af den ene priviligerede og derfor kolde, døde og stive Statskirke.

Den, som ikke har andre Øiemed, end at vinde Sjele for Troen ved Omvendelsesværket fra det Jordiske, end den Iver han viser for Troens egen Skyld, og for hans Kirkesamfunds egen Skyld, taler med en anden Overbevisningens Kraft for sit Troessamfunds Bestaaen og Udbredelse, og virker anderledes til Vækkelse for dette, — eller i det Hele taget anstrenger sit Liv og sin Virken anderledes til Paavirkning i Aandens eller her i Religionens Tjeneste, end den som blot arbeider i saadan

Vei for verdslige Fordeles Skyld, som en tvungent betalende Statskirkepræst, der ofte hos os ikke er andet end en blot og ar Vinkelskriver for Almuen i det Verdslige paa mange Steder.

Hvor intollerant, dorskt og ligegyldigt for den friere Udvikling det politiske og aandelige Liv bliver hvor slig Religionstvang hersker, ere vore Storthing især det bedste Bevis for, hvilke i 46 Aar ei have været i Stand til at afskaffe dette religiøse Tvangsvæsen anderledes, end efter endeløst Vaas og Tidsspilde, og uforstandig feig Modstand af Intolerancen og Uvidenheden at faa istand en saakaldt Dissenter-Lov, der, hvad Religionsfrihed angaar, hverken er det Ene eller det Andet, idet den, som bekjendt, nu kun taaler andre Religionssecter ved Siden af Statskirkens, — medens kun denne har alle borgerlige Rettigheder. Love, som begrunde en slig Tingenes Tilstand ligge ogsaa saa udenfor den sunde Fornufts Grændser, at de overalt i alle Lande betragtes som en Skam og Vanære for enhver Stat i vor Tid. Men hos os er det Grundlovsfætning.

I Politiken staar vistnok Norges Land i alle Retninger i Middelalderens Klædedragt; men vor Grundlovs Bestemmelse om Religionstvang er endogsaa mere barbarisk end selve hin Tid, ja end ethvert andet af de mest despotiske Lande i vor Tid, idet den ikke alene udelukker Christne og Jøderne, vore nærmeste Religionsbeslægtede, fra alt Borgerskab og al Religionsøvelse, nei Jøder vare endog forbudne Adgang til Landet, hvilket sidste Forbud som bekjendt dog nu er ophævet efter uendeligt Kjævl med den intollerante Taabelighed og gjennem store Omkostninger for Landet, formedelst den Tidsspilde Storthinget har anvendt til Kamp og Modkamp eller Forsvar og Angreb mod sligt ufornuftigt Væsen, der er aldeles ukjendt i andre constitutionelle Stater. Kun den høieste Grad af Ubekjendtskab til det practiske Livs Fordringer og til Menneskeudvikling i det Hele har kunnet anbefale en slig Grundlov til Efterligning af andre Stater, hvad man og, mærkeligt nok, har seet paa Prent hos os af den troskyldige Stuevisdom, — men som dog aldrig er befulgt eller vil befølges.

Derimod bør og maa det være enhver Mands Bestræbelse i vort Land, at faa rette en slig Grundlovs allerværste Feil, for dog muligens engang at bringe den i Harmoni, om ikke med Nutidens Fordringer i Politiken, saa dog med Menneskeaandens Fordringer, saa at dog denne kan gaa fremad i religiøs Vei som i andre Folkefærd, hvis Frihed er baseret paa et videre Fremtidsliv end vort.

Jeg vil ikke tale om at England og Amerika ei kjender det Mindste til slige uforstandige Indskrænkninger eller til tvungen Bekjendelse til en vis christelig Religionssect efter Formen, inden man kan nyde Borgerret og være skikket til at staa i Statens Tjeneste; men selve Frankrig med sit i alle Retninger herskende Embedsburocrati og sit Formvæsen, der søger at bøie Alt under visse Reglers Jernlænker i Statens Ledebaand, har afskaffet Religionstvangen og behandler alle Borgere lige i den Vei. Ja, endog Østerrig med sit Despoti giver alle Religionsbekjendere Borgerret, Jøder saavelsom Christne, hvad vor Grundlov endog den Dag idag nægter. Hvor kan da en slig Grundlov siges at være baseret paa fornuftige, frie Principer, naar den hylder Grundsætninger, som af alle Folkefærd og af alle frie Nationer forlængst ere forkastede og maa være forkastede. Det er kun hos os man holder fast paa sligt, — dette i politiske Daarskaber stagnerede Land hidindtil.

Den første Betingelse altsaa for enhver Reform i forbedret Retning hos os, for at hjælpe paa den i vort Land herskende Irreligiøsitet og Usædelighed samt Sløvhed i den Vei, er derfor at give alle christelige Religionsbekjendere saavelsom Jøder lige borgerlige Rettigheder.

I Sandhed, kan der vel tænkes noget latterligere — forsaavidt en saa ophøiet Gjenstand, som Religionen kan være udsat for Latter, eller Noget mere stridende mod sund Sands og Menneskeaandens hele Historie, Udvikling og Fuldkommengjøren, end sige mod Christendommen selv, end i en Grundlov at bestemme for vort Land, at fordi Grundlovsforfatteren eller Grundlovsforfatterne vare Christne efter den lutherske Regel og Fortolkning — samt Embedsmænd i Staten med disse religiøse

Begreber — da maa ingen Anden, der følger den christne Kirkes Skik paa anden Maade (Reformerte, Katholikker, Kvækere o. s. v. samt Jøder) erholde noget Slags Embede i en saadan Stat. Det er i Sandhed herlige Grundsætninger at lovprise og at besynge, og dog fortæller man, uden videre, for Tankesløsheden hos os, at en saadan Grundlov er kommen „helstøbt, som Jupiter", ud fra disse Folks Hænder. Nei, i Sandhed, den er et saa skrøbeligt Foster, vantreven og daarlig i alle Henseender, som nogensinde dødelige Skrøbelige kunne udsende det. Det er et politisk Tidsfoster fra 1814, som vel har levet til vore Dage og hvad vistnok i intet andet Land med mere Udviklingsevne vilde blevet Tilfældet; men som bliver mere og mere trægt, hvis ikke dets Udvæxter blive vækskaarne, og afpasset efter Nutidens Fordringer, naar det fremdeles skal gjælde som Grundlov. Thi aldrig har den aandelige Hovmod og verdslige Egennytte, i Forbindelse med Ukyndigheden, gaaet mere Haand i Haand og skrevet sig ind i en Grundlov, end i vor, som desværre senere hen Uvidenheden og Ukyndigheden stadigen har holdt i Hævd til langt mindre end nogensomhelst Hæder og Ære for Landet.

Kappestriden, Concurrencen er, som Alle vide, den bedste Fremdriver for det Menneskeliges Udvikling, ikke alene i det Materielle, men ogsaa i aandelig Vei. Hvor den mangler, der er Aanden død og stiv, som Materien; men aldrig er den nødvendigere, end i den fri Gudsdyrkelse. Det vilde seet slet ud med Christendommen og Jøderne tillige, om andre Landes Institutioner med Hensyn til den Ting skulde have været ligesaa slette som vore — skulde have været ligesaa forstenede, som vore ere blevne det i sine intollerante Forbud i denne Henseende; — skulde haft Grundlove skrevne med den samme Fordomsfuldhed og Uvidenhed, eller Ubekjendskab med „at netop fri Religionsøvelse er Veien til Lyset og til Samfundets bedst mulige Opklaren i alle Retninger." Hvor kunde et Statssamfund, som f. Ex. England have bestaaet med en slig Grundlov, som hos os? — Overmaal af Religionssløvhed, med sin visse Følgesvend Usædelighed, og deraf følgende Onder vilde have oversvømmet det og ødelagt det aldeles. Men det var

heller ikke muligt at binde Aanden med slige unaturlige Baand i nogetsomhelst andet Land, end sige i Stater, som England og Amerika. — Det er kuns blandt den dorske norske Befolkning, der tager tiltakke med Alt, hvad der kaldes Lov, at man kan faa indføre Sligt. Allerede for 18 Aar siden bad Forfatteren i en Opsats om at man vilde give os Katholikker, Kvækere, Methodister for at pidske Liv i vor Statskirke, og for at hindre al den Liderlighed, som paa Landet udfoldede sig, og hvorom man ogsaa nu i Byen har faaet en temmelig levende Skildring i Hr. Sundts Bog,*) — og hvilket Uvæsen man har indbildt sig hos os at kunne hæve ved verdslige Love; — nei, det er gjennem fri Religionsøvelse saadant Uvæsen skal hæves allerbedst; men at anholde om denne var en forgjæves Bøn for 18 Aar siden i vore Storthing. Nu antages dog imidlertid Aanden saavidt vaagnet i vort religiøst-aandsdøde Land, at en slig Fordring ikke er forgjæves udtalt; men at Storthinget i 1863, af egen Tilskyndelse, uden Forslag fra Andre (thi det er dets ubetingede Pligt mod Religionen, mod Landet, mod Tidsaanden, og mod Folket i det Hele) at indføre fuldkommen Religionsfrihed saaledes: at Alle baade Christne og Jøder ere Borgere i vort Land, d. e. erholde alle borgerlige Rettigheder, — der ikke maa indrømmes blot en enkelt christelig Sekt. — Og i Sandhed, faa vi denne fri Religionsøvelse, da behøves ikke stor Spaadomsgave for at kunne forudsige, at det ikke varer mange Aar, inden vor nuværende Statskirke ligger under i Kampen mod den almindelige (katholske) Kirkes ihærdige Iver i at omvende, eller mod andre christelige Religionspartiers Enearbeiden i Kirkens og i Religionens Tjeneste, eller ogsaa vor Statskirke faar frasige sig Verden og dens Tant, hvis den vil hamle op med og bevare sin Hævd og Anseelse, ved Siden af de andre Religionspartier.

Statskirkepræsteskabet hos os faar nok da være betænkt paa at lære Folket „at vadske sig"**) baade i aandelig og verdslig

---

*) Se Hr. Sundt „om Sædelighedstilstanden i Norge".

**) Paa Norges Vestkyst især staar mange Præstegjelde, formedelst Udstyk-

Betydning — ellers kan det pakke ind. Religionsfriheden vil nemlig virke bedre end alle Love, baade paa Præsteskabet og Folket. — Paa Folket fra, som nu, at henfalde til Nattesværmeri og alskens Uterlighed, og paa hint derved, at det bedre vil passe sin Bibel, og sin Religionsundervisning, istedetfor som nu de fleste Steder, formedelst Forholdenes bagvendte Udvikling, uvedkommende verdslige Sager.

---

ningen af Jorderne, paa et saa lavt Trin, at der ikke findes en eneste Bonde, ikke en eneste selvstændig, uafhangig literair Mand, saa passe oplyst, at han kan bruges til offentlige Anliggender. Fattigdom i Forbindelse med Sløvhed, Interesseløshed, Smuds og Skidenhed, er det almindelige Kjendemærke paa Almenaanden i slige Præstegjelde. De eneste Mennesker, som kunne bruges for det offentlige Liv er den i Præstegjeldene værende Embedsbetjening (Præsten, Kirkesangeren, Capellanen, Skoleholderen etc. —) til at varetage Bygdernes verdslige Anliggender). Er Præsten „brav snild" saa vælges han gjerne til Ordfører og til hvad dermed følger, og bliver nu Alt i Bygden indtil Præsten aldeles er opslugt af det Verdslige, og communalt Dampbaadsvæsen, Veivæsen, Arrestantvæsen, o. s v, bliver nu hans Kjephest istedetfor Bibelen og Religionen, — Jeg har talt med mange Reisende, som herover ere blevne forundrede (skjøndt det er den naturlige Udvikling i vort Statsvæsen) ved Siden af at see den stakkels skidne, uvidende Almue, hvis Fuldmægtige de ere. Den amerikanske Reisende Bayard Tailor siger derfor ogsaa om det Slags Præstevæsen „at, naar de endda lærte Almuen at vadske sig, — gjorde de dog nogen Nytte." Dette vil ske, naar Religionsfrihed indføres. De ville da blive nødte til at lære Almuen at vadske Aanden, som igjen vil vadske Legemet — eller slige Communepræster, som de kaldes, blive da efterhaanden umulige Størrelser omkring i Formandskaberne. De saar da holde sig til sin Religion og sit Skoleliv, skjøndt vor nye Skolelov her rigtignok godtsom har afsat dem fra al virksom Indflydelse og overdraget Myndigheden der til det nye indførte Almueskolepavedømme, udenfor Præsteskabets Medvirkning. Man har formodentlig tænkt sig, ved denne Lovs Affattelse, at Mandtalsvæsen og derhen hørende verdslige Sager, bedre passede for Præsterne hos os end Indflydelse for Skolernes Udvikling!?

B. Grundlovens Bestemmelse angaaende Stemmeret.

Med Hensyn til Stemmeretten hos os, da er denne, som bekjendt, efter § 50 indskrænket til:

a) at være eller have været Embedsmand;
b) paa Landet eie eller paa længere Tid end 5 Aar have bygslet matriculeret Jord;
c) Være Kjøbstædsborgere eller i Kjøbstad eller Ladested eie Gaard eller Grund, hvis Værdi mindst er 300 Rigsdaler Sølvværdi (150 Spd.), hvortil der efter Loven af 1821 kommer Rettighedsmænd i Finmarken.

Men Enhver indser at slige indskrænkende Bestemmelser om Stemmeret til Storthingsvalg i vor Tid ikke kunne udholde Critik, eller tages under Overveielse, uden at man strax finder dem høist uretfærdige, samt i enhver Henseende ugavnende for Landet.

Det kan vel ikke nægtes, løselig betragtet, at Bestemmelsen med Hensyn til denne Stemmeret, hvad Landet angaar, i Modsætning til Byen, hvilke to nemlig man hos os altid vil have til modsatte politiske Interesser, synes at være et Eneprivilegium for Jordbrugsclassen, saadan som Bestemmelsen nu lyder eller især saadan, som Forholdene vare, da Bestemmelsen blev skreven, idet Landet den Gang kun benyttedes enten af Eier eller af Bygselmænd; thi en tredie Classe, som benyttede Jord, og som i de fleste jordbrugende Lande, er den fornemste Classe, nemlig Leiere af Grundcapitalen eller af selve Jordens Capital, til at benytte Jorden en bestemt Tid, nemlig Forpagtere, fandtes ikke den Gang — i 1814. Men disse ere dog ogsaa hos os i den senere Tid begyndte at dukke op saa smaat, uagtet „Forpagter og Foragter" af Jorden, vistnok endnu her i Landet ere ensbetydende Begreber, til liden Ære for vort Landbrug, skjønt passende Benævning paa Forpagteren, da han efter Grundloven er udenfor Stemmeretten.

Imidlertid har dog dette Privilegium i Stemmeretten for Eier og Bygsler af Jorden hos os, ikke vist sig at være

hverken for hin eller for denne af nogensomhelst Værdi, formedelst de ved Siden gjeldende urimelige Bestemmelser om Storthingsmandsvalg i anden Retning.

Det kan heller ikke have nogensomhelst Betydning hverken for Staten eller Landbruget, at En er stemmeberettiget blot af den Grund, at han eier eller har bygslet en Jordlap, hvorpaa i mangfoldige Tilfælde ofte skyldes hele Værdien — ja mere end den er værd, saa at den har tabt al Interesse af at være i Besiddelse af for Vedkommende; medens mangfoldige andre Statsborgere, der have ligesaamegen, ja langt større Interesse af at Staten staar sig vel, ere udelukkede fra Stemmeret. Det er ogsaa meget uretfærdigt af Staten at bestemme, at mangfoldige Personer paa Landet, der drive en eller anden gavnlig Næringsvei, og som ved sin Formue og sin Virksomhed og sine Kundskaber staa langt over den simple Jordpleteier, og som tillige svarer langt større Skatter til det Offentlige, end denne eller hvilkensomhelst anden Bygsler af en Jordlap, at de nemlig skulle være berøvet Stemmeret ved Siden af hine. Enhver vil vistnok indrømme, hvad Politik han end hylder, at heri ikke er nogetsomhelst Mening eller Grund.

Til hvilke Inconseqventser eller Urimeligheder en slig Grundlovsbestemmelse leder og hvor tankeløs den er til at pege ind ind i det practiske Liv, eller med hvor liden Indsigt den omfatter dette, vil jeg exempelvis anføre, at de Sagførere hos os, som før fik sin Bestalning af Kongen, de vare og ere stemmeberettigede, medens de nuværende, som drive accurat de samme Forretninger, ikke ere det, fordi de blot erholde sine Rettigheder til at udføre disse formedelst sin egen Selvstændighed og Selvudvikling, eller allene ved sin Examensret.

Jeg nævner specielt denne Classe af Medborgere, fordi juridisk Dannelse ved Siden af practiske Indsigter fortrinlig egner sig til Deltagen i det offentlige Liv, medens den urimelige Grundlovbestemmelse om Stemmeret nu udelukker disse Folk aldeles derfra.

Lignende Inconseqventser følge ligeledes med mangfoldige andre Bedrifter, formedelst en slig upractisk Grundlovsbestem=

melse angaaende Stemmeretten, ikke alene paa Landet, men ogsaa i Byerne, og vilde det være ubegribeligt at den kunde have holdt sig saa længe som i 46 Aar uden at omstødes, naar man ikke kjendte den Ligegyldighed for at udvikle tidsmæssigen vore Institutioner, der hos os er herskende, hvor bagvendte, ufrie og skadelige for Landets Udvikling disse end ere.

Altfor almindelig Stemmeret kan vel misbruges, som alt Andet, og man har jo seet den anvendt for at paatrykke andre Lande Militærdespotiets Aag gjennem Embedsburocratiets Lebelse; men man har jo ligedan seet den blot priviligerede Stemmeret bevirke lignende Resultater ved det lovsyngende Enevældes Indførelse i Danmark 1660. Alting kan misbruges; men hvad der kan bidrage til et Lands Opkomst gjennem fornuftige Foranstaltninger, og her hvad Stemmeretten angaar gjennem den simple, naturlige Retsfordring, bør ikke forjages fra et Land, fordi Taabeligheden og Udygtigheden undertiden kan benytte saadant til Uret, eller, om man vil, i Despotiets Tjeneste.

I Frankrige var det dog en anden Sag baade i 1804 og i 1852, — det var ikke her den almindelige Stemmerets Skadelighed, som bragte Landet ind under Keiserdømmets eller Imperalismens Jernscepter, — det var Historiens uundgaaelige Nødvendighed for dette Land, — det var dets raadne Institutioner forøvrigt, som havde mere end tilfulde godtgjort, at hvor, som i Frankrig, godtsom al privat Selvstændighed paa Landet er ødelagt, og Landmanden gjennem Lovgivningen opløst til Intet, som i hint Land, der kan ikke existere sand constitutionel Frihed. Der maa Folket absolut ind i Embedsburokratiets og det, med det i Hælen følgende Statsdespoties endeløse Net; thi Folket kan der ikke længere hjelpe sig selv. Med en Stemmeret som vor vilde Frankrig havt sin Enehersker ligefuldt. Burocratiet og de udstykkede, forarmede Landbrugere vilde gaaet Haand i Haand; — det første af Egennytte og de Sidste af Frygt for hine, og af Mangel paa ethvert selvstændigt Sammenhold, der, omtrent ligesom hos os; thi hvor Landbrugerne forstaae at holde sammen, der kunne de meget hurtigen kaste overende hvad der

vil bringe dem ind under Statsdespotiets Aag i hvilkensomhelst Retning det nu end maatte vise sig — hvad Englands Historie tilfulde bekræfter.

Der gaar gjennem ethvert Folk en almindelig gavnlig Retsbevidsthed om at ville hæve det samlede Folk opad, og som altid vil udøves til Landets Bedste under de forhaandenværende Omstændigheder, deshurtigere og snarere, naar ikke hemmende Regler hindre den fra at komme til Syne eller fra at den kan udvikle sig til Gavn og Styrke for det Heles Vel. Men hvor man binder Udøvelsen af de vigtigste statsborgerlige Pligter blot til den kongelige Statsbetjening eller til en Jordlap, oftest uden Værdi og udelukker alle øvrige Statsborgere, som ikke have hængt sig fast i Noget af dette, der døder man jo i Et og Alt hin saa velgjørende Egenskab hos et civiliseret Lands Indvaanere.

Valgakten, der skulde være det høieste Udtryk for al constitutionel Interesse, synker i saadanne Stater ned til den latterligste Ligegyldighed, som om den var Folket aldeles uvedkommende. Det er derfor ogsaa sikkert, at uden ivrigt Ønske for Deltagen i denne (Valgakten), og uden at den betragtes som en Livssag for Folkets og Statens bedst mulige Udvikling, der kan det aldrig gaa over i Folkets Bevidsthed, at netop denne er den høieste Lov eller Regel, eller den vigtigste Retning for Udøvelsen af deres Pligter, baade mod dem selv, mod Staten og følgelig mod deres Efterkommere.

Men hvor Stemmeretten, som hos os, kun er indskrænket til en intetsigende Jordplet og Statens Embedsvæsen, der kan den ikke vække stor Interesse hos Folket i Almindelighed, hvad ogsaa Erfaringen tilstrækkeligen har godtgjort. Man føler at det ikke er nogen Almen-Sag her kjæmpes for, som i Lande hvor den enkelte Stemme, skjøndt en umærkbar Brøk, dog kan danne med de øvrige en hel Sum til Gavn for Staten; medens hos os derimod Stemmegivningen kun er en for Slumpetræffet udført Handling, uden nogensomhelst Begrundelse i almen Ret — hvad enhver der skal afgive Stemme ogsaa føler, hvorfor oftest selv de Faa, som have Stemmeret ei engang gider møde frem ved Valgene, for at afgive Stemme, ja 20

af 100 eller 20 Procent møde knapt ved disse paa Landet. Det hele Valgvæsen er og kun en betydningsløs Formsag, ligesom Storthingsvalget, der binder Staten sammen ved Tvang og ikke ved fælles constitutionel Aand; thi Udøvelsen af denne Stemmeret har ikke nogensomhelst Betydning for Ihændehaveren, hvorfor han oftest ogsaa af den Grund ikke bryder sig det mindste om sin Stemmeret; den han onsker i Nationalforsamlingen, kan han ikke engang paapege ved sin Stemmeret, endsige medvirke til, at han kommer der, uden ogsaa aldeles paa et Slump. Her kommer nemlig en ikke mindre stor Mangel ved vor Grundlov, nemlig:

C. Grundlovens Bestemmelse om indirecte Valg*).

Det er i Sandhed ubegribeligt hvorledes vor Grundlov har faaet et saadant Valgvæsen indført; thi selv i det franske Etkammersystem, som tjente til Mønster rimeligvis **) havde man jo ikke herfor noget efterlignelsesværdigt Mønster; enhver ved nemlig hvorledes de franske Constitutioner, som fabrikeredes i Slutningen af forrige Aarhundrede bleve udfeiede, den ene efter den anden, da de Alle vare lige ubrugelige i Praxis, for det sande constitutionelle Liv, som vor er det. En slig Tanke,

*) Mærk. Blandt de 12 Grundprinciper (canons) for det repræsentative Regjeringssystem, som Lord Brougham opstiller (i hans british Constitution, Pag. 95 — London 1861) er den 4de saaledes:

„Den bedste Repræsentation er den directe, i hvilken de Deputerede ere valgte af Folket, og ikke ved Valgmænd, hvem Folket vælger." „Alle slige dobbelte Valg", siger han, „ere i sin Grundsætning slette, fordi de gaa ud fra et aldeles falsk Princip (a principle radically vicious) hvorfor de ere aldeles uforenelige med det repræsentative Grundlag" — Samme Værk. Pag. 69.

**) Mærk. Den franske Constitution af 1791 formentlig; thi den har ogsaa indirecte Valg ligesom vor; men dens Levetid varede knapt 2 Aar, da den blev afløst af en endnu slettere Statsform, og saaledes fremdeles indtil Keiserdømmet ryddede alle disse upractiske og derfor ubrugelige Constitutioner tilside.

som disse indirecte Valg er derfor heller aldrig opstaaet i Stater, hvor man ønsker at udvikle hint Liv paa en fast og urokkelig Grundvold, endogsaa udenfor England og Amerika; thi her kunde saadanne Tanker om Valg aldrig komme ind i Folket, eller engang taales af Folket.

Smaa ere vore Forholde før, og lidet er Landet til at udvikle constitutionelt Liv i den adsplittede Folkemængde paa den uhyre Kystudstrækning, saa at Kotteri eller Smaaparti-Indflydelsen let kan gjøre sig gjældende; men vor Grundlov har mærkværdigen gjort disse smaa Forhold endnu mindre ved sit indirecte Valgvæsen, og derved givet Parti-Indflydelsen end større Spillerum og gjort den hele Valgact til en Slags Familie- eller Hussag; thi anderledes kan det hele Valgvæsen ikke betragtes i disse smaa Districtsmøder kring Amterne, naar Storthingsmænd skulle udkaares. Den har ogsaa ved sit tvungne Valgsystem, at nemlig dette lille Valgkotteri absolut skal søge og tage Repræsentanten mellem sig selv eller inden Amtet eller Byen — denne ofte med 3 a 4 Valgmænd — tilintetgjort al constitutionel Medfølelse saavel hos Vælger, som den Valgte; thi enten den Sidste vil eller ei, skal han ind i Storthinget og være Lovgiver, uagtet han ofte passer dertil, som det femte Hjul til en Vogn.

For Urvælgeren er ogsaa Repræsentanten naturligvis ved dette System en aldeles ligegyldig Person, da han som oftest vælges imod hans Villie, og for de øvrige af Valgdistrictets Indvaanere, er han endnu mere ligegyldig, saasom de Fleste ingen Valgrettigheder have, og kunne derfor ikke øve nogensomhelst Indflydelse paa disse Valg. Ingen ved heller i mindste Maade om den Valgte vil varetage deres Tarv eller ikke, da han ei behøver at have andre Grundsætninger, end muligens at kunne tilfredsstille et ubetydeligt Parti af de secundære Vælgere eller de saakaldte Valgmænd; thi som oftest er endogsaa Repræsentanten blandt disse fremkommen ved Minoritetsvalg blandt den mindre Valgflok, hvorfor Repræsentanten ikke fremstiller Nationen eller Folkevillien i nogen Retning.

Ganske anderledes er det ved directe Valg, — eller hvor

alle Stemmerne i Valgkredsen slutte sig om selve Candidaten, som man ønsker ind i Nationalforsamlingen. Her er et ganske andet Liv i Forhandlingerne, og en ganske anden Interesse med i Sagen, end ved det søvnige, for Urvælgerne ligegyldige indirecte Valgvæsen. Alle, som her møde for at stemme, ved og at deres Stemmer her har Vægt, og at de ikke ere aldeles vækkastede, som ved de indirecte Valg oftest er Tilfældet. Den, som her møder for at afgive Stemme, ved ogsaa, at han er en myndig Mand, som selv kan raade over sin Stemmeret til hvem han ønsker skal møde for sig i Nationalforsamlingen, medens han derimod, ved at afgive Stemme ved det indirecte Valg, er aldeles umyndiggjort i saa Henseende, hvorfor han her ikke bryder sig det mindste om sin Stemme, som han desuden og ved i Almindelighed maa kastes væk for at faa ind i Storthinget oftest ham stik modstridende politiske Anskuelser, og En ham aldeles ukjendt i offentlig Vei.

Ikke saaledes ved de directe Valg. Thi er ikke her Candidaten før bekjendt for Vælgerne ved sin Dygtighed og ved sine Grundsætninger, saaledes som de finde antagelige, maa han for disse stille sig frem, give et Program eller holde Tale om hvad han vil gjøre for dem og Landet eller ikke gjøre. Slige politiske Nuller og intetsigende politiske Personer, som nu ofte af Medlidenhed eller af deslige Bihensyn puffes ind i Thinget, maa da ganske holde sig borte fra Valgkampen; thi man behøver ikke at indbilde sig, at et til to Tusinde Vælgere vilde fordele Stemmerne paa samme Maade som de 20 à 30 Stemmer i et Amt nu fordeles, for at erholde Storthingsmænd. Ja disse 20 til 50 Stemmer sprede sig endogsaa i mange Amter paa en 8 à 10, endog i Amtet, aldeles ubekjendte Personer, medens de kun har Lov til at vælge 3 eller 4 Repræsentanter.

Sligt constitutionelt Væsen er jo ligefrem et Narreværk. Alle Partier narres, — Urvælgerne, fordi her ikke noget Parti faar den, de ville have, — de secundære Vælgere, fordi her spredes Stemmerne ofte paa nogle ubekjendte, aldeles uduelige Candidater, og Staten og Folket i det Hele, som istedet for at se samlet i Nationalforsamlingen alt Landets Talent, Dygtig-

hed, Intelligents og Formue, ser der sammenskrabet, formedelst vort slette Valgvæsen, ofte en Samling af netop det Modsatte; thi det er desværre en Kjendsgjerning, at aldrig sidder saa megen Udygtighed og Talentløshed, efter Mængden at tælle, som i vore Storthing. Den største Del er jo kommen derind, dels formedelst Valgvæsenets Slumpetræf, og dels ganske imod deres Villie, og ofte ganske imod deres Vidende.

En Engelskmand, som reiste her forat studere vore Forholde, sagde ogsaa for et Aarstid siden til Forfatteren, idet vi kom ind paa denne Materie, „at Normændenes lave Standpunkt i constitutionel Udvikling godtgjordes bedst ved deres Valgvæsen," og deri havde han da ogsaa aabenbarligen Ret. Det benyttes derfor ogsaa kun som en Commandosag med Ulyst og Træghed, da Enhver, som skal hen at afgive sin Stemme, føler, at Resultatet eller Udfaldet ikke leder til Noget, og derfor bryder man sig ikke Noget om den hele Valgact de fleste Steder. — Men ikke nok med den Skade, som disse interesseløse Valg har paa Landets Udvikling ved den mindre duelige Storthingsrepræsentation, som de skaffe tilveie; men de vedligeholde tillige stadigen det dosige og dorske Liv i den constitutionelle Udvikling i enhver Retning.

Hvilket andet Liv og hvilken anden Indflydelse paa Vælgerne vækker ikke den Dygtighed af parlamentarisk Aand, som er nødt til at fremstille sig for Vælgerne i England og Amerika og andre med dem beslægtede constitutionelle Lande, end ved den næsten latterlige Comedie ved vort Valgvæsen: at Præsten, „Ordets Tjener," hos os er indsat i al Taushed i Kirken, forat modtage Stemmer paa dem, som atter skulle stemme i al Taushed til Storthingsombudsvalgene. Og forat gjøre Comedien fuldstændig tilligemed det Urimelige i et saadant Valgsystem, saa er ogsaa Storthingsvalgene, som bekjendt, hos os en tvungen Sag, ikke en frivillig Handling. Man maa ligesom have følt, da man gav disse unaturlige Bestemmelser om Valgvæsenet, at Folk ikke af Interesse for de offentlige Anliggender og at Lyst til at være med at give sine Kundskaber og sin Dygtighed til Bedste for Staten og Fædrelandets

Udvikling vilde derpaa frivilligen gaa ind, fordi Slumpetræffet, dem uforvarende, ved det indirecte Valg kunde bringe dem hen i Storthinget. Der kan heller ikke være Tvivl om at et saadant Valgsystem maa ophæve Lysten til at befatte sig med Storthingsvirksomhed, hvorfor ogsaa, som bekjendt, Flere hos os ikke engang have villet sværge til Constitutionen for ei at komme ind i Storthinget, med en saa aldeles fra andre Stater afvigende politisk Sammensætning.

At imidlertid dog ogsaa hos os tilstrækkelig Storthingsdygtighed vilde melde sig, naar Valgene vare eller vorde fri og directe som i England og andre frie Lande, er der ingen Tvivl om; thi en ganske anden Aand vilde da komme ind i vore Storthing, end nu, saasom denne Aand da vilde være udkaaret ved Folkets Selvfølelse om egen Vigtighed ved Valgene, eller ved den Enighedsaand, som Folket altid ved saadanne Leiligheder ligesom gjennemvæves af, baade for at bevare Friheden og forat styrke den ved fremdrivende Reformer, gjennem deres egne Repræsentanter, til deres fælles Vel. Nu har Valgene ingen saadan Interesse for Folket; det kan nu saagodt som Intet faa frem gjennem denne Act, uden det at holdes fremdeles naglet fast i den samme Træghed og Ligegyldighed for alt constitutionelt Liv og al constitutionel høiere Udvikling.

Det er næsten ubegribeligt, hvorledes et Folk kan være nedsunket i slig politisk Sløvhed, eller rettere, det vilde være ubegribeligt, naar man ikke kjendte vor hele Historie, om hvor seige vi ere til at kunne udvikle os i parlamentarisk Henseende, at et sligt Valgvæsen har kunnet holde sig i 46 Aar. Kuns Udueligheд i at styre sig selv er et saadant Folks Særkjende, hvorfor det ogsaa bør staa under Statsbetjeningens Formynderskab i mange Aar et sligt Folk — rimeligvis endnu — inden det kan hæve sig op til selvstændigt frit Liv paa egen Haand. Kuns de aarlig voxende ofte unyttige Skatter og Afgifter, som mere og mere paalægges det, vil være lidt efter lidt istand til at vække et sligt dorskt Folk op af Sløvhed til selv at tænke og handle og til selv at udligne og bestemme sine Skatter, og til at vide hvad det vil og ikke vil, ogsaa ved Valgene til Na-

tionalforsamlingen, der er det vigtigste af Alt, fordi denne i samlet Dygtighed og Intelligents skulde staa over det hele Land. Men saa længe „en Nation ikke kan opdrive en betydelig Mængde Repræsentanter, hvis personlige Stilling borger for Uafhængighed, baade af Regjering og af Vælgere, saa kan der ikke blive Spørgsmaal om nogen stor eller varig moralsk Styrke" *) for Nationalforsamlingens Indflydelse paa Folkeaanden. Vort Valgsystem arbeider nemlig i stik modsat Retning, og derfor bør det nu forandres derhen, at alle Valg blive directe, baade til Lagthing og Odelsthing, ligesom at Enhver bør erholde Stemmeret, som ved den danske Grundlov bestemt eller vedtaget, „at nemlig enhver uberygtet Mand er stemmeberettiget, der ikke staar i Tjenesteforhold til Andre," og som svarer en vis Afgift til Staten eller det Offentlige.

Denne Liberalitet med Hensyn til Valgvæsenet er forøvrigt saa begrundet i sig selv, at Sandheden deraf føles uden nærmere Paavisning, og kan det ikke være Tvivl underkastet, at man ogsaa nu i constitutionel Aand maa være saa vidt fremskredne i vort Land, samt i politisk Udvikling i det Hele, at kommende Repræsentanter paa Storthinget i 1866 vil indføre lignende Bestemmelser hos os, som etableret i den danske Grundlov, der i klart Udtryk af den constitutionelle Idee, baade med Hensyn til Sammensætning af Nationalforsamlingen og Valgvæsenet, staar saa langt over vor, at Forfatteren intet Bedre ved at sætte i Stedet. Den danske Grundlovs Bestemmelser i den Henseende ville vi ogsaa derfor fastholde i de Grundlovsforslag, som fra Selskabet „Det unge Skandinavia" i Sogn ville fremkomme om denne Materie til næste Storthing, hvis Regjeringen i den Sag ikke skulde ville tage Initiativet.

---

*) Disse Ord ere tagne fra Hr. L. C. Daa (Pag 48: „Om de Grundlovsforslag, der ere fremsatte paa 12te ordentlige Storthing").

D. Grundlovens Tokammersystem og til Stedet bundne Valg.

Ikke mindre ufrit, end det Foregaaende, er det, naar Grundloven fastsætter, at til Storthinget er ufrit Valg, eller med andre Ord, at Storthingsrepræsentanten skal være bunden til det Sted, hvor Vælgerne bor, nemlig amtsvis og byvis. Hensigten var rimeligvis hermed at faa ind i Storthinget eller Nationalforsamlingen saa megen Local- eller Stedkyndighed som muligt. Men Alle vide, at ogsaa heraf kan blive formeget, og især bliver det formeget, naar Localkyndigheden skal skaffes tilveie paa Dygtighedens Bekostning; thi den sidste er meget vanskeligere at faa ind i Nationalforsamlingen, end den første, uagtet den i alle Henseender er ligesaa vigtig, ja meget mere vigtig der end hin.

Uden imidlertid at binde Valgene til Stedet, kan man dog ogsaa (uden arveligt Overhus som i England og andre Stater, eller et Overhus, som ene er bundet til Regjeringen, ligesom det franske af denne lønnede og udnævnte Senat) skaffe baade Intelligents og Formue, samt al den Localkyndighed, som behøves ind i Nationalforsamlingen eller ind i Storthinget, ja langt bedre Localkyndighed, end som nu skaffes tilveie hos os, ved særskilt directe Valg til Underhuset eller Odelsthinget og særskilt directe Valg til Overhuset eller Lagthinget. For at opnaa dette, behøver man kun at antage de samme Grundsætninger for Valgene, som i den danske Grundlov ere indførte. I denne gjælder nemlig den Regel, at medens Odelsthingets Valg er frit, og at til Medlem af dette kan vælges enhver uberygtet Mand, som har fyldt 25 Aar, eller Enhver, som har Valgret, ligegyldigt hvor hans Bosted er i Landet, naar kuns Vælgerne eller Valgkredsen finder, at han fortjener at komme i Nationalforsamlingen, og han for Valgkredsen melder sig, at han ønsker at modtage et saadant Hverv, — saa har man i hin Grundlov ligeledes vedtaget, ved Siden, den meget practiske og vise Regel, at til Overhuset eller Lagthinget, i Danmark kaldet Landsthinget, vælges kun Mænd, som

bo inden Valgdistrictet, der have visse Qvalificationer eller visse Egenskaber, hvilke altid maa forudsættes nødvendige, for at gjøre dem skikkede til en saa vigtig Post som at være Overhusmedlem, der ikke alene skal virke som en controllerende Myndighed for Stedets Interesser og for Statens Interesser i Almindelighed, men ogsaa som Dæmper for Underhuset, naar dette undertiden kunde gaa forvidt.

Til Lagthingsmedlem (Landsthingsmedlem) i Danmark vælges derfor kun Mænd, som have fyldt 40 Aar, betale en aarlig Skat af 100 Spd. til Staten og Communen, eller have en sikker og fast Indtagt af 1200 Rigsb. dansk, d. e. 600 Spd. norsk. Valgkredsene ere saaledes delte, at et District, som har 14 à 15,000 Indvaanere, vælger en Odelsthingsmand eller, som man i Danmark kalder ham, Folkethingsmand, og tvende Valgkredse eller et District paa 30,000 Indvaanere vælger en Landsthingsmand eller, som vi kalde ham, Lagthingsmand, da det danske Folkething og Landsthing svarer til vort Odelsthing og Lagthing, og deres rigtigere Benævnelse Rigsdag paa dem begge svarer til vort mindre rigtige Navn Storthing, saasom et saadant Thing ikke har nogen Modsætning i de mindre Thing.

Ligeledes virke paa denne Maade Lagthing og Odelsthing uafhængigt af hinanden.

Ved saaledes at vælge Lagthinget, skaffes ad Lovens Vei tilveie saavel den størst mulige Localkyndighed eller Stedkyndighed, som ogsaa al den Intelligents eller Oplysning og Sagkyndighed, samt Formue, som findes paa Stedet, til Støtte og Vægt for hin.

Men ved saaledes at sætte Vælgerne i directe Forbindelse med Lagthinget, ledes ogsaa disses Anskuelser hen i en bedre og fastere Retning i at betragte alle offentlige Anliggender. Thi da Lagthinget bør have visse conservative eller bevarende Egenskaber for at vedligeholde og styrke alt det tilværende Gavnlige i Landet, uden hvilke det ikke kan faldes noget Lagthing eller Overhus, eller uden hvilke det ikke kan optræde som Dæmper og Leder for Underhuset, for Folket, for Regjeringen og for Staten i det Hele, saa maa ogsaa selvfølgelig Vælgerne,

der skulle skaffe et saadant Overhus tilveie, mere og mere blive gjennemtrængte af lignende Grundsætninger, — eller det ægte constitutionelle System for Landets bedst mulige Udvikling, — maa ogsaa modnes til klart Syn for disse gjennem et saadant Overhus eller Lagthing. Man kan nemlig ikke her putte ind enhver politisk Person, som man ikke af en eller anden Grund ønsker sig i Odelsthinget, som der hvor Smaapartivæsenet selv deler Storthingets Kamre paa egen Haand, som hos os nu.

Et Storthing sammensat paa denne Maade med to directe valgte (ligepaa valgte) Kamre med særskilte Egenskaber, hvoraf det Ene med Nødvendighed repræsenterer Stedkyndigheden og Stedformuen eller Localformuen i Valgkredsene, og den med denne følgende Intelligents, Indsigt og Oplysning, samt den modne Alder, Sindigheden og Conservatismen, — det Andet det frivilligen tilbudne Talent, Opofrelsen og den almindelige Dannelses Dygtighed for det offentlige Liv, godkjendt af Vælgerne, — kan ikke i nogen Henseende sammenlignes med vort Storthing, der kun er et tilfældigt Røre af Dueligt og Udueligt, med Grundsætninger og uden Grundsætninger, alt som det træffer. Storthingets urimelige Sammensætning hos os har ogsaa, som bekjendt, ledet selve Grundlovsforfatterne til de urimeligste Tanker og Forslag om Forandringer i dette Væsen, saasnart deres Barn skulde ud i Livet at prøves og virke, idet man, ved at se al den Udueligheд, som der indfandt sig, kort efter Grundlovens Antagelse fremkom med Forslag om, „at fra hvert Amt kun burde vælges een Bonde," paa samme Tid som denne Grundlov ophævede al Forskjel i at vælge ligesaavel Bønder eller Landmænd, som Embedsmænd eller Handelsmand. Dette sidste omtales dog ikke som noget fortjenstfuldt ved Grundloven, da saadant er Tilfældet i enhver constitutionel Stat. Men til slige Inconseqventser leder altid en Grundlov, som ikke har sin Rod i nogensomhelst liberal eller constitutionel Aand, eller i Bestemmelser, som gaa ud paa at vække Interesse for den frie Forfatning, ved i alle Retninger kun at bringe Talentet og Dygtigheden frem i Statslivet formedelst den fælles Interesse, uanseet

hvilkensomhelst Stilling Ihændehaveren har, naar han ikke er i saadanne Afhængighedsforhold, som ere hinderlige for Deltagen i de offentlige Anliggender.

Enhver veed ogsaa, at hos os, formedelst det urimelige Valgvæsen og Storthingets Sammensætning, i mangfoldige Amter de latterligste Begreber om Egenskaberne ved en Storthingsmand, have udpræget sig. Almindelig bestaar Valgforsamlingen i mange Egne af en stor Del af den lavere Embedsbetjening, eller af en hel Del Ansøgere eller Aspiranter til denne. — Dels for nu at gjøre sig populær, som det kaldes, baade paa den ene og den anden Vei, dels for ikke at støde Hoiere, dels ogsaa for at imødekomme Bygdepatriotismen, og dels for ikke at støde den og den af de Tilstædeværende, som ere „saa snilde" ved mange Leiligheder, og hvis Attester ofte tiltrænges — baade i første og andet Led —, bliver Valget gjerne indskrænket til slige Kotteriideer. Man kommer nu ogsaa gjerne overens om, at Halvdelen af Repræsentanterne vælges i det ene Fogderi i Amtet, og Halvdelen i det andet — Halvdelen igjen da Bønder, eller som efter Storthingsbrug er det samme — Kirkesangere, Lensmænd, Skoleholdere, etc. — og Halvdelen kongelige Embedsmænd. Halvdelen arbeidende Medlemmer, som man kaldte det, og Halvdelen Bisiddere, og besknende Medlemmer.

En Tid foregik Valgene, især paa Landet, flere Steder efter Medlidenhedssystemet, saaledes, at naar man mærkede, at En havde lagt sig Lidt tilgode ved Storthingsvalgene, hjalp man frem en anden „snild Mand", som ogsaa derved kunde tjene en liden Smule. *)

---

*) Forfatteren kjørte for omtrent 20 Aar siden gjennem et Amt og spurgte jeg Skydsbonden, idet vi kjørte forbi en Gaard, „her bor jo Storthingsmand N. N. — ham vælge I da vel ikke oftere". „Jo", svarede han, „han vælges vist en Gang til, da han endnu har et Hus at opbygge." „Hvordan det?" spurgte jeg; „jo", svarede han: „hver Gang han kommer fra Storthinget bygger han sig et Hus, — for hvad han der har lagt sig tilgode, og da han er en snild Mand", lagde han til lidt ironisk, „kommer han der vistnok en Gang til, for det manglende Hus's Skyld."

En Storthingsmand, som blev valgt noget uventet, saasom Stor-

Disse Nistekræppe-Storthingsmænd begynde vel at forsvinde mere og mere, formedelst Tidernes Udvikling, uafhængig af Valgvæsenet, og en anden Periode begynder at trænge ind, nemlig den politiske Kirkesanger-Periode. Disse Embeds- eller Ombudsmænd indtage, som bekjendt, hos os for Tiden en vigtig Stilling i Samfundets politiske Udvikling, der rimeligvis end yderligere vil tiltage i Forbindelse med Skoleholder- eller Seminaristudviklingen i Skoleembederne, der ogsaa ville blive vigtige politiske Poster, formedelst Bygdernes fuldkomne Mangel, mangfoldige Steder, paa dygtige uafhængige Mænd, udenfor det laveste Embedsvæsen, til at varetage de offentlige Anliggender. Klokkeren, Kirkens laveste Betjent, er derfor bleven Bygdernes allervigtigste Mand i mangfoldige Præstegjelde. Saaledes er Degnen Ordfører, Valgmand og Storthingsmand, og jo bedre Bygdepatriot, des sikrere er han næsten paa alle disse Betjeninger; men hvilke Begreber der ofte bringes med eller ind i det offentlige Liv af deslige Folk, der saadan hører til Statens allerlaveste Embedsbetjening, grændser mange Gange til det Komiske, og dette har saare meget bidraget til den Stilleståaen i Udviklingen, eller til de middelalderlige Begreber og bagvendte Anskuelser om offentlige Anliggender, som er en uadskillelig Følge med almen Mangel paa Statsmandsdygtighed, Selvstændighed og Uafhængighedsaand, samt høiere Kultur og uhildet Blik i detheletaget, Noget der ikke kan søges henne i Embedsbe-

---

thinget og hvad dertil hører laa udenfor hans Tankekreds, kom nu, formedelst denne for ham uventede Begivenhed, til sin Præst og spurgte, hvad han nu vel skulde anskaffe sig i Anledning af en saa uventet Udnævnelse. „Jeg tænker Du faar kjøbe dig en Nistekiste", svarede Præsten. „Nei", svarede han, „det har jeg før; — jeg faar vel kjøbe „en Snyteduk" (Lommetørklæde), for man siger, at inde i Storthinget og i Christian bruger man ikke at „snyte" sig med Fingrene." Jeg er overbevist om at Anecdoten er sand; men det er og kun vort Valgvæsen, der bringer saadanne Repræsentanter i Storthinget. Han kom der visnok ikke mere end een Gang; — han var Enfoldigheden, Udueligheden og Ukyndigheden naturligvis; men vort Valgvæsen har bragt mange Saadanne ind i Storthinget, og ville bringe fremdeles Flere.

tjeningens yderste Ende. At de ere hæderlige og dygtige Mænd for sit Fag, er ingen villigere end jeg til at indrømme, og kjender jeg selv mangfoldige saadanne mellem dem; men Intet er da urimeligere, end at en stor Flerhed af Landets laveste Statsbetjening og Ansøgere til Klokker- eller Kirkesanger- og Politibetjentposter ere Statens Lovgivere og Skatteudlignere; — men jo finere at omgaaes for de 3 a 4 Almuesmænd, som afgjør Stemmepluraliteten i dette Slags Statssystem, jo sikrere ere de tilligemed det øvrige lavere Embedsvæsen paa at sidde paa Storthingsbænken.

At Sligt kan florere som Landets Politik og eneste Statsvæsen til at bidrage til Landets Udvikling, har vel sine Grunde og Aarsager i flere af vore Landboforholde, men dog hovedsageligen tillige i vor Grundlov selv med dens bundne Valgvæsen og Valgsystem i det Hele.

Naar Valget var frit, som i andre Lande, og directe, kunde det ikke nytte at tænke paa at fremstille sig til Valg omkring i Præstegjeldene for den laveste Statsbetjening, uden specielt anerkjendte store Talenter, saasom den store Mængde af Vælgere, som da fik Indflydelse paa Sagen, ikke vilde give sin Stemme til den første den bedste Medsnakker af det Slags, hvor „fin og snild“ han end var, — disse Ord tagne i den nærværende politiske Betydning; men de vilde se sig om ogsaa andre Steder, og spørge efter Folk med Uafhængighedsaand og Grundsætninger for det almindelige Vel, og som man vidste frivilligen og alene af Interesse for Sagen opofrede sig for dette, hvad nu lidet spørges om, eller endnu mindre, med det nuværende Valgvæsen, nytter at spørge om eller at efterhøre, saasom Ingen vilde svare eller melde sig.

Man skulde og næsten tro, at vor Grundlov var skreven (aldeles ubevidstløst) blot for at understøtte Taabeligheden med Hensyn til sine Valgprinciper; thi det er jo klart som Dagen, at al den Stund Valget, som nu, kun er en Bygdesag mellem nogle Faa, maa Talentet kun tilfældigvis komme til at sidde paa Storthinget, fordi den ene Egn eller det ene District ikke har Lov til at suplere det andet, d. e. komme det

andet til Hjælp med manglende Candidater, — akkurat som om de ikke skulde høre til det samme Land; men hvad der i 1814 let kunde været ordnet for et bedre System i den Henseende, det vil rimeligvis nu i vort upolitiske Land gaa seigere, end enhver Forandring til det Bedre i Spanien og Italien i disse Landes mørkeste Dage; thi man har seet, at paa vore Storthing gjælder, ligesom i hine Lande, ikke indtrængende klare Fornuftgrunde; men kun „Nei og Ja", naar der af og til har været Tale om Forbedringer i constitutionel Retning.

Vort Storthings Sammensætning giver saaledes ingensomhelst Garantier forat Landets Tarv iagttages, enten man betragter Maaden hvorpaa Repræsentanterne udvælges eller deres senere Sammensætning forat danne Storthing eller Rigsdag. Thi Enhver ved, at naar Storthinget selv skal stille sig i Overhus og Underhus, leder Partihensyn Valgene, hvad vi nok have seet, ligesom ingensomhelst Sikkerhed haves for at Lagthinget erholder en saadan Sammensætning, at Landet dermed kan være tjent.

Det er ogsaa en til Latterlighed grændsende constitutionel Uformelighed at tænke sig Folk uden Opdragelse, uden økonomisk Uafhængighed og Statsbetjeningens allerlaveste Ansøgere sidde som Senatorer eller Landets øverste Dommere i alle mulige Lovgivnings- og politiske Sager. Kun den politiske Uskyldighed i at betragte dette Slags Senat eller Lagthing for at være som en blot og bar Formsag, hvori Vedkommende ere optagne som et Slags Bisiddere, for at følge til Høire eller Venstre, alt eftersom Ledelsen af Denne eller Hin bedst kan binde deres Ukyndighed og Udygtighed, saasom de selv ikke kunne være active Deltagere, — har kunnet lade en slig Tingenes Gang vedvare upaaagtet og uden Paatale og uden Paaanke om Cassation.

Man søger forgjæves Sidestykke til slig Sammensætning af et Overhus i nogetsomhelst andet constitutionelt Land; ikke engang i det franske Nationalconvent, hvorefter man rimeligvis har taget Mønster til vort Storthings Sammenfeining, findes Spor til noget Lignende, saa at det er mærkværdigt hvorledes man hos os i 1814 har kunnet faa skrabe sammen

et saadant Overhuus. Det er rimeligvis en af disse Drømmeideer, om den saakaldte rene Democratisme (d. e. upractiske Folkestyrelse), som Folk i Stuen gjerne udmaler sig som et Lands Herlighed; men som gjennemført bliver Landets værste Ødelægger, — som man her ubevidst har faaet practiseret ind i vore, saa mærkværdig i andre Henseender ogsaa upractiske Grundlovsprinciper. Thi det er da en i alle Lande erkjendt Grundsætning, og som man heller ikke kan overskride uden Fare for Staten og Samfundet, at den øverste Myndighed — Overhuset — i et Land bør være i Besiddelse af visse Qvalificationer eller forudsat høiere Dygtighed og almen Interesse ved sin Intelligents og sin Formue, og ikke give Formodning om netop det Modsatte.

Hvor saadant ikke er Tilfældet, hvad skal man der med et andet Kammer eller et Overhus? — det er da aldeles overflødigt, naar det er sammensat netop paa samme Maade som det første Kammer ligesom hos os, hvor det hele Tokammer-Væsen ikke bliver andet end Spilfægteri. Thi naar de samme Medlemmer, valgte efter de samme Grundsætninger, sidde i begge Kammere, kan da vel Intet tænkes overflødigere for en saadan Rigsforsamling end at skille sig i to Kamre. Sagerne blive derfor ikke grundigere behandlede, ligesaalidt som man har nogen Garanti for at ikke umodne Beslutninger fattes, hvorpaa vore Storthing have givet mere end tilstrækkelige Exempler *).

---

*) Da denne Inddeling af Storthinget i Lagthing og Odelsthing i Rigsforsamlingen blev vedtagen, gjorde Repræsentanten Capitain Motzfeldt herimod den meget rigtige Indvending: „At han ansaa Inddelingen dels unyttig, dels skadelig Dersom der blandt Repræsentanterne var en afgjort Overvægt af en vis Interesse eller af et vist Parti, da vilde Valget af Lagthingsmænd efter Tingens Natur blive saadan, at dette Parti vilde faa Overhaand paa begge Thing, og Afdelingen blive unyttig; dersom derimod de dygtigste Medlemmer valgtes til Lagthingsmænd, saa vilde Odelsthinget blive saaledes svækket, at det ei kunde opfylde sit vigtige Kald." (Jacob Aals Erindringer, Pag. 432, 2den Udgave.)

Derimod bliver Forholdet ganske anderledes, naar hvert af Kamrene bliver valgt directe af Folket, — til det første Kammer enhver dygtig Mand, efter almindelige Grundsætninger og fra dette Synspunkt om formodet Dygtighed, og til det andet Kammer eller Overhuset Mænd med en bestemt høiere Alder og qvalificeret Uafhængighed og med de Kundskaber i alle Retninger i de fædrelandske Anliggender, som man maa antage disse medbringe, i Forbindelse med den specielle Localkyndighed, som da ogsaa absolut skal følge med dette Kammer. Her optræde Kamrene uafhængige af hinanden, baade aandeligt og materielt. Overhuset bliver her en Dæmper paa Underhusets Beslutninger paa en ganske anden Maade end ved vore Lagthing. Det er kun den høiere Overbevisning om Nytten og Nødvendigheden for de offentlige Anliggender, som her bringer dem til Harmoni eller Enighed. Cotteripaavirkning fra det ene Kammer paa det andet eller gjensidigen vil her vanskeligen finde Sted, eller finder aldrig Sted, fordi de tilhøre to ganske forskjelligt sammensatte Thing.

Partistridigheder mellem Kamrene under saadanne Omstændigheder kan vel ogsaa da indfinde sig, men ikke paa den Maade, som nu hos os, hvor disse maa udkjæmpes inden selve Storthinget, før der kan danne sig noget første og andet Kammer, og ind i hvilket sidste Kammer man da gjerne putter Alt, som man ikke vil skal have altfor stor Indflydelse paa Forholdene ved den første Udvikling af Sagernes Gang, der ofte er af megen Interesse. Ved de directe Valg derimod til hvert Kammer blive slige Partistridigheder udkjæmpede før, — de kunne nemlig her ikke finde Sted i selve Kammeret, ligesom de heller ikke kunne faa det Anstrøg af at blive eller være en simpel personlig Hussag, som ved vore indirecte Valg. Thi hele Folket, som ved de directe Valg faar Indflydelse paa Storthingets Sammensætning, lader sig ikke lede af saadanne personlige Bevæggrunde eller deslige Bihensyn, som saa let indsnige sig ved et lille Cotterivalg. Den store Almenhed, som her vælger, vil ogsaa tage Hensyn til det store Almene. Især gjælder dette Overhuset, hvor visse Qvalificationer skulle til, ved Siden af

frivillig Opofrelse for det almindelige Bedste; thi her vil ikke Partihensynet kunne lade sig gjøre gjældende, som ved vort uformelige Lagthings Sammensætning.

At ogsaa allerede en 7 à 8 Aar efter Grundlovens Tilbliven fremsattes af en af dennes mest fremragende Forfattere, C. M. Falsen, Forslag om Forandring med Hensyn til Lagthingsmedlemmer, viser at man følte disse ikke vare som de burde være. Han foreslog nemlig hin Forandring, „fordi han vilde have mere formodet Dygtighed ind i denne Afdeling af Nationalforsamlingen, fordi det med Hensyn til det Forhold, hvori Lagthinget, ifølge sin Bestemmelse, skal staa til Odelsthinget, er af Vigtighed at førstnævnte Thing erholder en saadan Organisation af faste Principer for dets Virksomhed kan udvikle sig." Man ser saaledes at han — Falsen — netop havde de samme Anskuelser om Lagthingets Vigtighed (at det nemlig skulde være i Besiddelse af visse Qvalificationer), som ere antagne i alle constitutionelle Stater; thi Praxis havde nu lært ham, i Forbindelse med senere Erfaring, at betragte Lagthinget eller Overhuset paa en ganske anden Maade, og at være af ganske anden Vigtighed, end der blev tillagt det i Grundloven *). Men det er mærkværdigt at se hvilke Grundsætninger og hvilke constitutionelle Ideer selve denne Datidens mest dygtige politiske Embedsmand havde om at ville forbedre Lagthinget, forat „faste Principer" der kunde komme ind. Saaledes foreslog han — Falsen — nemlig nu: „At ingen Bonde kunde vælges til Repræsentant i Lagthinget, fordi der var tilstrækkeligt sørget for Bondestandens Interesser, naar

*) I det Adler-Falsenske Udkast til en Constitution (1814) er dog ogsaa Lagthinget tillagt større Vigtighed, end i vor Grundlov, idet efter samme Udkasts § 67 ingen kunde vælges til Lagthingsmand medmindre han „a. er sine fulde 30 Aar gammel, b. har været i 9 paa hinanden følgende Aar bosat Borger i Staten, og er det endnu i det Stift, hvorfor han valgtes, og derhos c. enten eier et Jordegods af 10,000 Spdlrs. Værdi, eller har en aarlig Indtægt af mindst 800 Spdlr."

ethvert Valgdistrict har en Repræsentant af denne Stand i Odelsthinget." „Efter den nu bestaaende Ordning," siger han „kan Storthinget erholde en Mængde uduelige Repræsentanter." For yderligere at styrke Lagthinget, foreslog han ligeledes „at Justitiarius i Høiesteret, Biskoppen over Agershus Stift og Generalauditøren paa Embedsvegne skulde have Sæde i Lagthinget."

Ligeledes foreslog han, „at et Lovforslag, som to Gange var forkastet af Lagthinget, skulde henlægges i Odelsthinget."

Naar man betænker, at det kun var 8 à 10 Aar efterat Grundloven var skreven, at slige gjennemgribende Forandringer bleve foreslaaede en af de mest talentfulde og duelige af de Embedsmænd, som havde Del i Grundlovens Tilbliven, og som maatte erkjende saa kort Tid bagefter, at Storthinget, saaledes som det nu er ordnet, kan erholde „en Mængde uduelige Repræsentanter", vil man bedst kunne indse med hvilken upractisk, ukyndig Aand for Statens udviklende fremtidige Liv vor Grundlov er bleven til. At Storthinget i 1824, da disse Forslag fremkom, uden videre henlagde dem, uagtet deres store Vigtighed for vort constitutionelle Liv, uden engang at opfordre Regjeringen til at tage dem under Overveielse eller selv tog dem under fornøden Discussion og Overveielse, viste ogsaa hvilken upractisk og ustatsmandsmæssig Aand, der herskede inden Thinget. Burokratiet begyndte vel ogsaa nu at indse, at det var netop en Grundlov til at befæste dets Magt — og Bonden eller Landmanden havde ingensomhelst Indsigt i at gribe ind til at være med at reformere til gavnlige Forandringer, uagtet disse Sager dybt gribe ind i hans Tilværelse. Hint Storthing viste, ligesom alle vore Storthing, at Stuetheorier, de være saa stik imod Landets Vel som muligt, der faa større Overvægt, end hvad der udisputerligen tiltrænges, for at udvikle Landets Borgere til Uafhængighed og Velvære. Falsens Forslag kunde der jo ikke være Tale om at vedtage; thi de ere ligesaa upractiske og ligesaa urimelige som det gjældende System, aldenstund det øvrige Valgvæsen, som opretholder dette, skulde blive staaende; men de vise dog, at denne Mand efterat være kommen ud i

Erfaringens Skole med sine Anskuelser, havde faaet et sundt practisk Blik om at det Grundlag, hvorpaa nu Storthinget er sammensat, er raaddent og derfor slet og uhensigtsmæssigt, og opfylder ikke sin Bestemmelse i at give Folket Interesse eller Vækkelse for det constitutionelle Liv, men tvertom gjør det herfor kjedt og ligegyldigt, jo længere det vedvarer. Jo mere derfor ogsaa Tiderne gaa fremad, desmere vil man ogsaa indse, at det maa reformeres, og at et liberalere Valgsystem, samt en bedre Sammensætning af Storthinget bliver uundgaaelig nødvendigt.

Det er forøvrigt overmaade interessant at see fra hvilket Synspunct hine Forslag betragter den norske Bondestand eller Jordeierklasse i Samfundet. De kunne i den Henseende ansees som et Udtryk af hele det dansk-norske Embedsburokraties Ide om denne Klasse, at nemlig Jordeierklassen skulde udelukkes af Overhuset og i mindst mulige Antal, eller Een fra hvert Amt, sidde i Underhuset — altsaa Resten lutter Statsbetjening. Det er ikke muligt at udtrykke det embedsburokratiske Begreb mere ligefremt og virkeliggjort i Livet, uagtet dog hele vort offentlige constitutionelle Liv senere er et fuldstændigt Billede paa det embedsburokratiske Grundlags Virkeliggjøren, hvad Landet endnu i lange Tider dyrt maa føle og svie for. Som jeg forhen har udviklet, var jo ogsaa Norges Jordeierklasse i 1814 nedsjunken, i hvad constitutionel Aand angaar, til aldeles Intet, eller til en død Masse, ligesom den med sin Cultur og sin Aandsretning laa udenfor Alt Andet, end at tænke paa Staten og sit eget Forhold og sin Stilling til denne, samt i at være med at ville ordne dette.

At derfor ogsaa denne Classe paa Storthingene, efter 1814, som i hint Aar, har spillet en aldeles intetsigende Rolle, og ikke har afgivet nogensomhelst, hverken Arbeidsdygtighed til derved at støde frem de offentlige Anliggender, eller vist nogen constitutionel Aand, for med samlet Enighed paa den Maade at kunne forbedre Statens Udvikling, falder derfor af sig selv.

At man derfor kunde falde paa at ville udelukke disse Mennesker ganske fra Storthinget, der saaledes teede sig som politiske Nuller, eller som vare ofte blot Ja- og Nei-Brødre med

en eller anden Embedsbetjent, som snakkede deres Uvidenhed efter Munden, — var ikke saa urimeligt endda, skjøndt det just ikke var nogen god Maade at reformere Landboklassen paa, hverken til at blive politiske Mænd i Staten, eller dennes Industri-Mænd som dygtige Agerdyrkere.

Landboklassen har derfor ogsaa spillet paa vore Storthing den usleste Rolle, og været uden al Betydning og Indflydelse paa vore offentlige Anliggender; men den vilde ved slige Forslags Vedtagelse blevet end mere udygtiggjort til at varetage saavel sit eget som Landets Tarv; thi Landboklassens Behov er Agerbrugets Tarv og Behov, samt Landets i det Hele, — de ere Et og det Samme, — de ere uadskillelige..

Istedetfor altsaa at udelukke Bonden eller Landmanden fra de offentlige Anliggender gjennem Storthingsvirksomhed, — burde man hellere have arbeidet paa *at gjøre ham skikket til der at være med i første Rad*, og det ikke alene i Underhuset — Odelsthinget, men ogsaa i Overhuset — Lagthinget. Ja Intet viser den norske Landmands politiske Uduelighed mere end hans Virken paa vore Storthing, eller Intet viser bedre vort Valgvæsens Daarlighed til at kunne fastholde Selvstændighed for Storthingsbænken — end at der paa alle vore Storthing ikke har fremmødt mere end tvende Mænd af Bondestanden, med saamegen Uafhængighed, høiere Dannelse, politisk og parlamentarisk Talent, at de, uden at bryde sig om hverken Regjering eller Vælgere, kunde være med *at danne en uafhængig Regjering eller et uafhængigt Ministerium*.*) Men hvor kan man ogsaa vente at uafhængig Dygtighed skal finde Sted

*) Jeg mener Jernværkseier Jacob Aall og Grev Wedel-Jarlsberg, hvilke maae henregnes til Bønderne i Modsætning til Embedsvæsenet. Muligens dog man kunde paavise nogle Faae til, men de blive dog ikke Mange. Ialfald kan man ikke paavise Nogen, der i parlamentarisk Talent og Statsmandskyndighed, samt Uafhængighed, kan sættes ved Siden af hine blandt vore Gaardbrugere. Først naar nyt Valgsystem kommer istand, vil man kunne vente lignende Mænd *især* i vort Lagthing, efterhaanden som Tiderne udvikle sig, med praktisk forstandig Lovgivning til at ødelægge det nærværende politiske Fillevæsen.

inden en Landboklasse, som alle vore Love systematisk har arbeidet paa at ruinere og ødelægge, og at jævne til en ensartet fattig Mob, eller til en ensartet intetsigende politisk Masse, ikke mindre under den danske Regjering i dens sidste Tid, end under vort nuværende Regimente. Her komme vi ind paa et ikke mindre vigtigt Punkt i vor Grundlov at tage i Betragtning for at omformes og reformeres, nemlig:

E. Grundlovens Bestemmelse med Hensyn til Jordbrugsklassen eller Landbrugsforholdene.

I Grundlovens § 107 heder det nemlig: Odels- og Aasædesretten maa ikke ophæves. De nærmere Betingelser hvorunder den til største Nytte for Staten og Gavn for Landalmuen skal vedblive, fastsættes af det første eller andet følgende Storthing. -- (I § 108) „Ingen Stamhuse maa for Eftertiden oprettes.“

Men nu kan ikke tænkes en større Modsigelse end i en Paragraf at bestemme: „Odelsretten“ — (til Gavn for Landalmuen — det er for Landbruget og Landet —) „maa ikke ophæves“, — og paa samme Tid i næste Paragraf at bestemme: „Stamhuse“ det er Familiesæder eller Familie-Eiendomme i kortere eller længere Slægtsfølge „maa ikke oprettes“; thi Odelsretten, efter den gamle, nedarvede, traditionelle, eller dens eneste „til Gavn for Landalmuen“ Vedtægt blevne, Form og Maade at virke paa, var nemlig en fuldkommen Stamhusbesiddelse. — Den var den fuldkomneste Arvbinden af Godset i Ætten. Vel kunde man efter Odelsrettens Vedtægt sælge, hvad man jo ikke kunde gjøre ved et arvbundet Stamhus, ligesom man efter 1771 kunde dele Godset eller udstykke Eiendommen; — men Odelsvæsenet var saaledes indgroet i Folket, at Deling var sjelden, af Frygt for at ødelægge Ætten og „af een Mand at gjøre to eller flere Fanter“, som det kaldtes, — ligesom Salg af saadant Odelsgods ogsaa var sjeldent, — saasom Taxationsmændene altid lod Odelsprætendenten eller den Odelstagende i Ætten erholde Eiendommen tilbage for en høist ubetydelig Sum —

$^1/_{12}$ Del eller $^1/_{20}$ Del af Godsets rentebærende Værdi. Dette var en saa almindelig indgroet Retsbevidsthed i Landbefolkningen, at modsat Fremgangsmaade næsten ingensinde fandt Sted ved slige Taxter. Thi at Odelsmanden fik Gaarden eller Godset billigt, betragtedes som en landøkonomisk Nødvendighed, ikke alene for ham; men for Egnen og for hele Landet, da man ikke frygtede Noget mere, end at overstrø Landet med en gjeldbunden fattig Landboklasse. Den naturlige Selvopholdelse hos selv den mest ukyndige og uvidende Landbomand, tilsagde nemlig, at dette sent eller tidlig maatte blive Landets Ulykke og Ruin. Odelsretten antog man i Almindelighed forebyggede dette, hvorfor den af Bonden blev betragtet som Landets største Herlighed. En lignende Bevidsthed var muligens og tilstede i Embedsvæsenet i 1814, da det bestemtes, at denne Odelsret skulde vedblive, — uagtet den var ligesaa aristokratisk eller slægtregjerende, som nogen Stamhusbesiddelse, — altsaa Burokratiets Svøbe i sit Princip og i sit Grundlag og i sin Oprindelse, ligesaa meget som Stamhuse. Men da Jordeiendommene allerede 1814, formedelst den landsfordærvelige Forordning af 1771, allerede vare temmelig udstykkede, — og da man endvidere kunde faa dem splittede og udhokrede, — havde det demokratiske, det er Privatselvstændigheden tilintetgjørende, Embedsvæsen, ikke at frygte af disse Odelsstamhusbesiddere, at de skulde nogensinde træde selvstændigt op imod sig og dets Fordringer — det de da aldrig heller hidtil have gjort. Naar de fik Odelsretten sat i Grundloven, som det kaldtes, ansaa de sig reddede. De skadelige Følger af en slig ubestemt og derfor intetsigende Bestemmelse, om en saa dybt i alle Forholde indgribende Institution, havde Bonderne, hvis Ve og Vel den dog angik, end ikke det mindste Begreb om eller kunde forudse og beregne; — thi de troede Odelsret var Odelsret; men det har nu vist sig for Bonden ikke at være saaledes, og at Odelsret kan blive blot en Fanteret, — en Ret, som tilintetgjør al Landboselvstændighed, naar den taber sin Natur eller den oprindelige Form, i hvilken den var bestemt at skulle virke, og kommer ind i for dens Eiendommelighed unaturlige Forholde, — som Tilfældet er nu.

Ved Odelsret tænkte man sig nemlig altid før Eiendom — samlet Ret til Odelen —, det er Godsbesidderret til uafhængigt Udkomme, udelt Ret til den faste Familieeiendom for Odelsmanden. Dette var Bondens Opfatning af Retten, og det var Praxis at gjennemføre denne Opfatning i Livet i Handel og i Vandel. Jordegodset var saaledes ikke blot hos os i Ideerne arvebundet; men det var Odelsinstitutionens oprindelige Grundtanke, altid at holde Jorden arvebunden i Familien, for at danne uafhængige Ætter paa Landet, at ikke almindelig Armod skulde udbrede sig. Odelsretten udrettede derfor ogsaa netop det samme, som man i andre Lande søgte fastholdt ved saakaldte Stamhus, det er med Loven hjemlet, fastholdt Arvegods i Familien ved Testament, paa længere eller kortere Tid. Denne Maade at arve Jorden paa er overalt indført i England og Skotland, og man kan sige, den er en forbedret Udgave af Odelsrettens Princip: at fastholde Eiendom i Slægten og Capital paa Landet, paa samme Tid som den gjør Salget frit, naar Arvbindingstiden er tilende. Saaledes kan man i Skotland arvebinde sit Jordegods i 1,000 Aar efter sin Død ved Testament og er over Halvdelen af den skotske Jordbund bortteftamenteret paa denne Maade. I England kan arvbindes gjennem 3 Slægtsled, efter hvilken Tid Jorden igjen er fri. Almindelig bindes Godset til den ældste Arving, ligesom ved Odelsretten før hos os; men naar en Fader ikke finder denne at fortjene det af en eller anden Grund, har han i England fri Raadighed at overlade sit Gods til hvem han vil; thi Eieren er der fuldkommen Herre over Jorden for tre Slægtfølger. Det har vist sig, at denne Indretning er den gavnligste og hensigtsmæssigste til at lokke Capital, Dygtighed og Uafhængighed ud paa Landet; thi overalt hvor Jordegodset bliver arvebundet paa denne Maade, staar Agerbruget og Alt, hvad deraf afhænger, paa et høiere Trin, idet at Capitalen og Jorden paa en Maade derved bindes sammen, og uden Capital kan intet Agerbrug blomstre eller skride frem til høiere Udvikling.

Ved Stamhuse forstaar man dog imidlertid altid større Eiendomme, eller saadanne Familiesæder paa Landet, som ar-

ves udelte Ætten nedigjennem i længere eller kortere Tid, — almindelig saa store, at derpaa kan leve en cultiveret uafhængig Mand, og som forudsættes at kunne indbringe saameget, at han tillige ogsaa har saameget tilovers, alle Udgifter fradragne, at baade Eiendommen kan forskjønnes og tillige kan opdyrkes. En saadan Eiendom er tillige Repræsentant for Selvstændighed og Uafhængighed, hvorfor Embedsvæsenet for deslige Gaarde altid har den største Skræk og Rædsel, fordi at der, hvor Privatselvstændigheden paa slig Maade faar Overvægten, der kan aldrig det politiske Embedsburokrati bringe Borgerne i Staten ind under dets Indblanden i alle mulige Anliggender, og bringe dem til at hensygne under dets fordærvelige Indflydelse i at indvirke paa at alle Samfundets Safter circulere abnormt eller unaturligen, formedelst den almindelige Fattigdom og deraf følgende Sløvhed og Ligegyldighed for alle offentlige Anliggender, som hint fordærvelige Regjeringsvæsen overalt fører med sig; thi det politiske Embedsvæsen repræsenterer overalt den private Udygtighed, Uduelighed og Tilintetgjørelse.

Vor Odelsinstitution har udmærket ledet til saadant Maal; thi istedetfor, som det heder i Grundloven, at man paa førstkommende Storthing skulde ordnet den til størst muligt Gavn for Landalmuen, Landmanden eller Bonden, — ordnede man den, som Alle vide, i 1821, da den nærværende Odelslov udkom, til størst mulig Skade og Ulykke, saavel for Landet som for Landboklassen.

Den nærværende Odelslov nemlig er den høieste Grad af praktisk Usands og Uforstand, saaledes som intet andet Land har at opvise. Thi denne Lov, kan man gjerne sige, har ødelagt Landboklassen og ruineret Landet fra den ene Ende til den anden, samt bidraget overmaade meget til det mere og mere almindelige Ønske for Udvandring. Denne uforstandige Lov, som Upraktiskheden har dicteret, og Uvidenhed om at ordne Landet paa en fast Basis eller Grund kunde tilraade at blive sanctioneret, har gjort Landboklassen i vort Land i enhver Henseende kjed af selve Landet, saa at den kun med den største Ligegyldighed har Interesse for dette og for dets øvrige

Institutioner, som i Fællesskab med en saadan Odelsret eller rettere Landboødelæggelsesret gjensidig arbeider paa at udslette al Selvstændighed paa Landet.

Man vidste, som sagt, at Bonden eller Landboklassen hang ved denne Odelsret ligesom ved et Nødanker, fordi han betragtede den som en Støtte mod Afhængighed, idet den bevarede Formuen i Slægten eller gjennem Ætterne ved Førstefødselsretten, uden testamentariske Bestemmelser. Den var saaledes en naturlig aristocratisk Indretning, som gav Bonden Affectionsværdi eller Hengivenheds- og Kjærligheds værdi for Eiendommen, som man altid vidste skulde tilhøre Ætten. Men den var ikke saaledes for Embedsburokratiet; thi jo mere Rigdom og Uafhængighed tiltager hos Landboklassen, desmere bliver hint sat i Baggrunden i alle mulige politiske Anliggender, ligesom enhver uafhængig Mand naturligvis maa være en Torn i Øinene paa enhver democratisk Skriger, som lever af den almindelige Ruin og som kuns derigjennem kan gjøre sig bemærkbar.

Istedetfor altsaa at organisere Odelsretten saaledes, at den kunde blive til en nyttig Familieret til at samle Capital, Uafhængighed og Dygtighed blandt Landboklassen, ordnede man den nu saaledes, at man saavidt muligt har forjaget alle disse Ting der, — man har faaet den ordnet saaledes, at Odelsretten nu er en complet Daarskab, modarbeidende sit eget Øiemed: Slægtsinteresse for Jordens Besiddelse, Interesse for at eie Familiesædet, som ledende til Uafhængighed og Velvære, til Anseelse og nyttig Virksomhed for Staten i Almindelighed og for den Eiendom, som var arvet fra Fædrene, i Særdeleshed.

Intet af alt dette er nu længer Tilfældet; thi den hele Ret er nu ikke værd en Pibe Tobak; men kun tjenlig til at nære og føde Processer, til at hindre Landbruget og følgelig Landmandens Opkomst i alle Retninger, — den er kun tjenlig til at opale en politisk intetsigende, fattig, i alt tilbageliggende Landboklasse, samt til at fremhjælpe det med en saadan altid følgende politiske Embedsvæsen. Odelsretten er nu, som Alle vide, kun en simpel Indløsningsret, for at hindre frit Salg af Godset, der ogsaa kan udstykkes i det Uendelige, hvorfor In-

gen af Familien bryder sig om samme, og følgelig heller ikke Odelspretendenten, uden for saavidt han ved Proces kan true sig til nogle Penge istedetfor Indløsning, hvortil han selv næsten aldrig har Penge. Denne Ret, som altsaa oprindelig bestod i Capital og Eiendom, er nu kun til for at jage Capitalen fra Landbruget, hvor netop denne burde lokkes hen ved alle mulige Midler og for enhver Pris. Man ser derfor ogsaa, at enhver Mand hos os med større Formue reiser til andre Lande for at kjøbe Jordegods, naar han vil anvende sine Penge i dette; — ja selv alle smaa disponible Capitaler vandre ud af Landet, saasnart man agter at anvende dem i Jordbruget, saasom Ingen, der har ledige Capitaler, vil have med vore Odelslapper at bestille.

Kun naar man tilfældigvis endnu kan faa en Skoveiendom for at ruineres og ødelægges, mødes Capitalen og Jorden samt Arbeidskraften hos os paa Landet, alt en Følge af den Landet ødelæggende og forhadtgjorende Agrar-Lovgivning.

Ved Siden af Odelsretten, eller rettere Indløsningsretten, florerer som bekjendt Udstykning af Jordeiendommene, hvilken tiltager mere og mere, saa at det i mangfoldige Egne er gaaen saavidt, at der paa hele store Strøg ikke findes en eneste Jordeiendom mere saa stor, at derpaa kan lønne sig at holde en Gaardsdreng efter Nutidens Fordringer. De udlappede Eiendomme, som tabende al Selvstændighed, kunne heller ikke længer bære Udgifterne, der i 10 Aar ere voxede over hundrede Procent, og rimeligvis end yderligere ville fordoble sig om et Snes Aar, eller ialfald forøges betydeligen. Naar nu hertil kommer, som før omtalt, at Arbeidspriserne snart staae i samme Forhold som i England og Amerika, og Eiendommenes Pantsættelse eller Grundværdiens Overdragen til Banker og Pengeudlaanere, i Forbindelse med Skovenes Ruin, saa har dette Alt naturligvis en almindelig udbredende Fattigdom til Følge. Man kan derfor ikke undre sig over, at Bonden begynder at knurre i mange Egne over den taabelige Lovgivning, som fremkalder en slig Tingenes Tilstand.

Man maa ikke undre sig over, at Tusinder og atter Tu-

finder paa Landet begynde hos os at vende en Jordbund Ryggen, der ikke leder til andet end Beboernes almindelige Ødelæggelse og Armod, istedetfor Velsignelse og Velstand, og udvandre og tænke paa at udvandre eller forberede sig dertil, medens der endnu er lidt Formue tilbage. Thi, naar man kjender vore Storthings Ligegyldighed og den Interesseløshed, som der har gjort sig gjældende angaaende Landbrugets Anliggender, — saa bliver det nu ikke hastigt, at gavnlige Reformer i Landbrugsveien der gaar igjennem med Storthingets nærværende Sammensætning eller Maade at vælges paa. Der maa rimeligvis flere Slægtsfølger og deres Ruin, inden i en slig Nationalforsamling gjøres Noget for at fremme Landbrugets Interesse fra Grunden af, det er: inden der udgives saadanne Love, at Landbruget, under disses Beskyttelse, kan hæve sig, ved sin egen Kraft i vort Land, som i England og Skotland, nemlig af Interesse for dette og dets Jordbund at trække Kapitaler til Jorden, ved Siden af den fornødne Indsigt og Duelighed i at lade den producere alt hvad den formaaer, efter Forholdenes Beskaffenhed.

Jo længere man kommer mod Nord, jo mindre rentere sig, som bekjendt, Kapitaler i Jordbruget; men desto nødvendigere ere de ogsaa for at dette kan trives der; thi ikke nok med at Jordbunden her lægger større Hindringer iveien, formedelst klimatiske Aarsager og koster mere at dyrkes end under de mildere Himmelstrøg, men selve Producenternes Konserveren og den besværligere Markedsvei fordrer ogsaa her langt større Udgifter, ei at tale om at en større Arbeidskraft maa anvendes formedelst kunstig Opvarmning i det koldere Klimat, ligesom Afsætningen, formedelst Affondringen fra de store Markeder er bekosteligere, det er: alle Biomstændigheder ved Jordens Produktion trække her langt flere Udgifter end under mildere Himmelstrøg, ei at tale om de mange geologiske Hindringer, som kostbargjør Agerbruget hos os, fremfor i de fleste andre agerdyrkende Lande. Skovene ere ogsaa i et Land som vort vigtigere end i sydlige Lande, ja end som i nogetsomhelst andet Land i hele Europa; thi den største Del af Norges beboelige Strøg er absolut Skovland, eller saadant Land eller Lænde,

hvorpaa kun kan dyrkes Skov, og hvor intetsomhelst Agerbrug med Fordel kan drives. Men Skovenes Vedligeholdelse og Udbredelse, hvor de mangle, beror ene paa Kapitalen og Eiendoms-Interesse for at anvende den i Skovens Tjeneste, saa at, tilintetgjør man hin, tilintetgjøres ogsaa Skovene; thi det er ene og alene Eiendomsinteressen, ledsaget med fast stadig Kapital, som lader Skovene voxe op og frembringer et ordnet Skovbrug i Privates Haand. Statens Formynderskab over Skovene redder aldrig disse, uden man kan give dem Eiendomsinteresse, tillige ledsaget med Kapital.

Naar man derfor i et saadant Land som vort, og, som allerede her mer og mer er bleven Tilfældet, overstrør samme med en ensartet fattig Landboklasse, der hverken har Penge til Skatter eller Driften og følgelig heller ikke til et behageligt Livsophold, da Grundkapitalen eies af Bankerne og Rigmændene i Byerne, — vækker man Landmandens Uro om, at det er noget Galt, som bevirker en slig Tingenes Ordning af Landboforholdene. Han ønsker at komme bort til Lande, hvor det med Anstrængelse og Flid kan blive bedre, og er ogsaa i Virkeligheden meget bedre, fordi Jordbunden der er mere frugtbar, Klimatet gunstigere og Livet større i alle Henseender, og derved mere overensstemmende med de menneskelige Ønsker, der tiltrænge baade det Store og det Lille for Driftighedsaanden, som vil frit og uhindret stige opad og udvide sig efter Behag, uden Indskrænkninger; thi den maa, naar Samfundet skal bevæge sig sundt eller med Liv og Styrke, kunne udvikle sig til alle Sider, og finde Beskjæftigelse saavel for den lille som store Kapital, uden Indskrænkning.

Vor Odelslovgivning og Arvelovgivning idetheletaget arbeider stik herimod, og er til Hinder for enhver saadan Udvikling.

Det er ogsaa ubegribeligt, at man har kunnet nedsætte Commissioner for Udarbeidelse af alskens Lapperilove og kaste Hundrede-Tusinder af Penge paa disse, der godtsom er af ingen Indflydelse paa Livet idethele og paa Statens større fremadskridende Udvikling, medens man derimod aldeles intet har gjort for at faa en Oversigt over vore Landbrugsforholde, hver-

ken i statistisk-agronomisk Retning *) eller i den endnu vigtigere, udarbeidet en Lov med Hensyn til Arv og Deling af Jordegods paa en saadan Maade, at dette kunde vorde til Gavn for Landet og følgelig for Landbruget idethele. Storthing saavelsom Regjering har hos os her ladet alt gaa sin skjæve Gang til ubodelig Skade for Landet. Det Forsømte i denne Retning er ikke let at indhente, og er det endnu vanskeligere at reparere al den Skade for Landet, som derved er forvoldet.

Hvad der saa særdeles forskjenner et Land er, som Alle vide, en driftig og velstaaende Jordbrugsklasse, ligesom kun denne kan skaffe en stor Masse Næring tilveie for Befolkningen; men hvor den systematiske Udstykning i smaae Odelslapper finder Sted, som i de fleste Egne hos os, der kan der ikke blive Tale om Forskjønnelser, endnu mindre om større Production, eller Frembringelser af Alt, hvad Jorden kunde avle, men kun om Ødelæggelse, ligesom Intet kan tænkes latterligere end at forudsætte i Lovgivningen, at det kan være til nogensomhelst Nytte for Staten i Almindelighed, eller af nogen særskilt Slægtsinteresse at være Odelsberettiget eller Stamhustager til en Jordplet, der knapt frembringer det Allernødvendigste for en simpel Arbeider.

Det er saalangt fra at sligt Odelsvæsen har nogensomhelst Værdi, hverken for Staten eller for Privatmanden, at det tvertom er til allerstørste Skade for begge, og til ikke mindre Skam for Lovgivningen, som har kunnet anvende Tid og Arbeidskræfter paa at bringe Sligt ind under Lov, der er saa stridende mod al sund Fornuft, nemlig at organisere en Stats-Institution som hele Tiden har arbeidet paa at ruinere sig selv, og da den tillige desværre griber dybt ind i Statslivet, ogsaa derved Statens og Statsborgernes Velbefindende. Dette har været Odels-Institutionens Virkning siden

*) Forfatteren vil ikke her nærmere gaa ind paa Detailler eller Enkeltheder i Anledning denne Side af Landbrugsvæsenet der griber saa dybt ind i det Praktiske af vort Jordbrug, at man gjerne kan sige, at hele vort praktiske Jordbrug herom dreier sig. Jeg skal derfor i et særskilt Skrift, om vore Jordbrugsforholde, udvikle denne Materie.

1821, og man er ikke istand til at paavise at den har virket i nogensomhelst anden Retning, og derfor er den nu dømt til Udslættelse af alle praktiske Mænd, som vil Landets Fremskridt og Jordbrugets Opkomst efter Nutidens Fordringer. Den nærværende Odels-Institution er Upraktiskheden midt ind i det praktiske Jordbrug, hvilket Sidste vil have Penge og atter Penge for at hæves opad; men som nu af Odelsretten i alle Henseender stænges ude, og derfor har ogsaa Jordbruget nu dømt den til Ophævelse eller Tilintetgjørelse.

Ingen Jord har nogensomhelst Interesse at være i Besiddelse af uden den som bringer Velstand og Velvære; men naar Grundkapitalen eller Jordens Værdi, som almindelig hos os, er pantsat af Besidderen, og Driftkapitalen tillige svagt er tilstede, som ogsaa altid hos os almindelig taget, da mangler alle Betingelser for at Besidderen kan befinde sig vel, fordi Productionen da er slet og Odelsretten og Lovgivningen iveien for at Kapitalen, den eneste som kan gjøre en slet Production god, vil have noget med slig Jord at beskaffe.

Man ser vistnok hos os, at Bonden endnu hist og her hænger ved denne Odelsret selv som det nu er, fordi han indbilder sig at den endog i sin nærværende Skikkelse har noget af sin oprindelige Karakter, uagtet der nu ikke heraf er det Allermindste tilbage. Det er derfor nu kuns Ukyndigheden, som indbilder sig, at denne Ret fortiden er et Slags Værn mod Afhængighed, som før; men dermed er det forbi. Odelstageren maa nu betale fuld Værdi, og da kan det jo være ligegyldigt hvad Jordvei man faar.

Odelsjorden binder nu kun Eieren til Stedet, uden at skaffe uafhængigt Udkomme, formedelst derpaa hvilende Byrder. Familieinteressen kan den nu ikke have det mindste af; thi skyldes af Faderen hele Capitalen, bliver Søn eller Arving til Jordbunden lige gjeldbunden, og skal denne sidste faa Jorden efter Taxt, ifølge Odelsretten, bliver Forholdet det samme; han begynder med Gjeld og Misfornøielse, og ender paa samme Maade.

Var derimod ingen Odelsret, eller, som nu er dens rette Navn, „Indløsningsret", saasom Odelsret betyder Eiendoms-

ret, hvad den nu ikke er; men derimod ordnet som i England, at enhver kunde disponere over Jorden efter Behag, saaledes at den, som ønskede det og havde Raad, kunde danne Familiesæder, store eller smaa eftersom Capitalen var tilstede hos Eierne, eller de kunde sælge Jorden frit, uden nogenslags Hindringer, saa vilde dette igjen lokke Pengene paa Landet, hvorfra de nu flygte bort, og disse igjen følgelig forøge Driftigheden i alle Retninger i Jordbrugsveien. Enhver opsparet Capital ved Handel eller ved Industri, eller paa anden Maade, vilde da igjen søge til Jorden og Landbruget ligesom i England. Den større Capital vilde skabe Herresæder og odsle Penge paa disse til Liv og Rørelse for Arbeidsklassen idethele; thi jo flere Penge Rigmændene øse ud paa sine Gaarde, desbedre; thi den større Concurrence for Arbeidskraften er det Eneste, som kan øge Arbeidslønnen og Arbeidsmandens Velvære i alle Retninger, forbi da hjælpes han med det ene Fornødne: uafbrudt Søgen efter Arbeide og Contanter for sin Virksomhed, det Større som i det Mindre. Den mindre Capital vilde skabe productive Gaarde med tilstrækkelige Driftsmidler til at frembringe af Jorden al den Rigdom eller Avling, Stedforholdene kunne tillade. Ved en saadan fri Afbenyttelse af Jorden, vilde denne ogsaa derved komme ind i det nittende Aarhundredes Cultur ved Hjælp af Capitalen og af Eiendomsinteresse for Jorden, at den her som i England og Skotland bragtes over i Fabrikdrift, det er i saadan Drift, hvor alle overflødige Arbeidskræfter udelukkes, paa samme Tid som den giver den største rene Indtægt, ligesom i England og Skotland. Aldrig kan der tænkes noget enfoldigere Snak hos os, end at ville indføre engelsk og skotsk Agerbrug under nærværende Lovgivningsforholde, fordi dette er en ligesaa stor Umulighed, som ved Hjælp af blot Snak at kunne forvandle Ufrugtbarhed til Frugtbarhed. Engelsk og skotsk Agerbrug kommer kun under engelske og skotske Institutioner; thi det er Samfundets Institutioner som skabe Agerbruget, ikke omvendt. Det engelske og skotske Agerbrug er, som Alle vide, ikke baseret paa Rangleagronomi eller Stats-Veitendstikkervæsen, hvorved man tror at

hæve vort Landbrug; men det er baseret eller grundet paa Capitalen og paa vedkommende Agronomers Selvudstikken af sine Grøfter, det er paa Selvstændighedens Princip. Naar man altsaa ikke vil indføre dette hos os, hvad vil man saa med engelsk og skotsk Agerbrug; thi det kommer saa aldrig alligevel, om man derover prædikede og snakkede til Verdens Ende.

Hvilke latterlige, enfoldige Begreber man endog i selve Storthinget hos os kan give tilbedste om Jordbrug og Jordbrugsforholde, vil jeg omtale ved at paapege, at da Odelsrettens Ophævelse var paa Bane ved sidste Storthing, ytredes af en Repræsentant, at „naar Odelsretten blev ophævet, vilde Capitalen kaste sig paa Landbruget og forvandle Bønderne til Trælle under denne eller under Rigmændene.“ Slige taabelige Begreber kunne der ikke være Tale om at raisonere bort, da de ere dicterede af Fordomme og Ubekjendtskab til Jordbrugets Fordringer i enhver Retning. Fornuften finder nemlig ikke Indpas der, hvor slige Tanker om Jordbrug huses. De maa do med Indehaveren eller Indehaverne.

Men nu er det saa langt fra at Capitalen, det er Pengene, gjør Bonden, det er Landmanden, til Træl under fri Afbenyttelse af Jorden, at han tvertom i alle Lande, hvor dette er indført, er og bliver en uafhængig, fri og selvstændig Mand, hvorimod han under de nuværende Forholde, det er med den nærværende Fanteret, og som Uvidenheden endnu kalder Eiendomsret eller Odelsret, hvad den i ingen Henseende er, — bliver en Træl af Capitalen paa samme Tid, som denne Odelsret, saadan som den nu er, har gjort Landmanden til en Slags Livegen eller lænkebunden Træl til sin Jordlap. Vil han endogsaa nu afkaste dette Aag, da maa det altid ske med Tab og Kneb for at overføres paa en Anden, som ikke bliver mindre Træl af Jorden og af Capitalen formedelst Odelsretten. Thi den Capital eller Formue, som her raades over, eller, rettere sagt, som raader over Bonden gjennem hans Jordlap, er den Capital, som udgaar fra Bankerne, der igjen hos os, ligesom i Frankrige, eies af Rigmændene i Byerne, som naturligvis ikke bryde sig det mindste om Jorden og om hvordan den stel-

les, naar blot Renter betales, ligegyldigt af hvem. Banken og Pengeudlaanerne ere altsaa nu egentlig Jorddrotter og sluge Indtægten i Forening med den høiere Arbeidsløn, som udgjør en anden Del af Capitalen. Men aldrig kan der tænkes slettere Jorddrotter end disse; thi enten den, der steller med Jorden, gaar tilgrunde eller ei, er naturligvis for dem en fuldkommen ligegyldig Sag, ligesaa meget som hans Avling. Hvor sligt Væsen hersker i Landene, der staar ogsaa Landbruget paa et lavt Trin, fordi Sløvhed og Ligegyldighed følger Jordbunden overalt, og derfor producerer den heller ikke i Forhold til hvad den burde og skulde. Bonden eller Landmanden er her i Et og Alt selv udenfor Capitalen, og derfor kun en underdanig Arbeider for denne samt for Skattekræverne og Skatteudlignerne, saaat aldrig kan han blive en større Træl af Capitalerne end nu; de have ham i Lommen i alle Henseender. De bagvendte Begreber forøvrigt, om at Bonden skal være en afsondret Klasse, udenfor Capitalerne, er et godt Sidestykke til de Anskuelser, at Bonden eller Landmanden ogsaa kun bør være Pøbeldømmets eller det saakaldte rene Democraties Forkjæmper i den lavere politiske Embedsbetjenings Haand og under dens Commando, det er Forkjæmper for Alt, hvad der kan tilintetgjøre en Stats Velstand og høiere Udvikling.

Det er dog imidlertid ikke nok at ophæve Odelsretten og gjør Jorden fri for al Paatale af den, for at skabe Uafhængighed paa Landet; thi hvis man ophæver Odelsretten og beholder den samme Landbolovgivning, som vi nu have, hvilken er et Slags forkvaklet Efterligning af det franske System med Hensyn til Landbrugsforholdene, da kan man ligefuldt være tryg om, at ikke Pengene her kaste sig paa Landbruget mere end f. Ex. i Frankrig. I dette skjønne Land er nemlig en idelig og velbegrundet Klage fra Landet, at Capitalerne istedetfor, som i England, at søge Jorden og Landbruget, søger Byen og dens Industri og Bankerne; thi søgte Capitalerne Landbruget der ligesom i England, da vilde hint Europas herligste Land snart kunne fostre 60 Millioner Indvaanere, og endda have

rigelig Udførsel *). Dette vide de ogsaa meget godt selv og gjøres, som bekjendt, Alt af den selv i Landbrugsforholdene klartskuende Keiser Napoleon for at lokke Pengene ud paa den franske Jordbund; thi han ved meget vel, at kan han faa dette til, da er Frankrig selvskreven Europas Herskerinde i Magt, i Rigdom og i Videnskaber, ei at tale om, at det ved Siden er det smukkeste Land i vor Verdensdel. Men naar ikke Capitalerne i et saadant Land søger Jordbruget med sit Udstykningssystem af Jorderne, vilde de endnu mindre efter Odelsrettens Ophævelse søge det hos os med lignende Institutioner, uden Indførelse af en ny Agrar-Lovgivning; thi i vort Land rentere Capitalerne sig i Jordbruget endnu mindre end i Frankrig, ei at tale om den politiske usikre Stilling, hvori vi endnu befinde os, og hvilken gjør at et saa lille og ubetydeligt Land er underkastet flere Eventualiteter eller Tilfældigheder i kommende Krige, end i Lande som Frankrig, der har consolideret eller fastgjort sin Storhed eller politiske Tilværelse i Nationalenheden, hvad endnu ikke kan blive ordnet hos os gjennem lange Tider, formedelst de her endnu herskende indre Brøvlerier og splittende Stridigheder i den Anledning.

Naar Capital nemlig skal komme paa Landet og frugtbargjøre dette samt opdyrke vore Myrer og vore Ødestrækninger, samt igjen beskove vore nøgne Aaser og Kyster, maa dette have en eiendommelig speciel Interesse for Capitalisten, fordi han ikke her faar Rente som i en Bank eller i en Handel eller i en Fabrik; endnu mindre kan han, efterat have sat sin Capital i Jorden, disponere eller raade over samme efter Behag, thi den bliver nu bunden til Jorden ligesom Eieren, saa at de To nu maa dele Skjæbne med hverandre og Landet idethele; thi det er ikke som før, han kunde tage hen med sine Penge, hvor han vilde, og hente den største Rente og den største Indtægt af disse, hvor

*) Man vil maaske sige, Forf. her overdriver; nei ingenlunde. Den berømte Agronom og landeconomiske Skribent M. Dombasle, som kjendte den franske Jord vel og nøie, siger, at „med bedre Midler kunde Frankrig producere tredobbelt mod nu (1845).“ Alle anseede franske Agronomer ere nødte til at sige det samme.

det behagede ham, eller flytte hen i Krigstilfælde med sin Kapital, hvor han fandt, at det var bekvemmest og sikrest.

Tvertom, naar han er bleven Jordeier, maa han dele Skjæbne med Jorden, — det Sikre som det Usikre, ligesom han maa tage imod gode og slette Aar samt alle mulige Udgifter, som et godt eller slet Regjeringssystem paabyrder, og Alle vide at vort antiskandinaviske Regjeringssystem især ikke glemmer at paabyrde Landbruget alle mulige Udgifter; thi det kan ikke have nogen stærk Samvittighed i den Henseende, at Saadant er Synd.

Naar ikke destomindre Kapitalen, under saamange, ligesaa sletmødende som godtmødende Tilfældigheder skal søge til Jorden eller til Landbruget, maa det være det Behagelige i Landlivet som skal lokke den derhen; Tanken om ved egen Kraft muligens at kunne trodse alle Uheld og selv at være med at ordne Statens Forholde saaledes, at Alt gaar godt og heldigt, og at saa faa Ulykker kunne indtræffe som muligt. Jordeieren maa nemlig føle, at han derved kan skabe sig og Familie en selvstændig Stilling og at han selv uafhængigt kan være med og deltage i Statens Anliggender og følgelig ogsaa i dens Forholde, hvor det griber ind i hans egne Sager og egen uundgaaelige selvstændige Tilværelse, uden hvilken han hverken vil eller kan være Jorddrot med Nytte hverken for Statens eller for eget Gavn.

Jorden maa derfor have Affections-Værdi eller Slægtsinteresse; uden den kommer aldrig Kapitalerne paa Landet; men denne faar den aldrig i Lande, hvor Lovgivningen bevirker, at Alt efter Eierens Død igjen ødelægges eller tilintetgjøres; medens dog Skovplantning f. Ex. først kan komme Familien tilgode om 60 a 100 Aar eller i tredie Led omtrent. — I Frankrig nemlig, hvor det ikke har nogen saadan, men hvor ethvert Jordegods efter Eierens Død, ifølge Lovgivningen efter al Rimelighed vil blive solgt eller udstykket og paa Grund heraf kun betragtes som en midlertidig Besiddelse, vises heller ingen Interesse for at vedligeholde det i en god Stand. „Han opfører ingen ny Bolig (siger Mac-Cullock) og anlægger ingen Parker (Haver), ligesaalidt som han foretager mange af de utallige Forbedringer, som ville blevet iværksat, naar han havde væ-

ret sikker paa at Godset vedblev at være samlet. Hans Ærgjerrighed bliver ikke næret og hans Arbeidslyst ikke ansporet ved Haabet om at grunde en Familie som i England; thi han veed forud, at hans Eiendom og Arvinger, om han saa kun har en Søn, omsider, og det i en ikke fjern Fremtid, ville blive hensjunkne i en uanseelig Masse af smaa Jordlodder og Brugere. Medens Udstykningen og den franske Arvelov saaledes paa den ene Side slapper Drivefjædren til Virksomhed, virker den paa den anden Side til at udjævne og ophæve al Udmærkelse, som knytter sig til Familier og Rigdomme. Ondet bestaar følgelig deri, at en slig Lov ikke tilveiebringer Ligheden ved at ophjælpe de Fattige; men ved at nedtrykke de Rige. Den er fiendtlig mod begge Klasser og det næsten i lige Grad.

En Formue i Frankrig er derfor ligesom et Slot opført paa Flyvesand; den bliver ikke holdt sammen ved noget Bindemiddel, men vil i Løbet af nogle faa Menneskealdre blive adsplittet i slige Smaadele, at den kan ansees som forsvunden. Fattigdom og Folk med Fattigdom, smaa Jordlodder og tiggefærdige Jordbrugere indbefatter det meste af hvad der for nærværende Tid kan ansees for permanent, det er staaende Regel, i Frankrig." *)

Naar Forfatteren med egne Øine besaae det franske Landbrug, havde han god Anledning til at se Sandheden af disse Ord i Virkeligheden at være gjennemførte, omtrent ligesom hos os. Udlapningen af Jorderne og Mangel af fri Dispositionsret for Eieren, ophævede al Slægtsinteresse — alle Eiendomsinteresser og derfor ogsaa al Interesse for at lokke Pengene hen til hine for at forskjønne dem og for at gjøre Markerne productive efter Nutidens Fordringer.

Det er først naar vedkommende Eiere kunne raade over Jorden efter Behag, at den vækker Interesse og Lyst for at

*) Mac Culloch: Om Eiendoms Arv etc., oversat af Repp Pag. 97. — Denne Bog giver en klar Oversigt over Forskjellen og Virkningerne af det franske og engelske Landbosystem, og anbefales derfor alle vore Landmænd, hvem disse Ting dybt maa interessere

være i Besiddelse af, samt til derpaa at anvende Kapitaler, Tid og Flid og al sin Indsigt. Først altsaa naar en Mand med Formue ved, at han kan gjøre den Jord hvorpaa han anvender sine Penge og sine Kræfter til et passende Familiesæde for sin Æt, eller den han selv ønsker, først da kommer Kapitalen paa Landet. og først da bliver dette dyrket til størst muelig Fuldkommenhed, hvad mere end tilstrækkelig er beviist ved Englands og Skotlands Exempel, og det er klart som Dagen, at uden at indføre dette samme System ogsaa hos os, vil aldrig heller her Landbruget hæve sig til nogen Fuldkommenhed lige saalidet som nogen selvstændig uafhængig Landboklasse paa anden Maade kan fremstaa. Begge disse, nemlig en selvstændig Landboklasse og et forbedret Agerbrug gjennem Kapitalen, ere ogsaa Landets bedste og vigtigste Støtter, ja man kan gjerne sige, at uden dem kan vort magre fattige Land ikke bestaa i Nutiden, det skal koncurrere med ganske andre begunstigede Lande i saavel naturlig som politisk Henseende.

For altsaa at fremme dette vigtige Øiemed bør Grundlovens § 107 sættes udaf Kraft, eller hvad det er det samme: Odelsretten ophæves, og i dens Sted fri Testationsret indføres ligesom i England, saaledes at Enhver der eier Jordegods kan overdrage dette til hvem han ønsker af sine Arvinger, det være Børn eller Andre. Ligesom den Ret bør være gjældende, at naar en Eier af Jordegods ikke har gjort nogen testamentarisk Bestemmelse, bør altid den nærmeste Arving eller Ældste tage Jordgodset i Besiddelse uden anden Godtgjørelse end de derpaa hvilende Panteheftelser; thi naar en Eier af en Jordeiendom ikke har gjort nogen testamentariske Dispositioner, bør det i Lovgivningen betragtes saaledes, at den Ældste skal arve Jordegodset frit og udelt.

Mindre Eiendomme, der ved sig selv eller i ren Forpaktningsafgift ikke kan siges at frembringe eller skaffe uafhængigt Udkomme, bør vedkommende Eiere ikke kunne arvebinde mere end i eet Led, hvorimod alle større Eiendomme, som indbringe idetmindste 1000 Spd. Netto eller i Forpagtningsafgift aarlig, bør kunne arvebindes i 3de Led, saaledes at Vedkommende ikke er berettiget til at afhænde eller dele Eiendommene i Arvebin-

dingstiden paa anden Maade, end at der kan optages Laan paa samme med Kongens Approbation eller Bifald til Jordbrugsforbedringer. Derved vil man hos os ligesom i England, vække de opsparede Kapitalers Lyst til at kaste sig paa Jordbruget; thi enhver ledig Kapital i Byen eller i Bankerne vilde da her, ligesom i England, søge efter Jord og danne sig mindre eller større Familiefæder for sin Slægt, paa samme Tid som Jorden vilde have al den Frihed, som onskeligt i Handel og Vandel. En Mængde Familiefæder ville Aar om andet danne sig, og en Mængde igjen opløse sig her ligesom i England til Afbenyttelse for nye Kapitaler. Man vilde da ogsaa faa se, at der kommer et ganske andet Liv ind i Landbruget, ligesom en ganske anden Selvstændighedsaand vilde udvikle sig paa Landet, end under det nuværende Udstykningsvæsen med sine aarligskabende flere og flere gjeldbundne Slægter, der ikke kunne betragtes som andet end en Kastebold i Statens Ledebaand, saasom de ikke kunne hjælpe sig selv i nogen Vei. Enhver ved ogsaa, at baade Friheds- og Samfunds-Institutionerne i et Land som vort, ikke kunne vække megen Interesse, hvis nærværende Forholde fremdeles skulde udvikle sig, saasom de alle pege mere og mere hen paa Armod for Landet og paa at al Kultur af nogen Betydelighed, dels allerede er forvandlet og dels fremdeles maa forvandles kun til Statstjenertiggeri med dets offentlige Indblanden i alle mulige borgerlige Anliggender, der i slige Stater aldrig kunne skjøtte sig selv eller pleies uden under et offentligt Aag.

Saaledes er det gaaet i Frankrig, og saaledes i de fleste tydske embedsburokratiske Stater, og akkurat ligedan er man begyndt hos os; thi de samme Aarsager har overalt de samme Virkninger: Jordens Udstykning i intetsigende Gaarde med Mangel paa Grund- og Driftscapital har allesteder opløst Folket til intetsigende Pjattere under Statsbetjeningen, som i slige Stater maa lede det Hele.

Jeg ved meget vel, at man har den Indvending mod fri Testamentsret, at vedkommende Eier af Jordegods ved saaledes at overlade dette til blot een Arving, gjør de Andre Uret, som Intet faar i Jordegodset. Men dette er dog kun tilsyne-

ladende; thi den som har eller eier Formuen bør dog kunne gjøre med denne som han behager, da det er hans Eiendom og ingen Andens, og hvor kan han da gjøre Uret ved at overdrage samme til hvem han forgodt befinder; Ingen kan da have Krav paa hvad han ikke eier — en Betragtningsmaade, som i England og i alle Lande, hvor der er fri Testamentsret, ansees for den ene rigtige, og er ogsaa den ene rigtige. Kun forsaavidt der ere Børn, kan det Offentlige forlange at disse saavidt skulle opdrages som Staten finder nødvendigt for Borgerne i Almindelighed; men heller ikke videre; det Øvrige maa blive Familiesag her som i England.

Man ser ogsaa, at i en Stat som England, hvor fri Testamentsret er indført, sker aldrig Børn Uret af Forældrene; men enhver af dem erholder i Almindelighed passende tildelt af Forældrene en Andel, ligesom efter forannævnte Mac-Cullock, Processer i England om Arv ere en stor Sjeldenhed; medens derimod i Frankrig, hvor der er tvungen lige Arvedeling og ikke heller hersker fri Testamentsret, Arveprocesser ere meget hyppige, formedelst Misundelse over at den Ene ikke synes at være ligeligt tildelt som den Anden.

Enhver ved ogsaa, at der hvor tvungen Deling af Jordegodset finder Sted paa Landet, er snart Formuen adsplittet, saa at om der ved den første Generation eller ved det første Slægtsled er Noget at dele, saa er der aldeles Intet tilbage ved det andet og tredie; hele Familien er da opløst i Intet og Godset eller Jordeiendommen splittet og vanrøgtet; thi det har ikke mere nogensomhelst Interesse af at være i Besiddelse af den.

Alt dette er en Følge af den tvungne Arvedeling og Jordeiendommenes Udstykning og Pantsættelse i det Uendelige. Det er en Statsindretning, som er Familiens Ruin, som er Jordbrugets Tilintetgjørelse, som er til uendelig Skade for Communerne, fordi de derved overfyldes med en forarmet, udstykket Landboklasse, ligesom den er til ubodelig Skade for Staten, som derved faar en Befolkning, der ikke kan taale nogensomhelst Byrder og Udgifter, hvad en forarmet, udpar-

celleret Jordbund aldrig kan, ligesom en slig Jordbrugsklasse langt mindre end opfylder sit Øiemed, at frembringe af Jorden den størstmulige Mængde Næring med den mindstmulige Arbeidskraft; medens derimod under et saadant System, som hos os er indført og i Frankrig, frembringes saa faa Producter som muligt med den størst mulige Masse Arbeidskraft, da denne, som Alle vide, først erholder Besparelse i Deling af Arbeidet ved Hjælp af Capitalen.

Forfatteren vil haabe at skulle udvikle dette tydeligere og mere detailleret i sit foran nævnte særskilte Skrift „om vore Landbrugsforholde;" men han vilde dog her sige saameget om denne for vort Landbrug yderst vigtige Materie, at de Bønder, som læse disse Linier, kunne se, at man ogsaa i andre Lande, nemlig i England og Skotland — de første agerdyrkende Lande i Europa — ikke i mindste Maade har betænkt sig paa at indføre fri Testamentsret over Jorden, fordi en saadan Ret der ansees for det eneste Middel til at binde Capital eller Penge og Selvstændighed sammen paa Landet, og derved igjen Frihed og Udvikling for hele Samfundet. Ved at ordne Sagerne paa denne Maade kommer baade den lille og den store Eiendom i Virksomhed, — alle Grader af økonomisk Udvikling finder derved Beskjæftigelse, fra den mindste til den største Capital i Landbrugets Tjeneste; thi ligesom der er uendelige Grader i Menneskeaanden til at være skikket i denne eller hin Beskjæftigelse, saaledes er der ogsaa alle mulige Grader i Dygtighed til at kunne employeres eller anvendes i Landbrugets Tjeneste, hvor Ordningen af Forholdene ere saaledes, at Alle kunne benyttes, hver efter sine Evner og indehavende Kundskaber, samt eiende Midler til at komme i Beskjæftigelse. Dette vil blive netop Tilfældet ved at indføre det her foreslaaede engelske System, som, naar det faar virke i nogle Generationer, vil give Landet et ganske andet Udseende af Forskjønnelse, Frugtbarhed og Skovrigdom i alle Retninger, end det nærværende systematisk udstykkende Odelsparcelleringsystem, der er en Forbandelse og en Svøbe for ethvert Lands Agerbrug, som har indført det, eller hvor det er indført; thi det er den lige Vei

til almindelig Intethed og Armod hos Jordbrugsklassen og følgelig for det hele Land. Allerede for 20 Aar siden opfordrede jeg vore Bønder eller Landmænd til at overveie dette og til at associere sig eller forene sig i at indgaa til Storthinget med de kraftigste Forestillinger i denne Anledning om at tage vore Landboforholde under de alvorligste Overveielser, for at man kunde erholde en Lov for Jordernes, Gaardenes Arvemaade og Deling saadan, at Selvstændighed igjen kunde begynde at udvikle sig paa Landet, som Modvægt mod det mere og mere udviklende Fattigdommens System, som der overalt er begyndt at trænge ind og ødelægge baade Landmanden og Landbruget og bringe Alt ind i Embedsvæsenets Ledelse *). Saadant var aldeles Tale for døve Øren dengang; men nu tør det dog antages, at Landmanden er saavidt vaagnet op, at han begynder at tænke over denne Sag, og at der ogsaa overalt, udenfor Sogn, vil danne sig Foreninger i samme politiske Øiemed som her, baade for at styrke Landboklassen med Hensyn til vor ydre Politik og virke paa Storthinget i den Retning, som og med Hensyn til vore indre politiske Landbrugsforholde, saa at nemlig Ingensomhelst her kommer paa Storthingsbænken, som ikke vil være med at reformere derhen, at ogsaa her Selvhjælpning og Selvstændighed kan fremstaa, ved at udslette den nærværende Odelsinstitution eller Odelsret og i dens Sted at indføre fri Testamentsret paa det foran fremstillede engelske Grundlag, og hvorom det her i Sogn værende politiske Selskab: „Det unge Skandinavia i Indre-Sogn," vil fremsætte Forslag til næste Storthing eller indgaa med Andragende til Kongen om at Hans Majestæt naadigst vil paalægge den norske Regjering at fremkomme med Forslag i den Retning saavelsom angaaende de foran udviklede Forandringer ved Grundloven, vedkommende Valgvæsenet og Storthingets Sammensætning.

*) I en Afhandling: „Om Jordudstykning &c." (Grandskeren)

VIII.

Eenhedsskandinavismen og Pressen.
Slutning.

Man skulde ikke tro, at Pressen i vort Land og Antiskandinavismen vare Kampfæller, hvorimod man maatte antage, at Eenhedsskandinavismen og alle vore Aviser hamrede tappert i Fællesskab paa den uforstandige Splittelsesaand, Antiskandinavismen, eller paa Middelalderen i Nutiden.

Men her indtræffer den store Mærkelighed, at dette saa langtfra er Tilfældet, at tvertom Pressen i vort Land har overgivet sig til Splittelsesaanden og beherskes aldeles af denne, uagtet Aviserne i alle Lande ellers er et Udtryk for Nationens høiere politisk-aandelige Standpunct og afhandler altid Politikken, det er Folkets Anliggender i Forhold til Staten, efter Fædrenelandets Tarv og til størst muelig Gavn for dette, efter Nutidens Fordringer, det er: Pressen er overalt i alle civiliserede Lande i vor Tid i Eenhedsskandinavismens Tjeneste i Nationaliteten. Overalt arbeide Aviserne nu mere og mere i Fællesskab med de Mænd i Nationaliteten, som ville have denne ordnet og organiseret efter nærværende Tids Behov, der har ganske andre Fordringer til en Stat, end for 1000 Aar siden, ja end blot for 50 Aar siden. Saaledes arbeide Aviserne eller Pressen altid med de bedste Mænd i Frankrig, i Tydskland, i Italien, i Brittanien — ja selv i Rusland og Spanien — arbeides i Fællesskab paa Styrke og Eenhed. Hvad Skandinavien angaar, ser man ligeledes, at baade i Sverige og Danmark, at Pressen mer og mer arbeider i skandinavisk Aand, det er i Nødvendighedens, Nyttens og Gavnlighedens

Aand for Folket i Skandinavien, fordi den der er allerede paavirket i denne Vei af de andre store Cultur-Nationer.

Kun vor Presse ligger endnu i Dødvand i Fortidens antiskandinaviske politiske Mørke og koster paa den gamle Pudderblok, Antiskandinavismen, til Morskab og Fornøielse naturligvis for den politiske Troskyldighed, som endnu tager hin raadne Stof for et levende Væsen, og til ikke mindre Fornøielse for Sverige og Danmark og for alle os Eenhedsskandinaver her i Landet, der staae udenfor og seer paa denne løierlige Comoedie, hvorledes Antiskandinavismen ofrer til sin døde Guddom. Man skulde virkelig have troet, at en slig Scene ikke var muelig længer i vort Land heller; men derimod nu ventet, at en saa klar og bydende Nødvendighed, som Foreningen af de tre nordiske Lande til et fælles Kongerige, med deraf uberegnelige Fordele for ethvert Land især, som alene givende dem Kraft og Styrke til at vedligeholde deres Tilværelse og til at udvikle Skandinavien til en Størrelse baade i aandelig og materiel Henseende ligesom allerede nu er udviklet blandt de øvrige Folkeslag i Europa, — jeg siger, man skulde have troet at en Indbydelse til at gjennemføre en saadan Nødvendighed vilde været bleven modtagen med Velvillie, om ikke med Jubel og Henrykkelse, i alle vore Aviser, — og at de selv vilde have sat sig i Spidsen for saadanne Foreninger, af Glæde over paa en pen Maade, derved at have faaet Anledning til at vise at Tiden ogsaa for dem var kommen til at afkaste de Lænker og Baand og den Tvang som Affsondringsaanden har holdt dem i hidindtil, og som i saamange Aar har gjort dem til slette Fremstillere og Forsvarere og til slette Udviklere af dette Lands ydre og indre Forholde, saa at aldrig noget Land har havt en mere fattig og ussel Presse at opvise i politisk Henseende i den Vei. Man skulde have troet, at denne Pressens Ynkelighed hos os hovedsageligen at befatte sig med personlige Kjævlerier og alskens intetsigende Bagateller og for Landets Vel uvedkommende Sager, og som fornemmelig indsniger sig i en Presse, der, som vor, afstænger sig i Splittelsesaanden i Nationaliteten eller Folkeeenheden, nu endeligen vilde være bleven afrystet, da Ideen i po-

litisk modsat Retning skarpt og bestemt var udtalt af fædrenelandsksindede Mænd gjennem Selskabet „Det unge Skandinavia"; thi man maatte nu vel forudse i Antiskandinavismen, skjønt den er blind i Politikken, at ikke Eenhedsskandinavismen ogsaa i vort Land er traadt frem paa Scenen for at vige Pladsen for hin; men for tilsidst at ødelægge den — alt antiskandinavisk Skrig uagtet i vort Land.

Man skulde derfor, som sagt, næsten have ventet, at det unge Skandinavias maadeholdne og let praktisk gjennemførlige Fordringer i Reformveien for det første i Antiskandinavismen (— siden vil Eenhedsskandinavismen nok plukke flere Fjædre af sin Modstander —) vilde været greben med Begjærlighed i alle vore Aviser til at analyseres og klargjøres for det hele Folk, i den sande skandinaviske Politiks, Eenhedsskandinavismens Aand, at nemlig Intet kunde tænkes nødvendigere og nyttigere for dette Land at gjennemføres, end det unge Skandinavias Program; at saaledes selvfølgelig alle vore Aviser pligtskyldigst alt hvad de formaaede vilde hjulpet til at rydde Veien for Eenhedsskandinavismen, der nu følges af enhver Mand i Skandinavien, og altsaa ogsaa i Norge, som tænker paa Fremtiden, — saaledes som man med Fornøielse har seet svenske Aviser gjøre, idet endog Götheborgs Handels- og Søfartstidende har billiget og bifaldt 2de af Eenhedsskandinavismens vigtigste Punkter og Fordringer, nemlig fælles Embedsbesættelse og fælles Handel, uden Told paa hinandens Producter, og udtalt det Ønskelige i, at den svenske Regjering herom vilde fremsætte Forslag paa næste Rigsdag, ligesom Selskabet „Det unge Skandinavia" i Sogn vil opfordre den norske Regjering til herom at fremsætte Forslag paa næste Storthing.

Men vore Aviser har i den skandinaviske Politik ikke fornægtet deres Character som Antiskandinavismens lydige Trælle, og derhos vist, at Splittelsesaanden med alle dens fordærvelige Lærdomme har dem ganske i sin Magt endnu. De have vist, at deres politiske Fædreland, som de kjæmpe for, er det samme Daarskabens og Udygtighedens Hjem til at se ind i Fremtiden og hvad den vil medbringe, som Middelalderen med sin Splittelsesaand var det til at ordne sine politiske Forholde. De have

vist, at store uundgaaelige Reformer i Fædrenelandets Politik, for at Landet i Tiden kan bestaa, og Folket med Fornøielse boe der, er noget ganske underordnet, ved Siden af det uendelige vigtige at gjøre Kvalm og Allarm om, f. Ex. en 12 Aars Candidat er foretrukken en 15 Aars do., eller om N. N. Candidat er kommen udaf Ancienitetsturen paa Contoret, som Gaardbruger eller deslige, og endda søger sig indigjen i et Embede*), — eller, hvilken uendelig Vigtighed for Landet? — hele det skrivende Artilleri paa eet Punct — „gamle og nye Brevskrivere" frem i Masse — hundrede Aviser kunde heraf have Mad i 10 Aar — Statsministerens vigtige Spørgsmaal er under Forhandling; — man har faaet Besked om, at man maatte fordøie hans Skygge istedenfor ham selv, og derfor hvilken Opirrelse Landet rundt; thi Alle hungre og tørste efter Statsministeren, Toppunctet i Bestyrelsen og Burokratiets høieste Glands! I Sandhed kan man i Sverig og Danmark undre sig over, at alle Penne ere i Virksomhed og at der er fuldt Raseri mod dem, som anse hele dette Statsministervæsen ikke værd en Pibe Tobak for Landet, saaledes som alle vore Bønder anse det for og vi Enhedsskandinaver tillige, ligesom vi ogsaa paa den anden Side kunne fortælle, at der, fordi man ikke fik Statsministeren, ikke hersker den allerringeste Misfornøielse eller Opirrelse; men tvertimod Fornøielse over, at man ikke fik ham; thi derved sparede man da Statskassen den Udgift som unyttigen skulde ødsles paa denne Post. Jeg for min Del er overbeviist om, at hvis han var bleven udnævnt, vilde der blevet end mere almindelig Misfornøielige i Landet over Storthingets Ødselhed i den senere Tid til at oprette overflødige Betjeninger, end allerede er Tilfældet.

Paa Grund af dette antiskandinaviske Væsen i vor Presse, der saa aldeles har opslugt dens Tjeneste i Politiken og som saa ganske og aldeles hersker inden vore dannede Klasser ved

*) Mærk. Heri ligger ingen Erkjendelse om at jo ikke Forfatteren vil Regjeringen skulde vise streng Retfærdighed ved Ansættelsen af Embedsmænd.

sit ufædrenelandske antiskandinaviske Skrig, — raadede enkelte literære Venner Forfatteren fra at udgive sit forrige Skrivt „Enhedsskandinavien praktisk", indtil Gnaalet havde lagt sig noget i Anledning Statsministerspørgsmaalet, med hvilket intetsigende Snak i den skandinaviske Politik alle Aviser da vare opfyldte, og hvoraf alle Avisskrivere samt det hele Burokrati vare blevne øre i Hovedet. En skrev mig til, „at saa enig han var i Enhedsskandinavismen ellers, frygtede han dog for, at Christiania-Bladene vilde kaste sig med Forbittrelse ikke alene over „Indbydelse til Enhedsskandinavismen" men ogsaa over mig, der saadan kom og forstyrrede dem i modsat Aand." Men jeg svarede, at hvis Christiania-Bladene vilde være i Antiskandinavismens Tjeneste, vare de ikke i Fædrenelandets eller i den Aand, som vil gavne dette, og derfor er det nu netop, sagde jeg, den rette Tid for Enhedsskandinavismen at træde aabent frem ogsaa i vort Land i Kamp mod sin Modstander. Angreb paa min Person, svarede jeg, ler jeg blot ad i Strid for en god Sag.

Spaadommen om at de antiskandinaviske Christiania-Blade vilde angribe mig istedetfor Enhedsskandinavismen, gik ogsaa virkelig i Opfyldelse; thi Antiskandinavismen var slu nok til ikke at røre meget ved sin Modstander, saasom det laa i Forudsfølelsen rimeligvis hos dem, at denne var dem for stærk, hvorimod jeg, der blot er en simpel Stridsmand i Enhedsskandinavismens Tjeneste, maatte døie alt hvad Antiskandinavismen i sin første Vrede kunde øse af sig.

Da flere af mine skandinaviske Enhedsvenner her have opfordret mig til at give en Oversigt over hvorledes Christiania-Bladene første Gang hilsede paa „Enhedsskandinavismen praktisk", skal jeg saa troligt og saa kort som muligt efterkomme dette her. Den hele Hilsen paa samme viser kun, hvad jeg før har sagt, at personlige Kjævlerier er den fornemste Maade, hvorpaa en vigtig Sag af dem behandles, saasnart den ikke griber ind i deres politisk-antiskandinaviske Anskuelser.

Der udkommer i Christiania 3 saakaldte Hovedblade, og alle 3 talede de til „Enhedsskandinavismen praktisk", som man kan tænke.

Den antiskandinaviske Christiania-Post var honnet. Den sandt kun Bogen „Enhedsskandinavismen praktisk" saa liden (den er nemlig kun 70 Pag.), at den ikke kunde kaldes nogen Bog; der kunde altsaa ikke være Tale om nogen Anmeldelse, men blot løselig Omtale, — formentlig formedelst de leie og, som Bladet ogsaa maaske syntes, noget store Ideer, som den indeholdt, der nemlig angik en saa liden Smule baade Sverig, Norge og Danmark, og ikke blot vort eget Embedsvæsen, som jo for vort Land burde været vigtigere, som f. Ex. „Betragtninger over hvordan Lensmænd paa den fordelagtigste Maade kunne forvandles til Fogder, og Fogder til Amtmænd, og Amtmænd igjen til noget Andet" o. s. v. i samme Aand. Havde den lille Bog indeholdt saadanne Emner, tvivles ikke paa at den havde været anseet for et Ord i rette Tid og velskreven, og tillige været skreven paa „norsk"; men nu naturligvis, da den gaar i ganske modsat Retning og vil omforme alle disse 46 Aars gamle saavel stagnerede eller størknede Begreber hos alle vore Studiosi og Candidati — vore eneste Politikusser hidindtil i Afsondringsaandens Vei og under dens Værdom —, nu er naturligvis Bogen ikke „norsk" og endnu mindre „norsknorsk" eller Indbegreb af al politisk Fordom og Bagvendthed i at betragte Norges Forhold til Yderverdenen. Ligesom jeg saaledes er aldeles enig med Christiania-Posten i at Bogen ikke er skreven paa Norsk, efter dens Begreber om Norsk, saaledes er jeg ogsaa med det ærede Blad enig i at den er „meget slet skreven", fordi den prædiker Enighed og Enhed i Skandinavia (Christiania-Posten anfører nemlig som Bevis for, at den er slet skreven, det unge Skandinavias Program, som har til Maal Sverigs, Norges og Danmarks Enhed). Thi der kan vel ikke tænkes nogen „slettere skreven Bog" fra Modstanderens Synsmaade, da Enhedsskandinavismen i samme indbyder til uden videre at kaste sin Modstander, Antiskandinavismen paa Døren, som det fordærveligste Ukrud i Landet, og som værende til Hinder for dets Fremvæxt i alle Dele. Christiania-Postens Indvending om at det er „Feighed at opgive sin Nationalitet" i Enhedsskandinavismen, har jeg besvaret i det

Foregaaende, og tillige viist, at det er en Bemærkning fra dens Side, som ingen Grund har.

Christiania-Posten var saaledes honnet i sin Middelalderlighed og holdt sig til Sagen efter sit Standpunkt; vi kunne saaledes tale godslig sammen.

„Aftenbladet" anmeldte ikke Enhedsskandinavismen selv, men sendte et Par Indsendere imod den. Den Ene, saa fortæller en Correspondent mig, ansees at være en af „Christianias vittigste Candidater".

Man kan derfor tænke, at han ikke er at spøge med. I sit Angreb paa Enhedsskandinavismen tager han da ogsaa „Garibaldi til Udgangspunct, og søger at latterliggjøre den skandinaviske Enhedstanke ved Hjælp af den italienske Enheds-General; thi vor „Christiania-Candidat", ved Navn „Pandolfus", anser naturligvis Italiens Enhed himmelvidt forskjellig i sit Øiemed fra Skandinavias Enhed, eller fra Enhedsskandinavismen, hvorfor det falder af sig selv, at en saa politisk „vittig" Fyr har den Ide i Hovedet, at vi ligesaa gjerne kunne blande os med „Hottentotter, Patagoner og Samojeder", som med Svensker og Dansker. Omkring slige Tanker og med slige Tanker løber nu hin „Pandolfus" i Aftenbladet — en ægte politisk norsk „Hottentot", Storm imod Enhedsskandinavismen, — til ikke liden Morskab for denne.

En anden Indsender fik ogsaa i Aftenbladet forrige Høst Lov at give sine Tanker til Bedste om og mod nærværende Forfatter ianledning „Enhedsskandinavismen praktisk". Denne fortæller først med en Slags Beklagelse, at jeg skal være en dygtig Agerdyrker og kyndig i Sprog, uagtet jeg er overbeviist om, at han ikke hertil har det allerringeste Bekjendtskab i nogen Retning, eller endmindre forstaar at bedømme mine agronomiske Kundskaber og Dygtighed deri, om han kom at opdage, at jeg havde nogen, saasom han selv ligger aldeles udenfor de Studier; men det gjør nu intet til Sagen. En Anonym kan snakke om Alt, og saaledes ogsaa først om hvad han ikke ved, og dernæst om hvad han ved, og det hin Indsender ved næst hvad han ikke ved, ser man, er: At han har den Landsmaalsláver-

tanke, at der bør være een Kultur for Byen og een Ditto for Landet, efter hans Begreb om Tingene, og erklærer han da alle Bøger i modsat Aand for „litterært Ukrud", og deres Forfattere for „Kulturbyttinger". Da nu „Enhedsskandinavismen praktisk", ikke alene vil almindeliggjøre baade Land og By hos os, men ogsaa hele Skandinavien, saa er denne selvfølgelig lige imod en slig Tusse-Pers Tanke om Politik, Sprog og Folkeoplysning, og jeg som „Enhedsskandinav selvfølgelig et „Exemplar af en slig Kulturbytting".

Det kommer vel med her, at denne Indsender har Tro paa min Sprogkyndighed; thi jeg kan strax oplyse ham om, hvad han mindst anede, da han skrev Foranstaaende, at Ordet „Kulturbytting" just netop er en fuldstændig Beskrivelse paa ham selv, og de med ham følgende politiske Begreber, aldeles kort og net udtrykt.

Ved Ordet Bytting forstaaes nemlig Enhver, som af de Underjordiske ombyttes, eller som saaledes er fortroldet (naar man nemlig har glemt at lægge Staal i Vuggen) at han er standset i Væxt og Udvikling baade paa Aand og Legeme. De Stakler, som denne Vanskjæbne er vederfaret, staar derfor gjerne i en Kasse for sig selv eller i et Traug eller i et Aflukke i Peisekraaen i Røgstuerne, og galer og skriger og forundrer sig over Alt hvad de se udenfor sit Traug eller sit lille Bur eller sin Peisekraa. Men hvor kan da en Slig passe som Symbol eller Mærke paa os Skandinaviens Enhedsmænd, vi, som have afkastet alle afstængende Fordomme i Nationaliteten — alle taabelige Skillerum, som bevirkede Splittelse mellem de skandinaviske Folk — alle Hindringer, for at almindeliggjøre Folkeenheden mellem Svensk, Norsk og Dansk, og hvis hele Liv i Politiken derfor bliver den Stores og Stærkes, fordi vor Patriotisme ikke længer er indskrænket til Peisekraaen eller Dværgetrauget i Nationaliteten; men ligger i Styrken, i den fælles Skandinavias Kraft, som ved Enhedsskandinavismen er bleven forenet. Derimod er en slig Antiskandinav, som hin Indsender, et ægte Billede paa en saadan Bytting, — altsaa en „Kulturbytting"; thi han staar endnu baade med sine Ideer og sit Le-

gene og skriger og galer i Buret — og raaber ligesom i Troldenes Dage, bagenom alle Tidsaldre med sine Begreber, at Ingen maa komme indom Linien, der betegner hans Afsondring, fordi hans Aand er saa omtaaget af hans Peisekraa-Dunster — og Alle vide at disse ere tykke — at han ikke kan tro, at noget kan være eller blive anderledes, end det Byttingstraug, hvori han altid har staaet, — hverken med Hensyn til Folk eller Stat, — hvorfor han ogsaa fremdeles skriger i sin lille Kasse, hopper og snoer sig rundt der indtil de over ham voxne Folk i Skandinavien kommer og feier ham ud, som en unyttig Levning fra Huldrenes Tid. Det er ogsaa netop slige „Kulturbyttinger", som hin Indsender med deres Begreber fra Dværgetrauget om Stat, Politik og Folkeoplysning, som har ødelagt Norge og tillige ogsaa skadet Sverige og Danmark, og hvilke det unge Skandinavia hos os nu vil rense opimellem og jage tilbage til de Underjordiske, hvor de høre hjemme; slige Kulturbyttinger, som ved deres evige Galen om at Alt bør ordnes og vi stadigen bør sidde i Dværgekraaen, er det og som har gjort de skandinaviske Lande afhængige af sine Nabonationer, og ladet dem beklippes af disse paa alle Kanter; — slige Kulturbyttinger nemlig, som, hvis de fremdeles fik raade i vor Tid, vilde hjælpe til end yderligere at sønderrive de nordiske Lande, samt bringe dem tilbage i Barbari og Udygtighed ved Siden af sine Nabonationer, hvad dog det unge Skandinavia, disse Kulturbyttingers slemme Modstander, vil komme til at forhindre: thi selve Folket i Skandinavien begynder ogsaa nu at indse, at slige politiske Tusser høre Troldene til, hvorfor de selv tilligemed sit „litterære Ukrud" om Stat og Politik af Enhedsskandinavismen skulle gives Løbepas igjen til de Underjordiske, da de begge tilsammen ere Huldrenes Eiendom i Et og Alt, og hvem Skandinavias Folk altsaa nu ikke ville have noget med at bestille.

Den argeste Antiskandinav er dog Morgenbladet. Den forulykkede Statsministerpost havde ogsaa gjort dette saa grættent, at Enhedsskandinavismen, som blot betragtede hin Sag,

for hvad den var, en Satire paa vort offentlige Liv, maatte gjøre det end mere bistert og grættent ved at komme midt opi Bladets skuffede Forventninger. Denne Slesvig-Holstener blandt vore Aviser, anmeldte da ogsaa det unge Skandinavia i et saadant Lune rimeligvis; men som forsigtig General kastede det sig ikke over Enhedsskandinavismen, men over min Person. Da mange af det skandinaviske Selskabs Medlemmer ikke læse Morgenbladet, skal jeg her anføre Striden med dette i sin Helhed, for at man kan se med hvilke Grunde en slig Avis forsvarer sin Antiskandinavisme, nemlig ved at tilrakke Modstanderen med de mest gemene Skrøner og Løgne. At det staar daarligt til med Morgenbladets Splittelsesaand, naar den skal omgjerdes paa en saadan Maade, kan nok enhver vide.

Saaledes anmeldte Morgenbladet Enhedsskandinavien praktisk No. 308 — 1860:

„I disse Dage er udkommen hos Hr. Floor i Bergen et Skrift, hvis Titel er „Enhedsskandinavismen praktisk“ etc., der udelukkende er at betragte som en Kuriositet. Her i Landet vil Hr. Westrem med sine barokke Ideer og sit barokke Sprog ikke gjøre mange Proselyter. I Sverig vil sandsynligvis Skriftet tages til Indtægt af en vis Fraktion af Pressen, ligesom L. Heiers Skrift. Hr. L. Westrem har for denne Fraktion leveret selv en større Lækkerbidsken, end sin Aandsfrænde, idet Hr. L. Westrem erklærer sig særdeles misfornøiet med Mangt og Meget med norske indre Forholde. Da Hr. Westrems Navn mueligens kommer til at gaae viden om i den skandinaviske Presse, ville vi gjøre vore Kolleger bekjendte med, at det ikke er det første Kuriosum der er flydt fra hans Pen; han har i dette Aar skrevet et Par meget lange Artikler i Morgenbladet for at forsvare sig mod en Indsenders velbeføiede Angreb i Anledning af hans Proces for at undgaa at betale den Skat, som den competente Auctoritet Amtscommunen har iliguet.“

Herpaa svarede jeg i Christiania-Posten No. 335, 1860:

„Som Forfatter af „Indbydelsen til at danne Selskaber for det unge Skandinavia“, maa jeg herved paa Forespørgsel fra flere af mine skandinaviske Enhedsvenner afgive den Erklæ-

ring, at jeg ikke agter at indlade mig i noget Avisskriveri ianledning hint Skrift. Skulde der komme Angreb paa det unge Skandinavia, som jeg maatte finde at burde imødegaa og gjendrive, vil dette ske i et senere udkommende Skrift om de skandinaviske Anliggender.

Kun maa jeg her tilbagevise en Attest, som Morgenbladet har medgivet om min Person, ved Anmeldelsen af det unge Skandinavia, fordi denne Attest er en ligefrem forsætlig Usandhed. Saaledes fortæller Morgenbladet (No. 308, 1860) sine „Kolleger", at jeg i dette Aar har skrevet et Par lange Artikler i dets Blad, for at forsvare mig mod en Indsenders velbeføiede Angreb i Anledning af min Proces, for at undgaa at betale den Skat, som den kompetente Autoritet Amtskommunen har iligenet.

For Læsere her i Landet behøves ingen nærmere Imødegaaen af denne Morgenbladets usandfærdige Fremstilling og uvedkommende Maade at blande hin Sag ind i Striden om det unge Skandinavia; men for svenske og danske Læsere, som ikke kjende Forholdene, og paa hvem Morgenbladets Insinuation er bestemt at skulle virke, maa jeg oplyse, at jeg ikke har skrevet nogen Opsats i dets Blad, for at forsvare mig mod nogetsomhelst „velbeføiet Angreb" paa mig. Derimod har Hr. Proprietær C. Knagenhjelm til Kaupanger og jeg fælles skrevet tvende velbeføiede Tilrettevisninger mod den nævnte Morgenblads Indsenders eller Morgenbladets „usandfærdige og løgnagtige Angreb" paa vore Personer (Tillæg til Morgenbladet No. 25 og 40 samt 257 og 261, 1860).

Jeg fører heller ikke nogen Proces med Amtsformandskabet, som Morgenbladet fortæller, hvorimod det sigter til en Proces, som jeg i Et og Alt bifalder, der føres mod denne Korporation af Hr. C. Knagenhjelm i Anledning en høist uretfærdig udlignet Skat for kommunale Dampbaade her i Amtet.

Denne angaar heller ikke, som Morgenbladet beretter, en simpel Nægten af at betale Skat, men et meget vigtigt juridisk Spørgsmaal, angaaende vore indre Forholde, nemlig, om et Amtsformandskab er berettiget til uden videre at iligne Skatter

paa Grundeiendommene eller Matrikulen for ødsle industrielle Foretagender, som ikke vedkomme denne. Spørgsmaalet er derfor ogsaa af stor, saavel statsekonomisk som retlig Betydning for vort Land. Forøvrigt bemærkes, at Enhver, som interesserer sig for denne Sag, vil derom erholde fuld Forklaring i et udkommende Skrift: „Om de kommunale Dampbaade i Nordre Bergenhus", saasnart Høiesteret har afsagt Kjendelse i Striden. Dommene, med hvad derom er skrevet, vil i hint Skrift blive optagne.

Nærværende Erklæring er jeg saa fri at anmode svenske og danske Blade at ville optage, forsaavidt de før skulde have indtaget Morgenbladets forannævnte Anmeldelse af det unge Skandinavia.

„Den 28de November 1860".

Men inden Morgenbladet læste foranstaaende Tilretteviisning, som det naturligvis ikke indlod sig paa at besvare, gav det igjen, (No. 330 29de November 1860) sin antiskandinaviske Forbitrelse Luft i følgende Udgydelser mod nærværende Forfatter. Dets Raseri, over ikke at have faaet Statsministeren, havde berøvet det al „Evne til at skjelne mellem rimeligt og urimeligt, Virkelighed og Indbildning", saa at endog denne antiskandinaviske Partykpudrer blærede sig op i sine politiske „Vildelser" lige indtil at betragte sig som Eet med Fædrenelandet, som man vil se.

„Saavel hvad en Indsender for nogle Dage siden oplyste heri Bladet, som ifølge hvad der fra andre Kanter er os berettet, forholder det sig, som vi formodede, at den Forening, der efter Hr. Lars Westrems Beretning skulde være stiftet i Indre Sogn til Fremme af hans ultraskandinaviske Planer, og som han forkyndte med saamegen Bram, alene existerer i den stakkels Mands egen Fantasi.

Det synes ikke engang at være lykkets ham at faa hans Kompagnon i andre Forvildelser, Hr. Christen Knagenhjelm ud paa den Gallei.

Det er et Særsyn, at et Menneske, som ellers er ved sine fulde Fem, i den Grad taber Evne til at skjelne mellem rime-

ligt og urimeligt, mueligt og umueligt, Virkelighed og Indbildning. Efter hvad vi have hørt, ligger Foranledningen dertil hos Hr. Westrem i nogle Tvistigheder, som han har havt med Amtsformandskabet i sin Hjembygd. Hr. Westrem, som er en Mand med et livligt Hoved, udbredt Læsning og med megen Interesse for Jordbruget, men som vi nu have Anledning til at se, ringe Dømmekraft, fik for nogle Aar siden Amtets Landbrugsskole paa sin Gaard og blev — saavidt vi vide — Enelærer derved. Denne Skole blev i ualmindelig Grad en blot og bar Pugeindretning, hvor Eleverne fik ind lidt halv fordøiet Kundskab i forskjellige Grene af Naturvidenskaberne, men ikke lærte praktisk Jordbrug. Som rimeligt kunde være, var man i Amtet ikke ret fornøiet hermed, og man fik paa skaansomste Maade, nemlig ved til Landbrugsskolen at kjøbe en Gaard for Amtskommunens Regning, Indretningen over i andre Hænder. Hr. Westrem, der, som det avislæsende Publikum tilstrækkelig bekjendt, just ikke hører til de frommeste Gemytter, er herved bleven yderlig forbittret, og hans Misfornøielse med Amtets Autoriteter i denne Sag har efterhaanden forplantet sig paa deres Styrelse i Almindelighed og til Slut antaget saadanne Dimensjoner, at han under sin Fordømmelsesdom indbefatter hele sit utaknemmelige og for hans Fortjenester stærblinde Fædreland. Sandsynligvis er han nu ikke uden Haab om i „Eenhedsskandinavia" at blive Indenrigsminister ved Siden af Ekdahl som Kultus- og Crusenstolpe som Udenrigsminister. At de ville finde Kanditater nok til de øvrige Portefeuiller, staar ikke til at betvivle".

Herpaa gav jeg Morgenbladet strax følgende Svar (trykt i Christiania-Posten 8de Januar 1861 No. 8):

„Uagtet jeg nylig i dette Blad (No. 338) har erklæret, at jeg ikke vilde indlade mig i Avisskriveri, formedelst Angreb paa mig, i Anledning det unge Skandinavia, saa tvinger dog det i Christiania udkommende Morgenblad mig i den Henseende her at fremtræde, for at tilbagevise og opklare dette Blads plumpt udspundne Løgne om mig og min Færd i en Redaktionsartikel (No. 350 d. A.) Naar jeg derhos tillige er nødt til

noget nærmere at fremstille min Person for Skandinavias Læsere, hvilken jeg troede skulde blive Sagen aldeles uvedkommende, bedes dette undskyldt, formedelst den lumske Nedrighed, som ligger i hin Morgenbladsartikel, angaaende min Fremfærd. Jeg vil ikke tale om, at der ikke er et sandt Ord i Morgenbladets Fremstilling om min Person; men det skriver Løgne om mig med Vidende og Vilje, enten det nu er forledet hertil af sine Korrespondenter fra denne Kant, eller det lyver med frit Forsæt paa egen Haand.

Først fortæller da Morgenbladet sit Publikum, at det forholder sig, „som en Indsender i dets Blad for nogle Dage siden oplyste, som ogsaa berettet fra andre Kanter", at Selskabet for det unge Skandinavia i Indre Sogn kun er til i den „stakkels Mands Fantasi", og specielt at „Hr. E. Knagenhjelm" ikke er Medlem. Men nu træffer det sig rigtignok saa uheldigt for Morgenbladet, at netop „Hr. E. Knagenhjelm" er en af Medlemmerne, og ligesaa efterretteligt som det er om ham, saaledes er dets Tale om hele Selskabet. At ogsaa Selskabet er til i Virkeligheden vil Morgenbladet selv faa Erfaring for, naar fra samme til næste Storthing fremkommer de i Indbydelsen til det unge Skandinavia antydede Lovforslag.

Naar Morgenbladet videre beretter, at jeg er optraadt for at blande mig enten i den skandinaviske Politik eller overhoved i vore offentlige Forholde, formedelst nogle Tvistigheder, jeg har havt med Amtsformandskabet i min Hjembygd, hvor jeg fik Amtets Landbrugsskole, men som blev i ualmindelig Grad en blot og bar Penge-Indretning*), hvor Eleverne fik ind lidt halvfordøiet Kundskab i forskjellige Grene af Naturvidenskaben; men ikke lærte praktisk Jordbrug, hvorfor man maatte kjøbe en Gaard paa Amtskommunens Regning til ny Landbrugsskole o. s. v., — da er der heller ikke i disse Insinuationer et sandt Ord.

Med Hensyn til Landbrugsskolen, hvis Bestyrer jeg var i 12 Aar — fra 1846 1ste October til 1858, 1ste October, da

*) Forf. læste ihast Pengeindretning istedetfor „Pugeindretning"; men svarede dog paa Begge, som man ser.

var den saa langtfra nogen Pengeindretning, at den var netop det Modsatte, saa at ingensomhelst privat Mand vilde overtage den og ordne den saaledes som jeg gjorde, for den Betaling, som jeg havde, ligesaa lidet som jeg vilde gjøre det omigjen selv. Ved Siden af at Skolen var forbunden med meget Arbeide, gav den intet Overskud for Bestyreren, naar alle Udgifter bleve fradragne. Skolen var ogsaa mere praktisk end theoretisk, altsaa netop det Modsatte af hvad Morgenbladet fortæller. Theorien paa Landbrugsskolen blev kun foredragen gjennem dens Resultater og vundne Erfaringer om det derfra Anvendelige paa det praktiske Jordbrug i vort Land. At Eleverne særdeles godt opfattede og tilegnede sig dette og forstod tillige at anvende det, er noget som Morgenbladets Redaktion ikke kan modsige med nogen Begrundelse.

Ikke mindre usandt er det, at jeg fratraadte Landbrugsskolen, fordi man af Misfornøielse med denne indkjøbte en anden Gaard. Jeg opsagde, nemlig Landbrugsskolen, strax Uenighed opstod med Amtsformandskabet, og da Direktionen ikke kunde formaa mig til at tage Opsigelsen tilbage, var man nødt til at indkjøbe en Gaard til Skole, hvis man vilde have en Skole, saasom jeg ikke vilde staa i Amtsformandskabets Tjeneste.

Der er heller ikke Tale om „Lempe"; tvertom tilbageviste jeg strax paa det allerbestemteste ved Siden af min Opsigelse, det Ubeføiede, Uretfærdige og Uberettigede i den Forandring med Skolen, man vilde have indført, og som bestod i Ophævelse af fri Konkurs ved Ansættelse af Landbrugsskolens praktiske Assistent.

Morgenbladet, som har glædet sig ved i denne Strid at komme mig tillivs, har langtfra opnaaet sit Øiemed; thi Striden var ingenlunde til Skam for mig, der blot forlangte Retfærdighed, som blev nægtet, at den tvertom blottede Modparten paa det ufordelagtigste.

Mit Forhold til Landbrugsskolen i den Anledning, som i det Hele, har jeg forøvrigt omstændelig beskrevet i en Oversigt, som blev tilstillet Amtsformandskabet 1858. Denne vil nu blive trykt, og kan jeg henvise Enhver, som interesserer sig for den Sag, der at erholde fuld Oplysning.

At jeg, fordi jeg frasagde mig Landbrugsskolen, siden har blandet mig i offentlige Anliggender paa nogensomhelst Maade af deraf hentede Bihensyn, — er ligeledes den lumpneste Løgn af hvemsomhelst der har opfundet den, og nu udsendt til Publikum gjennem Morgenbladet.

Da jeg blev fri for Landbrugsskolen, disponerede jeg over min Tid efter Behag, og jeg begyndte nu igjen hvad jeg baade efter mit Studium og min Stilling ansaa og anser mig berettiget til, nemlig at blande mig i alle offentlige Anliggender, angaaende vort Land, der ligger indenfor mit Omraade at kunne være med at bedømme og at kritisere. Dette gjorde jeg uadspurgt om nogen „Autoritet" eller nogen „Opinion" modsat den jeg hylder eller hyldede før jeg overtog Landbrugsskolen 1846, og det har jeg gjort efterat jeg forlod den i 1858. Ikke nogensomhelst er istand til at paavise, at jeg nogensinde har skrevet en eneste Artikel eller har blandet mig offentlig i nogen Sag, udenfor dennes egen Skyld, og af Interesse for herom at være med at klare den offentlige Opinion. Om Mange eller Faa, Lavere eller Høiere have været mine Modstandere, har altid været mig ligegyldigt; thi jeg har altid kjæmpet for Sagens Sandhed og da spørger man ikke efter Modstandernes „Autoritet" udenfor Sagens Begrundelse.

Uagtet saadant ikke er af nogen Interesse nu længere, — maa jeg dog, formedelst Morgenbladets løgnagtige Attest, oplyse: at jeg i Aarene fra 1832 og opad til 1846 har skrevet adskillige Artikler, angaaende Dagens Strid i hin Tid, nemlig mod Brændevinsbrænding, for Frihandel, mod al Religionstvang, for en bedre Udvikling af vor Jordbrugsklasse, mod Datidens Veivæsen og mod det burokratiske Regimente, — forbetmeste dog anonymt, undtagen for mine nærmeste Bekjendte, dels og med Navn under, naar det gjaldt Jordbruget. Men om nogen vil uleilige sig med at læse, hvad jeg dengang skrev, vil det befindes, at jeg havde de samme Anskuelser om alle offentlige Anliggender da som nu, saa at Intet er usandere, end naar Morgenbladet vil insinuere, „at jeg nu

angriber vore Institutioner af Vrede over Uenighed med nogle Medlemmer i Amtsformandskabet om Landbrugsskolen."

Hvad især Morgenbladet synes at være forbittret over er den liden Respect, jeg viser for det burokratiske Regimente og de „competente" Autoriteters Anskuelse, naar denne er sat som Stempel paa offentlige Foranstaltninger. At jeg dog ogsaa havde den samme Mening for 19 Aar siden, derom kan jeg specielt henvise til en Afhandling i Granskeren:*) „Om Jordudstykning og dens Indflydelse paa Landbruget og Folket i det Hele." Alt hvad der i hin Afhandling ankes over, anker jeg og en stor Mængde endnu over. Der er Intet forbedret i de deromtalte indre Forholdes slette Udvikling; men den er snarere forværret.

At jeg er traadt op for Enhedsskandinavismen, formedelst Uenighed med noget Menneske her i Amtet eller andet Sted, er ligefrem taabeligt at fortælle. Den skandinaviske Politik har altid levende interesseret mig, fordi her handles om „at være eller ikke at være", hvorfor jeg stadigen har været i Opposition mod den hos os herskende Anskuelse at ville afsondre dette lille fattige Land fra Sverig og Danmark. Allerede for over 20 Aar siden udtalte jeg mig for Nødvendigheden af en nærmere Tilslutning til Sverig i Handelsveien. Denne Artikel har jeg nu ikke ved Haanden; men i en Opsats, som jeg har fundet om vore indre Handelsforholde i Granskeren (1840 No. 27 og 28), har jeg udtrykkelig erklæret, „at Sverig og Norge burde udgjøre een Stat i kommersiel Henseende", og hvad der var min Anskuelse om den Sag for 20 Aar siden det er det endnu, som man har seet af min Indbydelse til Enhedsskandinavismens Gjennemførelse: — den 29de December 1860." — Efter dette Svar lod Morgenbladet min Person være i Fred.

Morgenbladets Beklagelse over, at Enhedsskandinavismen med sine Reformer skulde være en „Lækkerbidsken" i Sverig, er ganske naiv. At altsaa svenske Mænd vil Enhed og Styrke i Skandinavien og glæder sig over, at der ogsaa i Norge gi-

---

*) Mærk. Granskerens 5te Hefte 1842, No. 52, 53, 54, 55, 56 og 57.

ves Mænd, som ville reformere i samme Vei i Forbindelse med vore indre mangelfulde Institutioner, det er da altsaa ubehageligt for Morgenbladet og dets Ligegyldighed for den Sag hidindtil. Saadant er vistnok slemt; men vi Enhedsskandinaver kunne ikke hjælpe for det. Endnu mindre kunne vi hjælpe for, at Morgenbladet har den Anskuelse, ser man, at Dømmeevnen eller „Dømmekraften" i Politiken bestaar i at se bagud til Begivenhederne, og ikke, som vi Andre troede, i at binde Fortiden sammen med Nutiden og skue fremad og overveie hvad der vil ske, samt forebygge ved fornuftige politiske Kombinationer, det er, ved fornuftige Statsinstitutioner, at hvad der sandsynligen skal ske, vil være til Gavn for det hele Folk og følgelig for Landet ligesaa. Dette er hvad ellers alle kalde „Dømmeevne" i Politiken. Men Morgenbladets, ser man, bestaar i ikke at gjøre noget for Fremtiden, men at tilstelle Statens Nutid saadan, at den ingen Fremtid har, ligesaalidet som Folket. Aviser, der hylde saadanne Grundsætninger, skulde man tro hørte hjemme blandt et Folk af politisk Vanvittige, uden mindste Tanke for Fædrenelandets Fremtid, uden mindste „Dømmekraft" til at tage i Betragtning Forholdene med Folkeslagene i andre Stater, med hvilke vi i Tidernes Løb skulle følge fremad i den kommende Historie. Men saadanne Aviser have ikke det ringeste med Folket at bestille eller Folket med dem; de udtrykke kun sin egen Fordomsfuldhed og have tabt „al Evne" til at kunne klare med Gavn for Folket dets Behov og Trang i Forhold til Staten. De ere kuns Splittelsesaandens Ærinde-Svende fra først til sidst, og Folket løfter ikke en Ox for at forsvare deres ødelæggende Antiskandinavisme paa nogen Vei.

At min Indbydelse til Enhedsskandinavismens Gjennemførelse er en „Kuriøsitet" midt op i en Dynge slige antiskandinaviske Aviser, som, naar de fik raade med sin Splittelsesaand, vilde hjælpe til at sønderrive Landet end yderligere, falder af sig selv, men det „unge Skandinavia" er ogsaa her i Landet mellem disse Aviser, en „Kuriøsitet", der vil vide at hævde sin Plads og tvinge sig Vei til større og større Magt, saa at selv de værste og argeste antiskandinaviske Aviser ogsaa tilsidst skulle

blive nødte til at erkjende denne, saa haardt saadant end vil gaa.

At Skandinavismen selv hos sine argeste Modstandere kunde bore sig ind og give deres Aand ligesom et Glimt om dens mere og mere paatrængende Nødvendighed, saa man endog hos selve Morgenbladet forleden Vinter, idet det engang ved Leilighed optraadte for „fælles Myntvæsen“ i de skandinaviske Lande. Uagtet saadant falder af sig selv i Enhedsskandinavismen, bør dog endog det mindste Gran af skandinavisk Fornuft omtales med Erkjendtlighed hos Modstanderen, da til dette Gran kan komme flere Gran, og saaledes lidt efterhaanden Omvendelse paa den rette politisk-skandinaviske Vei.

De flere svenske og danske Blade, som have optaget med Sympati og Velvilje Enhedsskandinavismens Grundsætninger, modtage derfor herved Enhedsskandinavernes Tak fra Norge; de have derved vist, hvad vi ogsaa formodede, idet vi udstedte Indbydelse til Enhedsskandinavismens Gjennemførelse, at de staa langt over de i den mørke Middelalders Unionspolitik endnu labbende antiskandinaviske Avisredaktioner i Christiania, der endnu altsaa ikke have kunnet rive sig løs fra fremdeles at ville splitte Landene i Norden.

Dog tør det vel antages, at den Tid ikke er fjern, at vore Christiania-Politikere ogsaa ville følge med os Skandinavias Enhedsmænd og stige op i Nutiden og følge med i Politiken for de skandinaviske Lande, i hvad den nærværende Tid byder og befaler; det er noget ganske andet, som Alle vide, end hvad før fordredes i den Retning. Men, naar den ærede Redaktion af Gøtheborgs Handels- og Søfartstidende yttrer, at den ikke vil sætte sig i Spidsen for at danne skandinaviske Selskaber i Sverig, fordi det vilde skade den Sag, som vi Enhedsskandinaver her forfægte, da tror jeg man heri tager Feil. Naturligvis forudsætter Redaktionen, at om man i Sverige vilde danne skandinaviske Selskaber ligesom her, vilde derved opstaa et frygteligt Skrig af Antiskandinavismen i vort Land. Men derved

vilde det ogsaa blive; thi vi Enhedsskandinaver her i Landet ere saa mange og saa stærke, at vi nok skulle holde Antiskandinavismen Stangen og tilsidst ogsaa slaa den aldeles af Marken til Trods for al dens Skrig, saaat for den Sags Skyld kunne der danne sig skandinaviske Selskaber i Sverige af alle derværende Skandinavias Enhedsvenner. De antiskandinaviske Pustere i vort Land, have ingensomhelst Indflydelse paa Folket; thi dette ler blot ad dem, som Landets Fordærvere tilsidst. Dog er det ikke min Mening andet end at Alt bør gaa lovligt og loyalt til i Enhedsskandinavismen. Uagtet Enhedsskandinaverne naturligvis her i Landet udgjør den store Flerhed af Nordmændene og ere bestemte praktiske Folk, som vil have sin Vilje frem, naar Tidens Fylde kommer, saa ville de dog ikke gaa frem med Voldsomhed. De ville ødelægge deres Modstander ved ham selv; hans egne Gjerninger skulle døde ham. Vor Tid er nemlig Oplysningens Tid, og da Antiskandinavismen er det mørke Barbaries Levning i Norge, som i det øvrige Skandinavien, skal Enhedsskandinavismen, ved Hjælp af Tiden og Oplysningen ogsaa tilintetgjøre Antiskandinavismen her i Landet, som i Sverige og Danmark. Vi kunne derfor trygt sige til

Slutning:

At Nordens Folk —
de Odins Ætmænd,
Asers Slægt —
nu vaagne vil
af Daarskabs Drøm
fra Seklers Nat,
og rive ned
den tusindaarig,
ormeædt' raadne
Skillevæg
for Enhedsstat
i Skandinavers Land;
og norsk-norsk,
svensk-svensk,

dansk-dansk,
slesvig-holstensk,
avisproppend'
Partimænd,
blandt Nordens Folk,
at tænke blot
paa Splittelser,
og Ondt med Ondt
mod egen Bro'r,
for selvindbildt
at vorde stor,
skjønt mindre blev
end Lilleput
i afgjærd't Bygd
med aflægst Maal,
som Ingen skjøtted
høre om — —
nu rense ud?
at nye Mænd,
som bedre tyde
Tidens Tegn,
kan raade Landet der.
Hvem mørke Tiders
Modgangs Tryk
har Klogskab lært,
at og i Ordnen
af en Stat
den simple Regel
der og er:
som trekløvd Del
ei er et Helt,
saa trekløvd Slægt,
i samme Folk,
med samme Maal,
og Sind og Aand
af Himlen blæst,

ei er Nation
enhver for sig,
paa samme Land;
men det først bli'r
ved fælles Lov,
og al unyttig indre Styr,
i splittet Vei,
at kaste overbord;
som altsaa ved,
at Stordaadskraft
mod Nutids samlet
Folkefærd
kun kommer da,
naar Landsmænd bo,
ved fælles Aand,
i Skandinavers Land.

I Sproget er de
Helhed for
og blandet sammen
fuldt saa vel
som Frankrig, Rusland,
Bretland, Tydskland
og Italien. —
Her Skandinavers Mænd
er Sammensmeltning for
og „Amalgamation",
ei Eenhedsskandinav
forkynder den som ny;
kun Antiskandinav
den ikke ser for Dag,
saalænge ruget nu
hans fordomsfulde Sjel
i mørke Afkrog har,
at af Skinnet Tanken
ganske blændet er,

som fra Lysets Bølge
overvælder ham
hidfra allerede
voxen op Nation.
Thi den „stakkels Mand",
i Skandinavers Land,
har „Drømmeevnen" kvar
i Fortids Dæmring end,
derfor han ei kan
høre Fremtids Døn
fra det Pantserskib,
som paa svære Sudrag
ham begrave vil.
Derfor end han tror,
som i Middelalder,
Brøk af Folk er bedst,
hvorfor han og skriger,
gjennem sin Avis:
„Skikkelige Bønder,
i Skandinavia!
rider hver sin Kjep,
frem og ned og op!
og paa Korsvei mødes,
da til Trøietag!
som i gamle Dage,
og til Kjeppehugst —
saa beundres I
af Jers Nabofolk,
som maa Morskab have
i sin Alvorsdyst
frem paa Jord at gaa,
mens I kjøre Ring
hver i samme Vraa,
som da Folkeslag
fødtes første Gang.
Var ei Daarskab til

selv blandt Nutids Folk,
gik jo Verden ei
i sin vante Orden;
nogen maa den have
ogsaa i vor Tid —
Hvorfor ikke I,
Skandinavers Mænd!
more Eders Nabo,
og samt Eder selv,
med Sang om: „jeg er stor,
jeg større er end Bror,
i klegtig at opfinde
Procuratorord,
naar han mig vil binde
med Kontrakt - den Tusse —
jeg er jo selvstændig,
ligervis som han;
og om det skuld' knibe,
Stilen ei er grei,
hjælper Tydsken mig,
selv og Russen med,
den da at fortolke
til selvstændig Mand,
da ved min Kontrakt,
jeg bli'r lig' som han".
Og er ei Russen snild,
eller Tydsken fin, —
krumme I Jers Ryg
og da ydmygt ber:
Om Franskmænds Garanti,
og om Bretlands Gunst.
I Tre adskilte da,
idet mindste dog,
at kunne vegetere,
spise, drikke sove, —
være til Europas

rette Slagtertid
kommen for Jer er!"

Det er Nutids Viking,
som slig Tale fører,
Hjemmefødning-Prat,
under Skindfeld lært,
godt for gabend' Bonde,
som den Leg maa svare,
ind i Dumhed hyllet
af sin værste Plager,
ægte „Kulturbytting",
Nordens splittend' Mand,
som ham bort vil drage,
ret til Skind at suge
i sit Edderspind,
hvad ei blive kan,
det han ved saa vel,
naar de Buand' Tre
i Sverig, Norrig, Danmark
ener sig til Eenhed -
fælles Landsmænd er —
Brødre er de før —
fjødelige til,
derfor gaa sin Vei,
Antiskandinav!
som dem splitte vil,
nu til Tydsklands Føde,
og Slavoners Træl.

Hvor findes vel slig Fordom
andensteds paa Jord,
som sig Glæde kan,
og i Andres Styrke,
Enighed og Eenhed
i Tydskland og Italien,

i Frankrig og Britanien,
mens den her sig fryder
kuns ved indre Splid,
og ved patriotisk Tale
kun om splittet Strand —
ei ved fælles Aand
i den fælles Æt,
og ved Styrken
i den patriotisk
Skandinavers
fælles Slægtskraft
bort at mane Fiendehaand
fra fælles Fædreland! —

End og Lysets Næring -
„Kulturstoffet" selv —
splitter og hin Fordom
i tre „syge Skud";
thi ikke heller her
vil den kraftigt Træ;
men kun krybend' Buske,
for at trampes ned,
og at skylles væk
af de store Folk,
som nu enkeltgjør sig
ved Sprogeenhed alt.

At holde paa slig Fordom
værst af alle —
det er „Feighed"
ei at kastes væk;
thi den dræber Aanden,
ødelægger Styrken —
svækker Folkets Liv —
spilder Tiden væk
med unyttig Tant;

træg gjør Viljen til det Gode,
hidser Fordom op mod Fordom,
baner Vei til Trældom
i det fælles Land, —
som af fremmed Magt
kun ved den kan ranes, —
denne Fordoms Høst,
Frugter af dens Røst. —
Derfor dømt den er
at tilintetgjøres
at udslettes her.
„Stakkels" gamle Fordom,
frygteligt den griner,
hyler værre end
mod dens Banemand —
ung Skandinavia;
thi her er Folket nu
bleven ganske døv
for dens Smidsken
og dens Slidsken
og dens Avisbrøl, —
siger: „pak sig bort"!
op til Grønland!
eller andet Sted,
hvor dens forne Aand
bedst kan finde Bo —,
ei i Skandinavia.

Nu Eenhed Nordens Land!
Skandinaven: Styrkens Mand,
German og Rus hans Ven.
Ja, Bretland selv og Gallien,
Opstandne Rom: Italien
Nu hilse hid som Ligemænd
Til Odins Kjæmpers Hjem.

Thi Vikingættens Krigslur nu
har Fordumkraftens Tryllelyd:
Paa Land som Hav
Hver Skandinav
Rens Berserk op
I fi'ndtlig Rad!
I samlet sluttet Fylking
Om Skandinavias Banner —!
Enig Nordens Mænd!

Forkynd det Runers Ild! -
Normannaaanden fællesgjort -
Er Eet, hvad før var skild'.
Ja, lys det viden Lande om:
At Svenskmænd, Normænd, Danskmænd nu,
I sluttet evigt Landsmandskab —
De give trofast Haand.
At altid deres Slægt skal gaa -
De Skandinavias Mænd nu -
I Sammenlag
I Fred paa Sal,
For Raad paa Thing,
I Krig paa Val —
Til Seier og til Hæder —
Til Storhed og Udvikling med
Nutids Folkeslag.

Efterskrivt:

Meddelelse fra Selskabet „Det unge Skandinavia“ i Sogn.

Aar 1861 den 5te August afholdtes Møde i det skandinaviske Selskab i Sogn.

Direktionen fremsatte da følgende

„Forslag

til Love, der fra Selskabet det unge Skandinavia i Indresogn ville fremkomme til førstkommende Storthings Odelsthing, saafremt det ikke maatte behage Hs. Majestæt Kongen for bemeldte Thing naadigst at fremsætte Propositioner i samme Anledning.

No. 1. Al Told ophæves for Eftertiden paa norske, svenske og danske Producter af ethvert Slags og fri Indførsel og frit Udsalg deraf inden de skandinaviske Lande, tilstædes enhver Norsk, Svensk og Dansk.

Denne Lov træder i Kraft med Sverig eller Danmark saasnart eller forsaavidt noget af disse Lande eller begge have fattet lignende Beslutninger til Fordel for norske Borgere.

No. 2. § 1. Valgret til Odelsthinget har enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar, medmindre han:

a) uden at have egen Husstand staar i privat Tjenesteforhold;
b) nyder eller har nydt Understøttelse af Fattigvæsenet, som enten ikke er eftergiven eller tilbagebetalt;
c) er ude af Raadigheden over sit Bo;
d) ikke har haft fast Bopæl i eet Aar i den Valgkreds, eller

den Stad, hvori han opholder sig paa den Tid Valget foregaar.

§ 2. Valgbar til Odelsthinget er med de i § 1, a. b. og c. nævnte Undtagelser, enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 25de Aar.

§ 3. Antallet af Odelsthingets Medlemmer skal omtrent være efter Forholdet af 1 til 15,000 Indvaanere. Valgene foregaa i Valgkredse, hvis Omfang bestemmes ved en Valglov. Enhver Valgkreds vælger Een blandt dem, der har stillet sig til Valg.

§ 4. Medlemmerne af Odelsthinget vælges paa 3 Aar.

§ 5. Valgret til Lagthinget har Enhver, der ifølge § 1 har Valgret til Odelsthinget. De Valgberettigede vælge af deres Midte Valgmænd efter de Bestemmelser, som gives i Valgloven.

§ 6. Valgbar til Lagthinget er enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, og hvis Bo ei er under Opbuds- eller Fallitbehandling, naar han har fyldt sit 40de Aar, og i det sidste Aar enten har svaret i direkte Skat til Staten eller Communen 100 Spd. eller godtgjør at have havt en ren aarlig Indtægt af 800 Spd. I de Valgkredse, hvor Antallet af Valgbare efter denne Regel, ikke naaede det Forhold til Befolkningen, som fastsættes i Valgloven, forøges Antallet af de Valgbare med de høiest Beskattede i Valgkredsen, indtil dette Forhold er naaet.

Valgene til Lagthinget foregaar i større Valgkredse, der ordnes ved Valgloven.

§ 7. Antallet af Lagthingets Medlemmer skal stedse være omtrent Halvdelen af Antallet af Odelsthingets Medlemmer.

§ 8. Medlemmerne af Lagthinget vælges paa 8 Aar. Halvdelen afgaar hvert 4de Aar.

De Paragrapher i Grundloven, der stride mod foranførte Bestemmelser, sættes ud af Kraft.

No. 3. Enhver Svensk og Dansk, som har taget Embedsexamen ved et af de skandinaviske Universiteter eller Mili-

tairinstituter, skal kunne ansættes som norske Embeds- og Bestillingsmand i hvilkensomhelst Stilling, mod at Normænd tilstaaes samme Adgang til Beforbring i Sverige og Danmark. Enhver, der saaledes ansættes som Embedsmand eller offentlig Betjent i den norske Stats Tjeneste, erholder alle borgerlige Rettigheder som en Indfødt, uanseet Tiden hvori han har opholdt sig i Landet.

Nærværende Lov træder i Kraft, saasnart tilsvarende Bestemmelser ere vedtagne i Sverige eller i Danmark, hvorhos Grundlovens § 92, forsaavidt den hermed er i Strid, ophæves.

No. 4. Enhver Svensk og Dansk, som har været bosat i Norge eet Aar, skal have Indfødsret, imod at Norske tilstaaes samme Ret i Sverige og Danmark. De Bestemmelser i Grundloven, der ere stridende mod nærværende Lov, sættes ud af Kraft.

No. 5. § 1. Enhver, der eier Jordegods skal, uden Hensyn til dets Størrelse, være berettiget til at testamentere samme til hvem han eller hun forgodt befinder, uanseet Livsarvinger haves eller ikke.

Naar den, der eier Jordegods ingen testamentarisk Disposition har efterladt sig, skal Godset tilfalde ældste Søn eller om mandligt Afkom ei gives, ældste Datter, uden anden Forpligtelse, end at Vedkommende betaler de paa Gaarden eller Godset ved Tiltrædelsen hvilende Heftelser.

Enhver, der eier saameget Jordegods, at det enten Netto eller som Forpagtningsafgift aarlig indbringer mindst 1,000 Spdlr., skal være berettiget til at testamentere saadant Gods til hvem han eller hun forgodtbefinder i 3 Slægtsled, saaledes at Godset gaar fra Fader til Søn eller nærmeste Arving i 3 Led, uden at nogen af disse kunne behæfte Eiendommen med anden Gjæld, end saadan, der med Kongens Approbation ansees nødvendig til dens Opdyrkning. Saadant arvebundet Jordegods kan ikke af Vedkommende afhændes førend Arvebindingstiden er udløben.

Nærværende Lov træder i Stedet for Grundlovens § 107 og de senere Love, der slutte sig til samme, der sættes ud af Kraft".

Foranstaaende 5 Lovforslag bleve enstemmig vedtagne i Selskabets Generalforsamling d. 5te August 1861. — Selskabets næste Aarsmøde blev bestemt at afholdes i Sogndal St. Hans Dag, 24de Juni 1862.

Paa Directionens Vegne
L. Westrem,
Formand.

Indhold.

I. De oprindelige og almindelige Aarsager til Splittelsesaanden i Skandinavien, især i Norge.

II Antiskandinavismen og Sproget. Pag 27

III. Antiskandinavismen og Folkeblandingen. Pag. 52.

IV. Adsplittelsesaandens eller Antiskandinavismens Forhold til Nationaliteten og Patriotismen i Skandinavien Pag. 75.

V. Eenhedsskandinavismen og Landmanden eller Bonden i Skandinavien. Pag 88.

VI. Nødvendige Forandringer i vore indre Grundlove inden Eenhedsskandinavismen fuldstændigen kan blive gjennemført heri Landet. Pag. 96.

VII. Nødvendige Reformer ved vor Grundlov, inden tillige stærkt constitutionelt Liv kan udvikle sig i vort Land, samt inden almindelig Velstand blandt vor Landboclasse, og heraf igjen følgende større Velvære for Landet i det Hele kan fremstaa. Pag. 113.

VIII Eenhedsskandinavismen og Pressen. Slutning. Pag. 167.

Trykfeil og Rettelser.

Pag.	14	Linje	19	Anførselstegn foran „at etc. Kiv".		
—	14	—	20	Udslættelse læs: Udslettelse.		
—	16	—	5	Ahnelse læs: Anelse.		
—	16	—	17	egentlig læs: egennyttig.		
—	16	—	6	nedenfra:	vilde læs: ville.	
—	16	—	1	—	Forstyrren læs: Forstyrrer.	
—	18	—	1	ovenfra:	hvilkensomhest læs: hvilkensomhelst.	
—	23	—	9	—	Daneman læs: Danoman.	
—	33	—	10	nedenfra:	medfølgende læs: følgende.	
—	33	—	7	—	Studium læs: Stadium.	
—	43	—	8	ovenfra:	blakaste læs: Drakaste.	
—	46	—	4	nedenfra:	Lykkemed læs: Lykke med.	
—	49	—	2	ovenfra:	afskaffe læs: anskaffe.	
—	60	—	10	nedenfra:	Den er baade, læs: den er det baade.	
—	62	—	9	ovenfra:	tidlig læs: tillige.	
—	65	—	6	—	hen læs: her.	
—	74	—	6	—	udfolder læs: udfolde.	
—	75	—	3	nedenfra:	Smaastater som det læs: Smaastater, som de.	
—	80	—	2	—	men den dette læs: men dette.	
—	83	—	7	ovenfra:	Folk læs: Folket.	
—	86	—	1	—	nu læs nu.	
—	89	—	18	—	store store læs: store.	
—	106	—	3	—	Folk læs: Folket.	
—	114	—	1	nedenfra:	visse læs: disse.	
—	116	—	14	ovenfra:	Grundlovsbrud læs: Grundlovsbud.	
—	118	—	3	—	ar læs: har.	
—	121	—	19	—	at indføre læs: vil indføre.	
—	124	—	23	—	ind ind læs: ind.	
—	125	—	6	—	Udrikling læs: Udvikling.	
—	138	—	23	—	færskilt læs: særskilt.	
—	148	—	12	—	Stamhus læs: Stamhuse.	
—	156	—	18	—	det Større læs: i det Større.	
—	170	—	6	nedenfra:	Misfornøielige læs: Misfornøielse.	
—	176	—	8	—	Me et læs: meget.	
—	182	—	15	ovenfra:	nogensomhelst læs: Nogensomhelst.	
—	191	—	2	nedenfra:	Euighed læs: Enighed.	

HScan
W538m

18720.

Author Westrem, Lars

Title Mere om Enhedsskandinavismen og om vore indre Reformer.

NAME OF BORROWER.

DATE.

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Do not remove the card from this Pocket.

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File."
Made by LIBRARY BUREAU